

PROGRAMMABEGROTING 2023-2026

INHOUDSOPGAVE

1. Bestuurlijke hoofdlijnen	5
2. Financiële hoofdlijnen	9
2.1 Aandachtspunten provincie Zuid-Holland	11
2.2 Financieel Meerjarenperspectief	11
3. Leeswijzer	21
4. Programma's	25
4.1 Ruimtelijke ordening	27
4.2 Volkshuisvesting	32
4.3 Gebiedsontwikkeling	36
4.4 Mobiliteit en economie	41
4.5 Zorg, welzijn en cultuur	55
4.6 Openbare orde en veiligheid	73
4.7 Sport, onderwijs en recreatie	81
4.8 Openbare ruimte	89
4.9 Politiek en bestuur	98
4.10 Financiën en algemene dekkingsmiddelen	101
4.11 Organisatie en overhead	115
5. Paragrafen	127
5.1 Lokale heffingen	129
5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	142
5.3 Onderhoud kapitaalgoederen	148
5.4 Financiering	154
5.5 Bedrijfsvoering	158
5.6 Verbonden partijen	165
5.7 Grondbeleid	187
6. Financiële begroting	191
6.1 Financiële uitgangspunten	193
6.2 Overzicht van baten en lasten per programma	195
6.3 Overzicht van baten en lasten per taakveld	196
6.4 Overzicht programma's 2023 naar taakvelden	198
6.5 Overzicht incidentele baten en lasten	202
6.6 Geprognoseerde balans	210
6.7 Overzicht EMU-saldo	211
6.8 Investerings	212
6.9 Reserves en voorzieningen	218
7. Vaststellingsbesluit	223
8. Bijlagen	225
Begrippenlijst	227
Afkortingen	231

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

1. BESTUURLIJKE HOOFDLIJNEN

Bestuurlijke hoofdlijnen

Dit is de eerste begroting van dit college. Hierin beschrijven we onze ambities, hoe we aan de slag gaan om deze voor elkaar te krijgen en wat de hiermee samenhangende budgetten zijn. In de begroting zijn ook de ambities uit het collegewerkprogramma 2022-2026 opgenomen.

De begroting is, na vaststelling door de gemeenteraad, leidend voor het dagelijks bestuur. Via de reguliere P&C cyclus leggen wij verantwoording af over de uitvoering hiervan.

Onze aanpak

Centraal in onze aanpak staat de samenwerking met inwoners, bedrijven en organisaties in onze gemeente, met andere overheden en partners in de regio én met de gemeenteraad en ambtelijke organisatie. Wij willen niet alleen onze besluiten in goede samenspraak met alle betrokkenen tot stand brengen, maar zoeken ook actieve samenwerking bij de uitvoering. Wij monitoren nauwgezet wat er speelt in de kernen en wijken van onze gemeente, spelen daar snel en adequaat op in en faciliteren en ondersteunen daar waar mogelijk de bewonersinitiatieven. Kortom, onze bestuursperiode zal zich kenmerken door concrete en snelle acties gericht op de woon- en leefomgeving en op een actieve samenwerking met partijen die initiatieven nemen die positief bijdragen aan de Westlandse samenleving, economie en woonomgeving. Daarnaast werken we verder aan plannen voor de lange termijn, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer.

Concreet en snel

Vol energie gaan we aan de slag met concrete en snelle acties om Westland op korte termijn mooier en beter te maken en werken we verder aan plannen voor de lange termijn, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer.

Centraal in onze aanpak staat de samenwerking met inwoners, bedrijven en organisaties in onze gemeente, met andere overheden en partners in de regio én met de gemeenteraad en ambtelijke organisatie. Wij willen niet alleen onze besluiten in goede samenspraak met alle betrokkenen tot stand brengen, maar zoeken ook actieve samenwerking bij de uitvoering. Wij monitoren nauwgezet wat er speelt in de kernen en wijken van onze gemeente, spelen daar snel en adequaat op in en faciliteren en ondersteunen daar waar mogelijk de bewonersinitiatieven.

Ambities voor Westland

Het uitgangspunt blijft dat Westland een economisch sterke gemeente met kenmerkende dorpen is, waar mensen fijn wonen, werken, leren, sporten, recreëren en vrijwilligerswerk verrichten en waar bedrijven goed kunnen functioneren. Passende woningen, een aantrekkelijke leefomgeving en goede bereikbaarheid zijn hiervoor belangrijke randvoorwaarden.

Bouwen doen we op de eerste plaats voor onze woningzoekenden, waarbij starters een belangrijke doelgroep vormen. Op geschikte locaties realiseren we zo snel mogelijk gemengd flexwonen, wat wil zeggen dat bijvoorbeeld starters, mensen met een urgente woonbehoefte en statushouders burensamenwonen zijn.

We verbeteren de kwaliteit van de openbare ruimte en gaan verder met het vergroenen van onze dorpen. We zetten samen met onze partners stevig in op de aanpak van ondermijnende criminaliteit, om te voorkomen dat ondermijning het woon- en leefklimaat in onze gemeente aantast.

Vanwege de groeiende behoefte aan mobiliteit werken we samen met onze partners aan de realisatie van hoogwaardig openbaar vervoer, op termijn het liefst in de vorm van een railverbinding, en zetten we in op doorstroming en veiligheid op de Westlandse wegen.

Iedere Westlander kan als dat nodig is rekenen op goede en persoonlijke zorg in de buurt. We realiseren één toegang voor zorg en ondersteuning om daarmee doorbraken te forceren en sneller hulp te kunnen bieden. Uitgangspunt is de lijnen met inwoners die onze steun behoeven kort te houden.

Om de internationaal leidende positie van onze glastuinbouw te behouden en verder te versterken leggen we de focus op kennis en innovatie en een kwalitatief hoogwaardig glasareaal. In het gebied rond FloraHolland wordt een campus ontwikkeld, waar ook woningen voor onder andere jongeren, starters en studenten en voorzieningen voor het openbaar vervoer kunnen worden gerealiseerd.

Samen met de glastuinbouw en (energie)partners geven we de energietransitie verder vorm door aard-warmteprojecten en de aanleg van een Westland dekkend warmtenet te faciliteren.

In lijn met het coalitieakkoord gaan we versneld aan de slag met een aantal wensen van veel inwoners en ondernemers, zoals verschillende fietsroutes en -voorzieningen, verkeersveiligheid, parkeergelegenheid in de zomermaanden, de gemeentelijke website en het Fitpark in Heenweg. Daarbij merken we op dat sommige punten weliswaar hoge prioriteit hebben, maar niet van de ene op de andere dag gerealiseerd zullen zijn.

Woonlasten

De gemeentelijke woonlasten voor onze inwoners bestaan uit rioolheffing, afvalstoffenheffing en de onroerende zaakbelasting (OZB). We zorgen ervoor dat de tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing kostendekkend zijn. De hoogte van het te betalen bedrag aan OZB ontwikkelt zich jaarlijks conform de nationale consumentenprijs-index.

Bijzondere tijd

Deze begroting is opgesteld in een bijzondere tijd met grote ontwikkelingen, die veelal een langdurige status quo doorbreken en sterk met elkaar samenhangen. De oorlog in Oekraïne, de vluchtelingstromen binnen Europa, de - tot voor kort onvoorstelbaar geachte - prijzen voor energie, de schaarste aan belangrijke grondstoffen, de personeelstekorten en de recordinflatie. Maar ook de effecten van klimaatverandering, het stikstofvraagstuk, de coronapandemie en het afnemende vertrouwen in de overheid. Deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe vraagstukken voor de overheid. Waar we nu meteen in actie kunnen komen, doen we dat. Bijvoorbeeld als het gaat om de toenemende energiearmoede met de koude maanden in aantocht. Anderzijds hebben dezelfde vraagstukken een nationaal, internationaal of zelfs globaal karakter, waardoor wij ons moeten bezinnen op de rol en toegevoegde waarde van het gemeentebestuur. Wij volgen de ontwikkelingen, zoals de sterk fluctuerende energieprijzen, op de voet en doen wat nodig is om ons aan te passen aan de snel veranderende werkelijkheid. Dat betekent ook dat we onze ambities zullen aanpassen als de situatie daar om vraagt.

Tot slot

Belangrijke drijfveer in alles wat we doen is het vergroten van het vertrouwen van de samenleving in de gemeente. We zoeken verbinding, zijn transparant en duidelijk in wat we doen en leveren betrouwbare en snelle dienstverlening. Wij kijken ernaar uit om samen met de gemeenteraad, samenleving en partners (in de regio) invulling te geven aan onze ambities.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westland

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

2. FINANCIËLE HOOFDLIJNEN

Financiële hoofdlijnen

Inleiding

In het hoofdstuk Financiële hoofdlijnen geven we de aandachtspunten van de provincie en het verloop van het Financieel Meerjarenperspectief weer van de startpositie -de in november 2021 vastgestelde begroting 2022-2025, via de financiële mutaties als gevolg van de kaderbrief, exogeen onontkoombare ontwikkelingen, het collegewerkprogramma en overige financiële mutaties tot het uiteindelijke financiële meerjarenperspectief voor de begroting 2023-2026.

2.1 Aandachtspunten provincie Zuid-Holland

De Provincie Zuid-Holland heeft dit jaar geen begrotingscirculaire uitgebracht. De reden hiervoor is dat de kaders en specifieke onderwerpen ten opzichte van vorig jaar grotendeels ongewijzigd zijn. Via een mail en een brief over het toezicht heeft de provincie Zuid-Holland diverse aandachtspunten voor de begroting 2023 aan ons doorgegeven. We hebben hiernaar gehandeld en/of kennis van genomen. De begroting is opgesteld conform de regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

2.2 Financieel Meerjarenperspectief

In dit onderdeel wordt het verloop van het Financieel Meerjarenperspectief weergegeven van de startpositie -de in november 2021 vastgestelde begroting 2022-2025-, via de kaderbrief en de mutaties in het collegewerkprogramma tot het uiteindelijke meerjarenperspectief voor de begroting 2023-2026 gevolgd door een korte uiteenzetting van onze financiële positie.

A. Van startpositie tot en met stand Kaderbrief

De financiële startpositie is gebaseerd op de in november 2021 door u vastgestelde begroting 2022-2025 die alle jaren op € 0 sluit.

Zoals gebruikelijk is het financieel meerjarenperspectief voor de jaren 2023-2026 geactualiseerd om op deze wijze de budgettaire ruimte voor de begroting 2023-2026 te kunnen bepalen. Belangrijke onderdelen daarin zijn de structurele doorwerking van de ProRap 2021, de actualisatie van de raming voor het Gemeentefonds. Dit heeft geleid tot het volgende financieel meerjarenperspectief, dat is gepresenteerd in de op 30 juni 2022 naar u verzonden Kaderbrief 2022. De zogenaamd exogeen onontkoombare ontwikkelingen zaten hier nog niet in. Deze zijn meegenomen bij het opstellen van het collegewerkprogramma.

	Omschrijving	Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
	Saldo meerjarenbegroting 2022-2025		0	0	0	0
	Actualisering Meerjarenbegroting:					
1.	Toevoeging aan algemene reserve		987			
2.	Onttrekking algemene reserve			-1.116	-135	-135
3.	Motie reclamebelasting		-750	-750	-750	-750
4.	OZB 2026					200
5.	Budget LEA					250
6.	Structureel effect ProRap 2021		-10	-539	220	220
7.	Areaaluitbreiding		-817	-817	-817	-817
	Lonen en prijzen					
8.	Lonen en prijzen		-6.445	-6.445	-6.445	-6.445
	Dividend / garanties:					
9.	Dividend Evides		31	-29	-249	-249
10.	Garantstelling HVC		-44	-44	-45	-62
11.	Dividend JUVA		-2.600	-2.600	-2.600	-2.600
	Algemene uitkering:					

12.	Verwerking meicirculaire 2022	16.410	22.386	26.534	12.590
	Investerings:				
13.	Kapitaallasten	1.266	101		
14.	Aframen stelpost sturen op kapitaallasten			-2.673	-3.909
	Effect FMP	8.028	10.147	13.040	-1.707

Een min-bedrag is een nadeel.

Voor toelichting op deze posten verwijzen wij u naar de Kaderbrief 2022.

B. Mutaties na kaderbrief - exogeen onontkoombaar

Dit betreft mutaties die, vanuit wettelijke verplichtingen, externe omstandigheden, open-einde regelingen etcetera, niet of in zeer beperkte mate op korte termijn beïnvloedbaar zijn. Voor 2023 en 2026 hebben wij hiervoor een totaal nadeel van respectievelijk € 2.494.000 en € 1.799.000 opgenomen. Voor 2024 en 2025 leveren de exogeen onontkoombare mutaties een voordeel op van respectievelijk € 254.000 en € 1.251.000.

Mutaties Exogeen onontkoombaar Bedragen x € 1.000		2023	2024	2025	2026
	Exogeen onontkoombaar structureel 1e Actualisatie 2022				
1	Wmo (groei)	-1.350	-1.350	-1.350	-1.350
2	Leerlingenvervoer (groei)	-370	-370	-370	-370
3	Dagopvang kinderen	-200	-200	-200	-200
4	Bijzondere bijstand	-225	-225	-225	-225
5	Gegevensbescherming	-140	-140	-140	-140
6	Overige structurele mutaties < € 100.000	-352	-317	-317	-317
	Overig exogeen onontkoombaar				
7	Dienstverlening Sociaal domein	-1.384	-1.384	-1.384	-1.384
8	Bevriezing accres Algemene uitkering gemeentefonds	2.240	4.185	4.805	2.240
9	Aanpassing dividend JUVA	1.000	0	0	0
10	Jeugdzorg	-1.721	0	0	0
11	Wet open overheid (WOO)	-200	-200	-200	-200
12	1 wethouder minder	138	138	138	138
13	Verschuiving kapitaallasten onderwijshuisvesting	9	142	511	18
14	Rente effecten reserves	61	-26	-18	-9
	Afronding		1	1	
	Totaal exogeen onontkoombaar	-2.494	254	1.251	-1.799

Een min-bedrag is een nadeel.

Mutaties 1 tot en met 6 betreffen structurele doorwerking vanuit de 1^e Actualisatie 2022 en zijn, voor zover groter dan € 50.000, toegelicht in de 1^e Actualisatie 2022 die op 30 juni 2022 door de raad is vastgesteld. De overige exogeen onontkoombare posten worden hieronder toegelicht.

Toelichting overig exogeen onontkoombaar

7. Dienstverlening Sociaal domein

Vanaf 2023 is er geen dekking meer voor € 1,384 miljoen aan (tijdelijk) personeel (12 fte) binnen sociaal domein Dienstverlening. Het gaat om Wmo-consulenten, Schuldhulpverlening consulenten, consulent jongeren, procesbegeleiders en een teammanager. Deze functies zijn voor 2021 en 2022 tijdelijk gefinancierd, met als gedachte dat de extra inzet een tijdelijk karakter zou hebben.

Echter, de werkzaamheden binnen deze functies en het sociaal domein zijn de afgelopen periode eerder toegenomen dan gedaald. Zo neemt het aantal Wmo-meldingen gestaag toe. Dit heeft in 2021 onder andere geleid tot 9% meer cliënten voor begeleiding. Gezien de recente ontwikkelingen, zoals stijgende energieprijzen, Oekraïne, structurele effecten Coronapandemie en het toeslagenschandaal is het niet de verwachting dat de werkdruk minder wordt. De formatie dient dan ook structureel in de begroting opgenomen te worden.

Dit punt hangt samen met punt 24 van de mutaties als gevolg van het collegewerkprogramma en punt 1 van de overige mutaties die elders in dit hoofdstuk toegelicht worden.

8. Bevriezing accres Algemene uitkering gemeentefonds

Na het verspreiden van de kaderbrief is bekend geworden dat het Rijk het accres bevriest. Dit betekent dat het gemeentefonds niet naar beneden wordt bijgesteld mocht het Rijk toch minder uitgeven. Wij hadden hier wel rekening mee gehouden in de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds die in de kadernota stond. Doordat het accres bevroren wordt kunnen we € 2,2 miljoen extra inrekenen voor 2023 en 2026, € 4,2 miljoen voor 2024 en € 4,8 miljoen voor 2025.

9. Aanpassing dividend JUVA

Het dividend van JUVA valt in 2023 naar verwachting € 1 miljoen hoger uit dan in de kaderbrief stond. Tot en met 2022 heeft JUVA toegezegd een extra dividend van afgerond € 2,6 mln. uit te keren. Gezien de risico's binnen de huidige energiesector (ook vanwege de energie-transitie) gaan wij uit van een stapsgewijs lager dividend vanaf 2023 (verlaging in 2023 tot € 9,6 mln.). Meerjarig wordt vanaf 2024 rekening gehouden met een verlaagd dividend tot € 8,6 mln. Dit komt ook overeen met de inschatting van JUVA ten aanzien van de verwachte nettowinst. Wij volgen verdere ontwikkelingen nauwlettend.

10. Jeugdzorg

Het kabinet stelt via de meicirculaire voor 2023 incidenteel € 1,454 miljard beschikbaar voor de jeugdzorg. Dit komt voor Westland neer op een bedrag van € 8,322 miljoen (=100% van de hervormingsagenda 2023). De opgenomen stelpost in 2023 kon daardoor worden afgeraamd. Per saldo is er in 2023 € 3,029 mln. extra beschikbaar voor de jeugdzorg. Dit is ingezet als dekking om het budget voor de Jeugdzorg in 2023 met € 4,750 miljoen te verhogen. Per saldo betekent dit dat een bedrag van € 1,721 miljoen ten laste van het begrotingssaldo komt.

11. Wet open overheid (WOO)

Het betreft extra budget voor uitvoering van een nieuwe wettelijke taak. Het budget is opgenomen in de stelpost versterken organisatie op programma 10.

12. Een wethouder minder

In het nieuwe college zit één wethouder minder dan in het vorige. Dit bespaart jaarlijks € 138.000 aan loonkosten.

13. Gewijzigde kapitaallasten onderwijshuisvesting

De investeringen voor Onderwijshuisvesting zijn geactualiseerd. Dit levert een verschuiving in de kapitaallasten op naar 2027 en verder.

C. Mutaties na kaderbrief - collegewerkprogramma

Wij willen niet alleen gaan voor een financieel sluitende begroting maar ook blijven investeren in Westland. Deze zaken zijn beschreven in het collegewerkprogramma dat separaat aan u wordt aangeboden. Waar we extra in investeren wordt in onderstaande tabel samengevat en daaronder kort toegelicht.

Nr	Bestuurlijke ambities CWP	Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
	collegewerkprogramma structureel					
1	Sociale aandacht huishoudelijke hulp			-700	-700	-700
2	Ondermijning		-400	-400	-400	-400
3	Sportakkoord			-60	-60	-60
4	Sport, uitbreiding 25% regeling		-170	-170	-170	-170
5	Sport, preventieakkoord			-60	-60	-60
6	Sport, compensatie OZB		-168	-168	-168	-168
7	Speel en ontmoetingsplekken			-250	-250	-250
8	Versterken kwaliteit groen			-1.500	-1.500	-1.500
9	Bewonersinitiatieven groen			-50	-50	-50
10	Subsidieregeling MKB-initiatieven			-150	-150	-150
11	Onderzoeksbudget economie			-75	-75	-75
12	Impact Ondernemen			-25	-25	-25
13	Coöperaties Broekpolder, Oranjepolder		-150	-100	-50	-50
14	Bijdrage Ruimtelijke Inrichtingstafel GreenportsNL		-20	-20	-20	-20
15	Afdekken strategische partnerships		-50	-50	-50	-50
16	Dienstverlening en organisatie op orde		-1.516	-1.516	-1.516	-1.516
17	Klanttevredenheidsonderzoeken		-75	-75	-75	-75
18	Publicatie gemeentebesluiten		-57	-57	-57	-57
19	Historisch informatieplatform Erfgoed Westland		-25	-25	-25	-25
20	Ondergrondse afvalinzameling			-200	-200	-200
21	Afvalinzameling en verwerking buitengebied			-200	-200	-200
22	Afvalinzameling en verwerking Westland		PM	PM	PM	PM
23	Dekking gesloten systeem afval			400	400	400
24	Stelpost nader uit te werken kosten collegewerkprogramma		-200	-300	-500	-500
25	Uitvoering collegewerkprogramma		-2.703	-4.650	-6.188	-6.188
26	Inkomsten Rijk en nieuw voor oud		0	0	0	15.595
	Totale structurele kosten collegewerkprogramma		-5.534	-10.401	-12.089	3.506
	Collegewerkprogramma incidenteel					
27	Parkachtige inrichting begraafplaatsen		-50			
28	Vorming reserve voor Brede toegang en website		-1.500			
29	Vorming wooninvesteringsfonds		-20.000			
30	Vorming Groenfonds		-2.500			
31	Organisatieontwikkeling		-850			
	Dekking incidenteel					
32	Dekking reserve financiële soliditeit		20.000			
33	Dekking algemene reserve		4.900			
	Totaal incidenteel		0	0	0	0
	Totaal collegewerkprogramma		-5.534	-10.401	-12.089	3.506

Een min-bedrag is een nadeel.

1 Sociale aandacht huishoudelijke hulp

We brengen verandering in de kwaliteit van de (thuis)zorg. (Thuis)zorg bieden we aan met ruimte voor sociaal contact, omdat juist dat contact belangrijk is voor het welzijn van onze kwetsbare inwoners. Tegelijkertijd biedt het de mogelijkheid om vroegtijdig problemen te signaleren en snel in te grijpen, waarmee erger wordt voorkomen en er geen zwaardere zorg nodig is. Voor deze verandering is een structureel budget van € 700.000 opgenomen in programma 5.

2 Ondermijning

In programma 6 in de opgave Aanpak ondermijning is vanaf 2023 € 400.000 structureel budget geraamd. Met dit budget kunnen de activiteiten worden uitgevoerd en kan extra capaciteit worden aangesteld. Verdere invulling wordt geconcretiseerd op basis van het Westlands veiligheidsbeleid 2023-2026 en het daaruit voortvloeiend uitvoeringsprogramma ondermijning 2023.

3 + 5 Sportakkoord en Sport, preventieakkoord

We investeren op meerdere manieren in sport, bijvoorbeeld door samen met verenigingen te investeren in accommodaties met voldoende faciliteiten van hoge kwaliteit en ervoor te zorgen dat sport gestimuleerd wordt, ook voor kwetsbare doelgroepen. Dit doen wij bijvoorbeeld door uitvoering te blijven geven aan het Sportakkoord Westland. Voor het sportakkoord en preventieakkoord is vanaf 2024 structureel € 120.000 opgenomen in programma 7 (voor beide akkoorden € 60.000).

4 Sport, uitbreiding 25% regeling

De 25% regeling voor investeringen in de accommodaties van de sportverenigingen wordt voortgezet en ook uitgebreid voor niet-sport verenigingen. Hiervoor is in programma 7 vanaf 2023 € 170.000 structureel beschikbaar.

6 Sport, compensatie OZB

De compensatie van OZB aan de sportverenigingen is in programma 7 vanaf 2023 structureel met € 168.000 verhoogd.

7 Speel en ontmoetingsplekken

In programma 8 is vanaf 2024 een structureel budget van € 250.000 beschikbaar om in samenwerking met bewoners-, buurt- en wijkverenigingen groene speel- en ontmoetingsplekken te realiseren.

8 Versterken kwaliteit groen

Ook investeren we in een groene en toegankelijke openbare ruimte die aantrekkelijk is om te sporten en bewegen. Vanaf 2024 is hiervoor € 1.500.000 structureel beschikbaar in programma 8.

9 Bewonersinitiatieven groen

Om bewonersinitiatieven groen zoals Opzoomerprojecten te faciliteren en ondersteunen is in programma 8 vanaf 2024 een structureel budget van € 50.000 beschikbaar.

10 Subsidieregeling MKB-initiatieven

We investeren in meerdere MKB-initiatieven samen met de bedrijf- en investeringszones (BIZ) en MKB Westland. Hiervoor is in programma 4 vanaf 2024 structureel € 150.000 beschikbaar.

11 Onderzoeksbudget economie

Vanaf 2024 is er een structureel onderzoeksbudget economie van € 75.000 beschikbaar op programma 4.

12 Impact Ondernemen

We brengen het actieprogramma Impact Ondernemen uit met daarin de uitrol van het Westlands Klaver-tje. Hiervoor is vanaf 2024 structureel € 25.000 beschikbaar.

13 Coöperaties Broekpolder, Oranjepolder

Er is op programma 4 extra budget beschikbaar voor financiële bijdragen aan onder andere de coöperaties Broekpolder en Oranjepolder en voor het ontwikkelen van visies op deze polders (2023: € 150.000, 2024: € 100.000, 2025 en verder € 50.000);

14 Bijdrage Ruimtelijke Inrichtingstafel GreenportsNL

Aan de ruimtelijke inrichtingstafel GreenportsNL zal vanaf 2023 een bijdrage van € 20.000 worden verstrekt. Het budget is opgenomen in programma 4.

15 Afdekken strategische partnerships

Voor het ophogen en uitbreiden van strategische partnerships is op programma 4 vanaf 2023 structureel € 50.000 beschikbaar. Er zijn op dit moment partnerships getekend met World Horti Center, Tomatoworld en Greenport West-Holland. Die worden opgehoogd. Daarnaast wordt het aantal partnerships uitgebreid.

16 Dienstverlening op orde

We investeren in de kwaliteit van onze dienstverlening. We zorgen dat de capaciteit past bij de vraag vanuit de inwoners, zodat de eerstelijns dienstverlening goed en betrouwbaar kan functioneren.

17 Klanttevredenheidsonderzoeken

We willen graag weten wat Westlanders van onze dienstverlening vinden. Daarom vragen we inwoners en bedrijven naar hun ervaringen met onze dienstverlening. Deze informatie gebruiken wij om te leren en onze dienstverlening verder te verbeteren. Voor het uitvoeren van klanttevredenheidsonderzoeken is op programma 5 vanaf 2023 € 75.000 beschikbaar.

18 Publicatie gemeentebesluiten

We willen de gemeenteberichten niet alleen op de website maar ook in de krant gepubliceerd hebben. Vanaf 2023 is hiervoor op programma 11 € 57.000 beschikbaar.

19 Historisch informatieplatform Erfgoed Westland

Voor het historisch informatieplatform Erfgoed Westland is in programma 5 vanaf 2023 € 25.000 beschikbaar.

20 t/m 23 Afval

Er is op programma 8 extra geld beschikbaar voor ondergrondse afvalinzameling en voor afvalinzameling en verwerking buitengebied. De dekking hiervoor komt uit de voorziening afval (gesloten systeem).

24 Stelpost nader uit te werken kosten collegewerkprogramma

Er is voor veel onderwerpen uit het collegewerkprogramma budget opgenomen in deze begroting. Voor de onderwerpen waarvoor nog geen budget is opgenomen is op programma 10 een stelpost beschikbaar.

25 Uitvoering collegewerkprogramma

Voor de uitvoering van het collegewerkprogramma is personeel nodig. We zetten enerzijds tijdelijke functies om naar structurele functies en breiden uit waar dat noodzakelijk is om het collegewerkprogramma uit te voeren.

26 Inkomsten Rijk en nieuw voor oud

In 2026 hebben we een tekort van € 15.595.000. Dit komt voornamelijk door achterblijvende inkomsten vanuit de algemene uitkering. De verwachting is dat in het laatste kwartaal van 2022 het kabinet met een oplossingsrichting komt voor een stabiele financiering van decentrale overheden in 2026 en volgende jaren. Deze ontwikkeling blijven we nauwlettend volgen. Daarnaast creëert de nieuw voor oud operatie budgettaire ruimte voor nieuw beleid. De effecten hiervan verwerken we in de Voorjaarsnota 2023.

27 Parkachtige inrichting begraafplaatsen (incidenteel 2023)

Voor het opstellen van een plan voor de inrichting van parkachtige begraafplaatsen is incidenteel € 50.000 beschikbaar.

28 Vorming reserve Brede toegang en website (incidenteel 2023)

Voor het realiseren van een brede toegang en het aanpassen van de website wordt via de reservemutaties in programma 10 in 2023 een bestemmingsreserve van € 1.500.000 gevormd.

29 Vorming wooninvesteringsfonds (incidenteel 2023)

Er wordt via de reservemutaties in programma 10 in 2023 een Wooninvesteringsfonds (bestemmingsreserve) van € 20 miljoen gevormd. Met dit revolverende fonds willen we starters een betere kans bieden op de woningmarkt..

30 Vorming Groenfonds (incidenteel 2023)

Om het groen in gemeente Westland een incidentele impuls te geven wordt via de reservemutaties in programma 10 in 2023 een fonds (bestemmingsreserve) van € 2,5 miljoen gevormd.

31 Organisatieontwikkeling (incidenteel 2023)

Voor organisatieontwikkeling is in 2023 een incidenteel budget van € 850.000 in beschikbaar in een stel-post op programma 10.

32 Dekking reserve Financiële soliditeit (incidenteel 2023)

Om het woonfonds te vormen wordt € 20 miljoen onttrokken aan de reserve Financiële soliditeit.

33 Dekking algemene reserve (incidenteel 2023)

De overige incidentele uitgaven worden onttrokken aan de algemene reserve.

D. Mutaties na kaderbrief - overige mutaties

Naast deze investeringen in zaken die in het collegewerkprogramma zijn opgenomen, zijn er ook nog wat mutaties opgenomen voor het incidenteel voortzetten van bestaand beleid. Deze mutaties staan in de volgende tabel en worden daaronder kort toegelicht.

Nr	Overige mutaties	Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
	Overige mutaties incidenteel					
1	Voortzetten programma invoering omgevingswet		-843			
2	Energietransitie-isoleren woningen		-100			
3	Brandingstrategie		-50			
4	Incidentele bijdrage nationaal park Hollandse Duinen		-50			
5	Eenmalig verlengen uitvoeringregeling toerisme en recreatie		-40			
6	Juridische kosten handhaving veiligheid		-125			
	Dekking incidenteel					
7	Dekking algemene reserve		1.208			
	Totaal overige mutaties		0	0	0	0

Een min-bedrag is een nadeel.

1 Voortzetten programma invoering omgevingswet (incidenteel 2023)

Het programma invoering Omgevingswet wordt voortgezet in 2023 als gevolg van het uitstellen van de invoering van deze wet. Hiervoor is incidenteel voor 2023 € 843.000 beschikbaar in programma 1.

2 Energietransitie-isoleren woningen (incidenteel 2023)

In 2023 zal een incidentele stimulans gegeven worden aan de energietransitie door het isoleren van woningen. Hiervoor is € 100.000 beschikbaar in programma 4.

3 Brandingstrategie (incidenteel 2023)

In 2023 wordt een brandingstrategie opgesteld. Hiervoor is incidenteel € 50.000 beschikbaar in programma 4.

4 Incidentele bijdrage nationaal park Hollandse Duinen (incidenteel 2023)

In 2023 wordt er een incidentele bijdrage verstrekt aan nationaal park Hollandse Duinen. Hiervoor is incidenteel € 50.000 beschikbaar in programma 4.

5 Eenmalig verlengen uitvoeringregeling toerisme en recreatie (incidenteel 2023)

De uitvoeringregeling toerisme en recreatie wordt eenmalig verlengd. Hiervoor is in 2023 incidenteel € 40.000 beschikbaar in programma 7.

6 Juridische kosten handhaving veiligheid (incidenteel 2023)

In programma 6 is voor bestuurlijke handhaving bij veiligheid voor 2023 een incidenteel budget beschikbaar van € 125.000 voor incidentele juridische kosten.

7 Dekking algemene reserve (incidenteel 2023)

Al deze posten zijn incidenteel van aard en worden gedekt vanuit de algemene reserve.

Financiële samenvatting

De begroting sluit in 2023, 2024 en 2026 met een saldo van € 0. Zoals ook in de kaderbrief was gemeld vallen de inkomsten vanuit het Rijk in 2026 fors terug. Om in 2026 ook op een saldo van € 0 uit te komen is er in dat jaar een post inkomsten Rijk en nieuw voor oud van € 15.595.000 opgenomen. De begroting 2025 sluit met een positief saldo van € 2,2 miljoen.

Voor het toezicht van de provincie is met name van belang dat het jaar 2023 structureel sluitend is. Dat betekent dat structurele uitgaven betaald worden uit structurele middelen en dat incidentele uitgaven betaald worden uit incidentele middelen zoals de reserves. In onderstaande tabel wordt een samenvatting op totalen gegeven van de verschillende structurele en incidentele mutaties in de begroting.

Samenvatting	Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Saldo meerjarenbegroting 2022-2025		0	0	0	0
Structurele mutaties kaderbrief		8.028	10.147	13.040	-1.707
Structurele mutaties exogeen onontkoombaar		-2.494	254	1.251	-1.799
Structurele mutaties collegewerkprogramma		-5.534	-10.401	-12.089	3.506
Structureel saldo		0	0	2.202	0
Incidentele mutaties collegewerkprogramma		-24.900	0	0	0
Incidentele overige mutaties		-1.208	0	0	0
Dekking reserves		26.108	0	0	0
Incidenteel saldo		0	0	0	0
Saldo meerjarenbegroting 2023-2026		0	0	2.202	0

Een min-bedrag is een nadeel.

Financiële positie

Financieel staat de gemeente Westland er goed voor. De herijking van het gemeentefonds valt voor Westland positief uit. Bovendien beschikt Westland over een goede reservepositie. De goede financiële positie laat onverlet dat wij kritisch blijven kijken naar het nut en de noodzaak van bestaande en nieuwe uitgaven. Moeilijke en soms pijnlijke keuzen zijn daaraan inherent.

We kunnen een groot deel van ons collegewerkprogramma bekostigen uit de extra middelen die wij naar verwachting de komende jaren zullen krijgen.

Maar er zijn ook zorgpunten. De kosten van het sociaal domein blijven stijgen en het Rijk geeft onvoldoende zekerheid op compensatie hiervan. Ook de kosten van nieuwe taken en de grote opgaven waar we mee te maken hebben, baren zorgen. De invoering van de Wet open overheid (WOO), de klimaatadaptatie, de energiecrisis en de woningbouw vragen steeds meer geld en capaciteit van de gemeente. We analyseren de verschillende scenario's en bereiden ons, onder meer met oud-voor-nieuw-keuzes, voor op een situatie waarin de huidige financiële uitgangspunten worden ingehaald door de actualiteit.

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

3. LEESWIJZER

Algemeen

De Gemeentewet schrijft voor dat iedere gemeente jaarlijks begrotings- en verantwoordingsstukken moet opstellen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat de regelgeving daarvoor. In artikel 2 van de financiële verordening gemeente Westland 2021 is vastgelegd dat de raad bij aanvang van iedere raadsperiode een programma-indeling voor de komende raadsperiode vaststelt.

Aan uw raad wordt voorafgaand aan het vaststellen van deze begroting gevraagd om In te stemmen met:

1. De volgende programma-indeling die is gebaseerd op de producten en opgaven en de prioriteiten uit het nieuwe collegewerkprogramma. Met deze indeling wordt gewerkt vanuit één duidelijk structuur.
Programma 1 – Ruimtelijke ordening
Programma 2 – Volkshuisvesting
Programma 3 – Gebiedsontwikkeling
Programma 4 – Mobiliteit en economie
Programma 5 – Zorg, welzijn en cultuur
Programma 6 – Openbare orde en veiligheid
Programma 7 – Sport, onderwijs en recreatie
Programma 8 – Openbare ruimte
Programma 9 – Politiek en bestuur
Programma 10 – Financiën en algemene dekkingsmiddelen
Programma 11 – Organisatie en overhead
2. De onderverdeling van de programma's te baseren op de maatschappelijke opgaven en producten en de 3 W-vragen volgens het BBV.
3. Alleen de volgens het BBV verplichte paragrafen in de programmabegroting op te nemen.
4. De programma-indicatoren te handhaven zoals opgenomen in de huidige programmabegroting en op langere termijn in een gezamenlijk traject tussen raad en college een doelenboom met programma-relevante indicatoren te ontwikkelen.

Opzet begroting

De begroting 2023-2026 is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Hoofdstukken 1 en 2 - Bestuurlijke en financiële hoofdlijnen

Dit onderdeel bevat een samenvatting van de belangrijkste punten uit de begroting. We actualiseren de prognose ten aanzien van het financieel meerjarenbeeld en schetsen op hoofdlijnen hoe - in meerjarig perspectief - onze financiële huishouding eruitziet.

Hoofdstuk 4 - Programmaplan

Het programmaplan is samengesteld met behulp van de gemeentelijke opgaven en producten en bevat de 11 programma's die hierboven zijn beschreven.

Wat willen we bereiken?

- Geeft inzicht in de belangrijkste doelen en maatschappelijke effect(en);
- Bevat een overzicht van de wettelijk voorgeschreven beleidsindicatoren. Dit is een uniforme basis-set van indicatoren die periodiek landelijk beschikbaar zijn.

Wat gaat we daarvoor doen?

- Geeft een beschrijving van de activiteiten en prestaties die nodig zijn om onze doelstellingen te bereiken in het begrotingsjaar;
- Indien mogelijk zijn er ook bijbehorende prestatie-indicatoren geformuleerd;
- Geeft inzicht in de betrokken verbonden partijen.

Wat mag dit kosten?

- Bevat een overzicht van de lasten en baten.

In de programma's hebben wij naast de drie W-vragen ook de meest relevante externe ontwikkelingen, risico's en kaderstellende beleidsnota's opgenomen. Daarnaast wordt in de drie W-vragen de informatie meegenomen van de verbonden partijen over de te realiseren activiteiten, prestaties en bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen.

Hoofdstuk 5 - Paragrafen

Alle paragrafen zijn wettelijk verplicht. Het BBV schrijft de volgende paragrafen voor:

- a) Lokale heffingen
- b) Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- c) Onderhoud kapitaalgoederen
- d) Financiering
- e) Bedrijfsvoering
- f) Verbonden partijen
- g) Grondbeleid.

De paragrafen geven een 'dwarsdoorsnede' van de begroting gezien vanuit een bepaald perspectief. Veel van de paragrafen zijn hierdoor een belangrijke aanvulling op de informatie over de begroting. De paragrafen vormen de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering voor het beleid (en de begroting). De raad heeft hiermee de instrumenten in handen om:

1. De beleidlijnen van de diverse onderdelen van de financiële functie vast te stellen;
2. De hoofdlijnen van de uitvoering te controleren.

Hoofdstuk 6 - Financiële begroting

In dit deel van de begroting vindt u de financiële uitgangspunten en de meerjarige overzichten van baten en lasten, waarbij er tevens aandacht is voor de incidentele baten en lasten. Ook de geprognosticeerde balans in meerjarenperspectief, het EMU-saldo, de investeringsplanning en een overzicht van de reserves en voorzieningen worden gepresenteerd. De meeste overzichten in dit onderdeel zijn wettelijk voorgeschreven.

Hoofdstuk 7 - Vaststellingsbesluit

Hoofdstuk 8 - Bijlagen

In hoofdstuk 8 worden de veelvoorkomende begrippen en de afkortingen opgesomd en toegelicht.

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

4. PROGRAMMA'S

4.1 Ruimtelijke ordening

Inleiding

De (leef)ruimte in Westland is schaars. Het doel van de Omgevingsvisie is het DNA van Westland behouden en versterken. Veel plannen uit de Omgevingsvisie hebben (fysieke) ruimte nodig, terwijl de beschikbare grond beperkt is. We voeren een actiever grondbeleid en gebruiken onder andere gemeentelijke grondexploitatie als middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen waar te maken. We investeren in de leefbaarheid, verbeteren van de fysieke leefomgeving (dat wat je ziet, voelt en ruikt zoals: gebouwen, wegen, parken, een schone lucht, sloten, rivieren, bossen, enzovoort) en in het welzijn van onze inwoners. We blijven zoeken naar een balans tussen wonen, economie, groen en voorzieningen.

Opgaven

Invoering Omgevingswet:

Het doel van deze wet is een gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. En goed beheer en gebruik van die fysieke leefomgeving voor maatschappelijke functies te bereiken. Er zijn 4 verbeterdoelen:

1. Vergroten van de duidelijkheid en het verminderen onderzoekskosten.
2. Meer complete aanpak.
3. Vergroten keuzeruimte.
4. Snellere en betere besluitvorming.

Voor de begroting van 2023 gaan we uit van de invoeringsdatum op 1 januari 2023, daarna gaat de overgangperiode tot 2029 in.

De datum dat de Omgevingswet ingaat is bijna definitief. We houden in de begroting 2023 rekening met wat ruimte om in te kunnen spelen op de ontwikkelingen. Bij uitstel van de datum dat de wet van kracht wordt past de programmaorganisatie zich aan.

Komende jaren gaan we verder werken aan de doelen van de Omgevingswet. Na de invoeringsdatum gaat de overgangsfase in tot 2029. Deze periode gebruiken we om met de samenleving te werken aan:

- Het definitieve omgevingsplan.
- Evalueren en aanscherpen van de omgevingsvisie
- Ervaring opdoen met het meedoen (ook wel participatie) en ervan leren.
- Het nieuwe instrument programma is een beslissingsrecht van het college. Met de raad is afgesproken dat, voordat een programmabesluit in het college komt, dit eerst aan de raad als advies wordt voorgelegd. Er zijn van tevoren een aantal onderwerpen te noemen die mogelijk geschikt zijn voor een programma zoals Gezondheid, Groen, Klimaat, Flora Holland en de overgang die gaat over energie (Energietransitie).
- De Omgevingswet werkt toe naar een modernere overheid. Binnen de gemeentelijke organisatie wordt gewerkt aan een betere dienstverlening, het verder verbeteren van werkprocessen. Samen met bedrijven toetsen we of de oplossingen de juiste zijn aan de hand van casuïstiek.
- De Omgevingswet gaat uit van een "ja, mits"-houding van de overheid. De aanvragers van plannen verwachten dat de gemeente dit zichtbaar invult. Deze - andere - rolinvulling leidt er ook toe dat de Omgevingsplannen algemener worden opgesteld. Dit zonder dat er over de grenzen van veiligheid en gezondheid heen wordt heengegaan. De gesprekken zijn op dit moment aan de gang, het is de bedoeling om op deze manier en met afstemming met onze inwoners door te gaan.
- Het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) blijft in ontwikkeling, ook nadat de wet is ingegaan.

Specifiek in 2023 gaan we:

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een samenhangende aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Het programma inrichten voor de opgave van de overgangperiode; • Goed omgaan met ontwikkelingen die te maken hebben met de datum dat de wet ingaat.
Nieuwe instrumenten ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> • Een start maken met het ontwikkelen van het definitieve omgevingsplan waarbij we invulling geven aan de faciliterende rol van de overheid; • Ontwikkelen monitoring ruimtelijk domein; • Verbeteren en evalueren van de omgevingsvisie; • Onderzoeken of omgevingsprogramma's ons gaan helpen en eventueel verder ontwikkelen.
Anders werken ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen van werken volgens de bedoeling (werkprocessen en dienstverlening) samen met degene voor wie we het doen; • Ervaring opdoen met participatie en ervan leren; • Verbeteren van onze (online)dienstverlening samen met de gebruikers • Monitoren van blijvende financiële gevolgen.
ICT en digitaal systeem	<ul style="list-style-type: none"> • Bruikbare regels ontwikkelen; • Volgen van ontwikkelingen in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en daarop meebewegen.

Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening: alle voorwaarden die gaan over de wettelijke regelingen, de omgeving en de inrichting van Westland. Het uitvoeren van de omgevingsvisie binnen de wettelijke voorwaarden van de Wet ruimtelijke ordening (WRO) en de Omgevingswet. Het vertalen van de omgevingsvisie naar opdrachten en projecten. Het mogelijk maken en ondersteunen van gewenste ontwikkelingen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none"> • Op 1 januari 2023 voldoen aan de wettelijke verplichtingen uit de Omgevingswet. • Een inrichting van de ruimte en ondergrond in het bedrijvige Westland die in evenwicht is. • Afstemming en overeenstemming over de ruimtelijke ordening in Westland in de regio. 	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen dat we kunnen werken met de Omgevingswet; • We ontwikkelen in onderling verband de opgave invoering Omgevingswet instrumenten uit de Omgevingswet, zoals het Omgevingsplan en het Omgevingsprogramma; • We doen ervaring op met deze hulpmiddelen; • Ondersteunen van initiatiefnemers met ondersteunend grondbeleid, wanneer dit past binnen ons ruimtelijk beleid; • Vaststellen van een Omgevingsplan voor gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan een verdeling die in evenwicht is met de ruimte in Westland; • Sturen op basis van voorwaarden die we meegeven in omgevingsvergunningen;

	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan projecten die voortkomen uit de (centrum)visies die in de afgelopen periode zijn vastgesteld, bijvoorbeeld Wateringen, Poeldijk, Monster en Honselersdijk. 'Waar nodig met inzet van actief grondbeleid. Denk hierbij ook aan de Flora-ontwikkeling; • Afstemming met en in de regio.
--	--

Producten

Grondzaken

Binnen het product Grondzaken vallen onderdelen voor de financiële verantwoording van de (fysieke) projecten, inclusief de hulpmiddelen binnen het grondbeleid om ruimtelijke doelen op onder andere het gebied van volkshuisvesting, economie, natuur en recreatie waar te maken. Het grondbeleid gaat bijvoorbeeld om de keuze welke rol je als gemeente wilt innemen binnen gebiedsontwikkelingen en over het kostenverhaal bij projecten. In vergelijking met afgelopen jaren gaat de gemeente een actievere rol pakken. Zie hiervoor ook de informatie over het grondbeleid van de gemeente Westland in de paragraaf Grondbeleid.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Grondzaken is een hulpmiddel om de doelen genoemd in de andere programma's te behalen. Het ondersteunt daarmee de andere programma's en is vooral gericht op wet- en regelgeving (de middelen en kaders) en de (financiële) verslaglegging.	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen rapportage Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG); • Opstellen Tussentijdse rapportage Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (TMPG); • Updaten van de nota Grondbeleid 2013; • Opstellen jaarlijks nota Grondprijzen.

Vergunning, toezicht en handhaving bouwen & monumenten:

Onder VTH valt:

1. Het in behandeling nemen, beoordelen en toekennen van vergunningen voor bouwwerkzaamheden en andere ruimtelijke initiatieven.
2. Het houden van toezicht op het volgens afspraak uitvoeren van werkzaamheden en op het wettige gebruik van de ruimte volgens de vastgestelde bestemmingsplannen en andere besluitvorming.
3. Het afdwingen van het gebruik volgens de vastgestelde ruimtelijke plannen en besluiten door controles uitvoeren, termijnen stellen, opleggen van dwangsommen en boetes en het, indien nodig, bij de rechter nog te behandelen van overtreedingen en afwijkingen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Uitvoeren wettelijke taak	<ul style="list-style-type: none"> • Kwaliteitsbeoordeling van vergunningsaanvragen; • Delen van de resultaten proef Wet Kwaliteitsborging en deze omzetten in uitvoering van het beleid.
Openheid verlenen vergunningen	<ul style="list-style-type: none"> • Het verbeteren van het digitaal maken van het vergunningsproces.
De organisatie is gereed voor invoering Omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten op communicatie naar binnen en naar buiten met bijzondere aandacht voor informatie en communicatietechnologie (ICT), opleidingen en trainingen, etc. Dit is een zwaar onderdeel vanwege de invloed van de nieuwe Omgevingswet. Er is mogelijk extra budget nodig om de

	organisatie in zijn geheel klaar te maken voor de invoering.
Passend toezicht	<ul style="list-style-type: none"> In de gaten houden van verzoeken om te handhaven, dit door de gewijzigde achtergrond (burenruzies, ruzies tussen verschillende personen). Deze verzoeken opnieuw bekijken zodat de inzet zo goed mogelijk wordt georganiseerd. <p>Door goed toezicht wordt de samenwerking met openbare orde & veiligheid versterkt.</p>

Facultatieve indicatoren

In het kader van VTH wordt niet alleen gestuurd op eigen controles. Verzoeken door andere personen om te handhaven kunnen ook aanleiding zijn om tot actie over te gaan.

Belangrijke indicatoren zijn altijd:

- (Bouw)veiligheid;
- Veiligheid bij de uitvoering van werkzaamheden;
- Onjuist gebruik van de ruimte volgens bestemmingsplannen en andere ruimtelijke besluiten.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Invoeringsdatum Omgevingswet is nog niet definitief en ook de wijze van invoering kan nog veranderen;
- In verband met landelijke besluitvorming kent de implementatie van omgevingswet nog veel onzekerheid op het gebied van procesaanpassingen, ICT/automatisering en derving van leges. Deze kosten zijn op dit moment niet met zekerheid te ramen;
- Verzoeken om door andere personen te handhaven kunnen het gevolg zijn van ruzies tussen burens en/of partijen.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma.

- Omgevingsdienst Haaglanden (ODH);
- Veiligheidsregio Haaglanden (VRH).

Kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie 2020 aangepast na commissie (20-0283722) (8 dec. 2020);
- Beleidsregel verzaamd adviesrecht Westland 20227 dec. 2021);
- Beleidsregel participatieverplichting initiatiefnemers Westland 2022 (7 dec 2021);
- Verordening participatie en uitdaagrecht Westland 2021 (7 dec. 2021);
- Beleidsnota participatie onder de Omgevingswet 2022 (7 dec 2021);
- Verordening commissie omgevingskwaliteit Westland 2022 (7 dec 2021);
- Verordening nadeelcompensatie gemeente Westland (25 januari 2022);
- Delegatiebesluit omgevingsplan Westland 2022 (7 dec. 2021);
- Handhavingsbeleid Horeca Westland 2022.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Programma 1	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Invoering omgevingswet	3.373	1.158	1.133	215	190	189
Ruimtelijke ordening	1.185	2.860	2.926	2.774	2.773	2.773
Vergunning, toezicht en handhaving bouwen & monumenten	4.443	5.762	3.788	3.788	3.788	3.788
Totaal lasten programma 1	9.001	9.780	7.847	6.777	6.751	6.750
Invoering omgevingswet	1.172	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	2	135	135	135	135	135
Vergunning, toezicht en handhaving bouwen & monumenten	6.517	6.222	4.869	4.869	4.869	4.869
Totaal baten programma 1	7.691	6.357	5.004	5.004	5.004	5.004
Saldo van baten en lasten	-1.310	-3.423	-2.843	-1.773	-1.747	-1.746
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	897	1.721	1.097	27	2	2
Totaal reservemutaties programma 1	897	1.721	1.097	27	2	2
Saldo programma 1	-413	-1.702	-1.746	-1.746	-1.745	-1.744

Toelichting mutaties na Kaderbrief

Voor de invoering van de Omgevingswet wordt in 2023 € 843.000 extra uitgegeven. Dekking voor deze uitgaven komt uit de algemene reserve.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- De hogere lasten in 2022 ad € 1.974.000 op het product Vergunning, toezicht en handhaving worden veroorzaakt door:
 - In 2022 zit een bedrag van € 1,8 miljoen aan uitgaven voor 'inhuur overig personeel'. Voor 2023 geldt hiervoor een bedrag van € 0,1 miljoen.
- De hogere baten in 2022 ad € 1.353.000 op het product Vergunning, toezicht en handhaving worden veroorzaakt door:
 - de 'vergoedingen (leges) omgevingsvergunning activiteit bouwen' die in 2022 € 1,2 miljoen hoger zijn geraamd dan die voor 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is een deel van het voordelig resultaat bestemd. Van deze resultaatbestemming valt € 445.000 binnen programma 1 in 2022 en betreft dan o.a. de Westlandagenda III en transformatieactiviteiten van ruimtelijke economische aard
- In het kader van het investeringsfonds is in 2022 rekening gehouden met een onttrekking uit de reserve financiële soliditeit van € 331.000 voor verkenningen met betrekking tot de Ruimtelijke ordening.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- Voor de invoering van de Omgevingswet wordt in 2023 € 1.069.000 extra uitgegeven. Deze uitgaven worden betaald uit de algemene reserve.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- Zie verklaring hierboven.

4.2 Volkshuisvesting

Inleiding

De druk op de woningmarkt is hoog. We geven extra aandacht aan de opgave Volkshuisvesting door extra structurele inzet van ambtenaren. Onze focus ligt op het versterken van de leefbaarheid en het ontwikkelen van een passend woningaanbod voor inwoners. Passend woningaanbod voor de huur en koopsector dat aansluit bij de lokale woningbehoefte. Met als doel meer betaalbare woningen, kortere wachtlijsten voor huurwoningen en een zo goed mogelijke verdeling. Dat wil zeggen de juiste doelgroep in de juiste woning tegen passende kosten. De combinatie wonen en zorg is een belangrijk onderdeel van de opgave Volkshuisvesting. Zo werken we aan de uitvoering van wooncomplexen gecombineerd met zorg (Naaldhorst en Rozenhof), Woonzorgzone Wittebrug (Poeldijk) en aan de tweede Berkenflat. We verkennen een wooninvesteringsfonds. Met dit fonds willen we starters een betere kans bieden op de woningmarkt.

Er is aandacht voor passende woningen. Voor zowel statushouders als arbeidsmigranten binnen het schaarse aanbod aan woningen en beschikbare ruimte in Westland. Programma 4 Economie & Mobiliteit beschrijft wat we doen aan huisvesting voor arbeidsmigranten. Voor het beter benutten (multifunctioneel) van de schaarse ruimte staan we open om nieuwe woonvormen en -oplossingen te vinden van en voor onze inwoners. (Flex)woningen en creatieve of innovatieve woonvormen om snel in te kunnen springen op (urgente) woonvraagstukken zijn hier onderdeel van.

Opgave

Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders

We ontwikkelen instrumenten en beleid om lokaal grip te houden op de woningmarkt

Met grip wordt bedoeld dat de juiste doelgroep in de juiste woning woont. Dat de leefbaarheid verzekerd wordt. En daar waar het binnen onze invloedssfeer ligt de betaalbaarheid te beïnvloeden.

Het effect is een passend woningaanbod voor de huur- en koopsector die aansluit bij de woningbehoefte van nu en in de toekomst. En een zo goed mogelijke verdeling van schaarse sociale huurwoningen over doelgroepen. We streven daarbij naar het behouden van het karakter van Westland.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Aandacht voor de groep middeninkomens en starters (betaalbaar houden van woningen).	<ul style="list-style-type: none">• Aanpassen woonvisie (2023, op basis van een nieuw en in 2022 uitgevoerd onderzoek naar de woonvraag in Westland);• Onderzocht wordt op welke wijze het meest effectief vorm gegeven kan worden aan het Wooninvesteringsfonds in 2023. Vanaf 2023 voeren we de doelgroepenverordening in;• Verbeteren dienstverlening voor woningzoekenden (onder andere spoedzoekers) bijvoorbeeld over het gebruik van de wooncoach, of de toewijzing van de koopwoningen;• Bouwen starterswoningen.
Wachtlijsten voor een sociale huurwoning verminderen om aan de lokale vraag te voldoen	<ul style="list-style-type: none">• Wettelijke prestatieafspraken met corporaties (jaarlijks);• Regionale woningmarktafspraken maken samen met de gemeentes in Haaglanden;• Aanpassen huisvestingsverordening naar aanleiding van de regionale bespreking;
Tijdelijke (flex)woningen om snel in te springen op (dringende) woonvraagstukken	<ul style="list-style-type: none">• Realiseren (flex)woningen Molenweg (Monster) op gemeentegrond;

	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennen volgende haalbare projectlocaties voor flexwoningen; • Ruimtelijk juridisch instrumentarium inzetten om vergunningverlening voor flexwonen te versnellen (Verklaring van geen bedenkingen) om tijdswinst in de realisatie van projecten te bereiken.
Voldoen aan de vraag wonen en zorg	<ul style="list-style-type: none"> • Een locatie vinden voor een Wonen + zorgcomplex naar model Berkenflat; • Beleidsregels vaststellen voor nieuwbouw. Met de vaststelling van deze beleidsregels wordt duidelijk aan welke randvoorwaarden complexen voor wonen en zorg moeten voldoen; • Bedenken innovatieve woonvormen in de zes grootste kernen (Rozenhof Naaldwijk, in Wateringen Noord, in Waelpolder. Voor Monster, Poeldijk en De Lier moeten nog locaties worden gevonden.); • Starten realisatie van twee Wonen + zorg projecten (Naaldhorst, Rozenhof); • Verkenning voor wonen en zorg in Naaldwijk-Hoogeland afronden; • Jaarlijks 30/50 mensen een plek geven in sociale huur- en flexwoningen vanuit de maatschappelijke instellingen.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Demografische druk	73,6%	CBS – Bevolkingsstatistiek
De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2013	69,1% 66,4%
	2014	69,5% 67,2%
	2015	69,5% 67,9%
	2016	70,4% 68,5%
	2017	71,2% 69,0%
	2018	71,1% 69,6%
	2019	72,0% 69,8%
	2020	72,5% 70,0%
	2021	73,0% 70,1%
	2022	73,6% 70,3%

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Behoeftte aan sociale en betaalbare (huur-) woningen is onverminderd groot;
- Stikstofuitstoot heeft gevolgen voor vergunningverlening en realisatie woningbouw;
- Blijvende/oplopende druk op woningmarkt;
- Vergrijzing met de daarbij horende wijzigende woningvraag;
- Beschikbare ruimte en grond voor woningbouw in Westland;

- Draagvlak voor verdichting of hogere bebouwing tegenover noodzaak tot stapelen van woningen;
- Draagvlak voor huisvesting van specifieke doelgroepen (arbeidsmigranten, statushouders);
- Lage (hypotheek)rente en hypotheekrenteaftrek;
- Stijgende bouwkosten;
- Centrale sturing vanuit Rijk door middel van Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer.

Verbonden partijen

Er zijn geen Verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Huisvestingsverordening Westland 2019;
- Omgevingsvisie 2030;
- Woonvisie Westland 2020-2030;
- Uitvoeringsprogramma Wonen 2021-2022;
- Notitie Vernieuwende Woonvormen;
- Goed Wonen in een Goede Woning (Visie Wonen, Welzijn, Zorg 2022-2027);
- Beleidsregels onttrekking, omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte of woonvorming Westland 2019.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 2	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders (beleid)	1.634	9.522	936	936	936	936
Totaal lasten programma 2	1.634	9.522	936	936	936	936
Volkshuisvesting, inclusief huisvesting statushouders (beleid)	332	4.341	0	0	0	0
Totaal baten programma 2	332	4.341	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-1.302	-5.181	-936	-936	-936	-936
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	468	4.579	100	100	100	100
Totaal reservemutaties programma 2	468	4.579	100	100	100	100
Saldo programma 2	-834	-602	-836	-836	-836	-836

Toelichting mutaties na Kaderbrief

Er wordt via de reservemutaties in programma 10 in 2023 een reserve Wooninvesteringsfonds gevormd, waarin een bedrag van € 20 miljoen gestort wordt vanuit de Reserve Versterking Financiële Soliditeit. Er wordt voorlopig geen beroep op de reserve gedaan. Hiervoor is meer onderzoek nodig naar de vorm van het fonds én de financiële en juridische consequenties van het fonds. In juni 2023 komen we hierop terug bij de 1e Actualisatie van de begroting.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de baten en lasten tussen 2023 en 2022

- In 2022 is zowel aan uitgaven als aan inkomsten een bedrag begroot van € 2.070.000. En € 275.000 voor huisvesting van kwetsbare doelgroepen en aandachtsgroepen. Omdat dit rijksmiddelen betreffen, waar een terugbetalingsverplichting voor geldt indien niet het volledige budget is besteed, heeft dit geen invloed op het saldo van baten en lasten.

- In 2022 is een budget begroot van € 769.000 bedoeld voor een bijdrage aan de ontwikkeling van sociale en betaalbare woningbouw en de bijdrage voor het omvormen van middelduur naar betaalbaar (gedekt vanuit de reserve Volkshuisvesting).
- In 2022 is een incidenteel budget van € 722.000 begroot onder de naam Creatieve maatregelen. Dit is bedoeld voor de ontwikkeling en exploitatie van kleine, betaalbare, flexibele woonvormen, ook wel "Flexwonen" genoemd.
- Voor 2022 is een incidenteel budget van € 234.000 beschikbaar voor innovatieve woon- en zorgvormen (dekking vanuit de reserve Sociaal domein).
- In 2022 is een budget geraamd van € 2.738.000 voor uitvoering van de subsidieregeling VORM (dekking vanuit de reserve Duurzaamheidsfonds). In 2022 is budgettair neutraal een bedrag begroot van € 1.995.000 met betrekking tot de subsidie van de Provincie Zuid-Holland voor de subsidieregeling VORM.
- Het verschil bestaat voor € 235.000 uit meer toegerekende personeelskosten vanaf 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- Het verschil bestaat voor € 769.000 uit een onttrekking in 2022 aan de reserve Volkshuisvesting. Het budget is bedoeld voor een bijdrage aan de ontwikkeling van sociale en betaalbare woningbouw en de bijdrage voor het omvormen van middelduur naar betaalbaar.
- Het verschil betreft een onttrekking aan de reserve Sociaal domein van € 234.000 voor innovatieve woon- en zorgvormen.
- Het verschil ontstaat door een in 2022 geraamde onttrekking aan de reserve Duurzaamheidsfonds van € 2.738.000 voor de uitvoering van de subsidieregeling VORM.
- Het incidentele budget van € 722.000 dat voor Creatieve maatregelen beschikbaar is, is overgeheveld van 2021 naar 2022 (dekking vanuit de Algemene reserve).
- In 2022 wordt een bedrag geraamd van € 234.000 voor innovatieve woonvormen, dit ten laste van de reserve sociaal domein.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

Niet van toepassing.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

Niet van toepassing.

4.3 Gebiedsontwikkeling

Inleiding

Binnen begrotingsprogramma 3, Gebiedsontwikkeling, vallen de opgave Deelnemingen en de opgave Gebiedsontwikkeling. Gebiedsontwikkeling bestaat uit actieve projecten en faciliterende projecten. Actief betekent dat wij als gemeente zelf grond in bezit hebben, of grond aankopen en dan meestal een grondexploitatie opstellen om tot ontwikkeling te komen. Faciliterend betekent dat er een initiatiefnemer is met grondeigendom waarmee de gemeente afspraken maakt en verder een meer toetsende rol heeft vanuit haar publieke taak. Deze laatste categorie initiatieven start vaak via de Initiatieventafel Westland (ITW). Faciliterende projecten zijn er van klein tot groot. Het kan gaan om een solitaire ontwikkeling met weinig woningen tot en met grotere gebiedsontwikkelingen van 800 woningen. Binnen gebiedsontwikkelingen duurt het een aantal jaren van de eerste stap voor een initiatief tot realisatie. De deelnemingen zijn de samenwerkingsverbanden Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom (OBWZ) en Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW).

Opgaven

Gebiedsontwikkeling:

Het starten en begeleiden van lokale ruimtelijke initiatieven (kleinere initiatieven tot en met grote gebiedsontwikkelingen) die bijdragen aan de ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen in Westland. Hierbij zorgen we voor een verantwoorde balans tussen wonen, groen, water, recreatie, natuur, mobiliteit en economie op basis van open besluitvorming. Het gaat zowel om woningen, bedrijventerreinen, winkels, locaties voor wonen en zorg en glastuinbouw. Uitvoering kan op verschillende manieren. Door de gemeente zelf, in een samenwerking of door externe partijen met ondersteuning van de gemeente.

Een vraagstuk binnen deze opgave is de doorlopende stroom aan nieuwe initiatieven zowel intern als extern in verhouding tot de beschikbare ambtelijke inzet. Er zijn meer initiatieven dan uren en geld, zowel bij de gemeente als in de markt. Om de juiste verwachtingen te geven is het voor 2023 belangrijk te zorgen voor een goede afweging tussen haalbare projecten met een substantiële bijdrage aan de Westlandse woningmarkt en projecten die daar minder aan bijdragen. Om zo de volgorde, inzet en prioriteit te bepalen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bouw van gemiddeld ongeveer 800 woningen per jaar, waarvan 500 woningen voor Westlandse starters de komende 4 jaar.	<p>Er zijn al veel projecten in de diverse kernen van gemeente Westland in ontwikkeling. Dit zijn zowel faciliterende als actieve projecten. De projecten bevinden zich in verschillende fases van de ontwikkeling.</p> <p>Projecten die nog helemaal aan het begin van de ontwikkeling staan, maar uiteindelijk wel zorgen voor een toevoeging van nieuwe woningen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">• Visie Verdizone in Naaldwijk;• Ontwikkelperspectief Floragebied;• Ontwikkeling 2e Berkenflat in 's-Gravenzande. Daarvoor is herhuisvesting van de Westlandse Omroep Stichting (WOS) en kinderdagverblijf Okidoki nodig. <p>We verwachten dat er in 2023 nog vier actieve projecten met een lopende grondexploitatie in ontwikkeling zijn waarin nog te bouwen</p>

	<p>woningen zijn opgenomen (excl. de grondbanken). Dit zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grondexploitatie locatie oud gemeentekantoor Monster. Bouw 39 huurappartementen. Verwachte start bouw in 2023; • Grondexploitatie herontwikkeling locatie De Schakel in Maasdijk. Bouw 20 appartementen, 6 eengezinswoningen, allen huur. Oplevering woningen in 2023; • Grondexploitatie Hoogeland, bouw van twee wooneilanden met woningen op de begane grond en 3 kleinere appartementengebouwen; • Grondexploitatie voor het Centrumplan Honselersdijk loopt in 2023 en de jaren daarna nog door, maar in dit plan zijn geen woningen opgenomen. Het bestaat uit verschillende projecten met een maatschappelijk doel, zoals de ontwikkeling van een school en een Huis van de Buurt. <p>Daarnaast zijn er actieve projecten die op een andere manier dan een grondexploitatie zijn opgepakt zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herontwikkeling gemeentekantoor 's-Gravenzande. Bouw van 44 appartementen waarvan 15 huurappartementen en 29 koopappartementen. Met daarbij ruimte op de locatie voor horeca- en detailhandel. De overdracht van het pand aan de ontwikkelaar vindt plaats in 2022. Daarna start (deels) sloop; • Flexwonen Molenweg in Monster. Bouw van 80 woonunits. <p>Het grootste deel van de projecten zijn faciliterend. Voorbeelden van dit type projecten met effect in de komende jaren zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling Liermolen, De Lier. Ongeveer 800 woningen huur en koop, waarvan er in 2023 ongeveer 65 gereed zijn; • Prinsenland, Honselersdijk. Ongeveer 27 koopwoningen die in 2023 gereed zijn; • Ontwikkeling Wateringen Noord, Wateringen. Ongeveer 800 woningen zowel huur als koop; • Uitbreiding Driesprong, Kwintsheul. Ongeveer 160 tot 200 woningen. Zowel huur als koop; • Uitbreiding Heenweg. Ongeveer 76 woningen. Zowel huur als koop; • Woonzorgcentrum Rozenhof, Naaldwijk. Ongeveer 64 zorgwoningen en 40 appartementen.
--	--

<p>In totaal nog circa 34,5 hectare netto uitgeefbare bedrijfskavels realiseren.</p>	<p>Er lopen een aantal projecten om meer vierkante meters bedrijventerrein erbij te krijgen. Dit zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding ABC veilingterrein in Poeldijk. In totaal 12 hectare extra grond. Mogelijk 1e partiele ontwikkeling van ca 6 ha netto; • Vernieuwen en uitbreiden Bovendijk in Kwintsheul. Een uitbreiding van ongeveer vier hectare.
--	---

Deelnemingen ONW en OBWZ:

De gemeente Westland is deelnemer in een samenwerkingsverband voor twee gebiedsontwikkelingen. Hiervoor zijn aparte rechtspersonen ingesteld waar we als gemeente een programma-tisch en financieel belang in hebben. Het gaat hier om de deelnemingen OBWZ en ONW. Binnen deze samenwerkingsverbanden werken we aan de bouw van nieuwe woningen, voorzieningen, ecologische zones en (langzaam)verkeersverbindingen.

De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht en vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. De gemeente vervult de grondbewaarfunctie onafhankelijk van de ingestelde rechtspersonen. Dit houdt in dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp doorverkoopt aan de ontwikkelende partijen. De partijen vergoeden de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland. Daarnaast hebben we een projectteam ter advisering en afstemming voor de planvorming, dit onder aansturing van de accounthouder.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Doel OBWZ: gemiddeld tot 2030 circa 200 woningen per jaar, groen/blauwe verbindingszones en een school.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tot nu toe zijn er circa 1.000 woningen opgeleverd. Inmiddels is met OBWZ een intentieovereenkomst vastgesteld waarin is opgenomen dat 150 betaalbare (sociaal en bereikbaar) woningen binnen de projecten van OBWZ een plek krijgen. De woningen komen in het woonplan De Kreken 2.9 – De HAK en Madewater; • Daarnaast komt er een school in Madewater; • Ook worden ecologische verbindingen aangelegd.
<p>Doel ONW: gemiddeld t/m 2026 circa 150 woningen per jaar, een school, woon/zorg en een ecologische zone door het woongebied realiseren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tot nu toe zijn circa 1.400 woningen opgeleverd. Inmiddels heeft de gemeente (ten behoeve van ONW) de beschikking voor de BZK Woningbouwimpuls 2020 ontvangen. Dit betekent concreet dat in Waelpolder circa 360 betaalbare woningen worden gebouwd; • Daarnaast is nog een extra subsidie aangevraagd om 30 sociale koopwoningen om te zetten naar sociale huurwoningen. Ook hiervoor is de beschikking ontvangen; • Daarnaast wordt er een ecologische verbinding aangelegd van Arendsduin tot de Staalduin;

- Met de realisatie van Waelpolder wordt ook het laatste deel van de ecologische zone in ONW aangelegd.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Nieuw gebouwde woningen	7,6	BAG/ABF
Het aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
		Nederland
	2012	13,3
	2013	9,8
	2014	17,1
	2015	6,0
	2016	6,4
	2017	13,7
	2018	20,5
	2019	14,3
	2020	18,3
	2021	7,6
		8,5
		7,1
		6,0
		6,4
		7,2
		8,2
		8,6
		9,2
		8,9
		8,9

Facultatieve indicatoren

Niet van toepassing.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- De huidige arbeidsmarkt voor personeel in het ruimtelijke domein is krap. Er is een gebrek aan mensen om de constante stroom aan projecten uit te voeren. Er ligt een uitdaging om een systeem van prioriteren te ontwikkelen.
- De gemeente heeft zelf beperkt grondeigendom. Het merendeel van de ontwikkelingen is facilitair. De snelheid van het ontwikkelen van dit type projecten is afhankelijk van derde partijen.
- Als gemeente dienen wij verschillende belangen. Er is vraag naar woningen, naar bedrijventerreinen, maar ook naar meer groen en ruimte voor glastuinbouw. Deze functies concurreren met elkaar. Een heldere lijn daarin schept duidelijkheid.
- Op 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet in werking. Er is veel geoefend, maar de exacte gevolgen van invoering zijn nog niet duidelijk. Dit kan vertraging geven bij de ontwikkeling van projecten.
- Een trend is ook de rol die de Rijksoverheid de komende jaren heeft in het ruimtelijk domein. Het Rijk neemt meer regie om te kiezen, te verdelen en om een eerlijke uitkomst mogelijk te maken in het verdeelvraagstuk.
- Het stikstofvraagstuk heeft ook impact op procedures, rapportages en vergunningen op een aantal gebiedsontwikkelingen, vooral op OBWZ omdat dit pal naast Natura2000 gebied ligt.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Ontwikkelingsbedrijf Westlandse Zoom (OBWZ);
- Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW).

Kaderstellende beleidsnota's

- Omgevingsvisie Westland 2.0;
- Nota kostenverhaal gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen 2022;

- Beleidsregel Parkeernormering gemeente Westland 2018;
- Nota Grondbeleid 2013 (deze wordt in 2023 vernieuwd);
- Nota Grondprijzen 2020 (deze wordt in 2022 vernieuwd).

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 3	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Gebiedsontwikkeling	10.751	75.587	59.026	40.217	36.558	37.244
Deelnemingen ONW en OBWZ	217	0	0	0	0	0
Totaal lasten programma 3	10.968	75.587	59.026	40.217	36.558	37.244
Gebiedsontwikkeling	12.518	70.590	56.070	34.460	35.395	34.710
Deelnemingen ONW en OBWZ	255	1	1	1	1	1
Totaal baten programma 3	12.773	70.591	56.071	34.461	35.396	34.711
Saldo van baten en lasten	1.805	-4.996	-2.955	-5.756	-1.162	-2.533
Stortingen reserves	1.962	982	706	0	685	0
Onttrekkingen reserves	1.665	5.097	2.323	4.905	970	1.655
Totaal reservemutaties programma 3	-297	4.115	1.617	4.905	285	1.655
Saldo programma 3	1.508	-881	-1.338	-851	-877	-878

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- Subsidie-inkomsten en uitgaven ONW Waelpolder
- Subsidie ONW Waelpolder; vrijval voorziening grondexploitatie vanaf 2023 € 250.000 jaarlijks.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- In 2022 zit incidenteel € 4,7 mln. voor centrumplannen. Voor 2023 geldt hiervoor een bedrag van € 0,5 mln.
- In 2023 is een bedrag van € 1,1 mln. opgenomen voor 'woningbouwimpuls'.
- De rest van de verschillen tussen 2023 en 2022 komt door de bouwgrondexploitatie; de lasten en baten fluctueren jaarlijks, maar worden voor hetzelfde bedrag geactiveerd (gesloten circuit).

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is een deel van het voordelig resultaat bestemd. Van deze resultaatbestemming valt € 2,2 mln. binnen programma 3 in 2022 en betreft het de centrumplannen. Als onderdeel van investeringsfonds is in 2022 € 2,5 mln. beschikbaar voor de centrumplannen in de reserve financiële soliditeit.
- De rest van de verschillen tussen 2023 en 2022 komen door de bouwgrondexploitatie; de lasten en baten fluctueren jaarlijks, maar worden voor hetzelfde bedrag geactiveerd (gesloten circuit).

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- In 2024 zit € 3,1 mln. voor centrumplannen. Voor de jaren na 2024 is dit bedrag € 0,6 mln.
- De rest van de verschillen tussen 2024 en verder komen door de bouwgrondexploitatie; de lasten en baten fluctueren jaarlijks, maar worden voor hetzelfde bedrag geactiveerd (gesloten circuit).

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- In 2024 is er een reservedekking van € 2,5 mln. opgenomen voor 'versterking financiële solidariteit'. In de jaren 2025 en 2026 is hiervoor geen saldo.
- De rest van de verschillen tussen 2024 en verder komen door de bouwgrondexploitatie; de lasten en baten fluctueren jaarlijks, maar worden voor hetzelfde bedrag geactiveerd (gesloten circuit).

4.4 Mobiliteit en economie

Inleiding

In Westland is het goed werken en ondernemen. Duurzaam, innovatie en ontwikkeling zijn daarbij belangrijke begrippen. Vanuit de gemeente ondersteunen en stimuleren we dat. Wie in onze gemeente werkt, draagt bij aan een vernieuwing en verduurzaming van de economie. Ondernemen en werken gaan hier goed hand in hand. Goede bereikbaarheid, voor inwoners, studenten, werknemers en bedrijfsleven is daarbij zeer belangrijk. In onze economie is men toonaangevend, dat willen we graag zo houden.

1. Mobiliteit

Goede bereikbaarheid van onze gemeente is voor ondernemers, werknemers en bewoners van groot belang. Met werken aan de bereikbaarheid ben je nooit klaar. De behoefte aan mobiliteit van mensen en de economie groeit. Daarom werken we continu aan de bereikbaarheid, op meerdere wijzen van mobiliteit: wegen voor voetgangers, fietsers, het OV, en de auto. We investeren in verkeersveiligheid, metropolitane fietspaden en betere buslijnen. Dat doen we samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), buurgemeenten en de provincie. We investeren en realiseren, zoals het plaatsen van fietsnietjes, een parkeerautomaat op het strand en campagnes bij scholen voor veilig verkeersgedrag. Dat lijken kleine zaken, maar ze zijn van groot belang om alledaags verkeer soepel te laten lopen. We werken niet alleen aan de dag van morgen maar ook aan de verdere toekomst, zoals OV schaa sprong met een uitwerking voor snel en hoog frequent openbaar vervoer naar de centra van Den Haag, Delft en Rotterdam. Naast wegen en paden ontwikkelen we de waterwegen. Voor afwatering, als onderdeel van de groenblauwe aders en vaarrecreatie.

2. Economie

De gemeente Westland staat nationaal en internationaal bekend om de glastuinbouw, het handelscluster en de kennis en innovatie in teelttechnologie. Ons tuinbouwcluster is de hoofdstad van de Nederlandse en internationale Greenport. Om onze positie te versterken staat de campusontwikkeling centraal, waar startups, kennis en talent bloeien. Al onze investeringen werken nog beter als we ook werken aan ons imago en positie. Dat past ook bij onze ambities voor een goed vestigingsklimaat. We willen onze economie een internationale speler laten zijn, waar tuinbouwproductie, tuinbouwinnovatie en het handelscluster toonaangevend zijn en blijven. Met het bedrijfsleven en onderwijs werken we aan het verhaal om door te groeien en te bloeien. We kijken daarbij verder dan de huidige generatie. Naast de tuinbouwkenniseconomie werken we aan de economie in de dorpscentra. Het college investeert daarom in zaken zoals goede inrichting, voorkomen van leegstand, goede parkeergelegenheden, ook voor de fiets. Dat wordt zichtbaar vanaf 2024 extra bij midden- en kleinbedrijf(MKB)-initiatieven.

We willen het makkelijker maken om te ondernemen. We investeren in de relatie met ondernemers en dienstverlening aan hen. Planologie en functieduiding vinden we belangrijk om ruimtelijke kwaliteit van dorpscentra, handelsterreinen en het glastuinbouwcluster goed te houden.

3. Arbeidsmigratie

Voldoende arbeidscapaciteit is voorwaarde voor een goed draaiend glastuinbouw- en handelscluster. Mensen van buitenaf zijn daarbij onmisbaar. Dat verplicht ons goed te zorgen voor mensen die hier komen wonen en werken. We willen dat zij onderdeel zijn van Westland. Het is zaak dat er voldoende en goede huisvesting beschikbaar is. De gemeente zorgt daarbij voor ruimte, goed ingepast in de omgeving. Klein en op locatie waar nodig, groot waar het kan, bijvoorbeeld nabij handelsterreinen. Daarnaast zorgen we voor goede dienstverlening, zoals inschrijving in de gemeentelijke basisadministratie en werken we aan socialiseren in de samenleving. Westland is toonaangevend en voorlopend als het gaat om kennis over arbeidsmigratie, die positie willen we behouden.

4. Energietransitie

Verduurzaming van energiegebruik is een goede zaak. We zien dat inwoners en bedrijven werk maken van de energietransitie: het aantal zonnepanelen op daken van bedrijven en woningen groeit voortdurend. Daarnaast wordt, nu voor de tuinbouw, gewerkt aan een Westland dekkend warmtenet voor

distributie van aardwarmte. Ook de verbindingen met de Leiding door het Midden en de omliggende gemeenten krijgt verder vorm. De gemeente faciliteert deze initiatieven via vergunningen en via de stimuleringsregeling. Nieuwbouwwijken worden aangesloten op het warmtenetwerk. Verder stimuleren we het bezuinigen van energiegebruik met ons programma Westland woont duurzaam.

De huidige hoge energiekosten verhogen de druk op het organiseren van betaalbare initiatieven.

Voor de wijken die in aanmerking komen voor de warmtevisie volgt er volgend jaar een plan van aanpak.

Voor Monster-Polanen is er reeds een intentieovereenkomst met onder andere HVC en Arcade om tot een plan van aanpak te komen. Voor de gemeente betekenen verkenningswijken (dat zijn wijken waar het afkoppelen van aardgas het meest haalbaar is) extra inzet in communicatie, participatie en projectuitwerking. Vanaf dit jaar krijgt de gemeente compensatie vanuit het Rijk. Ook gaat de gemeente knelpunten voor duurzame bronnen zoveel mogelijk wegnemen, zodat inwoners en bedrijven zoveel mogelijk naar eigen keuze kunnen investeren.

Opgaven

Mobiliteit	
<p>Binnen de opgave 'Mobiliteit' zorgen we voor een veilige en duurzame doorstroming van al ons verkeer. Of dat nu te voet, met de fiets, het OV of in de (vracht)wagen is. We werken aan een samenleving waarin het vanzelfsprekend is dat elke verkeersdeelnemer meedoet. Daarom is er ook vervoer op maat. De opgave is ook sterk economisch gedreven. Zo kijken we in het bijzonder naar de duurzame agrologistieke opgave om de Greenport koploper te laten blijven in de wereldwijde markt. Bij zo'n omgeving past een goed (H)OV-netwerk en een uitgebreid fietsnetwerk. In onze omgeving is er dus ruim baan voor voetganger, fiets en OV en werken we aan een bereikbaar Westland voor de logistiek vervoerder en recreant.</p>	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Westland is in 2040 een verkeersveilige gemeente, zowel objectief (het aantal geregistreerde ongevallen) als subjectief (de beleving van bewoners en bezoekers).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vrachtwagens willen we zo min mogelijk in de dorpscentra; • We verlagen de snelheid in de bebouwde kom waar mogelijk naar 30 km/u; • Dorpscentra richten we zoveel mogelijk in met auto-te-gast; • Verkeersveiligheid wordt topprioriteit op scholen. Daar horen natuurlijk ook veilige verkeerswegen en -kruisingen bij op schoolroutes; • We zetten in op meer flitspalen. In ons uitvoerend werk geven we voorrang aan de belangrijkste plekken waar de meeste ongelukken gebeuren.
<p>We willen een gemeente zijn met veel ruimte voor voetgangers en fietsers. Dat is met de drukte op de weg niet vanzelfsprekend. Voor hen, maar ook voor het recreatieve verkeer hebben we een bereikbaar Westland nodig.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We steunen reizen op de fiets met fietspaden tussen belangrijke gebieden, werken aan recreatieve routes i.s.m. de MRDH en stellen een voetpadenplan op; • We evalueren de Biesieklette in Naaldwijk; • Langs de Lee leggen we een fietspad aan om weggebruikers van elkaar te scheiden; • Er komt een veilige fietsroute vanuit de nieuwe woonwijken 'de Ranken', 'Gouw', en 'Uithofpark' naar het centrum van Kwintshul; • We zitten in op recreatief fietsen in onze promotionele activiteiten voor toerisme en recreatie.

	<ul style="list-style-type: none"> • Er komen veilige en goede fietspaden, zoals Metropolitane Fietspaden in de regio en natuurlijk onze eigen kernen; • Er komt een fietsverbinding langs de Plas van Alle Winden.
Een hoogwaardig en sterk OV-systeem waarbij we nieuwe vervoersmiddelen aantrekken, zoals Lightrail en een cargoloop. Het is van belang dat iedere inwoner kan deelnemen aan het OV.	<ul style="list-style-type: none"> • We verkennen Hoogwaardige OV-verbindingen, waaronder Lightrail; • We optimaliseren bestaande OV-lijnen in comfort, frequentie en beschikbaarheid; • We zorgen met doelgroepenvervoer en de beschikbaarheid van de Regiotaxi voor voldoende vervoersmogelijkheden op maat.
Autorijden moet veilig zijn. Het vraagt om verstandig rijgedrag en tegelijkertijd om een soepele doorstroom. Zo min mogelijk verkeersslachtoffers betekent ook zo min mogelijk 'daders' in het verkeer. Zij rijden vaak in auto's of vrachtwagens. Westland blijft hoe dan ook goed bereikbaar met de auto, met aandacht voor de elektrische voertuigen.	<ul style="list-style-type: none"> • We verbeteren het OV om het voor de nieuwe generatie reizigers vanzelfsprekend te laten zijn met het OV te reizen; • We zetten in op verstandig rijgedrag en zorgen voor vlot doorrijden en kwalitatief goede lokale en N-wegen; • Asociaal gedrag in het verkeer pakken we aan waar mogelijk.
Vrachtvervoer over de wegen in Westland is veilig en schoon, maar ook snel om onze economische concurrentiepositie te behouden.	<ul style="list-style-type: none"> • We sluiten een agrologistieke deal en gaan met werkgevers aan de slag om de luchtkwaliteit te verbeteren; • We zorgen ervoor dat ons vrachtvervoer goed doorrijdt; • Ook onderzoeken we handig vervoer in regionaal verband.
We houden voldoende parkeergelegenheid voor fiets en auto, maar ook voor agrologistiek verkeer (bijvoorbeeld vrachtwagens).	<ul style="list-style-type: none"> • We maken ruimte voor 12 camperplaatsen bij Molenslag, werken de parkeernormen bij en stellen parkeerbeleid op; • We investeren bovendien in fietsparkeren, zoals aan het Van Tijnplein.

Economische ontwikkeling:

Onze economische positie is sterk gericht op de glastuinbouw als regionale, nationale en internationale hoofdstad van het Greenportcluster. Om koploper te blijven, investeren we in een optimaal economisch klimaat waar het goed ondernemen en goed werken is; zowel voor onze wereldwijd bekende bedrijven als alle werknemers van binnen en buiten Westland. Kennis en talent vinden we belangrijk. Een bewijs daarvan is onze inzet op de Campusontwikkeling op het Floraterrein. De glastuinbouwsector is ook hard toe aan een volgende stap in modernisering. Daarom gebruiken of bouwen we instrumenten om ons gebied te verduurzamen en opnieuw in te delen. De vierkante meters gebruiken we zo efficiënt mogelijk voor ruimtevragers op bedrijventerreinen, kantoren en in de kernen. Na een moeilijke coronacrisis transformeren we bloeiende dorpscentra. In al deze sectoren, van glastuinbouw tot de economie in de kernen, zetten we in op een bloeiende arbeidsmarkt. Daarin geven we ruim baan aan ondernemers die zich inzetten voor een betere wereld. Met hen positioneren we onze gemeente en met name de glastuinbouwsector beter in binnen- en buitenland.

Wat willen we bereiken?

Een toekomstbestendig glastuinbouwcluster.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We werken de Glastuinbouwvisie uit langs de drie pijlers. Daarbij beginnen we met de fysieke pijler. We stellen gebiedsvisies op waarmee we voor initiatieven uit adviseren;

	<ul style="list-style-type: none"> • We ontwikkelen aan de hand van de gebiedsvisies een aantal polderplannen die goed aangeven wat er allemaal mogelijk is; • We vormen een strategie op het ontwikkelingsbedrijf HOT; • De Westland Agenda III ronden we af en starten de Westland Agenda IV; • We helpen de poldercoöperaties (in wording) met advies; • We voeren de plattelandswoningen in; • We passen onze handhavingsstrategie aan; • We beschrijven duidelijke duurzaamheidsambities met de sector; • We investeren in de relaties met tuinbouwkwekers en telers.
<p>Koploper zijn en blijven binnen de Kenniseconomie en internationale Greenport.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We werken aan Bloemblad 2, waarbij we investeren in een campusprogramma dat duurzaam blijft. Ook houden we ruimte voor bedrijven, zoals startups en impact-ondernemers; • We ontvangen delegaties uit binnen- en buitenland en geven de samenwerking vorm met partners die ons hierbij helpen of juist andersom. Bijzondere aandacht hebben we hier voor ambassadenetwerken; • We verstevigen onze inzet in de Greenport West-Holland. Hiervoor zetten we projecten op over Gezondheid en Geluk, Innovatiepact, Human Capital, internationalisering, Energie en Plastics; • We geven duidelijk aan wat voor onderwijs we op de Campus willen en komen met een nieuwe kennisagenda Greenportonderwijs; • De bijdrage aan de Learning Community, Leiden-Delft-Erasmus-coalitie, maar ook aan het World Horti Center, de Universiteit Wageningen en Tomatoworld zetten we door.
<p>Een bloeiend Vestigingsklimaat en Regionale Economie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We breiden ons netwerk onder de top-100 bedrijven uit en volgen elk signaal snel en passend op; • We brengen de meerwaarde van de glastuinbouwsector in kaart in euro's, impact en bijdrage aan de sustainable development goals; • We investeren in de MRDH en IQ. Dit doen we door scherp aan te geven wat we van elkaar verwachten. We kiezen focusdoelen en vergroten de verdien capaciteit van ondernemers; • Met beter en meer beeld- en geluidmateriaal verbeteren we onze zakelijke positioneringsstrategie;

<p>Een bloeiende arbeidsmarkt en Impact Economie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er komt een actieprogramma mismatch onderwijs-arbeidsmarkt; • We hebben aandacht voor de economische kanten van arbeidsmigratie naast de huisvestingsvragen. Samen met Rijk en regio werken we aan voldoende en passend talent bij ondernemers die voldoet aan hun vraag; • We bouwen een community van startups; • We brengen het actieprogramma Impact Ondernemen uit met daarin de uitrol van het Westlands Klavertje; • De komende jaren starten we het werkbiedrijf in de kas op; • Er komt een nota Innovatief Ecosysteem.
<p>Ruimte om te ondernemen in en buiten de kern.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen voor persoonlijker en sneller relatiecontact met ondernemers in de kernen, bedrijventerreinen, buitengebied en kantoren; • We ronden de subsidieregeling MKB af en investeren in meerdere MKB-initiatieven samen met de bedrijf- en investeringszones (BIZ) en MKB Westland; • We maken een BIZ-agenda die ervoor zorgt dat alle uitvoeringsovereenkomsten uitgevoerd zijn; • Er komt een nota digitalisering MKB; • We voeren de detailhandelsvisie uit met extra aandacht voor het rechte trekken van transformaties. Hier is een fonds voor beschikbaar dat de juiste functies in de kern op de juiste plek krijgt; • Er komt een actueel terrassen- en marktbeleid met oog voor horeca en marktkooplieden; • We werken aan een uitvoeringsnota horeca, sluiten een agrologistieke deal en komen met strategisch locatiebeleid; • Er komt een bedrijventerreinvisie. We zorgen voor duurzamere bedrijventerreinen met aandacht voor de binnen- en buitenkant van de gebouwen; • We stellen een kantorenmonitor en -nota op en werken aan een red-tape-operatie waarbij we onnodige regels wegnemen.

Energietransitie:

Het Westlandse glastuinbouwcluster is grootverbruiker van energie. Tegelijk is Westland ook aanjager van allerlei duurzame energie-initiatieven. Voorbeelden: inmiddels 8 geothermie-boringen en 55.000 kW vermogen aan zonnepanelen op daken, schuren en waterbassins (bedrijven en particulieren). Zo is de glastuinbouwsector niet alleen innovatief maar ook koploper in de duurzame energie. Het is voor tuinbouw en de tuinbouw-gerelateerde bedrijven essentieel om te beschikken over duurzame en betaalbare energie. De realisatie van het warmtenet heeft grote voordelen voor de gebouwde omgeving.

De gemeente ondersteunt het economische cluster en de inwoner in de verduurzaming van de energievoorziening. Door voorlichting, het laten uitvoeren van energiescans, het inzetten van energiecoaches, subsidiering en het faciliteren in de ruimte vraag (onder andere vergunningverlening ondergrondse infrastructuur), ondersteunt en stimuleert de gemeente de kansen voor zowel het bedrijfsleven als voor de individuele burger.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none"> • Een robuuste en toekomstbestendige warmtevoorziening; • In 2050 geen fossiele warmtevoorziening meer. 	<ul style="list-style-type: none"> • We stimuleren de ontwikkeling van een robuust warmtenetwerk door cofinanciering via de stimuleringsregeling. In 2023 verwachten we 2 nieuwe aanvragen; • We verbinden de verschillende initiatieven (Warmte Systeem Westland netwerk) en organiseren 4 warmte-ateliers voor initiatiefnemers. Voor 2023 verwachten we 1 nieuwe aanvraag; • We werken actief mee met het uitwerken van de koppeling op de warmteleiding van de haven naar Den Haag. Dat geldt ook voor de warmte-uitwisseling tussen Westland en Den Haag. In 2023 moet dit tot concrete voorstellen gaan leiden; • Monster-Polanen werken we verder uit als verkenningswijk om alternatieven voor aardgas in te zetten. Dit komt vanuit de intentieovereenkomst met onder andere HVC en Arcade. Monster-Polanen is de eerste bestaande wijk (ook vastgesteld in de Warmtevisie Westland) waarbij een businesscase door marktpartijen in samenwerking met de gemeente is uitgewerkt. Marktpartijen hebben het initiatief genomen. De focus ligt nu met name op de isolatie van woningen om deze op termijn geschikt te maken voor een warmtenet; • Voor de 6 verkenningswijken uit de warmtevisie (vastgesteld door de raad in 2021) stellen we per wijk uitvoeringsplannen op; • Voor de glastuinbouw wordt waterstof onderzocht als duurzame bron van energie. Het betreft de haalbaarheid van met name de WKK op waterstof.
<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren van Individuele en collectieve systemen voor duurzame elektra; • In 2050 regionaal duurzame elektra voorzieningen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We faciliteren het leggen van zonnepanelen. Ook zijn we betrokken bij subsidieaanvragen voor innovaties voor elektriciteitsopwekking van bedrijven, maatschappelijke instellingen en inwoners; • In 2023 onderzoeken we samen met partners de mogelijkheden voor waterstofgebruik in de glastuinbouw; • We nemen knelpunten weg voor de realisatie van nieuwe bronnen. Ook faciliteren we bewonersgroepen in collectieve verduurzamingsactiviteiten.

<p>Verhogen maatschappelijk draagvlak en actie (besparen, particuliere initiatieven en samenwerken).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De campagne Westlandwoontduurzaam / Westlandwerktduurzaam is gericht op draagvlak, kennis en inspiratie voor ondernemers en bewoners. De campagne bestaat uit energiecoaches, scans, social media, diverse (buurt en bedrijven) bijeenkomsten. We werken hiervoor vaak samen met de Greenport en VNO-NCW; • Iedere inwoner kan gratis energiescans aanvragen; • Ook kijken we naar de haalbaarheid van een subsidiefonds voor particulieren. Bedrijven kunnen gebruik maken van de Westland Agenda en de stimuleringsregeling warmte (naast de diverse Provinciale en nationale subsidies); • Met het regionale energieloket (aanbesteding) zetten we in op lokale zichtbaarheid en acties, waarbij ook ondervertegenwoordigde inwoners zoveel mogelijk betrokken worden; • Er wordt een Regionale Energie Strategie 2.0 opgeleverd aan het Rijk, waarin ook de warmtevisie is verwerkt; • In opdracht van het Rijk is de gemeente toezichthouder op de controles inzake de label C (kantoren) en energieprestatienormen van bedrijven. Deze opdracht is uitbesteed aan de Omgevingsdienst Haaglanden; • We voeren checks uit op de garantstelling van NV Juva.
--	---

Programma Floraontwikkeling:

Tuinbouw, tuinbouwtechnologie en kennis uit de kennisinstituten moeten nog veel beter “verknopen”.

De Campus moet meer jongeren stimuleren om hun carrière in het Westland op te bouwen.

Het Floragebied moet een aantrekkelijk en bereikbaar woon- en werkgebied opleveren voor kenniswerkers.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Het verder ontwikkelen van het concept van de Greenport Horti Campus (conceptuele uitwerking van het campusconcept als onderdeel van het masterplan).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het campusconcept geven we momenteel nader vorm. Dit doen we in samenwerking met de partners WHC, Hortuslab, diverse universiteiten en hogescholen. Er zijn twee kernthema's benoemd: Horti-tech (vooral gericht op digitalisering en robotisering) en Horti-health (gericht op de rol van de tuinbouw bij het creëren van een gezonder leven). We werken aan een onderzoeksagenda en inhoudelijke afstemming (de learning community); • Eind Q1 2023 krijgt de gemeenteraad een voorstel. Dit gaat over of en hoe de gemeente vanaf een volgende fase participeert in het stimuleren van de Campus. Nu

	<p>gebeurt dat met name indirect (door subsidiëring van initiatieven via de Westland Agenda), we kunnen ook kiezen voor een actievere rol. Op basis van de keuze vragen we waar nodig middelen voor het vervolgprogramma. Voor de werkzaamheden tot aan het einde van de Masterplanfase is het bestaande programmabudget naar verwachting toereikend. Het restant van het projectbudget 2022 moet worden doorgezet naar 2023.</p>
<p>Een uitgewerkt ruimtelijk masterplan (het ontwikkelplan) wat de basis vormt voor bestemmingsplannen, gronduitgifte en aanleg van het gebied.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In het eerste kwartaal van 2023 leggen we een ruimtelijk masterplan voor aan de gemeenteraad. Dit is gebaseerd op een dialoogronde met de gemeenteraad, gesprekken met de provincie en waar nodig aanvullende onderzoeken. Hieraan voorafgaand is het ontwikkelperspectief van juli 2021 verder onderzocht. Dit was in samenwerking met partners (grondeigenaren, WHC, Hortuslab, Vakcollege). Daarbij hebben we ook opmerkingen van de provincie meegenomen en zijn uitgangspunten van het nieuwe coalitieprogramma gezien. Voor diverse thema's (bijvoorbeeld geluid) hebben extra onderzoeken plaatsgevonden. Voor het masterplan is het nodig het restant van het projectbudget 2022 door te zetten naar 2023.
<p>Een uitgewerkt schetsontwerp van de bus/railverbindingen met Delft, Maassluis/Rotterdam en Den Haag.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben de lightrail en bustracés geïnventariseerd. Nu werken we aan een onderzoek om deze tracés uit te werken naar een schetsontwerp met bijbehorende SSK-raming (aug/sept 2022). De resultaten gebruiken we bij het uitwerken van het masterplan. Ook brengen we deze verder in bij nadere studies omtrent het HOV van de MRDH. Vanuit het programma 'Floragebied' is daarvoor geen aanvullend budget nodig.
<p>Het vastleggen van de samenwerkingsrelaties met zowel de grondeigenaren als partijen die zich willen vestigen op de Campus.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er vindt overleg met grondeigenaren plaats over het opzetten van een samenwerkingsvorm. Ook is er een intake-loket opgezet voor bedrijven die zich op een termijn van 2 tot 3 jaar willen vestigen in het gebied. Voor het masterplan moeten we beslissen hoe we na deze fase participeren in de gronduitgifte. Afhankelijk hiervan zal bij de besluitvorming over het masterplan een kredietaanvraag volgen.

Producten

Bedrijven en omgevingscontactcentrum:	
<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemers een duidelijke ingang en aanspreekpunt bieden voor vragen over ruimtelijke initiatieven in de leefomgeving. • Initiatiefnemers worden goed geïnformeerd en geadviseerd over hun (ruimtelijke) initiatieven. 	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een vertrouwd gezicht voor ondernemers.	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen voor 1 aanspreekpunt voor ondernemers die iets willen in de fysieke leefomgeving; • We richten de organisatie in met vaste aanspreekpunten voor ondernemers; • We meten de klanttevredenheid periodiek en sturen waar wenselijk bij.
Doorontwikkelen initiatieventafel.	<ul style="list-style-type: none"> • We verstevigen de rol en positie van de initiatieventafel.
Ondernemers overleggen graag met de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> • We sturen goed op de verwachtingen over en weer; • We stellen overleg tussen ondernemers en gemeente centraal.

(Huisvesting) Arbeidsmigranten:	
<ul style="list-style-type: none"> • Goed werkklimaat creëren voor arbeidsmigranten. De arbeidsmigrant is cruciaal voor de ontwikkeling van de glastuinbouw en daarmee gemeente Westland en de Nederlandse economie. • Instrumenten/beleid ontwikkelen om excessen tegen te gaan (zoals uitbuiting, mensenhandel en ondermijning). • Faciliteren van de bouw van kwalitatieve hoogwaardige huisvestingsplekken voor arbeidsmigranten. • Arbeidsmigranten als volwaardig onderdeel van de Westlandse samenleving • Behouden van het imago van Westland als greenport, verbeteren van het imago als het gaat om de zorg/omgang met arbeidsmigranten; 	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Stimuleren van goed werkgeverschap.	<ul style="list-style-type: none"> • Structureel overlegplatform met uitzendbureaus inrichten; • We overleggen met de brancheorganisatie over verbeterpunten werkgeverschap; • We faciliteren controles van de Arbeidsinspectie.
Arbeidsmigrant als volwaardig onderdeel van de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> • Inschrijven van arbeidsmigranten in RNI (Register Niet Ingezetenen). Hiermee krijgen de arbeidsmigranten een BSN-nummer en houden we zicht op de arbeidsmigrant; • We voeren aanpak ondermijning uit (zie ook programma 6 Veiligheid).
Goede en voldoende huisvesting voor arbeidsmigranten.	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren de lopende huisvestingsaanvragen uit (zowel initiatieven voor grootschalig als op tuinderspercelen); • We stellen de nieuwe huisvestingsstrategie arbeidsmigranten vast (mogelijk als onderdeel van de Woonvisie); • We houden toezicht op woon- en leefomstandigheden door controles op inschrijving BRP (Basis registratie personen), huisvestingskwaliteit en veiligheid;

- We faciliteren nieuwe initiatieven voor huisvesting op tuinderspercelen.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren		Resultaat	Bron
Functiemenging		58,3%	CBS BAG / LISA
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen. Deze varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	60,2%	53,0%
	2013	59,9%	52,6%
	2014	59,1%	52,1%
	2015	58,6%	52,1%
	2016	59,0%	52,3%
	2017	58,6%	52,5%
	2018	58,9%	52,9%
	2019	59,0%	53,3%
	2020	58,9%	53,2%
	2021	58,3%	53,3%
	Vestigingen van bedrijven		168,2
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	141,7	111,7
	2013	143,6	114,5
	2014	148,8	116,6
	2015	152,4	120,1
	2016	154,9	124,8
	2017	153,9	128,0
	2018	152,3	133,9
	2019	158,9	139,9
	2020	163,8	147,2
	2021	168,2	154,3
	Hernieuwbare elektriciteit		4,4%
Hernieuwbare energie is schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2011	0,3%	8,8%
	2012	0,4%	9,9%
	2013	0,5%	10,2%
	2014	0,7%	11,2%
	2015	0,9%	13,1%
	2016	1,5%	14,8%
	2017	1,9%	16,2%
	2018	2,4%	17,5%
	2019	3,2%	20,0%
	2020	4,4%	26,8%

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Arbeidsmigranten uit Midden en Oost-Europa kiezen steeds vaker voor Duitsland of Denemarken (bron: CBS) als gevolg van de betere arbeidsvoorwaarden en korte reisafstand;
- Binnen Nederland kiezen arbeidsmigranten voor werk dat beter wordt betaald en als minder zwaar wordt ervaren (met name in logistieke centra);
- Arbeidsmigranten zijn sterk afhankelijk van hun werkgever. Dat is kwetsbaar voor welzijn en welvaart van de arbeidsmigranten;
- Door innovaties en ontwikkelingen in de robotisering verandert het werk in de tuinbouw;
- De wisselende gasprijzen en geopolitieke ontwikkelingen hebben voor een energiecrisis gezorgd. Deze is van grote impact op de portemonnee van bewoners en beïnvloedt het voortbestaan van het tuinbouwcluster in Westland;
- Het herstel na de coronacrisis gaat niet voor iedereen snel genoeg;
- Grondstoffen worden door menig crisis duurder; dit beïnvloedt elke economische sector.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH);
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter B.V.;
- World Horti Center Onroerend Goed B.V.;
- Juva NV;
- HVC NV.

Kaderstellende beleidsnota's

- Economische Opgave Westland 2019-2022;
- Omgevingsvisie 2030 (doorkijk 2040);
- Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam-Den Haag;
- Glastuinbouwvisie Westland 2040;
- Werkboek Westland;
- Handhavingsstrategie thema glastuinbouw Westland 2020;
- Beleidsregel strijdig gebruik duurzame glastuinbouw gronden Westland 2020;
- Beleidsregel strijdig gebruik agrarische bedrijfswoning Westland 2020;
- Subsidieregeling VORM Westland;
- Bestemmingsplannen (bedrijventerreinen en glastuinbouwgebied);
- Bedrijventerreinvisie 2013-2020;
- Beleidsvisie Beleef Westland;
- Strategisch kader Internationalisering Gemeente Westland 2021-2025;
- Horecavisie Westland 2030;
- Nadere regels Terrassen Westland 2018;
- Detailhandelsvisie 2021-2026;
- Subsidieregeling MKB-fonds;
- Subsidieregeling Transformatiefonds;
- Subsidieregeling Westland Agenda III;
- Beleidsregels tijdelijke huisvesting arbeidsmigranten bij glastuinbouwbedrijven;
- Marktverordening 2005;
- Beleidsregels standplaatsen Westland 2012;
- Mobiliteitsvisie Westland 2040;
- Beleidsplan verkeersveiligheid Westland 2019-2023;
- Gebiedsgericht plan 2019-2022;
- Beleidsregel parkeernormering;
- CO2 reductieplan;
- Westlandse Energie Opgave 2019-2022;
- Warmtevisie Westland;

- Regionale Energie Strategie regio Den Haag-Rotterdam;
- Stimuleringsregeling Warmtevoorziening 2021;
- Woonvisie Westland 2020-2030.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 4	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Mobiliteit	991	2.657	639	635	371	419
Economische ontwikkeling excl. kust, recreatie en toerisme	4.062	7.043	2.893	2.947	2.897	2.897
Energietransitie	981	1.947	1.200	1.100	1.100	1.100
Programma Floraontwikkeling	663	1.215	0	0	0	0
Bedrijven en omgevingscontactcentrum	323	338	340	340	340	340
(Huisvesting) Arbeidsmigranten	104	571	23	23	23	23
Totaal lasten programma 4	7.124	13.771	5.095	5.045	4.731	4.779
Mobiliteit	229	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling excl. kust, recreatie en toerisme	1.751	567	612	567	567	567
Energietransitie	209	500	0	0	0	0
Programma Floraontwikkeling	0	0	0	0	0	0
Bedrijven en omgevingscontactcentrum	130	79	79	79	79	79
(Huisvesting) Arbeidsmigranten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 4	2.319	1.146	691	646	646	646
Saldo van baten en lasten	-4.805	-12.625	-4.404	-4.399	-4.085	-4.133
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.475	7.117	466	250	0	35
Totaal reservemutaties programma 4	1.475	7.117	466	250	0	35
Saldo programma 4	-3.330	-5.508	-3.938	-4.149	-4.085	-4.098

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- Collegewerkprogramma:
 - Vanaf 2024 is er een structureel onderzoeksbudget economie vanaf € 75.000 beschikbaar. De opgave Economische Ontwikkeling heeft sterk behoefte aan meer data naast ambtelijke expertise. Een aantal beleidsnota's zijn daarnaast verouderd en hebben externe onderzoeken nodig om geactualiseerd te kunnen worden. Met dit bedrag kunnen we ca. 2 onderzoeken doen.;
 - We brengen het actieprogramma Impact Ondernemen uit met daarin de uitrol van het Westlands Klavertje. Hiervoor is vanaf 2024 structureel € 25.000 beschikbaar;
 - Park Hollandse Duinen (€ 50.000 incidenteel voor 2023);
 - Er is extra budget voor financiële bijdragen aan onder andere de coöperaties Broekpolder en Oranjepolder en voor het ontwikkelen van visies op deze polders (2023: € 150.000, 2024: € 100.000, 2025 en verder € 50.000);
 - Voor het ophogen en uitbreiden van strategische partnerships is vanaf 2023 structureel € 50.000 beschikbaar. Er zijn op dit moment partnerships getekend met World Horti Center, Tomatoworld en Greenport West-Holland. Die worden opgehoogd. Daarnaast wordt het aantal partnerships uitgebreid;
 - De bijdrage van € 20.000 aan de ruimtelijke inrichtingstafel GreenportsNL is vanaf 2023 structureel opgenomen in de begroting;

- Om onze ambities op MKB én bedrijventerreinen én kantoren te versterken middels een subsidie-regeling MKB-initiatieven is vanaf 2024 € 150.000 structureel beschikbaar;
- In 2023 wordt een brandingstrategie opgesteld. Hiervoor is incidenteel € 50.000 beschikbaar.
- Voor een incidentele stimulans voor de energietransitie-isoleren woningen is in 2023 € 100.000 beschikbaar.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- De lagere lasten in 2023 van € 2.018.000 op het product 'Mobiliteit' worden veroorzaakt door:
 - Incidentele regionale verkeersprojecten waarvoor in 2022 € 1.776.080 meer is uitgegeven dan in 2023 (dekking uit de reserve regionale verkeersprojecten).
 - Incidentele bijdrage voor integrale visie A4 Veilingroute A20 van € 149.000 in 2022.
 - Het restant van de afwijking van € 93.000 komt door een lagere doorbelasting van personeelslasten naar dit product.
- Het verschil van ruim € 4 miljoen in de lasten van het product 'Economische Ontwikkeling' excl. kust, recreatie en toerisme wordt veroorzaakt door:
 - Verschil 2022 t.o.v. 2023 Westland Agenda III. Dit betreft een regeling over meerdere jaren waarbij de budgetten en de activiteiten verdeeld zijn over verschillende jaren. Omdat de commissie, die bepaald welke initiatieven worden goedgekeurd, wat later is ingesteld dan gepland zal het grootste deel van het budget overgeheveld worden naar 2023 (€ 3.147.000).
 - Verschil 2022 t.o.v. 2023 Transitiefonds (overige economische activiteiten) waarbij het geoormerkte budget en de activiteiten wegens capaciteitsgebrek worden overgeheveld naar 2023 (€1.000.000).
 - Verschil 2023 t.o.v. 2022 uit het College Werk Programma: onderzoeken – impact ondernemen park Hollandse Duinen (€ 50.000).
 - Verschil 2023 t.o.v. 2022 uit het College Werk Programma: coöperaties Broekpolder, Oranjepolder (€ 150.000).
 - Verschil 2023 t.o.v. 2022 uit het College Werk Programma: afdekken strategische partners (€ 50.000).
 - Verschil 2023 t.o.v. 2022 uit het College Werk Programma: bijdrage ruimtelijke inrichtingstafel GreenportsNL (€ 20.000).
 - (Vanaf 2024 uit het College Werk Programma: subsidieregeling MKB-initiatieven à € 150.000).
 - De rest van het verschil 2022 t.o.v. 2023 wordt veroorzaakt door een lagere doorbelasting van personeelslasten naar dit product.
- De lagere lasten in 2023 van € 747.000 op het product 'Energietransitie' worden veroorzaakt door:
 - Een incidentele stimulans van € 100.000 in 2023 voor de energietransitie-isoleren woningen.
 - De incidentele Stimuleringsregeling WSW waar in 2022 € 950.000 voor wordt uitgetrokken. Een bedrag van € 450.000 wordt gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve Garantierегeling en risico clusterfinanciering Aardwarmte. Een bedrag van € 500.000 wordt in 2022 incidenteel gedekt door onttrekking uit de Voorziening Garantierегeling en risico clusterfinanciering Aardwarmte. Dit laatste verklaart ook het verschil aan de batenkant van het product 'Energietransitie'.
 - De rest van het verschil in de lasten wordt verklaard door een lagere doorbelasting van personeelslasten in 2023.
- Het verschil à € 1.215.000 in het programma 'Floraontwikkeling' wordt veroorzaakt door de regeling verkenning ontwikkeling GHC met looptijd 2020-2022. Vanwege ondercapaciteit wordt deze regeling met een jaar verlengd en wordt het restantbudget overgeheveld naar 2023.
- Het verschil van € 548.000 in het product '(Huisvesting) Arbeidsmigranten' wordt veroorzaakt door incidenteel budget van € 125.000 (dekking vanuit de reserve Volkshuisvesting en een overgeheveld (incidenteel) budget van € 455.000 uit 2021.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

In 2023 wordt er € 6.651.000 minder onttrokken aan de reserves voor dit programma door de volgende oorzaken:

- In 2022 wordt € 570.000 aan de reserves onttrokken voor huisvesting arbeidsmigranten.

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is een deel van het voordelig resultaat bestemd. Van deze resultaatbestemming valt € 2.316.000 binnen programma 4 en betreft dan o.a. de Westland Agenda III en transformatieactiviteiten van ruimtelijke economische aard.

- In het kader van het investeringsfonds is in 2022 rekening gehouden met een onttrekking uit de reserve financiële soliditeit van € 1.260.000 voor economische opgaven met betrekking tot Westland Agenda III.
- Voor de incidentele Stimuleringsregeling WSW wordt in 2022 een bedrag van € 450.000 gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve Garantieregeling en risico clusterfinanciering
- Voor regionale verkeersprojecten wordt in 2022 circa € 2 miljoen meer onttrokken uit de reserve regionale verkeersprojecten.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- De lasten voor het product 'Mobiliteit' dalen tussen 2024 en 2025 met € 264.000 vanwege de incidentele dekking van de investeringen voor de rotondes Zwethlaan en Zijtwende.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- De reservemutaties vanaf 2024 dalen met € 264.000 vanwege de incidentele dekking van de investeringen voor de rotondes Zwethlaan en Zijtwende.

4.5 Zorg, welzijn en cultuur

Inleiding

Bij de benodigde publieke dienstverlening voor inwoners en bedrijven is de gemeente vaak het eerste loket. Wij leveren dan ook een groot en divers producten- en dienstenpakket. Bijvoorbeeld aan de balie voor paspoorten en huwelijken, het klantcontactcentrum, het bedrijven- & omgevingscontactcentrum, het organiseren verkiezingen en het historisch archief. Voorbeelden van producten bij het sociaal domein zijn de bijstand, schuldhulpverlening, voortijdig schoolverlaten en Wmo. De te ontwikkelen visie op dienstverlening is de basis voor de manier hoe wij met de inwoners en bedrijven willen omgaan. De ervaringen van inwoners en bedrijven zijn belangrijk en wij willen naar hen luisteren en open staan voor suggesties. We gaan ook de digitale dienstverlening verbeteren.

In het sociaal domein zijn diverse ontwikkelingen gaande. Op lokaal niveau zetten we in op de transformatie waarin we samen met onze ketenpartners onze werkwijzen en sociale infrastructuur herijken. Dit heeft als doel de inwoner snel en zoveel mogelijk op maat te kunnen ondersteunen als dat nodig is. Door meer efficiënt te werken en scherpe keuzes te maken willen we de zorg betaalbaar houden zodat we kunnen blijven doen wat nodig is voor de meest kwetsbaren nu en in de toekomst.

Opgaven

Transformatie Sociaal Domein:

Met de transformatie van het sociaal domein wordt beoogd om laagdrempelige ondersteuning te bieden aan burgers in een kwetsbare positie. Dit doen we door een nieuwe manier van werken in te voeren bij de gemeente Westland en haar partners. We brengen de basis op orde. Hierbij staan de menselijke maat en een integrale benadering centraal. Op deze manier kunnen we optimaal sturen op maatschappelijke resultaten en kostenbeheersing.

Het maatschappelijk effect van de transformatie is het bouwen aan een gezonde participatiesamenleving, waar beleid voortkomt uit de praktijk en waar ruimte is voor ondersteuning van de meest kwetsbare burgers in onze samenleving.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Cultuuromslag in denken en handelen.	<ul style="list-style-type: none">• Opleidingsprogramma voor ambassadeurs. Verspreiding van gedachtegoed door ambassadeurs zowel intern bij gemeente als externe partners;• Casustafels, gespreksinstructies voor casusbegeleiders.
Minder kosten door preventie en integrale (maatwerk) aanpak.	<ul style="list-style-type: none">• Opzetten integraal maatwerkteam;• Opzetten preventieve ambulante (toegang) teams (zie doel reorganisatie toegang);• Besluitvorming op basis van data;• Innovatieve projecten.
Reorganisatie toegang.	<ul style="list-style-type: none">• Opzetten preventieve ambulante (toegang) teams (startend met pilot inkomensvoorzieningen);• Onderzoek naar best dienende sociale infrastructuur, hieruit voortvloeiend hernieuwde opdrachtbeschrijvingen partners en implementatieplan voor reorganisatie.

Optimalisatie dienstverlening (extern en intern)

De nieuwe visie op dienstverlening is de basis voor de manier hoe wij met de inwoners en bedrijven willen omgaan. We leggen voor 2023 de focus op het verbeteren van de digitale communicatie met de gemeente en het meten van klanttevredenheid. Ook goede persoonlijke (niet digitale) dienstverlening blijft voor ons een belangrijk uitgangspunt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Westlanders ervaren een verbeterde digitale dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none">• We verbeteren onze website qua opzet, inhoud en functionaliteiten. Inwoners en bedrijven worden beter geïnformeerd;• We verbeteren de mogelijkheden om digitaal zaken te kunnen doen met de gemeente. Via het persoonlijke (en goed beveiligde) loket maken we steeds meer documenten en statusinformatie van aanvragen inzichtelijk;• Burgers die niet digitaal vaardig zijn bieden we ondersteuning aan;• We blijven investeren in goede samenwerking tussen het KCC en (interne) partners. We handelen klantvragen waar mogelijk digitaal of bij het KCC af;• Ook starten we met de implementatie van het meten van klanttevredenheid en het verbeteren van de dienstverlening op basis van de resultaten daarvan.

Producten

Huizen van de Buurt (HvdB) en welzijnsaccommodaties:

Een sociaal maatschappelijke infrastructuur faciliteren met maatschappelijk vastgoed

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Laagdrempelige ontmoetingsplaatsen realiseren in onze kernen voor diverse doelgroepen.	<ul style="list-style-type: none">• Zoveel mogelijk gebruik maken van ons gemeentelijk vastgoed om Huizen van de Buurt te realiseren. Met als basisinvulling Vitis Welzijn en Bibliotheek Westland.
HvdB in Poeldijk.	<ul style="list-style-type: none">• Er wordt bekeken hoe in De Veiling een HvdB kan worden gerealiseerd.
HvdB in Honselersdijk.	<ul style="list-style-type: none">• In gezamenlijkheid met de bestaande onderwijslocatie wordt een HvdB gebouwd aan het plein aan de Dijkstraat.

Crisisaanpak Oekraïne:

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn er veel vluchtelingen naar Nederland gekomen en mogelijk blijven deze ook komen. Binnen de regio Haaglanden vangen wij 3000 vluchtelingen op in de gemeentelijke opvang, waarvan 350 in Westland. Hierbij verzorgen wij in 2023/2024 ook de opgave voor Midden-Delfland (50 opvangplekken). De kosten die hiervoor worden gemaakt worden door het Rijk vergoed. We zorgen voornamelijk voor goede huisvesting met bijbehorende voorzieningen, we betalen leefgeld uit en regelen verstrekkingen in natura (o.a. Wmo en Jeugdzorg).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Langdurende opvang voor een periode van naar verwachting 3 jaren 2023 t/m 2025.	<ul style="list-style-type: none">• Exploitatie 3 of 4 gemeentelijke locaties met woonunits;• Huurwooneenheden bij bedrijf voor huisvesting arbeidsmigranten.

Financiële en sociale zelfredzaamheid vluchtelingen Oekraïne.	<ul style="list-style-type: none"> • Leefgeld uitbetalen; • Sociale regelingen uitvoeren; • Locatiecoördinatie gemeentelijke opvang; • Informatievoorziening aan vluchtelingen in de particuliere en gemeentelijke opvang; • Afstemming onderwijs en zorg; • Regionale afstemming.
---	--

Cultureel beleid, subsidies, accommodaties en erfgoed:

In het Sociaal Beleidskader 'Kernachtig sociaal' staat: maatschappelijk effect is de transformatie van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Het gaat om de transformatie van alle going concern taken in het sociaal domein. Rode draad in de Cultuurkoers is de ambitie om cultuur een onderdeel te laten zijn van maatschappelijke opgaven waar de gemeente voor staat. Doel is om zoveel mogelijk Westlanders in aanraking te laten komen met cultuur. We willen erfgoed behouden voor een goed leefklimaat, waar de inwoner zich thuis en verbonden voelt.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Via de culturele kernpartners is er mede inhoud gegeven aan de doelstellingen in het SBK en de Cultuurkoers.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering accounthouderschap gesubsidieerde culturele instellingen, Theater De Naald, Bibliotheek, Cultuurweb, Westlands Museum.
Met incidentele subsidies is er een impuls gegeven aan het lokale culturele klimaat.	<ul style="list-style-type: none"> • Verstrekken van incidentele projectsubsidies.
Het erfgoedbeleid en de kerkenvisie zijn op orde.	<ul style="list-style-type: none"> • Vormgeven aan erfgoedbeleid en uitvoering, Kerkenvisie opstellen.
De kunstcollectie is op orde.	<ul style="list-style-type: none"> • Beheerplan vaststellen en uitvoeren.
Zichtbare kunstwerken in de openbare ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe artistieke kunstwerken in de openbare ruimte worden geïnitieerd; • Goed onderhouden van alle artistieke kunstwerken in het openbaar gebied.
Lokale monumenten en beeldbepalende gebouwen en gebieden koesteren.	<ul style="list-style-type: none"> • De Vlietwoning renovatie mede ondersteunen, waarbij wordt onderzocht hoe te komen tot een duurzaam beheer constructie met bij voorkeur een historisch inpasbare functie-toevoeging.
Het Westlandse erfgoed behouden.	<ul style="list-style-type: none"> • In samenwerking met de diverse Westlandse historische verenigingen het erfgoed onderhouden en waar mogelijk publiek toegankelijk maken.

Burgerzaken (incl. basisregistratie personen):

Burgerzaken registreert levensgebeurtenissen van Westlandse inwoners en voorzien individuele burgers en (semi)overheidsinstanties van officiële documenten of persoonsgegevens. Met als basis de in de BRP opgenomen persoonsgegevens worden akten burgerlijke stand opgemaakt, reisdocumenten en rijbewijzen afgegeven en verkiezingen georganiseerd. Producten burgerzaken worden vanuit een dienstverlenende houding digitaal via de gemeentelijke website en in persoon aan de gemeentelijke balie aangeboden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doorontwikkelen van kwaliteit en continuïteit binnen de burgerzaken processen.	<ul style="list-style-type: none"> • De kennis van burgerzaken actueel houden (continue activiteit); • Uitvoeren van zelfevaluatie en protocollering; • Een werkbare, snel inzetbare uitwijkmogelijkheid realiseren (onderdeel van

	<p>informatiebeveiligingsplan BRP en reisdocumenten 2022);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen van storingen, c.q. direct verhelpen van storingen.
Het aantal RNI-registraties geleidelijk aan verhogen (doel is 20.000 per jaar).	<ul style="list-style-type: none"> • Opleiden van bestaande formatie naar RNI-medewerker; • Het werven van nieuwe medewerkers, wel/niet RNI gecertificeerd; • Goede balans bewerkstelligen in capaciteit en inzet van omgeving en collega's.
Verbeteropdracht Data gestuurde voortgangsrapportages.	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillende data ontsluiten uit diverse bronnen en bij elkaar brengen, de start van een capaciteitsplan.
Ambitie Dienstverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Meedoen aan realiseren van ambitie dienstverlening.

Klantcontactcentrum:

(KCC) is de centrale toegang van de gehele gemeentelijke organisatie voor inwoners, bedrijven, ketenpartners en instellingen. De medewerkers van het KCC zijn verantwoordelijk voor alle eerstelijns klantcontact via telefonie, email, internet en Social Media. Zij beantwoorden de primaire klantvraag of zorgen voor een doorverbinding of terugbelnotitie.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Westlanders ervaren een uitstekende en uniforme dienstverlening via telefonie of Social Media zoals beschreven in de nieuwe Visie op Dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • Permanente investering in de medewerkers van het KCC, hun prestaties volgen en indien nodig bijsturen door training; • Investeren in een goede samenwerking en verbinding tussen het KCC en (interne) partners waardoor de medewerkers van het KCC de klantvragen telefonisch of digitaal zelfstandig en correct kunnen afhandelen; • Implementatie van een programma inzake klanttevredenheidonderzoek; • Het verbeteren van de dienstverlening op basis van de resultaten vanuit de klanttevredenheidonderzoeken.

Gezondheidsbeleid:

Door meer in te zetten op preventie en een gezonde leefstijl wordt de ervaren gezondheid van inwoners bevorderd. We gaan in innovatieve programma's gezondheid en het sociale domein met elkaar verbinden. Dit heeft een positief effect op maatschappelijke- en arbeidsparticipatie en is daarmee van invloed op de zelfredzaamheid van inwoners. Investeren in gezondheid loont. Daarom streven we naar het verkleinen van gezondheidsverschillen en hebben we bijzondere aandacht voor ouderen en het jonge kind.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Preventief gezondheidsbeleid voeren (leefstijl, een leven lang gezond).	<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheidsbeleid opstellen; • Sport/preventieakkoord; • Participatie en accounthouderschap JGZ; • Participatie en accounthouderschap GGD.
Kansrijke start/eerste 1000 dagen, basisschool.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbouwen lokale coalities; • Specifieke aandacht preventie rondom 1000 dagen; • Samenwerking met LEA; • Innovaties rondom het jonge kind.

Inzichtelijk maken dat investeren in gezondheid loont (opbouwen business case).	<ul style="list-style-type: none"> • Expliciet maken van het nut van deze investering.
---	---

Inburgering:

De gemeente voert regie op de inburgering van inburgeringsplichtigen.

Het doel is dat inburgeringsplichtigen zo snel mogelijk meedoen in Nederland. En dat ze daarnaast zo snel mogelijk (betaald) werk vinden. Ook het bereiken van een zo hoog mogelijk taalniveau is een doel. Dit komt overeen met de doelen van de Wet inburgering 2021.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De gemeente begeleidt inburgering plichtige nieuwkomers. Voor asielstatushouders doet zij dit vanaf het moment van huisvesting in Westland. Inburgering gebeurt op maat, aan de hand van een brede intake en Persoonlijk Plan Inburgering en Participatie, welke door de gemeente wordt opgesteld.	<ul style="list-style-type: none"> • Brede intakes afnemen binnen de daarvoor gestelde termijn; • PIP opstellen binnen de daarvoor gestelde termijn.
De Gemeente biedt ook begeleiding aan gezinsmigranten en overige migranten. Deze inburgeraars betalen hun inburgering altijd zelf. De gemeente neemt een brede intake af en stelt daarmee de te volgen leerroute vast.	<ul style="list-style-type: none"> • Brede intakes afnemen binnen de daarvoor gestelde termijn.

Inkomens(voorzieningen), inclusief toezicht:

Klantvragen worden integraal beoordeeld, met oog voor de vraag achter de vraag (zoals beoogd in het Transformatieplan). Dit om zorg te dragen voor een rechtmatige verstrekking van het bestaansminimum, waar iedere burger recht op heeft. Daarnaast wordt ondersteuning geboden bij de re-integratie en ondernemersproblematiek. Doel is dat inwoners kunnen meedoen in de samenleving, ook als zij een laag inkomen hebben. Ook kinderen van ouders met een laag inkomen moeten mee kunnen (bestrijden kinderarmoede).

- Zowel particulieren als ondernemers laten functioneren met voldoende inkomen. Daarnaast zorgdragen voor een zo snel mogelijke uitstroom door begeleiding richting werk.
- Toegang verlenen tot bijzondere bijstand, zodat mensen met een laag inkomen mee kunnen doen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Tijdige en juiste afhandeling van aanvragen en mutaties onder handhaving van regelgeving en afspraken met klanten (verbetering dienstverlening conform collegewerkprogramma).	<ul style="list-style-type: none"> • 80% van de aanvragen binnen 4 weken afhandelen; • (overige) 20%, bestaande uit complexe aanvragen, binnen 8 weken afhandelen.
Verbeteropdracht "Basis op orde".	<ul style="list-style-type: none"> • Voor het einde van 2023 voor de hoofdprocessen de basis op orde brengen, ten einde de efficiëntieslag te realiseren die nodig is voor het behalen van bovenstaande ambities op dienstverlening; • Het maken van een flexibele schil om tijdelijke knelpunten voor nu en in de toekomst op te lossen (conform collegewerkprogramma); • Beschrijving en evaluatie van onderstaande processen; • Levensonderhoud; • Bbz; • Bijzondere bijstand.
Tijdelijke opdrachten.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoer Tozo en tijdelijke verruiming Bbz;

	<ul style="list-style-type: none"> • Verstrekking uitkering aan dak- en thuislozen (wetswijziging briefadres); • Leefgeldregeling Oekraïners; • Energietoeslag; • Bijzonder bijstand voor energiekosten.
--	--

Integratie:

Ondersteunen van inwoners en ondernemers in hun ontwikkeling door begeleiding naar werk, bij hun bedrijf en dagactiviteiten. Het versterken van competenties en vaardigheden staat daarbij voorop.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bieden van sociaal werk en re-integratie.	<ul style="list-style-type: none"> • Participatie en accounthouderschap Patijenburg; • Naast reguliere dienstverlening specifieke aanpak voor: <ul style="list-style-type: none"> ○ Jongeren 18-27 jaar ○ (Hoogopgeleide) statushouders ○ Werkzoekenden 45-55 jaar ○ Arbeidsmigranten (Oekraïners) die in Westland blijven en een beroep op ondersteuning kunnen doen.
Inzet voor inwoners die extra aandacht nodig hebben om de afstand te verkleinen of bij grote afstand te begeleiden.	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken met Ipse de Bruggen en GGZ Delfland; • Inzetten van dagbesteding gericht op activering; • Inzet life-coach jeugdwerkloosheid.
Project 'Doelmatigheid'; meedoen in Westland.	<ul style="list-style-type: none"> • Alle bijstandsontvangers die geen actief reïntegratietraject hebben, een individueel Plan van Aanpak bieden gericht op participatie; • Integrale aanpak.
Inburgering.	<ul style="list-style-type: none"> • Bieden van scholing en ondersteuning aan statushouders.

Jeugd(hulp):

De gemeente is op basis van de Jeugdwet verantwoordelijk voor de inkoop en uitvoering van preventie, jeugdhulp, kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Jeugdigen kunnen veilig en gezond opgroeien en hun talenten optimaal ontwikkelen. We zetten in op het verlagen van de vraag naar geïndiceerde jeugdzorg door snelle interventie, een brede analyse en normaliseren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Organiseren van toegang tot jeugdhulp.	<ul style="list-style-type: none"> • Dienstverlening door Sociaal Kernteam Westland (SKT); • Accounthouderschap SKT.
Bieden van jeugdhulp.	<ul style="list-style-type: none"> • Inkopen jeugdhulp; • Regionale samenwerking.
Bieden van preventie.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren Lokaal preventieakkoord (LPA); • Uitvoeren Lokaal Educatieve Agenda (LEA) op het gebied van onderwijs/zorg; • Dienstverlening welzijnsorganisatie Vitis (jongerenwerk, complexe echtscheidingen); • Dienstverlening door de JGZ; • Uitvoering traject kansrijke start.

Samenkracht:

Beoogd maatschappelijk effect is dat mensen (meer) in staat zijn op eigen kracht of met hulp van het sociale netwerk vraagstukken in het leven aan te kunnen. Mede doordat de relatie van het individu met anderen optimaal is vormgegeven (zingeving, kwaliteit van leven, meedoen, dagelijks functioneren), En zonder een beroep te hoeven doen op professionele hulp.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Vergroten zelfredzaamheid van onze inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Dienstverlening door onze welzijnsorganisatie Vitis; • Uitvoering pilot “powerful ageing”; • Brede uitvraag bij aanvraag sociale regelingen; • Samenwerking met DSW o.a. op het gebied van casemanagement dementie; • Uitvoering aanbesteding Wmo 2023; • Opzetten pilot woon/zorg-zones; • Aanpak tegen eenzaamheid; • Vervoerbegeleiding; • Westlandse maatjes; • Ontmoetingsactiviteiten in de wijkcentra; • Lokaal preventieakkoord, een goede gezondheid als voorwaarde om zelfredzaam te kunnen zijn.

Schuldhelpverlening:

Afgelopen jaren is er meer focus gekomen op de stress en problematiek die schulden met zich meebrengen en de maatschappelijke effecten die dit heeft. Door de maatregelen omtrent corona, de energiecrisis en de toeslagenaffaire is de verwachting dat steeds meer inwoners en ondernemers te maken krijgen met financiële problemen. Om deze vraag aan te kunnen is het belangrijk om een goed preventief aanbod neer te zetten en de curatieve hulpverlening integraal en op maat aan te kunnen bieden. Als maatschappelijk effect hebben inwoners zonder financiële zorgen minder stress, zijn inwoners zelfredzaam en kunnen ze een betere bijdrage leveren aan de maatschappij.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We verbreden het preventieve aanbod.	<ul style="list-style-type: none"> • Budgetbegeleiding; • Schuldhelpverlening wordt als product aangeboden; • Moedige Dialoog Westland zet activiteiten in om het preventieve aanbod te versterken.
Doorontwikkeling van vroegsignalering.	<ul style="list-style-type: none"> • Signalen zijn uitgebreid met gemeentelijke belastingen en andere partners; • Door inzet van vroegsignalering daalt het gemiddelde schuldbedrag van cliënten die schuldhelpverlening nodig hebben.
Bieden van schuldhelpverlening en budgetbeheer.	<ul style="list-style-type: none"> • 40% van de schuldregelingen wordt als saneringskrediet aangeboden; • Er is een positief resultaat vanuit het klanttevredenheidsonderzoek; • Trainingen voor cliënten worden structureel aangeboden; • Er staat een passende aanpak voor ondernemers met financiële problemen.

Ondersteunen gedupeerden toeslagenaffaire.	<ul style="list-style-type: none"> • Gedupeerden van de toeslagenaffaire zijn opnieuw benaderd en ontvangen zo nodig een maatwerkplan; • Met gedupeerden worden nazorgafspraken gemaakt; • Monitoring van aantal gedupeerden, aantal plannen van aanpak en aantal nazorgcontacten.
--	---

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO):

- Bieden van ondersteuning aan inwoners van Westland die chronisch ziek zijn of een lichamelijke en/of psychische beperking hebben. Door hulp te bieden, kunnen mensen langer zelfstandig thuis blijven wonen.
- Het verstrekken van voorzieningen ter compensatie van beperkingen en de inwoner in staat te stellen een huishouden te voeren, zich te verplaatsen in en om de woning, zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel of medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale contacten aan te gaan.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Huishoudelijke hulp bieden met menselijke maat en ruimte voor sociaal contact. Dit leidt tot het vroeg herkennen en beperken eenzaamheid.	<ul style="list-style-type: none"> • Na een analyse (hoe ziet de doelgroep eruit en hoe groot is die, en wat zou de doelgroep willen) overleggen met de zorgaanbieders die huishoudelijke hulp aanbieden, om hulpmiddelen in te zetten om vroeg signalering en beperking eenzaamheid te realiseren. Daarbij wijzen we onze inwoners er op dat zij tevens een waardevolle invloed kunnen hebben op het leven van anderen door vrijwilligerswerk te verrichten of via bemiddeling wekelijks op bezoek te gaan bij een eenzame inwoner.
Wachttijden bij de Wmo verkorten.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van maatregelen wachttijden Wmo, waaronder (eenvoudige, verkorte en ambtshalve) procedure aanpassen aan type ondersteuningsvraag.
Burgers beter informeren over de Wmo, armoedebeleid en bijzondere bijstand.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met ketenpartners de informatievoorziening over Wmo, armoedebeleid en bijzondere bijstand optimaliseren. Daarbij hebben we speciale aandacht voor informatievoorziening voor laaggeletterden en inwoners die vanwege een beperking niet op de gebruikelijke wijze toegang hebben tot voor hen relevante informatie.

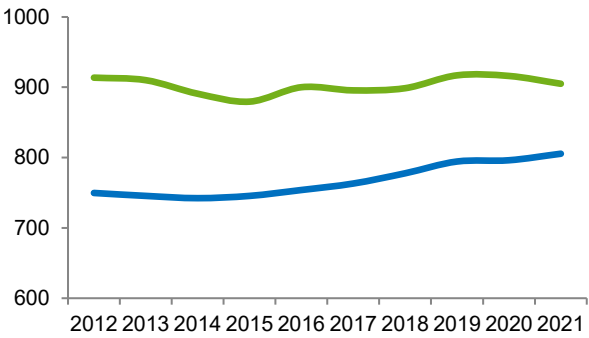
Leerplicht & Vroegtijdig School Verlaten (VSV):

De leerplicht geldt voor kinderen vanaf 5 jaar. Zij moeten vanaf deze leeftijd naar school en onderwijs volgen. De leerplicht eindigt na afloop van het schooljaar waarin zij 16 jaar zijn geworden.

De kwalificatieplicht gaat in na afloop van de leerplicht en geldt voor jongeren tussen de 16 en 18 jaar. Jongeren onder de 18 jaar zijn verplicht om onderwijs te volgen, totdat ze een startkwalificatie hebben behaald. Een startkwalificatie is een havo-, vwo- of mbo-diploma niveau 2 of hoger. Een leerling met een kwalificatieplicht gaat elke dag naar school of kiest voor een combinatie van leren en werken. De kwalificatieplicht eindigt als jongeren 18 jaar zijn geworden of als zij een startkwalificatie hebben behaald.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none"> • Jongeren verlaten het onderwijs met minimaal een startkwalificatie op mbo niveau 2; • Alle leerlingen volgen onderwijs; • Alle leerlingen zijn in beeld; • Kwetsbare leerlingen worden ondersteund; • Integrale preventieve aanpak; • Elke vier jaar maken we in de RMC-regio Haaglanden een programma ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren tussen 12 en 23 jaar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve verzuim aanpak (volgens MAS); • Begeleiden van jongeren tussen 18 en 23 (volgens de RMC Routekaart); • Sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren; • Inzetten van loopbaanbegeleiding en coaching trajecten; • Hierin samenwerken met ketenpartners (integraal en extern); • Thuiszitters in beeld brengen en monitoren (samen met SWV Westland en SKT); • Overstap monitoren; • Jaarlijks verhogen van percentage VSV'ers dat terugkeert naar onderwijs of aan het werk is; • Monitoren en ondersteunen van kwetsbare jongeren uit het praktijkonderwijs, speciaal voortgezet onderwijs of de entreeopleiding met een getuigschrift of gediplomeerd richting arbeidsmarkt e/o vervolgonderwijs..

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron																																	
<p>Banen</p> <p>Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.</p>	905,0	LISA																																	
<p>Westland (groen) – Nederland (blauw)</p> 	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2012</td><td>913,7</td><td>749,7</td></tr> <tr><td>2013</td><td>910,1</td><td>745,5</td></tr> <tr><td>2014</td><td>890,8</td><td>742,3</td></tr> <tr><td>2015</td><td>879,6</td><td>745,5</td></tr> <tr><td>2016</td><td>900,1</td><td>753,9</td></tr> <tr><td>2017</td><td>895,6</td><td>763,1</td></tr> <tr><td>2018</td><td>898,7</td><td>777,7</td></tr> <tr><td>2019</td><td>917,0</td><td>794,4</td></tr> <tr><td>2020</td><td>916,1</td><td>796,2</td></tr> <tr><td>2021</td><td>905,0</td><td>805,5</td></tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2012	913,7	749,7	2013	910,1	745,5	2014	890,8	742,3	2015	879,6	745,5	2016	900,1	753,9	2017	895,6	763,1	2018	898,7	777,7	2019	917,0	794,4	2020	916,1	796,2	2021	905,0	805,5	
Jaar	Westland	Nederland																																	
2012	913,7	749,7																																	
2013	910,1	745,5																																	
2014	890,8	742,3																																	
2015	879,6	745,5																																	
2016	900,1	753,9																																	
2017	895,6	763,1																																	
2018	898,7	777,7																																	
2019	917,0	794,4																																	
2020	916,1	796,2																																	
2021	905,0	805,5																																	

Verplichte BBV-indicatoren		Resultaat	Bron
Jongeren met een delict voor de rechter		1%	Verwey Jonker Instituut/CBS
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2011	3%	3%
	2012	2%	3%
	2013	2%	2%
	2014	2%	2%
	2015	1%	1%
	2016	1%	1%
	2017	1%	1%
	2018	1%	1%
	2019	1%	1%
	2020	1%	1%
	Kinderen in uitkeringsgezin		4%
Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2011	3%	6%
	2012	3%	6%
	2013	3%	6%
	2014	4%	6%
	2015	4%	7%
	2016	4%	7%
	2017	4%	7%
	2018	4%	7%
	2019	4%	6%
	2020	4%	6%
	Netto arbeidsparticipatie		73,6%
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	70,6%	66,4%
	2013	68,6%	65,4%
	2014	69%	64,9%
	2015	69,9%	65,4%
	2016	71%	65,8%
	2017	71,9%	66,7%
	2018	72,8%	67,8%
	2019	73,4%	68,8%
	2020	73,6%	68,4%
	2021	n.n.b.	70,4%

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron	
Werkloze jongeren	1%	Verwey Jonker Instituut/CBS	
Het percentage personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	
		Nederland	
	2011	0%	1%
	2012	1%	1%
	2013	1%	1%
	2014	1%	1%
	2015	1%	2%
	2016	1%	2%
	2017	1%	2%
	2018	1%	2%
	2019	1%	2%
	2020	1%	2%
	Personen met een bijstandsuitkering	197,5	CBS – Participatiewet
Het aantal personen per 10.000 inwoners met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (Wwb, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	
		Nederland	
	2015	182,7	398,7
	2016	197,0	412,8
	2017	201,4	418,6
	2018	192,6	401,1
	2019	191,7	381,7
	2020	229,4	459,7
	2021	197,5	431,2
Lopende re-integratievoorzieningen	59,5	CBS - Participatiewet	
Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	
		Nederland	
	2015	77,9	311,9
	2016	88,1	255,5
	2017	109,8	271,3
	2018	92,2	305,2
	2019	58,0	207,0
	2020	59,5	202,0

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron	
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	CBS Jeugd	
<p>Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.</p>			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2015	9,1%	10,0%
	2016	10,6%	10,8%
	2017	10,9%	11,4%
	2018	11,2%	11,8%
	2019	11,6%	12,3%
	2020	11,0%	11,9%
	2021	11,4%	12,9%
	Jongeren met jeugdbescherming	0,8%	CBS Jeugd
<p>Het percentage jongeren tot 18 jaar waarbij de rechter op enig moment in de verslagperiode een maatregel dwingend heeft opgelegd. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.</p>			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2015	0,6%	1,2%
	2016	0,6%	1,2%
	2017	0,6%	1,2%
	2018	0,7%	1,2%
	2019	0,8%	1,2%
	2020	0,8%	1,2%
	2021	0,8%	1,2%

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron																								
<p>Jongeren met jeugdreclassering</p> <p>Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar).</p> <p>Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle van jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Geeft de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding (bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking)? Dan kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. De kinderrechter of de officier van Justitie kunnen jeugdreclassering opleggen. Dat kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.</p>	0,2%	CBS Jeugd																								
<p>Westland (groen) – Nederland (blauw)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>0,3%</td><td>0,5%</td></tr> <tr><td>2016</td><td>0,2%</td><td>0,5%</td></tr> <tr><td>2017</td><td>0,2%</td><td>0,4%</td></tr> <tr><td>2018</td><td>0,2%</td><td>0,4%</td></tr> <tr><td>2019</td><td>0,3%</td><td>0,4%</td></tr> <tr><td>2020</td><td>0,3%</td><td>0,4%</td></tr> <tr><td>2021</td><td>0,2%</td><td>0,3%</td></tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2015	0,3%	0,5%	2016	0,2%	0,5%	2017	0,2%	0,4%	2018	0,2%	0,4%	2019	0,3%	0,4%	2020	0,3%	0,4%	2021	0,2%	0,3%		
Jaar	Westland	Nederland																								
2015	0,3%	0,5%																								
2016	0,2%	0,5%																								
2017	0,2%	0,4%																								
2018	0,2%	0,4%																								
2019	0,3%	0,4%																								
2020	0,3%	0,4%																								
2021	0,2%	0,3%																								
<p>Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo</p> <p>Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep.</p> <p>Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.</p>	510	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO																								
<p>Westland (groen) – Nederland (blauw)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2015</td><td>450</td><td>564</td></tr> <tr><td>2016</td><td>450</td><td>620</td></tr> <tr><td>2017</td><td>450</td><td>620</td></tr> <tr><td>2018</td><td>470</td><td>640</td></tr> <tr><td>2019</td><td>480</td><td>680</td></tr> <tr><td>2020</td><td>490</td><td>700</td></tr> <tr><td>2021</td><td>510</td><td>649</td></tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2015	450	564	2016	450	620	2017	450	620	2018	470	640	2019	480	680	2020	490	700	2021	510	649		
Jaar	Westland	Nederland																								
2015	450	564																								
2016	450	620																								
2017	450	620																								
2018	470	640																								
2019	480	680																								
2020	490	700																								
2021	510	649																								

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron	
Vroegtijdige schoolverlaters (VO + MBO)	1,4%	DUO/Ingrado	
Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periode-aanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	2,9%	4,0%
	2013	2,1%	3,8%
	2014	1,7%	2,6%
	2015	1,0%	2,1%
	2016	1,1%	2,0%
	2017	1,5%	2,2%
	2018	1,4%	2,3%
	2019	1,3%	2,4%
	2020	1,0%	2,0%
	2021	1,4%	2,2%

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Implementeren van de huurprijzennota (vast te stellen door de raad).
- In werking treden van een activiteitensubsidieverordening (vast te stellen door de raad);
- Binnen het sociaal domein zit het risico op de open einde regelingen van jeugd en Wmo. Specifiek gaat het om de kans dat het beschikbare budget onvoldoende is om de vraag naar zorg op te vangen;
- Marktontwikkelingen zoals prijsstijgingen, dat de ambities van de gemeente beperkt, niet tijdig of in z'n geheel niet kan realiseren. De omvang van de impact van deze marktontwikkelingen op de gemeente, het bedrijfsleven en de samenleving laat zich lastig voorspellen en kwantificeren.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- GGD en Veilig thuis Haaglanden;
- Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden;
- Patijnenburg BV;
- Sociaal Kernteam BV.

Kaderstellende beleidsnota's

- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ 2015;
- Algemene subsidieverordening Westland 2016;
- Beleids- en nadere regels tegemoetkoming in de kosten van Kinderopvang Westland;
- Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2021 -2024;
- Beleidsregels Bijzondere Bijstand en IIT vanaf 01-10-2021;
- Beleidsregels Krediethypotheek Participatiewet Westland 2021;
- Beleidsregels Participatiewet gemeente Westland 2016;
- Beleidsregels Parttime ondernemen gemeente Westland 2018;
- Beleidsregels terug- en invordering Bbz 2004 Gemeente Westland 2020;
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering bedrijfskapitaal Gemeente Westland;
- Beleidsregels Wet op de lijkbezorging gemeente Westland;
- H4 Inkoopvisie ondersteuning Wmo 2019;
- H4 Inkoopvisie Wmo;
- Inkoopstrategie Jeugdhulp Regio Haaglanden 2020 -2024;

- Lokaal Educatieve Agenda (LEA) 2022 -2026;
- Meer jarenplan Regenboogstad Westland 2019 -2022;
- Nadere Regels Sociale Participatie Kinderen Westland;
- Plan van aanpak Eén tegen eenzaamheid Westland 2019;
- Regionaal programma RMC regio Haaglanden 2021 – 2024;
- Regiovisie aanpak huiselijk geweld Haaglanden 2019 -2022;
- Regiovisie jeugdhulp Haaglanden 2021 -2026;
- Regiovisie Transformatie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis en van Maatschappelijke opvang naar Maatschappelijk Wonen 2022 -2026;
- Re-integratieverordening gemeente Westland 2017;
- Re-integratieverordening Participatiewet 2017;
- Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal 2016;
- Verordening individuele studietoelage gemeente Westland 2017;
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Westland 2018;
- Verordening loonkostensubsidie Participatiewet 2017;
- Verordening Tegemoetkoming Kinderopvang SMI;
- Verordening vestigen uitsluitend recht Collectieve Aanvullende Verzekering;
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015;
- Verordening Wet Inburgering;
- Verordeningen volgend uit de Wmo, de Jeugdwet , de Participatiewet en de Wet Schuldhulpverlening;
- Vrijlaten donaties energiearmoede;
- Westland Cultuurkoers 2030;
- Wijziging Beleidsregels eenmalige energietoelage gemeente Westland 2022.

Wat mag het kosten?

bedragen x € 1.000)						
Programma 5	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Transformatie Sociaal Domein	1.427	946	435	435	435	435
Cultureel beleid, subsidies, accommodaties en erfgoed	5.617	6.125	4.866	4.866	4.864	4.863
Ontmoeting: Huizen van de Buurt en welzijnsaccommodaties	815	700	734	863	849	844
Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	20.450	22.715	23.156	23.856	23.856	23.856
Inkomen(svoorzieningen)	28.484	26.036	25.976	27.377	27.420	27.420
Schuldhelpverlening	1.772	1.936	1.815	1.691	1.669	1.669
Re-integratie	9.101	10.232	9.550	9.287	9.254	9.135
Jeugd(hulp)	36.880	35.569	35.403	30.427	30.039	30.039
Samenkracht	7.012	7.942	6.652	6.652	6.652	6.652
Gezondheidsbeleid	4.701	5.766	5.278	5.277	5.277	5.277
Burgerzaken	4.163	4.363	4.235	4.861	4.897	4.897
Inburgering	736	997	546	533	518	518
Leerplicht & VSV	730	988	1.018	1.018	1.018	1.018
Crisisaanpak Oekraïne	0	6.400	0	0	0	0
Totaal lasten programma 5	121.888	130.715	119.664	117.143	116.748	116.623
Transformatie Sociaal Domein	1	0	0	0	0	0
Cultureel beleid, subsidies, accommodaties en erfgoed	106	0	0	0	0	0
Ontmoeting: Huizen van de Buurt en welzijnsaccommodaties	356	314	322	329	329	329
Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	395	1.137	343	343	343	343
Inkomen(svoorzieningen)	22.254	21.283	21.283	21.283	21.283	21.283
Schuldhelpverlening	275	0	0	0	0	0
Re-integratie	538	0	0	0	0	0
Jeugd(hulp)	279	93	93	93	93	93
Samenkracht	35	0	0	0	0	0
Gezondheidsbeleid	2	0	0	0	0	0
Burgerzaken	1.923	1.446	1.291	2.105	2.170	2.170
Inburgering	3	10	10	10	10	10
Leerplicht & VSV	489	366	366	366	366	366
Crisisaanpak Oekraïne	0	6.400	0	0	0	0
Totaal baten programma 5	26.656	31.049	23.708	24.529	24.594	24.594
Saldo van baten en lasten	-95.232	-99.666	-95.956	-92.614	-92.154	-92.029
Stortingen reserves	0	667	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	11.431	4.737	229	105	83	83
Totaal reservemutaties programma 5	11.431	4.070	229	105	83	83
Saldo programma 5	-83.801	-95.596	-95.727	-92.509	-92.071	-91.946

Verwerkte mutaties na Kaderbrief

- Collegewerkprogramma:
 - *Huishoudelijke hulp bieden met menselijke maat en ruimte voor sociaal contact:* Bij product Wmo is vanaf 2024 € 700.000 toegevoegd bij de voorziening hulp bij het huishouden zodat er meer tijd is voor sociaal contact;
 - We willen graag weten wat Westlanders van onze dienstverlening vinden. Daarom vragen we inwoners en bedrijven naar hun ervaringen met onze dienstverlening. Deze informatie gebruiken wij om te leren en onze dienstverlening verder te verbeteren. Voor het uitvoeren van klanttevredenheidsonderzoeken is vanaf 2023 € 75.000 beschikbaar;
 - Voor het historisch informatieplatform Erfgoed Westland is vanaf 2023 € 25.000 beschikbaar.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- Transformatie Sociaal Domein

Voor de transformatie van het sociaal domein zijn voor 2021 en 2022 tijdelijk extra middelen beschikbaar gesteld. Voor 2023 en verder wordt nog gekeken hoe de projectorganisatie ingebed kan worden in de bestaande organisatie en welke kosten daar dan aan verbonden zijn. Bij de 1ste actualisatie 2023 worden voorstellen gedaan om te verwerken in de begroting.
- Cultureel Beleid, subsidies, accommodaties en erfgoed

In 2021 en 2022 is er incidenteel € 0,6 mln. extra voor cultuur beschikbaar geweest. Vanaf 2023 zijn deze middelen niet beschikbaar. Daarnaast was er in 2022 sprake van een incidentele extra subsidieregelingen in het kader van Corona.
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

Beschermd wonen wordt gefaciliteerd vanuit de centrumgemeente Delft. Wegens het invoeren van het woonplaatsbeginsel vindt op termijn doordecentralisatie plaats. Om faciliteiten beschikbaar te stellen binnen de eigen gemeente, is er geld ontvangen in 2022 om dit uit te voeren. Hierdoor in 2022 hogere inkomsten dan in 2023. De middelen worden gestort in een bestemmingsreserve. Wegens toegenomen zorg- en ondersteuningsaanvragen (maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing en langer zelfstandig wonen), stijgen de lasten in 2023 en 2024 voor Wmo-voorzieningen.
- Inkomen(svoorzieningen)

In 2023 worden er geen uitgaven meer verwacht in het kader van de TOZO (voordeel € 366.000) en nemen de uitgaven van de BUIG licht af (voordeel € 46.000). Dit is echter niet zichtbaar in de cijfers, omdat de kosten van de doorverdeling toenemen (nadeel € 359.000). Hierdoor blijft er een totaal verschil tussen 2022 en 2023 over van -€ 62.000.
- Schuldhelpverlening

In 2023 nemen de uitgaven ten opzichte van 2022 af. Er is geen budgetoverheveling meer vanuit 2021 in het kader van voorkomen van schulden/bestrijden armoede. Ook worden er minder uren door verdeeld naar schuldhelpverlening.
- Re-integratie

In 2023 liggen de uitgaven lager dan in 2022, omdat in 2022 er incidentele middelen beschikbaar waren vanuit ESF en middelen voor de jeugdwerkloosheid bestrijding.
- Jeugdhulp

De begrote uitgaven voor 2022 en 2023 zijn bij de eerste actualisatie 2022 bijgesteld conform de meest realistische inschatting. De kleine afname in 2023 wordt veroorzaakt door verwerking in de uitgaven van de aflopende rijksbijdrage ter compensatie van de jeugdzorgtekorten.
- Samenkracht

In 2022 zijn er incidentele middelen beschikbaar voor gewoon thuis vanuit de woonvisie en was er sprake van incidentele subsidie regeling in het kader van Corona. Hierdoor liggen de lasten in 2022 hoger dan in 2023.
- Gezondheidsbeleid

Het verschil wordt veroorzaakt door een wijziging in de doorbelasting van de loonkosten.
- Burgerzaken

De lagere baten op het product burgerzaken worden gecompenseerd door lagere lasten.

- Inburgering

In 2023 nemen de uitgaven ten opzichte van 2022 af vanwege het feit dat er geen budgetoverheveling vanuit 2021 meer is. Ook worden er minder loonkosten doorbelast naar inburgering.

- Crisisaanpak Oekraïne

De € 6,4 miljoen die we in 2022 aan baten en lasten hebben, zijn de betalingen van leefgeld, locaties kortdurende opvang en transitiekosten voor de langdurende opvang, welke bij het Rijk worden gedeclareerd. Vanwege de incidentele en budgettair neutrale aard zijn deze baten en lasten (nog) niet voor 2023 en verder in de begroting opgenomen. In de 1e Actualisatie 2023 komen we hierop terug.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- Inkomen(svoorziening)

De effecten van het nieuwe verdeelmodel BUIG zijn alleen verwerkt voor de jaren 2022 en 2023 aan de uitgavekant in 2021. In het kader van risicomangement is dit voor 2024 en verder niet gedaan. De uitgaven staan nog steeds op het niveau van voor het nieuwe verdeelmodel BUIG.

- Schuldhelpverlening

In 2024 nemen de uitgaven ten opzichte van 2023 af, doordat er geen kwijtscheldingskosten in het kader van de toeslagenaffaire worden verwacht.

- Re-integratie

De integratie uitkering die de gemeente ontvangt van het Rijk voor de uitvoering van de wet sociale werkvoorziening (WSW), loopt af. Deze afloop wordt verwerkt in het beschikbare budget.

- Jeugdhulp: Voor 2024 en verder is de begroting voor jeugdhulp € 5 mln lager dan in 2023. Voor deze jaren is de begroting nog niet aangepast aan de meest realistische prognoses. Dit met name wegens de onduidelijkheid rondom de landelijke hervormingsagenda. Voor 2024 en verder is nog onbekend welk extra bedrag de gemeente gaat ontvangen.

In de huidige begroting is voor 2024 en verder conform afspraak met de provincie, 75% van de verwachte extra inkomsten verwerkt. Met andere woorden een deel van de dekking van de verwachte extra uitgaven mogen we nog niet verwerken in de begroting. De verwachting is dat de begroting voor 2024 en verder, opgehoogd moet worden. Om de uitgaven in control te houden moeten naar verwachting scherpe bestuurlijke keuzes gemaakt worden.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- In 2022 zijn incidenteel middelen gestort in de reserve voor beschermd wonen.
- In 2023 wordt er € 4.508.000 minder onttrokken aan de reserves voor dit programma door de volgende oorzaken:
 - Aanwending in 2022 van de reserve steunfonds corona ad € 711.000 vanwege corona gerelateerde uitgaven;
 - Aanwending in 2022 van de reserve sociaal domein corona ad € 1.115.000 in het kader van het Sociaal Beleidskader, de transformatie sociaal domein en enkele andere zaken;
 - Aanwending van de algemene reserve (€ 808.000 voor incidentele dekking van formatie);
 - Bij de vaststelling van de jaarrekening 2021 is een deel van het voordelig resultaat bestemd. Van deze resultaatbestemming valt € 1.787.000 binnen programma 5 en betreft dan o.a. de TOZO-regeling en de re-integratiekosten ESF.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- In 2022 en 2023 wordt jaarlijks € 124.000 onttrokken aan de algemene reserve in verband met overgehevelde rijksmiddelen uit 2021 in verband met de toeslagenaffaire.

4.6 Openbare orde en veiligheid

Inleiding

Veiligheid vormt de basis van prettig wonen en een vitale leefomgeving. Gemeente Westland wil een veilige gemeente zijn en blijven, waar mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. Veiligheid thuis, op het strand, tijdens het uitgaan, in winkelcentra en op bedrijventerreinen. Mensen moeten zich zowel buiten als in hun eigen omgeving veilig voelen. Als gemeentelijke organisatie werken we samen met onze partners, inwoners, ondernemers en veiligheidspartners aan het vergroten van dit veiligheidsgevoel. Voor een veilig Westland hebben we hen allemaal nodig. Zij kunnen bijdragen aan (meer) veiligheid voor zichzelf en de omgeving. Als gemeente investeren we extra in de openbare orde en veiligheid door structureel extra capaciteit beschikbaar te stellen. Daarnaast investeren we structureel extra in de aanpak van ondermijning.

Een aantal veiligheidsthema's vraagt de komende jaren om extra aandacht en inzet. Dit zal verder naar voren komen in het nieuwe Westlands Veiligheidsbeleid 2023-2026 met bijbehorende prioriteiten. We leggen het Westland Veiligheidsbeleid begin 2023 ter besluitvorming voor aan de raad.

Opgave

Aanpak ondermijning:	
Ondermijning heeft een ontwrichtende uitwerking op de samenleving. In Westland richten we ons vooral op drugscriminaliteit en mensenhandel/arbeidsuitbuiting met als uitgangspunten: sterke informatiepositie, communicatie en integrale samenwerking. Met de aanpak van ondermijning voorkomen en bestrijden we samen met onze partners de onzichtbare criminaliteit die ons gezag ondermijnt en het vertrouwen van de samenleving in de autoriteiten aantast.	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Consequente en transparante aanpak ondermijnende criminaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Signalen versterken en opwerken voor gepaste interventies (lokaal, integraal, RIEC-casus). Daarnaast het versterken van het Westlands Controle Team en uitvoeren (integrale) preventieve en repressieve controles.
Beperken van structuren die gelegenheid geven voor criminele activiteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Beschikking hebben over de nodige bestuurlijke instrumenten door continue aanpassing en/of aanvulling van regelgeving en beleid. Daarnaast het versterken van de informatiepositie in de gemeentelijke basisregistraties en open bronnen in een data-warehouse (AVG-proof). Zo krijgen we meer zicht op ontwikkelingen en trends en kunnen we ondermijning ook meer preventief aanpakken.
De ambtelijke en bestuurlijke organisatie weerbaarder maken.	<ul style="list-style-type: none"> • Ambtelijke organisatie en bestuur bewust(er) maken over de risico's op ondermijning en integriteit binnen en buiten de organisatie. Daarnaast ook de risico's bij de aanpak van ondermijning in relatie tot veilige publieke taak.
Zorgen voor meer weerbaarheid en bewustwording over ondermijnende criminaliteit bij partners, ondernemers en inwoners. Waarmee we ook de meldingsbereidheid bij hen vergroten.	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie over en training in verschillende thema's van ondermijning, zoals drugscriminaliteit, mensenhandel (waaronder arbeidsuitbuiting), vastgoedcriminaliteit en witwassen.

<p>Weerbare sierteeltsector in samenhang met de (weg)transportsector door het vormen van barrières tegen ondermijnende criminaliteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Met een publiek-private samenwerking duurzame barrières vormen tegen ondermijnende criminaliteit in genoemde sectoren (kunnen/doen), door gebruik te maken van inzicht in hoe dat kan. Dit halen we onder andere uit toezicht, controle en onderzoek (weten) in combinatie met waarom dat belangrijk en nodig is (willen). Hierbij zoeken we constant naar een balans in de gezamenlijke belangen (economie, veiligheid en werkgeverschap). Waar nodig volgt handhaving vanuit opsporingsdiensten, het openbaar bestuur en private partijen.
---	--

Producten

<p>Crisisbeheersing en rampenbestrijding: Een vakbekwame gemeentelijke crisisorganisatie die adequaat, gekoppeld aan de gestelde normen, kan optreden bij incidenten van klein tot groot en een basiszorgniveau kan leveren.</p>	
<p>Wat willen we bereiken?</p>	<p>Wat gaan we daarvoor doen?</p>
<p>Een vakbekwame gemeentelijke crisisorganisatie voor Westland.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan het vastgestelde beleidsplan opleiden, trainen en oefenen gemeentelijke crisisbeheersing.
<p>Meer regionale uniformiteit bij gemeentelijke crisisbeheersing in de regio Haaglanden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lokale implementatie van het regionale plan gemeentelijke crisisbeheersing.

<p>Fysieke veiligheid: Op peil houden van het positieve veiligheidsbeeld van onze gemeente door effectief toezicht en handhaving in de openbare ruimte, mede mogelijk gemaakt door een up-to-date Algemene Plaatselijke Verordening (APV). We werken aan een veilig uitgaansklimaat en veiligheid op en rond het strand. Hier hoort ook het veilig verloop van evenementen en de jaarwisseling bij. Ten slotte dragen we bij aan een goed functionerende Veiligheidsregio waarbij adequaat kan worden gereageerd op calamiteiten en incidenten. In de afgelopen periode hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan bij het handhavingsteam (boa's), zoals discussie over de taakopvatting, uitbreiding van taken en toenemende intimidatie en geweld. Het handhavingsteam moet verder doorontwikkeld en uitgebreid worden en goed voorzien met wat nodig is de straat op gaan. Bij geweld en intimidatie moeten zij kunnen rekenen op de werkgever. Om de leefbaarheid en veiligheid verder te vergroten breiden we vanaf 2024 de capaciteit van het handhavingsteam (boa's) uit. Zo sluiten we beter aan bij de behoefte vanuit de maatschappij.</p>	
<p>Wat willen we bereiken?</p>	<p>Wat gaan we daarvoor doen?</p>
<p>Een veilige leefomgeving waarbij aandacht is voor veilig ondernemen, recreëren, uitgaan en evenementen. Daarnaast werken aan risico-vermindering gericht op calamiteiten en incidenten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan de Alcoholwet en het handhavingsbeleid horeca Westland; • Uitvoering geven aan de vastgestelde evenementennota Westland 2020; • We gaan door met de publiek-private samenwerkingen voor veilige winkelgebieden en bedrijventerreinen (Keurmerk Veilig Ondernemen); • Realiseren van een vaste strandpost op het strand voor de Monsterse Reddingsbrigade; • Inzetten op preventie en bestrijding van brand, ongevallen, rampen en crises. De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) voert dit uit.

<p>Een professioneler handhavings- en toezicht-apparaat met een duidelijke taak en goede (operationele) samenwerking met in- en externe veiligheidspartners, met name politie. Ook een apparaat dat wendbaar en voldoende adaptief is om (lokale) ontwikkelingen in criminaliteits- en leefbaarheidsvraagstukken en verwachtingen in de samenleving het hoofd te bieden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen en uitvoeren van een ontwikkelplan voor het handhavingsteam met daarin afbakening taken, bevoegdheden, uitrusting, middelen, opleiding en training.
--	---

Zorg en veiligheid:

Op peil houden van het positieve veiligheidsbeeld van onze gemeente door te werken aan een aanvaardbaar niveau van veiligheid rond personen en gezinnen. Dit streven we na via onverminderde inzet op een optimaal functionerende zorg- en veiligheidsketen (o.a. leefbaarheidskringen, veiligheidskamer, Zorg en veiligheidshuis). We hebben extra aandacht voor overlastgevende jeugd en radicalisering. Daarbij streven we er vooral naar een omslag te maken: naast de repressieve middelen ook uit te breiden naar preventieve middelen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Een sluitende keten van zorg en veiligheid waarbij we als gemeente de regie hebben.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Blijvend inzetten op het verminderen en beheersbaar houden van overlast in samenwerking met de partners van de leefbaarheidskringen (politie, woningbouw, sociaal makelaar, jongerenwerk, buurtpreventie en handhavingsteam); • Extra capaciteit voor de ondersteuning van de zorg- en veiligheidsketen; • Monitoren cijfers woninginbraak en waar nodig inzetten op preventieve en repressieve maatregelen; • Aanhoudende aandacht voor preventie en deskundigheidsbevordering in het kader van polarisatie en radicalisering; • In combinatie met het thema ondermijning vormgeven aan een sluitende aanpak gericht op jongeren in kwetsbare posities. Dit doen we in nauwe samenwerking met het sociaal domein en diverse instanties.

Integriteit:

Het bevorderen en waarborgen van openheid en transparantie in het openbaar bestuur. Politieke ambtsdragers en ambtenaren handelen op moreel verantwoorde wijze, op basis van algemeen aanvaarde sociale en ethische normen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Integriteitbewustzijn en (moreel) verantwoord handelen van werknemers en politieke ambtsdragers bevorderen. En we beschermen hen tegen misstappen door onnodige risico's en verleidingen weg te nemen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid opstellen, actualiseren en vaststellen; • Extra capaciteit voor een bureau Integriteit en VPT inrichten met een groep van vertegenwoordigers (klankbordgroep).
<p>Vertrouwen van werknemers en politieke ambtsdragers in elkaar en vertrouwen van partners, ondernemers en inwoners in gemeente Westland.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie, bewustwording en trainingen over integriteit.

Borgen van integriteit binnen de organisatie gemeente Westland.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren vertrouwenspersoon integriteit; • Ontwikkelen anonieme enquête of vraag toevoegen bij medewerkers in het tevredenheidsonderzoek.
Balans tussen zelfstandig oordelen en handelen van werknemers en politieke ambtsdragers. En het voorkomen en aanpakken van integriteitschendingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Meldpunt integriteit/VPT inrichten; • Casuïstiek behandelen met uitvoeren (extern) onderzoek.

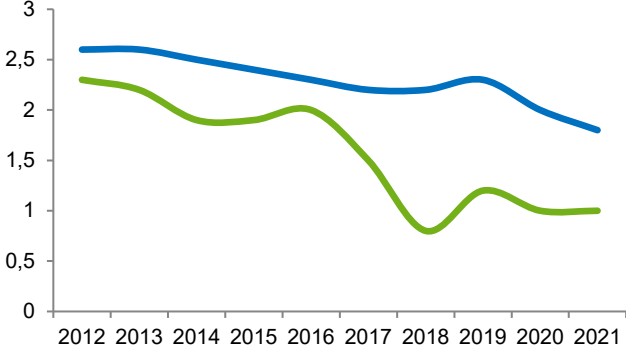
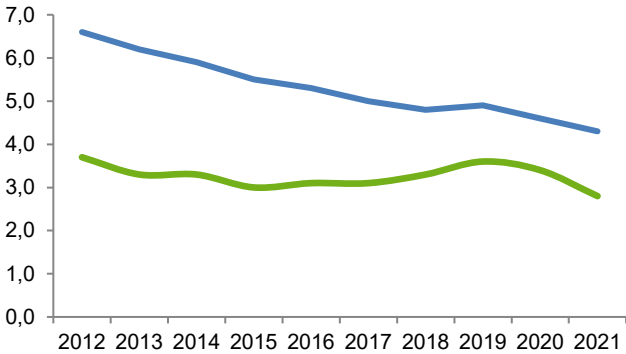
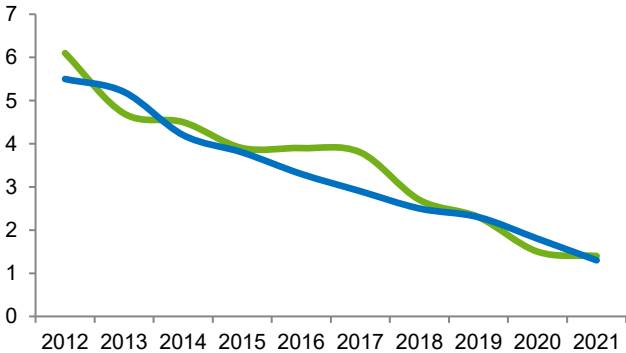
Veilige publieke taak:

Het organiseren van bewustwording en het geven van handelingsperspectief gericht op het voorkomen, beperken en afhandelen van agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers en werknemers met een publieke taak.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Beperking van VPT-gerelateerde incidenten en de juiste nazorg bieden na incidenten.	<ul style="list-style-type: none"> • VPT beleid actualiseren en vaststellen; • Extra capaciteit om een bureau VPT en integriteit in te richten met een groep vertegenwoordigers (klankbordgroep); • Meldpunt integriteit/VPT inrichten; • Casuïstiek behandelen met uitvoeren (extern) onderzoek; • Communicatie, bewustwording en trainingen over VPT.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
<p>Verwijzingen Halt</p> <p>Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.</p>	4	Stichting Halt
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2013	7 12
	2014	8 12
	2015	7 12
	2016	11 12
	2017	8 11
	2018	4 10
	2019	8 11
	2020	6 10
	2021	4 7

Verplichte BBV-indicatoren		Resultaat	Bron
Winkeldiefstallen		1	CBS Diefstallen
Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	2,3	2,6
	2013	2,2	2,6
	2014	1,9	2,5
	2015	1,9	2,4
	2016	2,0	2,3
	2017	1,5	2,2
	2018	0,8	2,2
	2019	1,2	2,3
	2020	1,0	2,0
	2021	1,0	1,8
Geweldsmisdrijven		2,8	CBS Criminaliteit
Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	3,7	6,6
	2013	3,3	6,2
	2014	3,3	5,9
	2015	3,0	5,5
	2016	3,1	5,3
	2017	3,1	5,0
	2018	3,3	4,8
	2019	3,6	4,9
	2020	3,4	4,6
	2021	2,8	4,3
Diefstallen uit woning		1,4	CBS Diefstallen
Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.			
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland	Nederland
	2012	6,1	5,5
	2013	4,7	5,2
	2014	4,5	4,2
	2015	3,9	3,8
	2016	3,9	3,3
	2017	3,8	2,9
	2018	2,7	2,5
	2019	2,3	2,3
	2020	1,5	1,8
	2021	1,4	1,3

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde (in de openbare ruimte)	4,5	CBS Criminaliteit
Het aantal per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2012	7,2 9,7
	2013	7,3 8,4
	2014	6,3 8,0
	2015	6,9 7,3
	2016	7,6 6,8
	2017	4,6 6,0
	2018	3,9 5,4
	2019	5,4 5,9
	2020	4,9 6,3
	2021	4,5 6,1

Facultatieve indicatoren

Effectindicator	0-meting	Actueel cijfer	2019	2020	2021	2022	Bron
Het rapportcijfer dat de burger toekent aan veiligheid		7,6 (2021)		7,5		7,5*	CBS veiligheid monitor

*streefcijfer

Effectindicator	Westland	Nederland*
Aandeel dat onveiligheidsgevoelens ervaart in de buurt	10,7 % (2021)	18,5 (2021)
Mate van totale overlast (fysieke verloedering, sociaal en verkeer)	41,0% (2021)	51,0 % (2021)

*70.000+gemeenten

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) levert een bijdrage aan de uitvoering van de doelstellingen in dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

- Westlands veiligheidsbeleid 2023-2026 (in ontwikkeling);
- Regionaal beleidsplan politie, eenheid Den Haag: 'Coalitie voor veiligheid 2023-2026';
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en Regionaal risicoprofiel 2023-2026;
- Meerjarenbegroting Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) 2023-2026.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 6	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Aanpak ondermijning	853	1.314	815	815	815	815
Crisisbeheersing en Rampenbestrijding	15	31	31	31	31	31
Fysieke veiligheid	9.703	10.422	10.758	10.632	10.632	10.631
Zorg en Veiligheid	408	385	428	428	428	428
Totaal lasten programma 6	10.979	12.152	12.032	11.906	11.906	11.905
Aanpak ondermijning	307	718	0	0	0	0
Crisisbeheersing en Rampenbestrijding	-400	0	0	0	0	0
Fysieke veiligheid	311	146	137	137	137	137
Zorg en Veiligheid	1	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 6	219	864	137	137	137	137
Saldo van baten en lasten	-10.760	-11.288	-11.895	-11.769	-11.769	-11.768
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	305	259	125	0	0	0
Totaal reservemutaties programma 6	305	259	125	0	0	0
Saldo programma 6	-10.455	-11.029	-11.770	-11.769	-11.769	-11.768

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- In de opgave Aanpak ondermijning is vanaf 2023 € 400.000 structureel budget geraamd. Met dit budget kunnen de activiteiten worden uitgevoerd en kan extra capaciteit worden aangesteld. Verdere invulling vindt plaats op basis van het Westlands veiligheidsbeleid 2023-2026 en het daaruit voortvloeiend uitvoeringsprogramma ondermijning 2023.
- In het product Fysieke veiligheid is door de toegenomen juridisch advisering op bestuurlijke handhaving bij veiligheid voor 2023 een incidenteel budget geraamd van € 125.000 voor de juridische kosten (dekking vanuit de algemene reserve).

Toelichting verschillen > € 100.000 in de baten en lasten tussen 2023 en 2022

- In de opgave Aanpak ondermijning zijn verschillen tussen 2023 en 2022 door een incidenteel budget in 2022, bovengenoemd structureel budget voor de aanpak van ondermijning vanaf 2023 en het programma Weerbare Sierteeltsector. Het hogere saldo van baten en lasten in 2023 in de opgave Aanpak ondermijning van afgerond € 220.000 wordt enerzijds veroorzaakt door het verschil in het incidentele budget van € 259.000 voor de aanpak van ondermijning voor 2022 en het structurele budget van € 400.000 voor 2023 en verder. Anderzijds zijn er meer personeelskosten toegerekend vanaf 2023 aan deze opgave. Voor het programma Weerbare sierteeltsector is in 2022 zowel aan uitgaven als aan inkomsten een bedrag van € 718.000 geraamd. Omdat dit rijksmiddelen zijn, waar een terugbetalingsverplichting voor geldt bij niet volledige besteding van het budget, heeft dit geen invloed op het saldo van baten en lasten.
- Het hogere saldo van baten en lasten in 2023 in het product Fysieke veiligheid van afgerond € 345.000 komt door het incidentele budget voor juridische kosten handhaving veiligheid van € 125.000 in 2023, een hogere deelnemersbijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden in 2023 en meer toegerekende personeelskosten vanaf 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- Het verschil van € 134.000 komt door een lagere onttrekking aan de algemene reserve voor dit programma in 2023. In 2023 is een onttrekking geraamd van € 125.000 voor de juridische kosten

handhaving veiligheid en in 2022 is een onttrekking geraamd van € 259.000 voor het incidentele budget voor de aanpak van ondermijning.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder
Niet van toepassing.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder
Niet van toepassing.

4.7 Sport, onderwijs en recreatie

Inleiding

Sport, onderwijs en recreatie dragen bij aan een fijn leefklimaat in Westland en aan de persoonlijke ontwikkeling van de inwoners. Vanuit een sociaal en educatief perspectief is het belangrijk dat we structureel aandacht geven aan deze drie thema's.

In het onderwijs staan een optimale ontwikkeling en de leerlijn van onze kinderen en jongeren centraal. Hiervoor is het van belang dat we een passend en kwalitatief goed onderwijsaanbod hebben. Ook is het nodig om een goede aansluiting te hebben tussen kinderopvang, onderwijs, leerplicht/voortijdig schoolverlaters, arbeidsmarkt en jeugdhulp. Voor laaggeletterden is het belangrijk dat er een aanbod met passende ondersteuning is.

Inwoners en bedrijven zijn zeer betrokken bij de verenigingen die Westland heeft. Hierbij past een gemeentelijke overheid die faciliteert in de basisvoorzieningen voor sport en ondersteunend is in situaties die daar om vragen. Verduurzaming staat hierbij voorop.

We investeren op meerdere manieren in sport. Bijvoorbeeld door samen met verenigingen te investeren in accommodaties met voldoende faciliteiten. Sport wordt gestimuleerd voor iedereen, ook voor kwetsbare doelgroepen. Dit doen wij bijvoorbeeld door uitvoering te blijven geven aan het Sportakkoord Westland.

We geven extra aandacht aan sport in de vorm van structureel extra ambtelijke capaciteit. Hetzelfde doen we op het gebied van recreatie. Toerisme en recreatie krijgen een extra impuls in 2023 door de uitvoeringsagenda te verlengen. Recreatie ondersteunen we op verschillende manieren, bijvoorbeeld op het strand, maar ook in de duinen, de watergangen en het glastuinbouwgebied met initiatieven zoals Kom in de Kas en het Varend Corso. Volgend jaar maken we extra geld vrij in de vorm van een bijdrage aan Nationaal Park Hollandse Duinen.

De kust krijgt de aandacht die deze verdient. Het is niet alleen een plek om te ontspannen, maar ook een verdedigingslinie die ontwikkeld moet worden. Ontspanning kan ook in de rest van Westland. We verbinden daarom kassen, kernen en kust als toeristische hotspots met goede horeca, bruisende evenementen en informatieve verwijzingen naar cultureel erfgoed. Veiligheid en plezier staan hierbij voorop.

Producten

Sportbeleid en accommodaties

Sporten helpt om maatschappelijke doelen te halen. Sport is een middel voor een gezonde leefstijl.

Sporten is goed voor de gezondheid. Het zorgt voor een betere kwaliteit van leven, een hogere levensverwachting, een lager ziekteverzuim en een hogere arbeidsproductiviteit. Dit zorgt voor lagere zorgkosten. Sporten is ook belangrijk voor de mentale gezondheid. Er is meer sociaal contact, minder eenzaamheid en het zorgt voor betere leerprestaties. Verder helpt het ook om de leefbaarheid in buurten te verbeteren en om jeugdoverlast te voorkomen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Voldoende duurzame sportfaciliteiten op de sportparken en in de buitenruimte.	<ul style="list-style-type: none">• Optimaliseren van gebruik van bestaande sportfaciliteiten door middel van samen en gezamenlijk gebruik;• Uitvoeren van beheer en dagelijks onderhoud van sportvelden en accommodaties;• Nieuwe aanbesteding van de binnensportaccommodaties en de zwembaden (voorbereid in 2022, per 2023 nieuwe aanbieder);

	<ul style="list-style-type: none"> • Bij vervanging en/of uitbreiding is een duurzame oplossing de norm.
Een krachtig verenigingsleven waarin iedereen mee kan doen (Sportbeleid).	<ul style="list-style-type: none"> • Het sportbeleid Westland actualiseren, het oude sportbeleid is verlopen en biedt de kans mee te gaan met de trends en ontwikkelingen van nu; • Uitvoeren van lokaal sportakkoord 2023-2026 (door Vitis); • Verlening van exploitatiesubsidies.
Stimuleren van topsport in Westland.	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten van het Topsportfonds Westland; • Jaarlijks "Westlands Sportgala" met uitreiking van de Westlandse Sportprijzen.
Voldoende kwalitatief hoogwaardige sportaccommodaties verspreid over de dorpen in Westland.	<ul style="list-style-type: none"> • De 25% regeling voor investeringen in de accommodaties van de sportverenigingen wordt voortgezet en ook uitgebreid voor niet-sport verenigingen (zoals in 2022 al is ingezet); • Structurele vrijstelling OZB voor sportverenigingen; • Afronden van de verkenning uitbreiding de Zweth en starten met realisatie ervan (verwerving grond, wijziging bestemmingsplan); • Verkenning sportaccommodaties op Floragebied (zie programma 4 Economie & Mobiliteit).
Uitvoeren bewegingsonderwijs.	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgen voor voldoende en goede gymaccommodaties; • De gemeente voorziet in een bijdrage daar waar het bewegingsonderwijs in een niet-gemeentelijke gymzaal plaatsvindt.

Onderwijs & onderwijshuisvesting:

De gemeente wil gelijke kansen voor alle kinderen en jongvolwassenen in Westland. Onderwijs kan daaraan bijdragen. Hiervoor is een goede samenwerking nodig met maatschappelijke partners zoals schoolbesturen, zorgpartijen en kinderopvang. De vijf ambities voor 2022-2025 staan in de Lokaal Educatieve Agenda waarbij de eerste twee ambities prioriteit hebben:

- Gelijke kansen voor iedereen;
- Voor iedereen een passende plek en ondersteuning.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Gelijke kansen voor iedereen <ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren taalniveau, • Integrale aanpak rondom taalontwikkeling, -samenwerkingen tussen scholen, ouders en kinderen van 0-18 jaar d.m.v. educatief partnerschap, • Soepele overgangen realiseren tussen opvang- en onderwijssectoren 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbinden van onderwijs en bibliotheken, en taalaanpak, ook voor volwassenen, bijvoorbeeld door Bibliotheek op school; • Versterken van de schakelklas in samenhang met ISK (internationale schakelklas); • Verbeteren en vervolgens zorgen voor een goed geborgde leerlijn naar het onderwijs; • Herijken van de huidige subsidieregeling peuteropvang/VVE omdat deze lastig uitvoerbaar is; • Besluitvorming over voortzetten van de Zomerschool in 2023.
Brede ontwikkeling (leer- en ontwikkelingslijn van 0-23 jaar waarbij samengewerkt wordt met	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennen haalbaarheid jeugdburgemeester;

<p>organisaties uit zorg, welzijn, cultuur, sport en bedrijfsleven om aanbod buiten schooltijden te stimuleren).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het onderwijs, de omgeving en het bedrijfsleven aan elkaar verbinden (vormgeving naar behoefte en wenselijkheid per doelgroep).
<p>Onderwijshuisvesting.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren IHP PO 2023-2038 en uitvoeringsprogramma IHP; • Opstellen van een nieuw IHP VO; • Voorbereiden huisvestingsprogramma 2023 (en verder) door middel van de nieuwe aanpak volgend uit IHP; • Projecten in het VO: Tienercollege (Poeldijk) en Vakcollege (Naaldwijk), tijdelijke huisvesting ISW Hoogeland (Naaldwijk); • Projecten in het PO (Waelcampus, Samenwerkingsschool Wateringen Noord, Molenstoot De Lier, Hoogvlieger Naaldwijk permanent en Monster-Noord); • Projecten bewegingsonderwijs (Gymzalen Sweelincklaan).
<p>Voor iedereen een passende plek en ondersteuning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen het voortgezet onderwijs zetten we in op effectieve en passende ondersteuning met betrokken partijen; • In 2022 is gestart met Peuteropvang op Maat. In 2023 monitoren we dit verder; • Onderzoek naar het combineren van jeugdhulp en onderwijs (experiment met integrale onderwijszorg arrangementen) en ontwikkelen van een afwegingskader; • In kaart brengen preventief ondersteuningsaanbod; • Invoeren routeboek "verzuim en thuiszitter" PO en VO; • Aanbod realiseren voor hoogbegaafden leerlingen i.s.m. met het PO en VO.
<p>Versterken onderwijs en arbeidsmarkt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aansluiting PSO/VSO jongeren op de arbeidsmarkt en vervolgonderwijs; • Techniekonderwijs versterken binnen alle lagen van het onderwijs; • Samen met het onderwijsveld werken we aan het Westland als interessante en innovatieve werkplek voor potentiële nieuwe leerkrachten.

Recreatie en Toerisme (incl. kust en evenementen) Beleid

Westland is een prachtige plek om te ontspannen. Aan de kust, in de kernen en rond de kassen. Onze eigen inwoners en bezoekers van buiten mogen dat meer ontdekken, met name op de fiets en in/op het water. We spreiden onze recreatie door de gemeente en de regio. Zo houden we onze strand en kust rustig, gezond en veilig. Alleen zo blijft Westland leuk voor iedereen. Daar moet een investering voor gedaan worden. Niet alleen in euro's, maar ook in aandacht en positionering. Zoiets doen we niet alleen, maar samen met het bedrijfsleven en uitvoeringspartners. Met die investeringen brengen we de fietstoerist, gezinnen en jongeren dichtbij ons gezonde recreatieaanbod.

Wat willen we bereiken?

- De recreant is bij ons te gast aan het strand waar we ondernemen en genieten. Er is voldoende ruimte om dat te doen, maar dat gaat alleen als de kust veilig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We maken werk van de uitvoeringsagenda Toerisme en Recreatie met bijzondere aandacht voor de handhaving op vakantieparken, beleid voor jaarrond strandexploitatie voor een aantal slagen en ontwikkelen een marketingstrategie;
- We financieren bebording van erfgoedlocaties in Westland;
- Er komt een beheerskader voor kleedhuisjes waarmee we bepalen hoe we het uitgeven ervan regelen en een nota Strandseizoen;
- We stimuleren vaarrecreatie met een goed afgehecht vaarbeleid en aandacht voor watersport in onze promotie en de Westlandse water- en horecacultuur hieromheen;
- Er komen 12 camperplaatsen bij Molenslag;
- We maken parkeren gemakkelijker, doen onderzoek naar betere verlichting en zorgen voor duurzame bevoorrading van het strand;
- We evalueren op termijn de pipowagens en geven strandondernemers voor het volgende strandseizoen duidelijkheid over hun huur en opstal;
- De kust is meer dan alleen een recreatiegebied. Kustontwikkeling en -verdediging zijn hard nodig. Westland neemt daarvoor verantwoordelijkheid aan de beslistafels. We zoeken uit wat nodig is voor een kust die klimaatverandering aankan;
- We nemen deel aan het Nationaal Park Hollandse Duinen vanuit strategie en toeristisch oogpunt, zodat we er bezoekers mee trekken, maar ook waken voor onrealistische ambities;
- We rollen mobimatten uit;
- Er komt meer aandacht voor onze evenementen. Grote, zoals Varend Corso, maar ook de feestweken, kermissen en braderieën. We pakken daar onze rol om het leuk te houden voor alle Westlanders en bezoekers;
- We blijven 9 strandpaviljoens aanhouden.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron																											
<p>Niet-sporters</p> <p>Het percentage niet-wekelijks sporters ten opzichte van bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.</p>	44,9%	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM																											
<p>Westland (groen) – Nederland (blauw)</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2012</td> <td>41,3</td> <td>46,7</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>46,5</td> <td>48,7</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>44,9</td> <td>49,3</td> </tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2012	41,3	46,7	2016	46,5	48,7	2020	44,9	49,3																
Jaar	Westland	Nederland																											
2012	41,3	46,7																											
2016	46,5	48,7																											
2020	44,9	49,3																											
<p>Absoluut verzuim</p> <p>Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periode-aanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017". De eenheid is per 1.000 leerlingen.</p>	1,2	DUO/Ingrado																											
<p>Westland (groen) – Nederland (blauw)</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Jaar</th> <th>Westland</th> <th>Nederland</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2014</td> <td>0,9</td> <td>2,4</td> </tr> <tr> <td>2015</td> <td>0,7</td> <td>2,5</td> </tr> <tr> <td>2016</td> <td>2,1</td> <td>3,0</td> </tr> <tr> <td>2017</td> <td>0,9</td> <td>2,5</td> </tr> <tr> <td>2018</td> <td>0,5</td> <td>2,4</td> </tr> <tr> <td>2019</td> <td>1,0</td> <td>2,8</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>0,9</td> <td>3,1</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>1,2</td> <td>2,9</td> </tr> </tbody> </table>	Jaar	Westland	Nederland	2014	0,9	2,4	2015	0,7	2,5	2016	2,1	3,0	2017	0,9	2,5	2018	0,5	2,4	2019	1,0	2,8	2020	0,9	3,1	2021	1,2	2,9	
Jaar	Westland	Nederland																											
2014	0,9	2,4																											
2015	0,7	2,5																											
2016	2,1	3,0																											
2017	0,9	2,5																											
2018	0,5	2,4																											
2019	1,0	2,8																											
2020	0,9	3,1																											
2021	1,2	2,9																											

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Relatief verzuim	16	DUO/Ingrado
Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatie plichtige jongere ongeoorloofd afwezig is. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017". De eenheid is per 1.000 leerlingen.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
		Nederland
	2014	20
	2015	18
	2016	19
	2017	21
	2018	26
	2019	27
	2021	16

Voor 2020 zijn geen gegevens beschikbaar

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Groei inwonersaantal;
- Vergrijzing: aantal 70-plussers verdubbelt;
- Teruglopende deelname aan sport in verenigingsverband;
- Stijgende behoefte aan sport en recreatie in buitenlucht;
- Teruglopende aantallen vrijwilligers;
- Personeelstekort binnen het onderwijs;
- Toenemende kansenongelijkheid;
- Leerachterstand (peuters) neemt toe;
- Aansluiting onderwijs (PO, VO en MBO-HBO) op lokale/regionale bedrijfsleven.

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partijen leveren een bijdrage aan het behalen van de doelen van dit programma:

- Sociaal Kernteam B.V. (SKT);
- Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland (CBG).

Kaderstellende beleidsnota's

- Sociaal Beleidskader Kernachtig Sociaal 2016;
- Lokaal Educatieve Agenda Westland 2022-2025;
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015;
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Westland 2018;
- Sociaal beleidskader Kernachtig Sociaal 2016;
- Kadernota sportbeleid 2008-2020;
- Deelnota's sportbeleid 2010-2020;
- Gebiedsgericht plan 2019-2022;
- Structuurvisie Westland 2025;
- Waterklimaatplan 2019;
- Vaarrecreatie in Westland 2012.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 7	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sportbeleid en accommodaties (maatschappelijk en fysiek)	9.301	8.327	8.032	8.558	8.511	8.481
Onderwijs & onderwijshuisvesting	14.206	13.462	12.474	12.975	13.524	14.026
Recreatie en Toerisme (incl. kust en evenementen) Beleid	259	264	292	252	252	252
Totaal lasten programma 7	23.766	22.053	20.798	21.785	22.287	22.759
Sportbeleid en accommodaties (maatschappelijk en fysiek)	3.394	1.946	1.946	1.946	1.946	1.946
Onderwijs & onderwijshuisvesting	3.414	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028
Recreatie en Toerisme (incl. kust en evenementen) Beleid	0	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 7	6.808	2.974	2.974	2.974	2.974	2.974
Saldo van baten en lasten	-16.958	-19.079	-17.824	-18.811	-19.313	-19.785
Stortingen reserves	485	285	285	285	285	285
Onttrekkingen reserves	1.351	2.089	162	391	391	391
Totaal reservemutaties programma 7	866	1.804	-123	106	106	106
Saldo programma 7	-16.092	-17.275	-17.947	-18.705	-19.207	-19.679

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- In het product Onderwijs & onderwijshuisvesting is het budget voor leerlingenvervoer met € 368.000 verhoogd. Dit betreft een structurele mutatie die ook voor 2022 is doorgevoerd via de 1^e Actualisatie 2022.
- De investeringen voor Onderwijshuisvesting zijn geactualiseerd. Dit levert incidenteel lagere kapitaallasten op.
- Voor het sportakkoord en preventieakkoord is vanaf 2024 structureel € 120.000 beschikbaar (voor beide akkoorden € 60.000).
- De compensatie van OZB aan de sportverenigingen is vanaf 2023 structureel met € 168.000 verhoogd.
- De 25% regeling voor investeringen in de accommodaties van de sportverenigingen wordt voortgezet en ook uitgebreid voor niet-sport verenigingen. Hiervoor is structureel vanaf 2023 € 170.000 beschikbaar.
- Voor 2023 wordt de uitvoeringsagenda Toerisme en recreatie incidenteel verlengd. De kosten bedragen € 40.000 en worden gedekt uit een reserve.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- In het product Onderwijs en onderwijshuisvesting worden de hogere lasten in 2022 voornamelijk veroorzaakt door incidentele budgetten van € 365.000 voor uitvoering van het jaarplan LEA, € 331.000 voor het realiseren van de tijdelijke Daltonschool in Hoogeland en incidenteel budget voor aanpassing van het gebouw voor Yunus Emre van € 300.000.
- In het product Sportbeleid en accommodaties wordt het verschil van € 295.000 in de uitgaven veroorzaakt door:
 - Lagere subsidieverstrekingen in 2023 ad € 372.000. Dit komt met name doordat er in 2022 incidentele investeringssubsidies zijn geraamd ad € 542.825 (gedekt vanuit de reserve).
 - Door investeringen in de sportaccommodaties zijn de kapitaallasten in 2023 € 669.000 hoger dan in 2022.
 - Lagere onderhoudskosten in 2023 van € 299.000 voor diverse sportaccommodaties.
 - Diverse overige kleine verschillen € 2.000.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

De lagere onttrekking uit de reserves wordt veroorzaakt door incidentele onttrekkingen voor Onderwijshuisvesting, de Lokaal Educatieve Agenda (LEA), de tijdelijke Daltonschool, investeringsfonds Islamitische school, investeringssubsidies sportverenigingen, en groot onderhoud zwembaden in 2022

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- In het product sportbeleid en accommodaties stijgen de lasten in 2024 met € 526.000 ten opzichte van 2023. Dit komt doordat:
 - voor het sportakkoord en preventieakkoord vanaf 2024 structureel € 120.000 meer wordt uitgegeven (aan beide akkoorden € 60.000)
 - Hogere kapitaallasten in 2024 ter hoogte van € 406.000.
- In het product Onderwijs & onderwijshuisvesting zijn de lasten in 2025 afgerond € 550.000 hoger dan in 2024. Dit wordt veroorzaakt door hogere kapitaallasten over de investeringen voor onderwijshuisvesting. In 2026 zijn de lasten afgerond € 500.000 hoger dan in 2025. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door hogere kapitaallasten (€ 750.000) en anderzijds doordat er in 2026 € 250.000 minder budget beschikbaar is voor de lokale educatieve agenda 2022-2025.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

Vanaf 2024 wordt er voor dit programma € 229.000 meer onttrokken aan de reserves. Dit komt enerzijds door hogere onttrekkingen voor de extra kapitaallasten als gevolg van Modernisering Waterman (€ 86.000) en Zwembad Hoge bomen (€ 140.000) en anderzijds door lagere onttrekkingen voor uitvoering-regeling toerisme en recreatie (€ 40.000). Deze bijdrage wordt in 2023 verstrekt.

4.8 Openbare ruimte

Inleiding

De openbare ruimte in de gemeente Westland is de leefomgeving van alle Westlanders. Zij willen hier fijn kunnen wonen, werken en recreëren. We zetten ons in om de openbare ruimte in Westland aan te laten sluiten bij deze behoefte, wensen met de daarvoor benodigde voorzieningen. Een veilige leefomgeving met goede verbindingen en voldoende ruimte voor ontmoeting, waarbij de openbare ruimte een meer verbindende factor wordt in de Westlandse samenleving. Om dit te bereiken zetten we in op het creëren van meer draagvlak, maatschappelijke betrokkenheid en gezamenlijke initiatieven van onze inwoners. Daarnaast werken we aan het goed beheren en verbeteren van de al ontwikkelde ruimte. Denk hierbij aan beter onderhoud en meer groen. Dit draagt bij aan een betere en fijnere beleving van de leefomgeving. Meerdere producten van het begrotingsprogramma zijn gekoppeld aan het Gebiedsgericht Plan (GGP) 2023-2027. Dit is het kaderstellend document dat als basis dient voor de activiteiten die we gaan uitvoeren.

Opgave

Klimaatadaptatie:	
Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie schrijft voor dat gemeenten uiterlijk in 2050 klimaat adaptief moeten zijn ingericht. In de Omgevingsvisie van de gemeente Westland is een ambitie beschreven dat de gemeente in 2040 'klimaat robuust' is. De inzet is op ruimtelijke ontwikkelingen (via de richtlijnen van 'Klimaatadaptief Bouwen'), het aanpakken van risicogebieden, draagvlak en maatschappelijke betrokkenheid (via een integrale duurzaamheids campagne) en via beleidsontwikkeling en monitoring van de omgevingswaarden.	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Klimaatadaptief ontwikkelen: alle nieuwbouw bouwen conform de richtlijn 'Klimaatadaptief bouwen'.	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe overeenkomsten en vergunningverlening toetsen aan het programma van standaarden met betrekking tot gericht op klimaatadaptief bouwen; • Voor de Oranjewijk start een gebiedsproces met de bewoners om naar de lange termijn risico's te kijken in relatie tot wateroverlast; • (Verbeterde) Indicatoren die belangrijk zijn voor de bepaling van klimaatbestendigheid voegen we toe in de omgevingsmonitoring.
Verhogen van maatschappelijk draagvlak en actie (stimuleren acties bij bedrijven en bewoners).	<ul style="list-style-type: none"> • 'Westlandwoont(werkt)duurzaam'-campagne; • Activiteiten Steenbreek/Tegelwippen; • Onderzoek gemeentelijk klimaatfonds particulieren.
Borging van beleid en proces.	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoring en beleidsdoelen stellen (programmeren) om snel te werken aan klimaatadaptatie; • Toepassen van nieuwe klimaatscenario's (door rijk vastgesteld in 2023); • Evaluatie monitoring omgevingswaarden • Indicaties gebruiken in gebiedsontwikkelingen; • Evaluatie van nationaal hitteplan met betrekking tot situatie Westland; • Regelen van subsidies (o.a. Impulsregeling); • Werken aan interne kennisverbreding.

Producten

Infrastructuur (bovengronds en ondergronds):

Het kwalitatief en functioneel in stand houden van de boven- en ondergrondse infrastructuur op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus. In de praktijk betekent dit het beheren van de technische kwaliteit, maar ook met aandacht voor schoon, heel en veilig. Binnen het product 'infrastructuur' vallen de volgende onderdelen: wegen (incl. bebording en belijning), verkeersregelinstallaties, civiele kunstwerken (o.a. bruggen, tunnels en damwanden), openbare verlichting, gladheidsbestrijding, parkeervoorzieningen en straatreiniging. Het product omvat niet het onderdeel riolering, dit is ondergebracht bij het product 'waterhuishouding'. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Het ontwikkelen van een hoogwaardig systeem van boven- en ondergrondse infrastructuur, waarbij de onderhoudsprogramma's en andere ruimtelijke programma's naadloos op elkaar zijn afgestemd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het toepassen van de integrale gebiedsgerichte uitvoeringsprogramma's voor onderhoud en beheer van de boven- en ondergrondse infrastructuur; • Door het uitwerken van beheerkaders en onderhoudsplannen brengen we in beeld wat hiervoor structureel nodig is; • Het monitoren van de kwaliteit op basis van technische inspecties en schouwen op beeldkwaliteit; • Op basis van de vastgestelde niveaus het kwalitatief en functioneel in stand houden van: wegen, bruggen, tunnels, damwanden, verkeersregelinstallaties, openbare verlichting, geluidsschermen en straatmeubilair.
<p>Een verkeersveilige gemeente, zowel objectief (het aantal geregistreerde ongevallen) als subjectief (de beleving van de bewoners en bezoekers).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Door het inzichtelijk maken van de verschillende verkeersknelpunten in Westland en het uitvoeren van infrastructurele aanpassingen ter verbetering van de verkeersveiligheid.

Groen en Recreatie:

De opgave is het kwalitatief en functioneel in stand houden van het groen in de openbare ruimte op het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau en het creëren van waardevol groen in de buitenruimte. Een groenere woon- en werkomgeving draagt bij aan een gezond en prettig leefklimaat in Westland. Door recreatieve en sportieve voorzieningen voor alle leeftijden in de openbare ruimte te creëren leveren we een bijdrage aan gezondheid en geluk. De groenblauwe hoofdstructuur neemt daarbij een prominente plek in, als het gaat om natuur en recreatie. De huidige groengebieden en de geplande ecologische verbindingzones hebben een kwalitatieve impuls en meer ruimte nodig en de dorpscentra willen we verder vergroenen. De ambitie is om daarvoor meer verblijfsgroen te realiseren in bestaand gebied én in nieuwbouwwijken (natuur-inclusief). Hierbij gaat het niet alleen om kwantiteit, maar ook de kwaliteit van het groen. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Kwalitatief beter en meer waardevol groen in de leefomgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer en onderhoud openbaar groen en bestrijding onkruid op vastgestelde kwaliteitsniveaus; • Structureel verhogen budget voor aanleg waardevol groen en beter beheer en onderhoud;

	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg nieuw (geconcentreerd) groen bij gebiedsgerichte ontwikkelingen; • Bewaken kwaliteit op basis van technische schouw en invoering buurtschouw 2.0 met bewoners; • Reconstructie groen(plantsoenen) en aanplant nieuwe bomen; • Ondersteuning nieuwe bewonersinitiatieven en zelfbeheer door bewoners.
Het optimaliseren van de belevingswaarde van de kust	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer en onderhoud van de strand- en recreatiegebieden; • Behoud functie familiestrand en het huidig aantal strandpaviljoens; • Het moderniseren van parkeervoorzieningen en inrichting van de strandslagen; • Voorzien in voldoende voorzieningen voor (dag)parkeren en in een goede toegankelijkheid van het strand; • Realiseren camperplekken bij slag Molen-slag; • Professionaliseren organisatie strandbeheer.
Versterken bestaande blauwe- groenstructuren om ecologische kwaliteiten en recreatie/ sportieve mogelijkheden te bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen groenstructuurplan; • Aanleg natuurvriendelijke oevers; • Bevorderen biodiversiteit en ecologisch onderhoud; • Ontwikkelen sportieve en recreatieve mogelijkheden in de openbare ruimte; • Nieuw speelruimteplan met ruimte voor sportieve voorzieningen in de openbare ruimte; • Vervanging speeltoestellen en aanleg nieuwe speelplekken in samenspraak met bewoners; • Benutten kansen recreatie en toerisme, inclusief watertoerisme.

Afvalinzameling:

Westland op een verantwoorde manier doorgeven aan volgende generaties, dat is het streven. We werken aan een nieuwe werkwijze op basis van nascheiding van het huisvuil. De tweeweekelijkse frequentie van het ophalen van huisvuil wordt opnieuw ingevoerd. De ondergrondse containers worden gehandhaafd. De hoofdboodschap blijft om afval zoveel mogelijk te voorkomen. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een goede afvalscheiding en nadruk op hergebruik	<ul style="list-style-type: none"> • Een helder systeem van inzameling huisvuil met gemak voor de inwoners; • Monitoring van totale tonnage afval; • Laagdrempeligheid tot scheiding bevorderen en evaluatie tussentijds.
Vermindering hoeveelheid restafval per inwoner	<ul style="list-style-type: none"> • Verwerking huisvuil op een duurzame wijze; • Mogelijkheden grondstofwinning uit afval onderzoeken.
Voorkomen van overlast en plagen	<ul style="list-style-type: none"> • Ongediertebestrijding; • Aantal incidenten monitoren;

	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten op ondergrondse inzamelmogelijkheden.
--	--

Begraafplaatsen:

Als gemeente zorgen we voor representatieve en goed verzorgde begraafplaatsen. Zo wordt er gezorgd voor voldoende begraafcapaciteit voor de komende jaren en een passende inrichting van de begraafplaatsen. Daar waar begraafplaatsen een meer parkachtige uitstraling kunnen krijgen, wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn met inachtneming van het uitgangspunt dat dit niet strijdig mag zijn met de hoofdfunctie van een begraafplaats. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kwalitatieve instandhouding kapitaalgoed.	<ul style="list-style-type: none"> • Dagelijks beheer en onderhoud van begraafplaatsen met strikte regie richting externe aannemers; • Heldere communicatie over beheer en onderhoud begraafplaatsen; • Beeldkwaliteit van begraafplaatsen verbeteren met benadrukken parkachtige uitstraling.
Goede basis voor begrafenissen en crematies.	<ul style="list-style-type: none"> • Beheer van aula's; • Evaluatie van aulavoorzieningen.
Voldoende begraafcapaciteit.	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimen graven.

Waterhuishouding:

De gemeente is verantwoordelijk voor een gezonde leefomgeving en heeft wettelijke taken op het gebied van afval-, hemel- en grondwater en beleids- en beheertaken voor het oppervlaktewater en klimaatadaptatie. In de gemeente is het water- en rioolbeheer goed op orde. De gemeente heeft de ambitie om in 2040 klimaatrobust te zijn en bereidt zich voor op noodzakelijke adaptieve maatregelen om het veranderende klimaat met heviger regenval en langere droogteperioden het hoofd te bieden. Maar ook om moderne en goed functionerende systemen te blijven houden. We moeten blijven investeren om het water- en rioleringsstelsel goed en betrouwbaar te houden en robuuster te maken. Door integraal wijkgericht te programmeren werken we efficiënter en effectiever. Het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte gebiedsgericht koppelen we met reguliere vervangingen van riool, groen en wegen. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een klimaatbestendige waterhuishouding	<ul style="list-style-type: none"> • Rioolinspectie, onderhoud en reinigen; • Watergangeninspectie, maaien, kanten en sloten; • Duikersinspectie, onderhoud en reinigen; • Beschoeiing inspectie en onderhoud; • Aanleg waterbergingen; • Opstellen Water&Rioleringsprogramma (WRP).
Schoon, voldoende en bruikbaar zoetwater, waarbij klimaatadaptie en circulair de norm zijn.	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatmaatregelen, waterberging, kwaliteitsverbetering oppervlaktewater.
Een klimaatbestendig Westland met een circulaire afvalwaterketen	<ul style="list-style-type: none"> • Scheiding hemelwater en afvalwater middels afkoppeling; • Samenwerkingen voortzetten in Netwerk Waterketen Delfland (NAD) en Netwerk Schoon en Gezond Water.
Een gezonde ecologie in de Westlandse wateren	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg natuurvriendelijke oevers; • Voorkomen overstorten;

	<ul style="list-style-type: none"> • Kwalitatief zwemwater.
--	--

Gemeentelijk vastgoed:

We sturen op een financieel gezonde vastgoedportefeuille over de hele keten: exploitatie, investering, beheer en onderhoud. Er is aandacht om dit op een duurzame en toekomstbestendige wijze te doen, daarbij is een doelmatige en efficiënte vastgoedportefeuille het uitgangspunt. Hieronder valt ook de Gemeentewerf (milieustraat)locatie Naaldwijk. Hier zorgen we voor een goede scheiding van afvalstromen en toekomstbestendige afval inlever-mogelijkheden en een adequate huisvesting voor onze medewerkers in de buitenruimte. Het GGP 2023 – 2027 vormt het kaderstellend document voor de uit te voeren activiteiten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doelmatig omgaan met gemeentelijk vastgoed	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch Vastgoed beheren en verwerven/afstoten; • Grondposities verwerven om visie te faciliteren.
Hoogwaardige sportfaciliteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Sportcomplexen, sportvelden en zwembaden optimaal gebruiken en doelmatig onderhouden.
Een goed cultureel voorzieningenniveau	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijke gebouwen beheren, aankopen, aanpassen/reoveren.
Zichtbaarheid cultureel erfgoed	<ul style="list-style-type: none"> • Erfgoed/ monumenten en kerktorens doelmatig onderhouden.
Optimalisatie van de gemeentelijke vastgoedportefeuille	<ul style="list-style-type: none"> • Samenvoegen van functies en strategisch verwerven en verkopen van vastgoed objecten.
Een goede duurzame milieustraat die geschikt is om de komende 50 jaar te gebruiken.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van één milieustraat op een centrale locatie in onze gemeente voor alle afval(grondstof)stromen.
Een centrale locatie voor onze medewerkers buitenruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • Opwaarderen (nieuwbouw) van de gemeentewerf locatie Naaldwijk voor de huisvesting van een deel van het ambtelijk apparaat, dat betrokken is bij uitvoerende taken in de buitenruimte.

Milieubeleid & beheer:

Het is aan de gemeenten om de opgaven voor de komende jaren helder te krijgen waar de kansen en beperkingen liggen om haar ruimtelijke ambities met betrekking tot de leefomgeving waar te kunnen maken. Dit doet de gemeente samen met een verschillende stakeholders, waarbij de bevoegdheden vaak erg versnipperd zijn. Het gaat om stakeholders zoals omgevingsdienst Haaglanden, provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Delfland en de verschillende ministeries. Daarnaast stemt de gemeente Westland haar ambities af met de glastuinbouwsector en het bedrijfsleven. Door de komst van de omgevingswet zal dat steeds meer moeten gebeuren met inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bepalen indicatoren, meten en aanscherpen doelstellingen op basis van metingen.	<ul style="list-style-type: none"> • Per onderwerp, bepalen indicatoren en meetgegevens (dataverzameling).
Implementatie nieuwe taken en richtlijnen: <ul style="list-style-type: none"> • Bodemtaken; • Stikstof; • Geluidskaarten voor verkeerslawaaï (omgevingswet); • Energiecontroles; • KaderRichtlijn Water. 	<ul style="list-style-type: none"> • Contractering ODH en PZH inzake overdracht bodemtaken; • Opstellen aanpak stikstof-reductie samen met PZH; • Opstellen geluidskaarten en actieplan; • Taskforce waterkwaliteit glastuinbouw: top 20 knelpunten met PZH, LTO en HDD.

Doel 3: verbeteren opdrachtgeverschap ODH

- Accountmanagement inzetten voor de eigen ambities;
- Westland vertaling naar activiteiten ODH.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	210 kg	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
Kg per inwoner, niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.		
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland Nederland
	2011	222 223
	2012	216 219
	2013	211 210
	2014	209 206
	2015	207 200
	2016	208 189
	2017	206 178
	2018	206 171
	2019	202 161
	2020	210 170

Facultatieve-indicatoren

- Minimaal realiseren en vasthouden kwaliteitsniveaus GGP 2023-2027;
- Toename hoeveelheid vierkante meters groen;
- Bestuurlijke overeenkomst 2021-2027 NAD;
- Grondwater monitoring.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Landelijke maatregelen en wetgeving;
- Stijging energiekosten, grondstoffen- en materiaalprijzen;
- Energietransitie: ondergrondse infra;
- Klimaatverandering: toenemende hitte, droogte of wateroverlast, afname biodiversiteit;
- Nieuwe aanbestedingen en prijsstijgingen;
- Krapte arbeidsmarkt en gekwalificeerd personeel.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen leveren een bijdrage aan dit programma en zijn toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen:

- Gemeenschappelijk bezit Evides BV;
- NV HVC;
- CBG Midden-Delfland;
- Omgevingsdienst Haaglanden.

Daarnaast wordt ook samengewerkt met de volgende partijen:

- Samenwerkingsverband Netwerk Waterketen Delfland (NAD);
- AWZI Nieuwe-Waterweg;
- Waterketen team Groote Lucht;
- OAS Harnaschpolder;
- Capturam (JUVA);
- ANEXO (JUVA);

- Gezondheidsdienst Haaglanden;
- Provincie Zuid-Holland (PZH);
- Rijkswaterstaat (RWS).

Kaderstellende beleidsnota's

- Leidraad gedragscode Soortenbescherming 2020;
- GGP 2023-2027;
- Omgevingsvisie 2.0;
- Speelruimteplan 2009;
- Strategie klimaatadaptatie Westland 2021-2024;
- VGRP t/m 2022, vanaf 2023 WRP;
- Water & klimaatplan 2019-2022;
- Verordening afval-, hemel- en grondwater;
- Riool- en waterzorgheffing 2020-2022;
- Beheersverordening Begraafplaatsen gemeente Westland 2013;
- Woonvisie Westland 2020;
- Welstandsnota Westland inclusief reclame maken in Westland 2016;
- Verordening vestiging uitsluitend recht NV JUVA 2019-2023 inzake openbare verlichting;
- Nadere regels sandwich- en/of driehoeksreclameborden (AO-signs/multi-views gemeente Westland);
- Verordening commissie omgevingskwaliteit Westland 2022.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 8	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Klimaatadaptatie	355	899	461	461	461	461
Infrastructuur (bovengronds & ondergronds)	16.978	18.237	18.970	21.423	20.636	21.388
Groen en recreatie	6.056	7.305	6.627	8.609	8.755	8.892
Afvalinzameling	12.672	13.645	13.970	13.880	13.730	13.730
Begraafplaatsen	1.869	2.238	2.381	2.367	2.374	2.382
Waterhuishouding	14.166	15.665	15.774	16.125	16.441	16.575
Gemeentelijk vastgoed en grond	5.043	3.887	3.234	2.993	2.980	2.974
Milieubeleid en -beheer	4.035	4.994	4.354	4.154	4.154	4.154
Natuurlijke recreatiegebieden: Kust, recreatie	1.762	2.076	2.098	2.105	2.102	2.099
Totaal lasten programma 8	62.936	68.946	67.869	72.117	71.633	72.655
Klimaatadaptatie	0	0	0	0	0	0
Infrastructuur (bovengronds & ondergronds)	1.500	1.189	1.047	1.047	1.047	1.047
Groen en recreatie	116	10	14	14	14	14
Afvalinzameling	16.569	15.701	16.110	16.020	15.870	15.870
Begraafplaatsen	1.700	1.494	1.534	1.570	1.606	1.606
Waterhuishouding	15.102	15.534	15.759	15.984	16.210	16.210
Gemeentelijk vastgoed en grond	4.749	3.413	2.219	2.246	2.246	2.246
Milieubeleid en -beheer	467	725	15	15	15	15
Natuurlijke recreatiegebieden: Kust, recreatie	97	114	144	208	208	208
Totaal baten programma 8	40.300	38.180	36.842	37.104	37.216	37.216
Saldo van baten en lasten	-22.636	-30.766	-31.027	-35.013	-34.417	-35.439
Stortingen reserves	125	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.122	1.868	1.939	2.972	1.071	1.071
Totaal reservemutaties programma 8	997	1.868	1.939	2.972	1.071	1.071
Saldo programma 8	-21.639	-28.898	-29.088	-32.041	-33.346	-34.368

Toelichting mutaties na Kaderbrief

Op basis van het coalitieakkoord zijn de volgende budgetten opgevoerd of verhoogd:

- Vanaf 2024 is er € 1.500.000 structureel opgenomen voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen om het huidige kwaliteitsniveau te handhaven.
- Vanaf 2023 wordt er extra geïnvesteerd in het vergroenen van Westland. Hiervoor is een reserve van € 2,5 miljoen gevormd (zie ook programma 10).
- Vanaf 2024 is structureel € 50.000 beschikbaar voor bewonersinitiatieven groen.
- Vanaf 2024 is er structureel € 250.000 beschikbaar voor nieuwe speel- en ontmoetingsplekken.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- De transitie naar het ophalen van plastic veroorzaakt een verschil aan extra kosten, ad € 400.000 bij het product Afvalinzameling.
- Het verschil op het product Waterhuishouding wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kapitaal-lasten. De uitgaven voor waterhuishouding worden gedekt vanuit het rioolrecht (zie baten) en door een hogere onttrekking uit de voorziening (gesloten circuit).

- De stijging van de kosten bij product Begraafplaatsen wordt met name veroorzaakt door stijging van personeelskosten (€ 89.000) en hogere kapitaallasten (€ 53.000).
- Voor product Infrastructuur (bovengronds & ondergronds) vervalt per 2023 subsidie Zwerfafval (€ 123.000 minder inkomsten). Voor 2023 zijn er meer investeringen gepland dan in 2022. Dit leidt tot hoger kapitaallasten. We zijn nog aan het onderzoeken hoe we dit realistischer kunnen plannen. Deze correctie nemen we mee in de 1^e actualisatie van de begroting 2023.
- In 2022 is het beheer en onderhoud van het groen en onkruidbestrijding op verharding binnen de bebouwde kom voor 1 jaar aanbesteed. Dit had tot gevolg dat het budget moest worden verhoogd. Bij de 1e actualisatie is het budget 2022 incidenteel verhoogd. In kader van het nieuwe GGP zullen de kwaliteitsniveaus openbare ruimte opnieuw worden vastgelegd. Daarom zullen de bestaande contracten met 1 jaar worden verlengd en zal in 2023 de meerjarige Europese aanbesteding worden uitgevoerd. Dit betekent dat wederom het budget eenmalige dekking moet worden verhoogd. Deze correctie nemen we mee in de 1e actualisatie van de begroting 2023.
- Het verschil onder Milieubeheer en beleid wordt veroorzaakt door de specifieke uitkering van € 510.078 voor energiebesparingsmaatregelen ter ondersteuning van huishoudens met energie -armoede vanuit het Rijk. Begin 2022 zijn de middelen van het Rijk ontvangen. De middelen zullen in de periode die loopt van oktober 2022 tot 1 mei 2023 moeten worden ingezet. De verantwoording vindt plaats in de jaarrekening.
- Het verschil onder klimaatadaptie heeft enerzijds te maken met onttrekkingen van € 240.000 geraamd uit reserve 2700 Waterproblematiek die geraamd zijn voor 2022. In de jaarrekening 2022 worden de niet verrichte onttrekkingen overgeheveld naar 2023. Anderzijds wordt het verschil versterkt met € 197.000 door de inzet en dekking van vast personeel op basis van de urenverdeelstaat 2023.
- De daling van de kosten ten opzichte van 2022 voor het product Gemeentelijk Vastgoed worden met name veroorzaakt door extra kosten in 2022 (€ 400.000) voor de verkoop van het Gemeentehuis 's-Gravenzande, extra subsidie Joodse Begraafplaats (€ 30.000) in 2022 en een hogere doorbelasting van uren. (€ 50.000). Voor product Gemeentelijke Vastgoed wordt in 2022 een opbrengst (€ 1 miljoen) verwacht voor de verkoop van het Gemeentehuis 's-Gravenzande.
- Voor product Gemeentelijke Vastgoed is in 2022 zowel het 'Perceel 356m2 verl. Poelkade' verkocht (€ 100.000) als 'Grond 890m2 Lange Kruisweg 69c Maasdijk' verkocht (€ 111.000)

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

Niet van toepassing

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- De uitgaven voor groen stijgen in 2024 met circa € 2 miljoen ten opzichte van 2023 doordat we structureel extra in groen gaan investeren en beheren. De verschillende mutaties staan beschreven onder het kopje "toelichting mutaties na kaderbrief" op de vorige bladzijde (onder de tabel).
- Het verschil onder milieubeheer en beleid wordt veroorzaakt door de specifieke uitkering van het Rijk van € 510.078 Dit is eerder benoemd in de verschillen bij de kosten en de laatste termijn van de aandelenuitgifte van € 200.000 met de Verbonden Partij HVC, waarbij 2022 de laatste termijn is.
- De uitgaven voor gemeentelijk vastgoed dalen met € 241.000 in 2024. Dit komt doordat de kosten voor groot onderhoud gebouwen, gedekt vanuit de reserve dalen. Deze kosten fluctueren per jaar.
- De overige verschillen op diverse producten (beheer & onderhoud) worden met name veroorzaakt door de kapitaallasten. We zijn nog aan het onderzoeken hoe we dit realistischer kunnen plannen. Deze correctie nemen we mee in de 1^e actualisatie van de begroting 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- In 2024 wordt er € 988.000 meer onttrokken aan de reserves dan in 2023. Dit komt enerzijds door hogere onttrekkingen voor onder andere de Erasmusverbinding (€ 1.500.000) en de Rotonde Zijtwende (€ 300.000) en anderzijds door lagere onttrekkingen voor onder andere de invoering Omgevingswet € 200.000) en Onderhoud gebouwen (€ 290.000).

4.9 Politiek en bestuur

Inleiding

De gemeente is er voor haar inwoners, instellingen en bedrijven. We vinden het belangrijk naar hen te luisteren en open te staan voor suggesties. Daarom werken we meer samen aan het waarmaken van suggesties en het oplossen van problemen. We maken nog meer ruimte voor gesprekken over onderwerpen die belangrijk zijn voor inwoners en ondernemers. Datzelfde geldt voor onze partners in de regio.

Producten

Bestuur:	
De gemeenteraad en het college spelen elk hun rol in de besturing van onze gemeente. De komende jaren werken zij samen aan de toekomst van Westland en haar inwoners. Onze ambitie is om open en toegankelijk te besturen.	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een goed werkend en navolgbaar gemeentebestuur.	<u>Gemeenteraad:</u> <ul style="list-style-type: none">• Kaderstellen voor beleid en controleren of het college het beleid goed heeft uitgevoerd. <u>College:</u> <ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van besluiten van de gemeenteraad;• Uitvoeren van wetten en regelingen van het Rijk en de provincie;• Uitvoeren van het collegewerkprogramma binnen de financiële ruimte van de Begroting.

Besluitvormingsprocessen:	
Als gemeente nemen we dagelijks beslissingen over veel verschillende onderwerpen. Dat doen we volgens vastgestelde processen. Deze processen zorgen ervoor dat we zo transparant, tijdig en zorgvuldig mogelijk besluiten kunnen nemen.	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een transparant, tijdig en zorgvuldig besluitvormingsproces.	<ul style="list-style-type: none">• Beschrijven en verbeteren van de processen;• Verbeteren van het ondersteunende systeem (Parlaeus);• Betrokkenheid raad bij besluitvorming vergroten door in het proces meer interactie te creëren.

Verkiezingen:	
De gemeente organiseert Europese, landelijke, provinciale, waterschaps- en lokale verkiezingen. Een goed en open verloop van verkiezingen is essentieel voor ons democratisch proces.	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Goed en open verloop van verkiezingen.	<ul style="list-style-type: none">• Aan de hand van het vaste draaiboek Verkiezingen organiseren van provinciale en waterschapsverkiezingen (maart 2023).

Externe betrekkingen, incl. internationale zaken:

We spelen in op ontwikkelingen, kansen en bedreigingen die voortkomen uit besluitvorming van andere overheden. Daarmee vergroten we de kans dat we ambities, waarbij we afhankelijk zijn van externe partijen, bereiken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none"> • Versterken van de relaties met belangrijke partners; • Bestuurlijke aanwezigheid in de regio. 	<ul style="list-style-type: none"> • Collegeleden nemen deel aan relevante bestuurlijke netwerken.
<ul style="list-style-type: none"> • Collegeleden zijn ambassadeurs van Westland richting bezoekers uit binnen- en buitenland. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontvangst binnen- en buitenlandse delegaties; • Organiseren van en aanwezig zijn bij relevante momenten waar de belangen van Westland gediend kunnen worden.

Facultatieve indicatoren

Er zijn geen facultatieve indicatoren van toepassing op dit programma.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- In het najaar zou een nieuwe coronagolf druk kunnen leggen op bestuur en organisatie;
- Van de meeste verkiezingen weten we wanneer ze plaatsvinden, maar landelijke verkiezingen kunnen afhankelijk van de politieke situatie ook vervroegd plaatsvinden.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen die een bijdrage leveren aan dit programma.

Kaderstellende beleidsnota's

Er zijn geen beleidsnota's die kaders stellen voor dit programma.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 9 Opgave/product	Werkelijk 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Bestuur	1.691	2.460	1.899	1.899	1.899	1.899
Verkiezingen	638	452	382	382	382	382
Externe betrekkingen incl. internationale zaken	47	495	473	423	423	423
Griffie en gemeenteraad	2.375	2.589	2.539	2.539	2.539	2.539
Totaal lasten programma 9	4.751	5.996	5.293	5.243	5.243	5.243
Bestuur	92	433	7	7	7	7
Verkiezingen	1	0	0	0	0	0
Externe betrekkingen incl. internationale zaken	154	0	0	0	0	0
Griffie en gemeenteraad	0	0	0	0	0	0
Totaal baten programma 9	247	433	7	7	7	7
Saldo van baten en lasten	-4.504	-5.563	-5.286	-5.236	-5.236	-5.236
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	98	153	50	0	0	0
Totaal reservemutaties programma 9	98	153	50	0	0	0
Saldo programma 9	-4.406	-5.410	-5.236	-5.236	-5.236	-5.236

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- Na de verkiezingen zijn er nog vijf wethouders in plaats van zes. Hierdoor dalen de loonkosten met € 138.000.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

In 2023 zijn de lasten voor programma 9 circa € 702.000 lager en de baten € 425.000 lager dan in 2022 door de volgende oorzaken:

- Na de verkiezingen hebben we nog maar vijf wethouders in plaats van zes. Hierdoor zijn de lasten in 2023 € 138.000 lager dan in 2022 bij het product bestuur. De begroting 2022 wordt hierop in de Pro-Rap 2022 aangepast.
- Er is in 2022 een compensatie ontvangen vanuit de overheid voor de controle van coronatoegangsbewijzen. Deze compensatie bedraagt € 425.000 en is zowel bij de baten als bij de lasten van het product bestuur opgenomen.
- Overige lasten zijn in totaal € 139.000 lager door verschillen kleiner dan € 100.000.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

- In 2022 wordt een uit 2021 overgeheveld bedrag van € 153.000 onttrokken uit de algemene reserve. In 2023 worden incidentele uitgaven van € 50.000 voor externe positionering gedekt uit de algemene reserve.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

Niet van toepassing.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

Niet van toepassing.

4.10 Financiën en algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Westland moet een financieel gezonde gemeente blijven. We gaan zuinig en verstandig om met ons geld dat immers vooral door onze inwoners is opgebracht in de vorm van belastinggeld. We geven in principe niet meer geld uit dan er binnenkomt. Dit betekent dat de gemeentebegroting structureel in evenwicht moet zijn. Daarbij willen we voldoende weerstandsvermogen hebben en houden om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen. De lasten voor inwoners en bedrijven moeten in verhouding staan tot de financiële weerbaarheid van onze gemeente en met het aanbod van gemeentelijke voorzieningen en diensten. Ook houden we het oog scherp op onze schuldpositie. We spannen ons in om die niet te laten oplopen zodat onze meerjarenbegroting ook op dat punt op orde blijft.

Producten

Algemene dekkingsmiddelen:

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die vrij besteedbaar zijn, omdat ze geen specifiek bestedingsdoel hebben. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Lokale belastingen (onroerendezaakbelasting, toeristen - en forensenbelasting);
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen.

Verder worden ramingen opgenomen van stelposten die in eerste instantie niet over de programma's te verdelen zijn.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Zorgen dat de gemeente Westland de inhoudelijke resultaten kan bereiken, zoals in andere projectkaarten beschreven.	<ul style="list-style-type: none"> • Verwerken circulaire gemeentefonds; • Jaarlijks opstellen van het Financieel Meerjarenperspectief (FMP). <p>Zie voor lokale belastingen en rente en dividend de producten Belastingen en Treasury.</p>

Treasury:

De treasury functie betreft het sturen en beheersen van geldstromen, de financiële vermogenswaarden en de financiële posities met de hieraan verbonden risico's.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De financieringskosten van Westland zo laag mogelijk houden.	<ul style="list-style-type: none"> • Kasbeheer: sturen op minimale opname van kasgeld en tegen zo laag mogelijke kosten, op basis van een periodiek opgestelde kasprognose; • Gemeentefinanciering: het aantrekken van financieringen voor een periode van 1 jaar en langer binnen de kaders die in het treasury statuut zijn vastgelegd. <p>In de paragraaf 5.4 financiering van deze begroting wordt nader ingegaan op de financieringsbehoefte van Westland en de daarbij behorende kosten.</p>
Financiële risico's zoveel mogelijk beperken.	<ul style="list-style-type: none"> • Leningen en garanties: Het beoordelen van de financiële positie en kredietwaardigheid van partijen waaraan leningen of garanties worden of zijn verstrekt. Eventueel opvragen van extra zekerheden;

	<ul style="list-style-type: none"> • Marktomstandigheden: Het afstemmen van nieuwe leningen/uitzettingen op de bestaande financiële positie en liquiditeitsplanning en de marktomstandigheden. <p>In de paragraaf 5.4 financiering van deze begroting wordt nader ingegaan op de financiële risico's.</p>
Vermogenswaarden van de gemeente binnen de in de Wet Fido bepaalde bandbreedte houden.	<ul style="list-style-type: none"> • Kasgeldlimiet: zorgdragen dat de kasgeldlimiet niet wordt overschreden door het tijdig aantrekken van lange termijn leningen; • Renterisiconorm: zorgdragen dat de renterisiconorm niet wordt overschreden door middel van het plannen van nieuwe leningen die door Westland zijn aangetrokken. <p>In de paragraaf 5.4 financiering van deze begroting wordt nader ingegaan op de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.</p>

Belastingen:

Het opleggen en invorderen van de gemeentelijke belastingen en daarbij waar mogelijk verlenen van kwijtschelding

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het realiseren van de geraamde belastingopbrengsten.	<ul style="list-style-type: none"> • Realistisch begroten en vervolgens opleggen en invorderen van de belastingaanslagen. Zie ook de paragraaf lokale heffingen.
De tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. De hoogte van de OZB ontwikkelt zich jaarlijks conform de nationale consumentenprijsindex.	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks de belastingtarieven aanpassen, waarbij de tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing kostendekkend zijn en de hoogte van de OZB zich jaarlijks ontwikkelt conform de nationale consumentenprijsindex; • Belastingverordeningen eind van het jaar ter vaststelling voorleggen aan de raad.
Kostendekkende tarieven.	<ul style="list-style-type: none"> • Waar mogelijk 100% kostendekkende tarieven vaststellen voor Afvalstoffenheffing, Riool- en Waterzorgheffing, Lijkbezorgingsrechten, Leges en Marktgeden.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Gemiddelde WOZ waarde De gemiddelde WOZ-waarde van woningen x € 1.000.	339	CBS – Statistiek WOZ.
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
	2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021	274 262 247 237 239 244 259 293 317 339
		Nederland
		232 223 211 206 209 217 230 250 271 290
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuis-houden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	846	COELO, Groningen
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
	2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022	662 659 679 674 678 688 751 837 846
		Nederland
		627 637 651 644 651 665 700 733 826
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuis-houden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	964	COELO, Groningen
Westland (groen) – Nederland (blauw)	Jaar	Westland
	2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022	743 739 758 754 758 771 849 955 964
		Nederland
		698 709 723 723 721 735 773 810 904

Facultatieve-indicatoren

Zie voor de indicatoren van belastingen de paragraaf lokale heffingen.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- In het coalitieakkoord van het kabinet zijn de belangrijkste plannen voor de komende kabinetsperiode opgenomen. Ten aanzien van de financiering van lokale overheden lijkt het nieuwe kabinet voorlopig vast te houden aan de bestaande financieringssystematiek. Een uitbreiding van het lokaal belastinggebied lijkt er dan in ieder geval tot 2025 niet te komen. Wel wordt er de deze kabinetsperiode een nieuwe financieringssystematiek uitgewerkt voor de periode na 2025. Hierbij worden in ieder geval ook alternatieven voor de onroerendezaakbelastingen (voor gemeenten) en de provinciale opcenten in de motorrijtuigenbelasting (voor provincies) onderzocht;
- De omstandigheden in de financiële markten zijn onstabiel. Dit is onder andere het gevolg van de economische naweeën van de coronapandemie, de energiecrisis en de oorlog in de Oekraïne. Afgelopen jaren waren de inflatie en de renteniveaus zeer laag tot negatief en heeft Westland langlopende leningen tegen historisch lage renteniveaus kunnen aantrekken. Gedurende 2022 is de inflatie sterk opgelopen en daarmee zijn ook de markrenteniveaus gestegen. Voor Westland betekent dit dat wanneer de hogere renteniveaus aanhouden, de gemiddelde kapitaallasten in de komende jaren stijgen. Het is voor gemeenten niet toegestaan om de toekomstige renteniveaus in te dekken door middel van derivatieve instrumenten.

Verbonden partijen

Onder andere onderstaande partij levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleidsregels garanties 2020;
- Nota reserves en voorzieningen 2021;
- Nota activabeleid 2017;
- Treasurystatuut 2021;
- Financiële verordening 2021;
- De volgende belasting- en legesverordeningen:
 - Verordening onroerendezaakbelastingen 2022
 - Verordening Forensenbelasting 2022;
 - Verordening Afvalstoffenheffing 2022;
 - Verordening Riool- en waterzorgheffing 2022;
 - Verordening Marktgeld 2022;
 - Verordening Lijkbezorgingsrechten 2021;
 - Legesverordening 2022.
- Leidraad invordering gemeentelijke belastingen Gemeente Westland 2022;
- Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2014.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 10	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene dekkingsmiddelen	3.043	14.786	16.000	16.159	17.350	17.363
Treasury	-1.902	-1.908	-1.526	-1.332	-1.408	-1.431
Belastingen	784	802	755	755	755	755
Totaal lasten programma 10	1.925	13.680	15.229	15.582	16.697	16.687
Algemene dekkingsmiddelen	155.952	178.447	176.481	180.412	185.255	184.222
Treasury	17.843	16.953	15.694	14.570	14.440	14.462
Belastingen	32.471	32.853	33.123	33.323	33.523	33.723
Totaal baten programma 10	206.266	228.253	225.298	228.305	233.218	232.407
Saldo van baten en lasten	204.341	214.573	210.069	212.723	216.521	215.720
Stortingen reserves	15.837	11.854	28.318	4.027	4.015	4.004
Onttrekkingen reserves	12.214	9.628	26.909	216	100	101
Totaal reservemutaties programma 10	-3.623	-2.226	-1.409	-3.811	-3.915	-3.903
Saldo programma 10	200.718	212.347	208.660	208.912	212.606	211.817

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- Er is meer algemene uitkering geraamd doordat na het verspreiden van de kaderbrief bleek dat het Rijk het accres bevriest. Dit levert € 2,2 miljoen extra op in 2023 en 2026, € 4,2 miljoen in 2024 en € 4,8 miljoen in 2025.
- Het dividend van JUVA valt in 2023 naar verwachting € 1 miljoen hoger uit dan in de kaderbrief stond.
- Voor de Wet open overheid (WOO) is vanaf 2023 structureel een bedrag van € 200.000 opgenomen.
- Er is een stelpost nader uit te werken kosten collegewerkprogramma opgenomen. Deze stelpost bedraagt in 2023 € 200.000, in 2024 € 300.000 en vanaf 2025 € 500.000.
- Om de dienstverlening op orde te brengen voor de uitvoering van het collegewerkprogramma en de invoering van de WOO is structureel extra budget opgenomen dat oploopt van € 4,419 miljoen in 2023 tot € 7,9045 vanaf 2025. Zie de toelichting op deze stelpost verderop in dit programma.
- Voor het wooninvesteringsfonds wordt er in 2023 een reserve gevormd van € 20 miljoen, de inzet van het revolverende fonds is primair gericht op het vergroten van het aanbod betaalbare woningen door toepassing van bijzondere verkoopconstructies (collegewerkprogramma 2022-2026)
- Om het groen in het Westland en impuls te geven wordt er in 2023 een reserve gevormd van € 2,5 miljoen.
- Voor organisatieontwikkeling is in 2023 een incidenteel budget van € 850.000 opgenomen gedekt vanuit de algemene reserve. Zie voor meer informatie hierover de toelichting op de stelposten verderop in dit programma, opgave organisatieontwikkeling in programma 11 en de paragraaf Bedrijfsvoering.
- In 2026 hebben we een stelpost voor het wegwerken van het tekort van € 15.595.000 opgenomen. Het tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door achterblijvende inkomsten vanuit de algemene uitkering. We verwachten dat het Rijk in 2023 de algemene uitkering voor 2026 zal ophogen. Daarnaast zal een nieuw voor oud operatie, waarbij gekeken wordt welke oud beleid vervangen wordt door nieuw beleid, budgettaire ruimte moeten creëren voor nieuw beleid in de begroting. De opbrengsten van de nieuw voor oud operatie worden verwerkt in de Voorjaarsnota 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

- De lagere lasten van € 1.853.322 en de lagere baten van € 1.966.282 op de baten van het product algemene dekkingsmiddelen hebben de volgende oorzaken:

- De begroting voor algemene baten en lasten was vanwege incidentele uitgaven in 2022 € 100.000 hoger dan in 2023.
 - Lagere begroting voor de vennootschapsbelasting van € 118.000 in 2023.
 - De stelposten voor loon- en prijsinflatie zijn in 2022 nagenoeg leeg. In 2023 is hiervoor € 6.445.000 begroot.
 - Op de stelposten taakmutaties gemeentefonds is in 2022 een bedrag van € 5.599.788 begroot. In 2023 is deze stelpost € 5.099.962 lager en bedraagt € 495.826.
 - In 2022 hadden we een door een reserve gedekte stelpost van € 537.874 voor uitgaven als gevolg van de coronacrisis. In 2023 hebben we deze stelpost niet meer.
 - In 2022 hadden we een stelpost ombuiging sociaal domein van € 6.375.927. Deze stelpost is er in 2023 niet meer.
 - in 2023 is een nieuwe stelpost van € 200.000 voor de realisatie van het collegewerkprogramma opgenomen.
 - In 2023 is er een nieuwe stelpost van € 4.419.000 voor het op orde brengen van de dienstverlening en het uitvoeren van het collegewerkprogramma en de Wet open overheid (WOO) opgenomen. Toelichting over deze stelpost staat verderop in dit programma.
 - In 2023 is er een nieuwe incidentele stelpost van € 850.000 voor organisatieontwikkeling opgenomen gedekt vanuit de algemene reserve.
 - Hogere afschrijvingslasten in 2023 van € 1.700.000. Dit komt met name door incidentele extra afschrijvingslasten als gevolg van nieuwbouw gemeentewerf.
 - Nog door te belasten inhuur ad € 220.590 gedekt vanuit het calamiteitenbudget (reserve) in 2022.
 - Hogere inkomsten vanuit de algemene uitkering in 2023 van € 3.849.645.
 - De rest van de verschillen komt door overige kleine afwijkingen kleiner dan € 100.000.
- Het verschil van € 382.000 op de lasten en € 1.259.000 op de baten van het product treasury heeft de volgende oorzaken:
 - De rentebegroting kortlopende financiering is op basis van het berekende financieringstekort per 1-1-2023 en bedraagt € 1.159 miljoen, €1.144 miljoen hoger dan in 2022
 - De rente van de contractueel aangegane langlopende geldleningen is in 2023 € 427.000 lager begroot dan in 2022 als gevolg van aflossingen in 2022.
 - De door te verdelen kapitaallasten (rentecomponent) is in 2023 € 653.000 hoger dan in 2022 als gevolg van de doorwerking van de lagere uitgaven aan investeringen in 2021 en de bijstellingen in de verwachte investeringsuitgaven hierdoor in 2022.
 - De inkomsten uit nutsbedrijven vallen in 2023 € 1.6 miljoen lager uit dan in 2022 door lagere winstverwachting van Juva NV.
 - Het verschil van € 47.000 op de lasten en € 270.000 op de baten van het product belastingen heeft de volgende oorzaken:
 - Voor OZB eigenaren woningen wordt jaarlijks rekening gehouden met een areaaluitbreiding van € 150.000. Deze wordt structureel meegenomen bij de begrote inkomsten.
 - De rest van de verschillen komt door overige kleine afwijkingen kleiner dan € 100.000.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

In 2023 wordt er € 16.459.000 meer gestort in de reserves dan in 2022 en dat heeft de volgende oorzaken:

- Er wordt in 2023 € 20.000.000 gestort in de reserve wooninvesteringsfonds. De inzet van het fonds is primair gericht op het vergroten van het aanbod betaalbare woningen door toepassing van bijzondere verkoopconstructies (collegewerkprogramma 2022-2026).
- Instellen reserve groenfonds in 2023 voor € 2.500.000 ten behoeve van een impuls in het groen in het Westland (collegewerkprogramma 2022-2026).
- Instellen reserve van € 1.500.000 ten behoeve van het realiseren van een brede toegang en het aanpassen van de website (collegewerkprogramma 2022-2026).

- Via de resultaatbestemming van het jaarsaldo 2021 zijn in 2022 een aantal stortingen begroot op reserves (digitalisering, flankerende personele middelen, omgevingsvergunningen en groot onderhoud gebouwen)
- In 2022 zijn er voor € 2,3 mln. aan stortingen voorzien vanuit andere reserves in reserve Economisch Nut ter dekking van kapitaallasten van investeringen
- Overige verschil wordt verklaard door verschillende kleinere stortingen die in 2022 worden gedaan, maar niet in 2023.

In 2023 wordt er € 17.281.000 meer onttrokken uit de reserves en dat heeft de volgende oorzaken:

- Er wordt in 2023 € 20.000.000 onttrokken uit de reserve versterking financiële soliditeit ten behoeve van het instellen van de reserve wooninvesteringsfonds, alsmede de vorming van een reserve groenfonds en reservewebsite (tezamen € 4 mln.)
- In 2022 zijn er voor € 2,3 mln. aan stortingen voorzien vanuit andere reserves in reserve Economisch Nut ter dekking van kapitaallasten van investeringen
- De rest van het verschil wordt verklaard door meerdere kleinere onttrekkingen die in 2022 worden gedaan, maar niet in 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder.

Het verschil van € 200.000 op de baten van het product belastingen heeft de volgende oorzaken:

- Voor OZB-eigenaren woningen wordt jaarlijks rekening gehouden met een areaaluitbreiding van € 150.000. Deze wordt structureel meegenomen bij de geraamde inkomsten.
- Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine afwijkingen.

Het verschil van € 194.000 op de lasten en € 1.394.000 op de lasten van Treasury heeft de volgende oorzaken:

- De rentebegroting kortlopende financieringen is voor 2024 € 1.500.000 hoger begroot dan in 2023.
- De rentebegroting langlopende geldleningen is in 2024 € 474.000 lager begroot dan in 2023
- De doorverdeelde rente is voor 2024 € 728.000 hoger ingeschat dan in 2023
- De dividenduitkering nutsbedrijven is voor 2024 € 1 miljoen lager begroot dan in 2023

Het verschil van € 159.000 op de lasten en € 3.931.000 op de baten van het product algemene dekkingsmiddelen heeft de volgende oorzaken:

- De stelpost versterking organisatie neemt in 2024 met € 1.900.000 toe ten opzichte van 2023.
- Voor organisatieontwikkeling is in 2023 een incidenteel budget van € 850.000 opgenomen gedekt vanuit de algemene reserve. Deze stelpost is er in 2024 niet.
- De vennootschapsbelasting is in 2024 € 528.000 hoger geraamd dan in 2023
- Lagere afschrijvingskosten van € 1,7 mln. in 2024 door incidenteel hogere afschrijvingskosten in 2023.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- In 2024 wordt er € 24.291.000 minder gestort dan in 2023. De belangrijkste verklaring voor dit verschil is de storting van € 20.000.000 in het wooninvesteringsfonds in 2023 en de vorming van een reserve groenfonds en reservewebsite (tezamen € 4 mln.)

In 2024 wordt er € 26.693.000 minder onttrokken aan de reserves dan in 2023. De belangrijkste verklaring voor dit verschil is de onttrekking van € 20.000.000 uit de reserve financiële soliditeit ten behoeve van het wooninvesteringsfonds en de vorming van een reserve groenfonds en reserve website (tezamen € 4 mln.) . Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleinere stortingen die wel in 2023 plaatsvinden maar niet in 2024.

In 2023 wordt er € 1.700.000 onttrokken uit de reserve nieuwbouw gemeentewerf, voor 2023 vindt er restant onttrekking van € 114.000 plaats.

Overige verplichte informatie

De volgende informatie moet conform BBV-regelgeving verplicht worden opgenomen in de programmabegroting en betreffen het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en een toelichting op de begroting van de Vennootschapsbelasting.

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen is opgesteld conform BBV-regelgeving en sluit niet helemaal aan op het product algemene dekkingsmiddelen eerder in dit programma. Dit komt doordat er in het product meer lasten zijn opgenomen zoals bijvoorbeeld voor de Vennootschapsbelasting.

De Vennootschapsbelasting is geen apart product, maar komt wel conform BBV-regelgeving apart terug in het overzicht van baten en lasten op taakveldniveau. De Vennootschapsbelasting wordt onder het overzicht van algemene dekkingsmiddelen toegelicht.

Overzicht van Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die vrij besteedbaar zijn, omdat ze geen specifiek bestedingsdoel hebben. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn:

- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Lokale belastingen (onroerende zaakbelasting, toeristen- en forensenbelasting);
- Rente en dividend van geldleningen en deelnemingen.

In de onderstaande tabel zijn de ramingen opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen.

(bedragen x € 1.000)

Overzicht algemene dekkingsmiddelen	Raming	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026
<i>Geldleningen en deelnemingen</i>				
Dividend nutsbedrijven	10.313	9.313	9.313	9.313
Beleggingen/deelnemingen	375	375	375	375
Renteresultaat	89	-126	-71	-69
Subtotaal geldleningen en deelnemingen	10.777	9.562	9.617	9.619
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	175.921	174.884	180.115	163.487
<i>Onroerende zaakbelastingen</i>				
OZB eigenaren niet-woning	10.765	10.815	10.865	10.915
OZB eigenaren woning	15.050	15.200	15.350	15.500
OZB gebruikers niet-woning	6.781	6.781	6.781	6.781
Subtotaal onroerende zaakbelastingen	32.596	32.796	32.996	33.196
<i>Overige belastingen</i>				
Toeristenbelasting	270	270	270	270
Forensenbelasting	115	115	115	115
Subtotaal overige belastingen	385	385	385	385
Overige algemene dekkingsmiddelen	12.513	8.802	10.928	-4.667
Totaal algemene dekkingsmiddelen	232.192	226.429	234.041	217.615

Geldleningen en deelnemingen

De baten uit hoofde van leningen en beleggingen bestaan uit de het renteresultaat en uit dividenden.

De dividendopbrengst van de nutsbedrijven bestaan uit dividenden van Evides (circa € 0,7 mln.) en van JUVA.

Tot en met 2022 heeft JUVA toegezegd een extra dividend van afgerond € 2.600.000 uit te keren. Gezien de risico's binnen de huidige energiesector (ook vanwege de energie-transitie) gaan wij uit van een stapsgewijs lager dividend vanaf 2023 (verlaging in 2023 tot € 9.600.000).

Meerjarig wordt vanaf 2024 rekening gehouden met een verlaagd dividend tot € 8,6 mln. Dit komt ook overeen met de inschatting van JUVA ten aanzien van de verwachte nettowinst. Wij volgen verdere ontwikkelingen nauwlettend.

De opbrengst van de beleggingen en deelnemingen wordt structureel geraamd op € 375.000.

Voor het renteresultaat verwijzen wij u naar de paragraaf Financiering.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Via het gemeentefonds krijgen gemeenten geld van de Rijksoverheid. Het gemeentefonds biedt dekking voor een deel van de uitgaven in de programma's van de begroting. De Rijksoverheid informeert de gemeenten over de omvang en verdeling van het gemeentefonds. Dit doet zij via circulaire's in mei, september en december. De inhoud van de meicirculaire 2022 voor Westland is verwerkt in de meerjarenbegroting. Hierdoor is de laatst bekende stand van het gemeentefonds in de begroting opgenomen.

Accresontwikkeling gemeentefonds

De omvang van de algemene uitkering beweegt mee met de rijksuitgaven. Extra uitgaven en bezuinigingen hebben direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. Het gemeentefonds krimpt of groeit mee met de rijksuitgaven. Deze beweging heet accres.

In de jaren 2022-2025 wordt het gemeentefonds beïnvloed door het coalitieakkoord Rutte IV en door de effecten van de Voorjaarsnota van het kabinet. Daar zitten hogere rijksuitgaven in als gevolg van defensie, opvang vluchtelingen, inflatie, koppeling AOW, et cetera. Beide onderdelen resulteren in fors hogere accessen in die jaren.

Vanaf 2026 is het accres vastgezet op een plus van in totaal € 1 miljard bovenop de stand Miljoenennota 2022 (in afwachting van een nieuwe financieringssysteem).

Voorts is in de jaren 2023-2025 de in eerdere circulaire's verwerkte opschalingskorting teruggedraaid.

Vanaf 2026 blijft de opschalingskorting onverkort gehandhaafd.

Het voordeel in de algemene uitkering pakt in 2026 dus lager uit dan in de daaraan voorafgaande jaren.

Herijking gemeentefonds

In de meicirculaire zit ook het effect verwerkt van de herverdeling van het gemeentefonds. Eerder werd al aangekondigd dat de herverdeling wordt ingevoerd via een gemaximeerd ingroeipad. Het maximale effect is + € 7,50 per inwoner in 2023 en + € 15 per inwoner in 2024 en 2025. Daarmee komt het maximale effect op + € 37,50 per inwoner in 2025. Helaas is in de circulaire niet per gemeente opgenomen wat het totale effect is van de herverdeling. Op grond van de laatst bekende stand gaan we er dus nog steeds uit dat het uiteindelijk voordeel voor Westland € 58 per inwoner bedraagt. Echter, de bedragen voor 2026 en verder zijn afhankelijk gesteld van de besluitvorming naar aanleiding van de evaluatie van het nieuwe verdeelmodel. In afwachting hiervan hebben de fondsbeheerders ervoor gekozen om voor 2026 en verder uit te gaan van de stand 2025. Dit betekent dat er ook in het uitkeringsjaar 2026 nog steeds sprake is van een voordelig effect van € 37,50 per inwoner in plaats van € 58 per inwoner (de uitkering in 2026 had derhalve circa € 2,2 mln. hoger kunnen zijn bij het volledig doorvoeren van de herverdeling).

Taakmutaties

In de meicirculaire 2022 zijn enkele taakmutaties opgenomen. Bij taakmutaties gaat het om bijstellingen in de algemene uitkering, die gekoppeld zijn aan specifieke activiteiten. Deze activiteiten zijn zonder effect op het saldo van uitgaven en inkomsten (budgettair neutraal) verwerkt in de begroting.

(bedragen x € 1 mln.)

Overzicht taakmutaties meicirculaire 2022	Raming	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026
Sociaal domein/Jeugd	3,029			
Wsw	0,246	0,222	0,215	0,096
Extra capaciteit BOA's	0,049	0,049	0,049	0,049
Overige taakmutaties	0,027	0,027	0,027	0,027
Totaal taakmutaties meicirculaire 2022	3,351	0,298	0,291	0,172

Een min-bedrag is een uitname uit het gemeentefonds.

Sociaal Domein/Jeugd

Rijk en VNG hebben in het voorjaar van 2022 afspraken gemaakt over incidentele middelen jeugdzorg voor 2021 en 2022. Onderdeel hiervan is de hervormingsagenda met maatregelen waarmee het jeugd-stelsel op de lange termijn beter houdbaar wordt.

Aan de individuele gemeenten is vorig jaar toegestaan om in de begroting 2022-2025 voor de jaren vanaf 2023 een stelpost op te nemen ter grootte van 75% van de begroting als gevolg van de hervormingsagenda van de Commissie van Wijzen. Alhoewel geen taakmutatie in de strikte zin van het woord, hebben wij daarom een dergelijke stelpost in de begroting 2022-2025 verwerkt en de middelen één op één verwerkt binnen het Sociaal Domein. Voor Westland is op basis hiervan voor 2023 een stelpost van € 5.293.000 begroot.

Het kabinet stelt via deze meicirculaire voor 2023 nu daadwerkelijk incidenteel € 1,454 miljard beschikbaar voor de jeugdzorg. Dit komt voor Westland neer op een bedrag van € 8.322.000 (=100% van de hervormingsagenda 2023). De opgenomen stelpost in 2023 wordt dan uiteraard wel naar beneden afge-raamd. Per saldo is er in 2023 € 3.029.000 mln. extra beschikbaar voor het Sociaal Domein.

Daarnaast gaat het kabinet de komende tijd met gemeenten en andere relevante partijen verder in gesprek over de Hervormingsagenda Jeugd. Die moet bestaan uit een combinatie van een set van maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugd-stelsel wordt gerealiseerd. Het kabinet zal bij het afsluiten van de Hervormingsagenda ook besluiten over de extra middelen voor 2024 en die verder aan gemeenten beschikbaar gesteld worden. Waarbij het advies van de Commissie van Wijzen het uitgangspunt vormt.

Wsw

De omvang van de uitkering wijzigt als gevolg van de loon- en prijsbijstelling 2022 en door actualisatie van de verdeling van de Wsw-middelen.

Extra capaciteit BOA's

De Tweede Kamer heeft op 23 september 2021 de motie Hermans c.s. aangenomen. Met deze motie wordt structureel € 200 miljoen vrijgemaakt voor handhaving en veiligheid. Ook is aan het kabinet de opdracht meegegeven om de capaciteit van (wijk)agenten en BOA's in de openbare ruimte te vergroten. Van dit bedrag wordt structureel € 25 miljoen voor de BOA's beschikbaar gesteld. Hiervan wordt weer € 13 miljoen vrijgemaakt voor de capaciteit van BOA's in de openbare ruimte. € 13 miljoen loopt via het gemeentefonds, het resterende bedrag niet.

Onroerende zaakbelastingen en overige belastingen

Voor een toelichting verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen.

Overige algemene dekkingsmiddelen

In dit onderdeel worden begroting opgenomen, die in eerste instantie niet over de programma's te verde-len zijn. De concernstelposten maken deel uit van de overige algemene dekkingsmiddelen. De stelpos-ten worden verdeeld naar de programma's nadat een besluit is genomen over concrete bestedings- of

bezuinigingsvoorstellen. In de onderstaande tabel zijn de overige algemene dekkingsmiddelen opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Overzicht overige algemene dekkingsmiddelen	Raming	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026
<i>Algemeen en bedrijfsvoering</i>				
Post onvoorzien	100	100	100	100
Loon- en prijscompensatie	6.445	6.445	6.445	6.445
Stelpost salarissen	200	200	200	200
Stelpost hybride werken	300	300	300	300
Stelpost rente-afhankelijkheid	155	155	155	155
Stelpost garantiebanen	404	464	464	464
Stelpost nader uit te werken CWP	200	300	500	500
Stelpost dienstverlening op orde en uitvoering collegewerkprogramma	4.419	6.366	7.904	7.904
Stelpost organisatieontwikkeling	850	0	0	0
Stelpost uitkering plafond BCF	-560	-560	-560	-560
Stelpost Sociaal domein/Jeugd	0	-4.968	-4.580	-4.580
Subtotaal algemeen en bedrijfsvoering	12.513	8.802	10.928	10.928
<i>Bezuinigingen/ombuigingen</i>				
Sturen op kapitaallasten	0	0	0	0
Inkomsten Rijk en nieuw voor oud.				-15.595
Subtotaal bezuinigingen/ombuigingen	0	0	0	-15.595
Totaal overige algemene dekkingsmiddelen	12.513	8.802	10.928	-4.667

Een min-bedrag is een te realiseren inkomst.

Stelpost onvoorzien

Voor de post onvoorzien nemen we jaarlijks een bedrag op van € 100.000. Deze post spreken we alleen aan voor zaken die onvoorzien, onvermijdbaar en nodig zijn. Het college van B&W is bevoegd om de post onvoorzien aan te wenden voor uitgaven met een incidenteel karakter op grond van de Financiële verordening gemeente Westland 2021. Over het aanspreken van de post onvoorzien vindt achteraf verantwoording plaats in de ProgrammaRapportage (ProRap) dan wel de jaarstukken.

Stelpost loon- en prijscompensatie

De huidige cao loopt af op 1 januari 2023. De loonkostenbudgetten voor 2023 zijn afgestemd op deze cao. De loonontwikkeling na 1 januari 2023 is nog onzeker. Totdat er een nieuwe cao ten behoeve van de loonontwikkeling vanaf 2023 is afgesloten, gaan wij uit van een geraamde loonontwikkeling op basis van de verwachting van het Centraal Planbureau (CPB).

Ten aanzien van de verwachte inflatie in 2023 wordt, zoals gebruikelijk, de berekening van het CPB gevolgd met betrekking tot de consumenten prijsindex (CPI). Voor 2023 is dit begroot op 2,4%.

Stelpost salarissen

Stelpost ten behoeve van frictiekosten.

Stelpost hybride werken

In de cao is een vergoeding voor het hybride werken (de zogenaamde "thuiswerk vergoeding") opgenomen. De vergoeding bedraagt € 2 per thuiswerkdag. Op basis van een verwachting dat 50% van de werktijd thuis zal worden verricht, bedragen de kosten afgerond € 300.000 per jaar.

Stelpost rente-afhankelijkheid

Stelpost voor dekking van rentegevolgen bij het (mogelijk) aanspreken van het weerstandsvermogen.

Stelpost garantiebannen

Stelpost op basis van raadsbesluit voor dekking van kosten van garantiebannen.

Stelpost uitwerking collegewerkprogramma

Stelpost voor de uitvoering van nader uit te werken posten uit het collegewerkprogramma.

Stelpost dienstverlening op orde en uitvoeren collegewerkprogramma

In ons collegewerkprogramma staat welke resultaten ons college in de komende vier jaar wil boeken. We realiseren ons dat we voor grote maatschappelijke, economische en technologische opgaven staan en stevige ambities hebben om met snelheid en slagkracht zaken aan te pakken en tot realisatie te brengen. Hiervoor is een robuuste organisatie nodig. Die tevens wendbaar genoeg is om in te spelen op de ontwikkelingen en veranderingen in de samenleving. De organisatie moet bovendien alle taken goed uitvoeren, de dienstverlening op orde te hebben en een goede samenwerkingspartner te zijn voor de inwoners, bedrijfsleven en het bestuur. Het tot stand brengen van een organisatie waar de capaciteit in verhouding is met de hoeveelheid werk heeft een hoge prioriteit. Wij zullen daad- en slagkracht tonen en niet alleen met woorden. Gezien de hoeveelheid werk dat we te doen hebben, de kwaliteit van de dienstverlening die we willen bieden, het soort werkgever dat wij willen zijn en de krappe arbeidsmarkt moeten we de capaciteit op orde hebben en daarmee voorkomen dat onze medewerkers uitstromen en/of uitvallen als gevolg van overbelasting.

De stelpost is opgebouwd uit drie componenten:

Dienstverlening op orde (€ 1,5 mln.), uitvoeren collegewerkprogramma en invoering WOO (€ 2,7 mln in 2023). Daarnaast zijn elders in deze begroting structureel de middelen (€ 1,4 mln) verwerkt voor het op orde houden van de dienstverlening in het sociaal domein. De opgenomen bedragen zijn inclusief zaken als werkplekkosten en overheadkosten.

Dienstverlening op orde

Wij investeren structureel in de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening. Als gevolg van het groeiend inwoneraantal en de uitbreiding van het gemeentelijk takenpakket, wordt de gemeente door de inwoners steeds vaker benaderd. De afgelopen jaren is er sprake van een stijgend aantal klantcontacten. Om aan deze toenemende klantvraag tegemoet te komen, maar ook om enige ruimte te creëren om de dienstverlening nog verder te verbeteren is de inzet van extra menskracht noodzakelijk. Zowel aan de telefoon als digitaal en aan de publieksbalie.

Tevens is het noodzakelijk om de dienstverlening in het sociaal domein verder op orde te brengen. Dit om te voorkomen dat kwetsbare groepen geconfronteerd worden met lange wachttijden of een tekort aan aandacht voor de problematiek waarmee zij te maken hebben. Ook deze impuls is een noodzakelijk gevolg van de toename van klantvragen en uitbreiding van het gemeentelijk takenpakket.

Geconcretiseerd gaat het in 2023 t/m 2026 om:

Eerstelijns service en bereikbaarheid: 12 fte
Burgerzaken, klantcontactcentrum, meldingen openbare ruimte,
Wabo-vergunningverlening, handhaving en toezicht

Sociaal domein: 20 fte*
WMO, schuldhulpverlening, jeugdhulp, leerlingenvervoer, inburgering

**Ruim 12 fte van deze 20 fte betreft geen feitelijke uitbreiding, maar het structureel maken van het huidige tijdelijke budget dat met ingang van 2023 komt te vervallen.*

Uitvoeren collegewerkprogramma

Voor het daadkrachtig kunnen uitvoeren van het collegewerkprogramma zetten wij in 2023 € 2.400.000 (ruim 20 fte) in. Op basis van de huidige programmering in het collegewerkprogramma loopt dit op naar € 6 mln in 2026. Hierdoor kunnen we de huidige capaciteit continueren en extra inzetten op veiligheid,

de woonopgave, de openbare ruimte, de energietransitie en economie en mobiliteit. En verder op kunst en cultuur en sport en toerisme. Dit alle om onze nieuwe ambities uit het collegeprogramma te kunnen realiseren.

Concreet gaat het in 2023 om de volgende 20 fte*:

Veiligheid	3,5 fte
Handhaving (1 extra BOA), integriteit en veilige publieke taak	
Woonopgave	3 fte
Structureel maken van tijdelijke inzet	
Openbare ruimte en bewonersparticipatie	6,5 fte
Pilot buurtbeheer, milieu, duurzaamheid, water en groen	
Energietransitie	1 fte
Economie en mobiliteit	1 fte
Kunst en cultuur	2 fte
Sport en toerisme	2 fte
Algemeen beleid	1 fte

**Ca 10 fte van deze 20 fte betreft geen feitelijke uitbreiding, maar het structureel maken van het huidige tijdelijke budget dat met ingang van 2023 komt te vervallen.*

Voor de periode 2024-2026 staat nog het volgende gepland:

Veiligheid	6 fte
Uitbreiding met ca. 5 BOA's en extra inzet zorg en veiligheid vanaf 2024	
Woonopgave	2 fte
Openbare ruimte en bewonersparticipatie	6 fte
Uitbreiding met ca 5 buurtbeheerders vanaf 2024, regievoerder	
Economie en mobiliteit	4 fte
2 fte uitbreiding in 2024 naar 4 fte vanaf 2025	

Verwerking in de begroting

De financiële vertaling van bovenstaande vindt u in dit hoofdstuk, omdat het technisch gezien niet meer mogelijk was om dit te verwerken in de cijfers per programma. Wel is bij alle programma's in tekst aangegeven waar sprake is van een voorgenomen capaciteitsuitbreiding.

De technische verwerking van bovenstaande zal, mede op basis van de ervaringen met de capaciteitsinzet in dit jaar, plaatsvinden via de 1^e Actualisatie in 2023.

Stelpost organisatieontwikkeling

Als organisatie hebben we flinke stappen, volgens de principes van opdrachtgericht werken, gezet om de organisatie zo in te richten dat we de blik naar buiten houden, op de opgaven die er voor gemeente Westland liggen. Het heeft ook meer richting gegeven om de samenwerking tussen bestuur en ambtelijke organisatie soepeler en scherper te laten verlopen, om daarbij een goede verbinding te maken met de wereld om ons heen en om de flexibiliteit van de organisatie te vergroten. De voorspelbaarheid en dienstverlening zal daardoor verder verbeteren. Al het werk wordt realistischer geprogrammeerd waardoor meer haalbare werkpakketten ontstaan. Ook zal dit traject de organisatie helpen om meer creativiteit, durf en ondernemingsgeest te ontwikkelen, waarbij het werken bij de gemeente Westland aantrekkelijker wordt. Door extra aandacht voor de HR-taken en nieuwe manieren voor matches van talenten en werk ontstaat er meer afwisseling en uitdaging, wat zorgt voor meer persoonlijke loopbaanmogelijkheden.

Voor organisatieontwikkeling is een incidentele stelpost van € 850.000 opgenomen gedekt vanuit de algemene reserve. De doorontwikkeling van de organisatie vraagt om (tijdelijke) ontwikkelkracht en focus binnen de organisatie. De organisatieontwikkeling richt zich daarbij vooral op:

- Realiseren van een robuuste personele organisatie zowel kwalitatief als kwantitatief

Voor het realiseren van een robuuste organisatie (zie ook investeren in een robuuste organisatie) wordt een projectteam samengesteld om deze grote ontwikkeling te realiseren in te borgen.

- **Realistisch werkpakket**
De ontwikkelingen in de Westlandse maatschappij volgen elkaar snel op (o.a. Oekraïne, Corona, Inflatie). Dit vraagt om wendbaarheid maar ook gerichte aanpassing van het (meerjarig) geprogrammeerde werk. Om de programmering hierop gericht aan te passen en te komen met gerichte voorstellen wordt een projectteam samengesteld om deze ontwikkeling te organiseren en te borgen.
- **Ontwikkelagenda voor het concern**
Om als organisatie voorspelbaarheid en dienstverlening gericht te versterken wordt een concernontwikkelagenda opgesteld en wordt sturing hierop ingericht volgens de principes van opdrachtgericht werken. De focus hierbij is gericht op het realiseren van een haalbare (meerjaren) programmering van de benodigde concernontwikkelingen en brengt hierin samenhang aan. De benodigde activiteiten zijn gericht op de maatschappelijke opgaven/producten, procesverbetering, financiële middelen en rolbewustheid.

Zie voor meer informatie ook de paragraaf Bedrijfsvoering en opgave organisatieontwikkeling in programma 11 Organisatie en overhead.

Stelpost uitkering plafond BCF

Voor een nog te ontvangen afrekening op de onderschrijding van het Btw-compensatiefonds (BCF) is in de begroting 2022-2025 een stelpost opgenomen. Deze stelpost is gebaseerd, conform het standpunt van de provincie Zuid-Holland, op de laatste afrekening van het BCF (2021) en bedraagt € 560.000.

Stelpost Sociaal domein/jeugd

Rijk en VNG zijn in het voorjaar van 2022 tot afspraken gekomen over incidentele middelen jeugdzorg voor 2021 en 2022. Tegelijk hebben gemeenten en het Rijk zich verbonden aan een Hervormingsagenda met afspraken over maatregelen waarmee het jeugdstelsel op de lange termijn beter houdbaar wordt. Via de meicirculaire 2022 zijn middelen voor 2023 uitgekeerd (zie ook onderdeel taakmutaties). Rijk, VNG en IPO hebben afgesproken dat alle gemeenten meerjarig de bedragen onder de Hervormingsagenda van de Commissie van Wijzen als stelpost mogen opnemen in de begroting. Vanuit behoedzaamheid geldt hiervoor een maximum van 75% van het deel dat gemeenten op basis van de verdeling zouden krijgen.

Inkomsten Rijk en nieuw voor oud In 2026 is er een post ter hoogte van € 15.595.000 opgenomen voor het tekort – in gemeenteland ook wel het ravijn genoemd – dat veroorzaakt wordt door terugvallende inkomsten vanuit het Rijk. De kabinetsplannen reiken tot en met 2025. In 2026, vallen die baten sterk terug omdat het kabinet aangaf niet ‘over het eigen graf heen te willen regeren’. De problematiek van het ravijnjaar 2026 treft alle gemeenten. In het laatste kwartaal van 2022 komt het kabinet met een oplossingsrichting voor een stabiele financiering van decentrale overheden in 2026 en volgende jaren. Daarnaast zal een nieuw voor oud operatie ruimte creëren voor het nieuw opgenomen beleid in de begroting. De opbrengsten van de oud-voor-nieuw operatie worden verwerkt in de Voorjaarsnota 2023.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 is de “Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen” (Vpb) in werking getreden. Hierdoor zijn gemeenten eigenlijk vennootschapsbelastingplichtig, voor zover zij een onderneming drijven. De Belastingdienst stelt zich op het standpunt dat de activiteiten grondexploitatie, openbare reclame en verkoop restafval (deels) onder deze belastingplicht vallen. De gemeente Westland is echter van mening dat de activiteiten grondexploitatie en openbare reclame niet belastingplichtig zijn. De gemeente heeft bezwaar aangetekend tegen de aanslag vennootschapsbelasting 2016. De uitkomst van deze procedure is nog onbekend en heeft gevolgen voor de belastingplicht vanaf 2017. De gemeente heeft eveneens een bezwaarschrift ingediend tegen de aanslag vennootschapsbelasting 2017. De uitkomst van deze procedure heeft weer gevolgen voor de aanslagen over 2016, 2018 en 2019 (gedeeltelijk).

In de begroting zijn jaarlijks lasten voor een bedrag van € 627.000 opgenomen. De gemeente is Vpb-plichtig over de fiscale winst die de gemeente realiseert op ondernemingsactiviteiten in het begrotingsjaar.

4.11 Organisatie en overhead

Inleiding

Het streven is erop gericht om Westland een aantrekkelijk werkgever te laten zijn waar betrokken medewerkers zich met plezier inzetten voor de Westlandse samenleving. Om focus aan te brengen in het werk en daarbij tegelijk de werkdruk beheersbaar te houden volgens het sturingsconcept van: 'Opdrachtgericht werken'. Het nieuwe begrotingsprogramma is nauw verbonden met de vroegere bedrijfsvoering g. Er is voor gekozen om de organisatie activiteiten die gericht zijn op burgers, bedrijven en de gemeenteraad onder te brengen bij dit programma en de meer intern gerichte activiteiten op te nemen in de bedrijfsvoering paragraaf.

Opgaven

Organisatie(ontwikkeling):	
<p>Het sturingsconcept voor de gemeentelijke organisatie geeft richting om de organisatie zo in te richten dat we de blik naar buiten houden, op de opgaven die er voor gemeente Westland liggen. Het geeft ook richting om de samenwerking tussen bestuur en ambtelijke organisatie soepeler en scherper te laten verlopen, om daarbij een goede verbinding te maken met de wereld om ons heen en om de flexibiliteit van de organisatie te vergroten. De voorspelbaarheid en dienstverlening zal daardoor verder verbeteren. Al het werk wordt realistisch geprogrammeerd waardoor meer haalbare werkpakketten ontstaan. Ook zal dit traject de organisatie helpen om meer creativiteit, durf en ondernemingsgeest te ontwikkelen. Waarbij het werken bij de gemeente Westland aantrekkelijker wordt. Door extra aandacht voor de HR-taken en nieuwe manieren voor het matchen van talenten en werk ontstaat er meer afwisseling en uitdaging, wat zorgt voor meer persoonlijke loopbaanmogelijkheden.</p>	
Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Realiseren van een robuuste personele organisatie zowel kwalitatief als kwantitatief.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van realistische en haalbare programmering; • Werving crisisaanpak; • Grip op bezetting (o.a. door strategische personeelsplanning); • Optimale match mens & werk; • Doen we de juiste dingen?
Realistisch werkpakket.	<ul style="list-style-type: none"> • Analyseren huidige programmering en nieuwe programmering; • Doen van bestuurlijke voorstellen en voorleggen van keuzes.
Verbeteren van de ambtelijke – Bestuurlijke samenwerking.	<ul style="list-style-type: none"> • Proces starten met college, raad en griffe; • Bijeenkomsten ambtelijke organisatie, college, raad en griffie.
Continue persoonlijke professionele ontwikkeling.	<ul style="list-style-type: none"> • Trainingsprogramma's managers, medewerkers en teams (kennis, houding en gedrag); • Werken met interne opdrachtenmarkt (pilot opdrachtenmarkt).
Ontwikkelagenda voor het concern.	<ul style="list-style-type: none"> • Alle lopende brede organisatieontwikkelingen bundelen en focussen op wat nu nodig is. Daardoor maken we een samenhangende en haalbare ontwikkelagenda t/m 2026 (programma/planning).

Digitale transformatie:

De gemeente Westland wil zich als een professionele en digitale dienstverlener opstellen naar inwoners en bedrijven. Meegaan met de nieuwe technologische ontwikkelingen, continu blijven verbeteren en innoveren betekent vooral het verder digitaliseren van de processen waarbij staan de behoeften van de klanten centraal. Een overheid, die beleid op basis van data maakt en snel besluiten neemt, is 24x7 volledig digitaal bereikbaar.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Professionele en digitale dienstverlener voor inwoners en bedrijven.	<ul style="list-style-type: none"> • Nauwe samenwerking met het primaire proces organiseren en meer inspelen op de klantbehoefte; • Bewustzijn creëren en ontwikkelingen volgen van de klanten.
Datagedreven en datagericht werken.	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van een organisatiebrede visie op datagedreven werken gebaseerd op het dienstverleningsconcept WL; • Opstellen van een programmaplan; • Uitvoering geven aan het programmaplan.
Zaakgericht en digitalisering dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • Zaakgericht en digitaal werkproces uitrollen met de focus op de noodzakelijke processen om zo en duidelijk beeld van de klant te hebben.

Verbeteropdracht**Modernisering financiële sturing:**

Westland wil grip hebben en houden op haar financiën. Financiën zijn onlosmakelijk verbonden met het uitvoeren van de gemeentelijke taken, het voldoen aan wet –en regelgeving en het realiseren van de gemeentelijke doelen. Dit alles doen wij in een dynamische en complexe werkomgeving. Daar hoort een moderne financiële sturing bij om actueel inzicht te hebben in de financiën. We hebben actueel inzicht in de financiële stand van zaken. Dit inzicht gebruiken we om het gesprek te voeren of we financieel op koers liggen of bij moeten sturen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
College heeft met inbegrip van management en medewerkers actueel inzicht over financiële stand van zaken, en gaan samen het gesprek aan om tijdig te kunnen sturen op actuele ontwikkelingen.	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen financiële rapportages beschikbaar die gericht zijn op de sturingsbehoeften; • We zorgen ervoor dat we beschikken over de expertise en vaardigheden om de informatie uit de financiële rapportages te gebruiken voor sturing; • We richten een gesprekscyclus op die in lijn is met het opdrachtgericht werken.

Risicomanagement:

Westland is een dynamische gemeente met veel ambities en doelen die zij wil realiseren voor haar inwoners en bedrijven. Risico's kunnen het behalen van die doelen in de weg staan, maar zijn onlosmakelijk verbonden met het besturen van een gemeente. Wanneer de risico's en mogelijke beheersmaatregelen bekend zijn, kunnen weloverwogen besluiten worden genomen die gericht zijn op het behalen van de gemeentelijke doelen. Dat gebeurt – in lijn met de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie – door risicomanagement organisatie-breed en op alle niveaus onderdeel te maken van de werkprocessen. Risicomanagement ondersteunt daarmee het bestuur en de organisatie bij het realiseren van de doelen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Risico's en bijbehorende beheersmaatregelen zijn integraal onderdeel van weloverwogen besluitvorming en de uitvoering daarvan.	<ul style="list-style-type: none">• Periodieke actualisatie van risico's waarbij naast financiële schade ook oog is voor risico's die niet getalsmatig te kwantificeren zijn. De grootste risico's krijgen een plek in het risicoregister in de P&C-documenten;• Uitvoering geven aan de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie;• Waar mogelijk risicomanagement koppelen aan lopende verbetertrajecten en kansen (no regret acties).

Subsidiebeleid, -verordening en -regelingen:

Op basis van het rekenkameronderzoek subsidieverlening wordt er subsidiebeleid vastgesteld en worden de algemene verordening en de regelingen herzien. In dit traject wordt ook gekeken naar verhuur van eigen gemeentelijk vastgoed en de huurstelling die daaraan verbonden is. Daarnaast worden de werkprocessen en het subsidievolgsysteem gemoderniseerd. Ook wordt de verantwoording van de subsidieverlening naar de Raad via een paragraaf in begroting 2024 en jaarrekening vormgegeven. Daarbij hebben we te maken met inkomende- en uitgaande subsidies. Voor inkomende subsidies worden de werkprocessen geëvalueerd en wordt aansluiting gezocht bij het nieuwe subsidievolgsysteem.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Betere juridische grondslag voor de subsidieverlening. Inzicht in verkapte subsidies.	<ul style="list-style-type: none">• Vaststellen subsidiebeleid, de algemene subsidieverordening en de subsidieregelingen.
Vereenvoudiging werkprocessen en verbeteren inzicht status subsidie door het moderniseren van het subsidievolgsysteem.	<ul style="list-style-type: none">• Implementatie subsidievolgsysteem afgestemd op het gemeentelijke zaak- en financieel systeem.
Verbetering rapportage subsidies aan de raad.	<ul style="list-style-type: none">• Paragraaf subsidies in de begroting 2024.

Producten

Klachtenmanagement gedragingen en inhoud:

Behandeling van klachten van inwoners en bedrijven over gedragingen of nalaten van (een medewerker van) de gemeente met als maatschappelijk effect dat burgers zich gehoord voelen en de organisatie zich blijft verbeteren.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none">• Realiseren van een beter digitaal klachtenstelsel;• Aanstellen gemeentelijke ombudsman;• Goed en optimaal lopend klachtenproces van de gemeente Westland.	<ul style="list-style-type: none">• Digitalisering van de klachtbehandeling;• Mogelijkheden verkennen voor het aanstellen van een gemeentelijke ombudsman;• Monitoren klachten (afhandeling, zorgvuldig en tijdig).

Inspraak en participatie:

Inwoners kunnen actief meedenken over beleid en hebben inspraak. Dat kan op verschillende niveaus: informeren, raadplegen en adviseren tot co-produceren en meebeslissen. Participatie draagt bij aan gedragen (maatschappelijke) initiatieven en versterkt het contact tussen de gemeente en haar inwoners.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Beleid dat beter aansluit op de behoeften van inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Zichtbaarheid en open staan voor ontwikkeling.
Draagvlak onder inwoners voor beleid groeit.	<ul style="list-style-type: none"> • Resultaten inspraak- en participatietrajecten zichtbaar maken.
Het wederzijds vertrouwen vergroten door direct contact tussen gemeente en inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Inspraak en participatietrajecten evalueren en optimaliseren.

Governance verbonden partijen:

Westland maakt gebruik van verbonden partijen (VP) waarvoor de wettelijke kaders anders zijn dan de door de raad vastgestelde kaders. In deze kaders is opgenomen hoe het college de VP beheert en hoe aan de gemeenteraad wordt gerapporteerd. De VP houden toezicht op recht- en doelmatig beheer van de governance VP en geeft advies op de eigenaarsbevoegdheden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<ul style="list-style-type: none"> • Rechtmatige besluitvorming; • Behoud aandeelhouderswaarde; • Dividendontvangsten volgens meerjarenraming; • Doelmatige organisaties; • Risico-inschatting en risicomangement; • Effectief en efficiënt beheersysteem VP. 	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvorming en governance VP; • Ontwikkeling aanpak en uitvoering risicomangement; • Uitoefening bevoegdheden en belangen eigenaar; • Ontwikkeling en monitoring Governance VP (Systeem); • Periodieke evaluatie verbonden partijen en beheersysteem; • Herijking Beleidskader Governance VP; • Implementatie jurisprudentie en nieuwe wetgeving; • Besluitvorming nieuwe VP, wijziging VP of afstoten VP; • Jaarlijkse kaderstelling; • Verantwoording en verslaglegging paragraaf; • Actueel houden verplicht Register VP; • Opstellen en implementeren leidraad systeempartners; • Kenniscentrum en Educatie beheer VP.

GEO Basisregistratie:

Als bronhouder uitvoeren van de wettelijke verplichte werkzaamheden in het kader van de wetten Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG), Grootchalige Topografie (BGT) en Ondergrond (BRO).

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
WOZ: algemeen oordeel Waarderingskamer uitvoering Wet WOZ handhaven op Goed (5 sterren).	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren werkzaamheden basisregistratie WOZ.
BAG: resultaat verantwoordingsrapportage EN-SIA totaalscore > 75% (=landelijke norm).	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren werkzaamheden basisregistratie BAG.

BGT: resultaat verantwoordingsrapportage ENSIA totaalscore > 75% (=landelijke norm).	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren werkzaamheden basisregistratie BGT.
BRO: resultaat verantwoordingsrapportage ENSIA totaalscore > 60% (=landelijke norm).	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren werkzaamheden basisregistratie BRO.
Benoemde prestatie-indicatoren (paragraaf lokale heffingen).	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks zichtbaar in de paragraaf Lokale Heffingen bij de begroting en jaarrekening.

(Online) Communicatie en marketing:

Westland zet zich in om een open en betrouwbare gemeente te zijn. Dat doen we door inwoners, bedrijven, partners en stakeholders goed en op tijd te informeren en waar nodig erbij te betrekken. Gaan het gesprek aan en kiezen waar dat kan voor interactie, participatie en samenwerking.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Belanghebbenden - inwoners, bedrijven, instellingen – goed, begrijpelijk en op tijd informeren en waar mogelijk betrekken.	<ul style="list-style-type: none"> • We maken actief gebruik van de methode Direct Duidelijk als het gaat over taal – de gebruiker staat dan centraal. Onze website is één van de dragers waarmee we onze belanghebbenden bereiken, in januari 2023 leveren we de nieuwe website gemeentewestland.nl op waar dienstverlening en onze belangrijkste opgaven centraler staan. Tot slot betrekken we belanghebbenden via de verschillende niveaus van participatie - zie voor meer informatie de uitleg over participatie.
Taken, doelen en ambities van de gemeente zichtbaar maken voor de inwoners.	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van interne- en externe data zorgen we ervoor dat de meest impactvolle en/of behoeftevolle onderwerpen makkelijk vindbaar en Direct Duidelijk zijn.
Buitenwereld naar binnen halen gericht op de dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • Aan de hand van omgevingsanalyses richten we onze blik naar buiten en verzamelen we input en feedback van inwoners om zo de vertaling te maken naar onze binnenwereld.

Inkoop:

Het zorgdragen voor een rechtmatig en doelmatig inkoopbeleid en -proces met aandacht voor de lokale economie en andere maatschappelijke doelen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Beheersen en overzicht hebben van bestaande en nieuwe contracten.	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiden aanschaf contractbeheersysteem.
Herziening Inkoopbeleid.	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurlijke en maatschappelijke wensen/doelen meenemen in de overweging.

Gegevensbescherming / Security:

Het treffen en monitoren van de technische en organisatorische maatregelen die noodzakelijk zijn om (persoons)gegevens te beschermen en de gemeentelijke organisatie te beschermen tegen inbreuk op de (informatie)beveiliging en datalekken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
In staat zijn om in geval van cybercrises te zorgen dat de (interne) dienstverlening waarborgd blijft.	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen business continuityplan; • Crisisplan; • Crisissimulatie organiseren.

Voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).	<ul style="list-style-type: none"> • Information Security Management System (ISMS) implementeren; • Preventieve beveiligingstoetsen uitvoeren.
Bewustwording medewerkers.	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwordingstrainingen over informatiebeveiliging en AVG via de Westland Academy verder vormgeven.

Personeel & Organisatie (HRM):

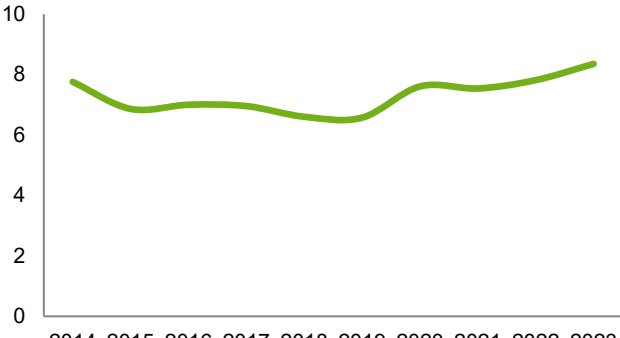
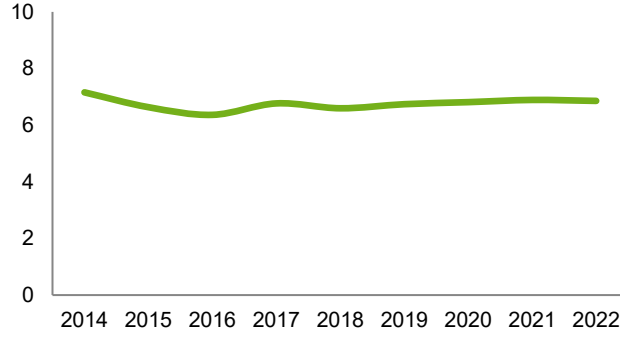
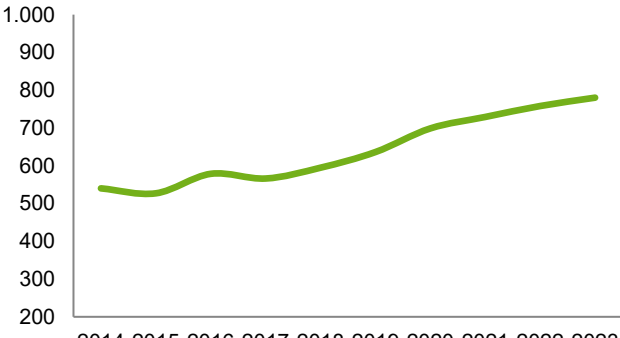
Het leveren van HR-advies en ondersteuning. Daarnaast ook ontwikkelen en implementeren van een passend HR-beleid voor de gemeentelijke organisatie in lijn met de Westlandse visie en ambities, waardoor Westland haar taken als lokale overheidsinstantie en werkgever zo goed mogelijk kan vervullen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Adequaat adviseren en ondersteunen Bestuur en Management in de uitvoering van hun HR-taken	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen, adviseren en goede voorwaarden scheppen op het gebied van HRM • Aanbesteden en implementeren Online-HRM systeem
Verbeteren arbeidsmarktpositie	<ul style="list-style-type: none"> • Aantrekken jong talent • Aantrekkelijke werkgever worden op de arbeidsmarkt • Bieden van moderne arbeidsvoorwaarden • Creëren van Garantiebanen/MVO • Ontwikkelen flexibele schil
Doorontwikkeling Talentmanagement	<ul style="list-style-type: none"> • Westland (Talent) Academie • Implementeren beleidsvisie Lerende Organisatie • Doorontwikkeling Gesprekscyclus • Implementeren opdrachtenmarkt
Vergroten duurzame inzetbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen en uitvoeren Vitaliteitsplan • Optimaliseren Arbo en verzuimmanagement
Vergroten inzicht toekomstige personeelsbehoefte	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en implementeren systeem van strategische personeelsplanning

Invoering Wet open overheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Passieve openbaarmaking binnen gestelde wettelijke termijnen	<ul style="list-style-type: none"> • Efficiënt inrichten van informatiehuishouding en organisatie.
Actieve openbaarmaking vanaf 1 januari 2023 op landelijk digitaal platform PLOOI	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgdragen dat volgens de Woo aangewezen informatie gefaseerd wordt gepubliceerd.
Bewustwording organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Trainingen, communicatie, evaluatie.

Prestatie-indicatoren

Verplichte BBV-indicatoren	Resultaat	Bron
Formatie Formatie (Fte) per 1.000 inwoners. Westland (groen)	8,35	Gegevens gemeente Westland
	Jaar 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023	Westland 7,76 6,86 7,00 6,96 6,61 6,57 7,61 7,54 7,82 8,35
Bezetting Bezetting (Fte) per 1.000 inwoners. Westland (groen)	6,86	Gegevens gemeente Westland
	Jaar 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023	Westland 7,16 6,63 6,36 6,77 6,60 6,74 6,81 6,89 6,86 n.n.b.
Apparaatskosten De totale apparaatskosten gedeeld door het aantal inwoners. Westland (groen)	€ 780	Eigen gegevens
	Jaar 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023	Westland € 540 € 527 € 579 € 566 € 595 € 636 € 699 € 729 € 758 € 780

Verplichte BBV-indicatoren		Resultaat	Bron
Externe inhuur		24,5%	Eigen gegevens
Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.			
Westland (groen)	Jaar	Westland	100.000+ gemeenten
	2014	10,8%	14%
	2015	8,6%	17%
	2016	8,7%	18%
	2017	11,8%	20%
	2018	12,2%	21%
	2019	14,9%	19%
	2020	18,6%	16,8%
	2021	24,5%	16,9%
<p>Er wordt nauwelijks tot geen externe inhuur geraamd. Er worden in de begroting namelijk loonkosten geraamd. Daarom worden bij deze indicator de werkelijk gerealiseerde inhuurpercentages tot en met 2021 gegeven en wordt er geen percentage op basis van begrote inhuur gegeven voor 2022 en 2023. De berekening van de gegevens van het AO-fonds voor de 100.000+ gemeenten is in 2021 aangepast. Om toch de cijfers van 2021 in perspectief te plaatsen, zijn de cijfers van 2020 met terugwerkende kracht gecorrigeerd. De cijfers uit eerdere jaren zijn niet aangepast en daarom niet meer vergelijkbaar. De BBV-indicator externe inhuur heeft een andere definitie dan het inhuurpercentage dat genoemd wordt in de paragraaf Bedrijfsvoering. Zie paragraaf bedrijfsvoering voor meer informatie over de inhuur</p>			
.Overhead		12,53%	Eigen gegevens
De kosten van overhead gedeeld door de totale lasten exclusief stortingen reserves.			
Westland (groen)	Jaar	Westland	
	2014	7,90%	
	2015	7,71%	
	2016	7,86%	
	2017	11,25%	
	2018	10,09%	
	2019	10,77%	
	2020	11,04%	
	2021	12,06%	
	2022	9,76%	
	2023	12,53%	
<p>Het percentage overhead stijgt in 2023 ten opzichte van 2022. Dit komt enerzijds doordat de overheadkosten stijgen. De verklaring hiervoor wordt verderop in dit programma gegeven in de toelichting op het overzicht overhead. Anderzijds dalen de totale lasten van de gemeente exclusief stortingen reserves ten opzichte van 2022 met € 71 miljoen. Dit heeft een grote invloed op het percentage. Hierdoor stijgt het percentage namelijk met 2,2%.</p>			

Facultatieve indicatoren

Niet van toepassing.

Externe ontwikkelingen/ risico's

- Coronacrisis (pandemie).

- Arbeidsmarkt

Verbonden partijen

Er is voor gekozen om de verbonden partijen in de programma's te noemen waar de meeste beleidsmatige raakvlakken mee zijn. In dit programma zijn geen verbonden partijen opgenomen.

Kaderstellende beleidsnota's

- Sturingsconcept Maart 2021;
- Wet op OndernemingsRaden (WOR).

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

Programma 11	Werkelijk	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Opgave/product	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Overhead - personeel	34.308	36.118	36.318	36.049	34.749	34.749
Overhead - huisvesting	3.737	3.922	3.920	3.900	3.897	3.895
Overhead - facilitair	364	584	503	503	503	503
Overhead - ICT	5.740	5.909	5.936	5.969	6.133	6.165
Overhead - dekking uit investering en grondexploitaties	-2.385	-2.908	-3.570	-3.570	-3.570	-3.570
Organisatie-overig	2.757	2.843	2.305	2.305	2.305	2.305
Totaal lasten programma 11	44.521	46.468	45.412	45.156	44.017	44.047
Overhead - personeel	2.446	1.418	768	768	768	768
Overhead - huisvesting	0	0	0	0	0	0
Overhead - facilitair	0	0	0	0	0	0
Overhead - ICT	28	0	0	0	0	0
Overhead - dekking uit investering en grondexploitaties	0	0	0	0	0	0
Organisatie-overig	5	2	2	2	2	2
Totaal baten programma 11	2.479	1.420	770	770	770	770
Saldo van baten en lasten	-42.042	-45.048	-44.642	-44.386	-43.247	-43.277
Stortingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	4.467	5.141	3.608	3.316	2.015	2.013
Totaal reservemutaties programma 11	4.467	5.141	3.608	3.316	2.015	2.013
Saldo programma 11	-37.575	-39.907	-41.034	-41.070	-41.232	-41.264

Toelichting op tabel

De meeste opgaven en producten in dit programma zijn niet aan specifieke budgetten gekoppeld. Voor organisatieontwikkeling en versterken organisatie staan de budgetten in een stelpost op programma 10 Financiën en algemene dekkingsmiddelen. Deze budgetten moeten nog naar andere programma's verdeeld worden.

De onder de noemer "overhead" opgenomen kosten zijn volgens BBV-regelgeving als overhead gelabeld en betreffen onder andere (dus niet limitatief) de kosten van alle hiërarchische leidinggevendenden in het primaire proces, managementondersteuning, HRM, inkoop, communicatie, juridische zaken, huisvesting, control, financiën, bestuursondersteuning en risicomanagement.

In organisatie overig zijn de kosten voor de basisregistraties en het historisch archief opgenomen. Volgens BBV zijn dit geen overheadkosten.

Toelichting mutaties na Kaderbrief

- Voortvloeiend uit de 1^e Actualisatie 2022 is er ook voor 2023 en verder een budget van € 141.600 opgenomen voor gegevensbescherming
- In het collegewerkprogramma is opgenomen dat de gemeentebesluiten weer gepubliceerd worden. Hiervoor is structureel vanaf 2023 een extra budget van € 57.000 opgenomen.
- In 2021 en 2022 is € 1,4 mln. aan personele kosten voor het sociaal domein tijdelijk gedekt vanuit reserves. Personeel dat zich bezighoudt met structurele werkzaamheden mag echter niet gedekt worden uit reserves. Vanaf 2023 zijn deze kosten structureel in de begroting 2023 opgenomen. Het bedrag van € 1,4 miljoen is inclusief overhead. In dit programma zijn de overheadkosten van deze personele uitbreiding opgenomen.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten tussen 2023 en 2022

De verschillen in het onderdeel overhead worden verderop in dit programma toegelicht.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties tussen 2023 en 2022

Er wordt in 2023 €1.533 minder onttrokken aan de reserves dan in 2022. Dit wordt onder andere verklaard door:

- De reservemutaties hebben betrekking op de overhead en worden verderop in dit programma toegelicht.

Toelichting verschillen > € 100.000 in het saldo van baten en lasten jaarschijven 2024 en verder

- Vanaf 2025 zijn de begrote kosten overhead personeel € 1.300.000 lager dan in 2024. Dit komt door een geraamde structurele besparing vanwege de beëindiging van de dienstverlenings-overeenkomst met Leidschendam-Voorburg.
- Vanaf 2025 stijgen de kosten overhead ICT met € 164.000 ten opzichte van 2024 door een stijging in de afschrijvingen van de vervangingsinvesteringen ICT.

Toelichting verschillen > € 100.000 in de reservemutaties jaarschijven 2024 en verder

- In 2023 worden er diverse onttrekkingen gedaan die in 2024 niet plaatsvinden. Hierdoor vallen de onttrekkingen in 2024 lager uit. Dit zijn onder andere onttrekking t.b.v. trainees (€ 150.000), onttrekking operational excellence: organisatieadviseur (€ 49.000) en een onttrekking van € 73.000 voor de invoering omgevingswet.
- Vanaf 2025 vindt er geen onttrekking meer plaats van € 1,3 mln. vanwege tijdelijke frictiekosten door het opzeggen van de dienstverleningsovereenkomst door Leidschendam-Voorburg.

Overige verplichte informatie

De volgende informatie moet volgens BBV-regelgeving verplicht worden opgenomen in de programmabegroting en betreft het overzicht overhead met toelichting daarop.

Overzicht overhead

Onder de term *overhead* verstaan we alle ondersteunende activiteiten die nodig zijn om gemeentelijke producten en diensten te leveren (de verstrekking van een uitkering, de aanleg van wegen et cetera).

In de beleidsprogramma's nemen we alleen kosten op die betrekking hebben op het primaire proces. Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces nemen we op in het taakveld 'overhead' volgens de definitie van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

(bedragen x € 1.000)

Overzicht Overhead		
Omschrijving rubriek	Begroting 2022	Begroting 2023
<u>Personeelskosten</u>		
- Loonkosten	31.132	32.243
- Overige personeelskosten	4.059	4.075
- Bijdragen van derden	-1.408	-768
<u>Huisvesting</u>		
- Kapitaallasten	995	992
- Overige huisvestingskosten	2.927	2.928
<u>Facilitair</u>		
- kosten	503	503
<u>ICT</u>		
- Kapitaallasten	886	1.321
- Overige ICT- kosten	4.639	4.615
Subtotaal	43.733	45.909
Doorbelasting overhead aan grondexploitatie	-735	-1.075
Doorbelasting overhead aan investeringen	-2.173	-2.495
Totaal overhead	40.825	42.339
Reservemutaties	-3.751	-3.608
Saldo taakveld overhead	37.074	38.731

Toelichting tabel overhead:

- *Personeelskosten*
Dit betreft loonkosten die deel uitmaken van het zogenoemde P-budget van de organisatie zoals opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.
De overige personeelskosten betreffen onder andere opleiding en vorming, werving en selectie en salarisadministratie.
De bijdragen van derden bestaat uit een geraamde vergoeding voor elders gedetacheerd personeel en de vergoeding van Midden-Delfland en Leidschendam-Voorburg (tot 1 juli 2022) voor ICT-diensten
- *Huisvesting*
De overige huisvestingskosten bestaan voor het overgrote deel uit de bruto-beschikbaarheidsvergoeding die de gemeente aan De Groene Schakel betaalt.
- *Reservemutaties*
Een deel van de overheadkosten wordt op grond van eerdere raadsbesluiten gedekt uit verschillende reserves.
Voor begrotingsjaar 2023 gaat het om de volgende onttrekkingen:
Reserve digitalisering € 400.000

Reserve nieuwbouw gemeentehuis	€ 1.635.591
Algemene reserve	€ 73.405
Reserve flankerende personele middelen	€ 1.499.000

De dekking vanuit de reserves is in 2023 € 0,14 miljoen lager dan in 2022. In 2023 wordt € 1,300 miljoen onttrokken aan de reserve flankerende middelen als gevolg van het wegvallen van de bijdrage van derden doordat Leidschendam-Voorburg vanaf 1 juli 2022 niet langer de ICT-dienstverlening afneemt. In 2022 was er € 0,65 mln. aan onttrekking geraamd (half jaar).

In 2023 wordt er € 0,6 miljoen minder onttrokken aan de reserve Sociaal Domein / Algemene reserve ten opzichte van 2022. In 2022 zijn er incidentele loonkosten en bijbehorende organisatiekosten geraamd.

In 2023 wordt € 0,2 mln. minder onttrokken aan de reserve digitalisering, in 2022 was dit incidenteel € 0,2 mln. hoger.

Afwijkingen tussen 2023 en 2022

Na aftrek van de bijdragen uit de reserves en bijdragen van derden en na doorbelasting aan investeringen en grondexploitaties bedragen de overheadkosten in 2023 circa € 38,7 miljoen. In 2022 was dit € 37,1 miljoen.

De verklaring voor het nadelige verschil van € 1,6 miljoen luidt als volgt:

- De kosten van de huisvesting en voor facilitaire zaken zijn in 2023 nagenoeg gelijk aan die voor 2022.
- De personele kosten zijn gestegen door de doorwerking van de caostijging per 2021.
- De kapitaallasten van investeringen ten behoeve van ICT stijgen met € 0,4 mln. ten opzichte van 2022 vanwege geplande vervangingen
- De doorbelasting aan de grondexploitaties en investeringen zijn ten opzichte van de begroting 2022 per saldo gestegen met € 0,6 mln.

Kostenonderbouwing tarieven

De tarieven en de bijbehorende kostenonderbouwing berekenen we apart, omdat deze niet een op een uit de programma's kunnen worden afgeleid. De reden hiervoor is dat de directe kosten zijn opgenomen op de betreffende programma's, terwijl de kosten van btw en overhead hier geen onderdeel van uitmaken.

De *overhead*kosten verdelen we volledig over de directe uren. Dit betekent dat voor alle op taakvelden toerekenbare uren een algemene opslag *overhead* geldt. We maken een uitzondering voor de medewerkers in de buitendienst. Bij deze medewerkers rekenen we de kosten voor de huisvesting voor 25% toe en de kosten van de gemeentewerven volledig. De kosten voor ICT rekenen we hier slechts voor 50% toe. De reden hiervoor is dat de medewerkers die vooral in de buitendienst werkzaam zijn minder gebruik maken van deze faciliteiten.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

totale <i>overhead</i>	=	opslagtarief <i>overhead</i> (per direct uur)
aantal directe uren		

In de paragraaf lokale heffingen lichten we de kostenonderbouwingen toe, inclusief de toerekening van *overhead*.

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

5. PARAGRAFEN

5.1 Lokale heffingen

5.1.1 Inleiding

Een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente zijn de lokale heffingen. Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges. De opbrengsten van de belastingen gaan naar de algemene middelen. Dit betekent dat de opbrengsten voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen ingezet kunnen worden. Bij retributies en leges is sprake van een tegenprestatie van de gemeente. Hierbij mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor uitvoering van de taak.

De paragraaf Lokale heffingen gaat over inkomsten en de lokale lastendruk en is als volgt opgebouwd:

- a. De geraamde inkomsten;
- b. Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen;
- d. Een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Toerekenen overhead

Voor de berekening van de tarieven voor lokale heffingen moet de overhead op een consistente wijze worden toegerekend. In Westland worden de overheadkosten volledig omgeslagen naar rato van op de taakvelden geraamde loonkosten. Voor alle op taakvelden toerekenbare uren geldt een algemene opslag overhead. Voor de medewerkers van Ruimte-Buiten geldt een uitzondering met een lager opslagtarief overhead. Deze medewerkers zijn met name in de buitendienst werkzaam en maken minder gebruik van faciliteiten. De totale kosten van de overhead worden ook opgesplitst naar lasten met btw en zonder btw. Op basis van de verhouding wordt een berekening gemaakt hoeveel btw over de overhead mag worden toegerekend aan de lasten van de verschillende kostendekkende berekeningen.

Uitgangspunten

De tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. De hoogte van de OZB ontwikkelt zich jaarlijks conform de nationale consumentenprijsindex. Voor 2023 bedraagt deze 2,4%.

Vertaling naar tarieven

Voorgesteld wordt de tarieven van de onroerendezaakbelastingen en de rioolheffing met 2,4% te laten stijgen. De tarieven van de afvalstoffenheffing zullen op basis van de huidige kostenonderbouwing met 2,5% moeten dalen, omdat de kostendekkendheid meer bedraagt dan de wettelijk toegestane 100%. Hierdoor bedraagt de stijging van de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde circa 0,5 %. De woonlasten voor huurders zullen dan zelfs met circa 0,7% dalen.

Bij de overige tarieven wordt uitgegaan van een inflatiecorrectie van 2,4%. Er wordt afgezien van de invoering van reclamebelasting per 2023.

Vaststellen van tarieven

De kostendekkendheid in deze paragraaf is berekend op basis van 'bestaand beleid', dus zonder de tariefsverhogingen. Dat kan een vertekend beeld geven. Actualisatie van deze gegevens én keuzes rond tariefstelling en -voorstellen worden aan de gemeenteraad voorgelegd. Hiervoor bieden we in december 2022 alle gewijzigde verordeningen voor de gemeentelijke belastingen en heffingen aan bij de gemeenteraad. Ook wordt er een begrotingswijziging toegevoegd. De overige wijzigingen die effect hebben op de gemeentelijke belastingen en heffingen worden bij de eerste actualisatie in het voorjaar van 2023 aan de gemeenteraad voorgelegd.

5.1.2 Geraamde inkomsten

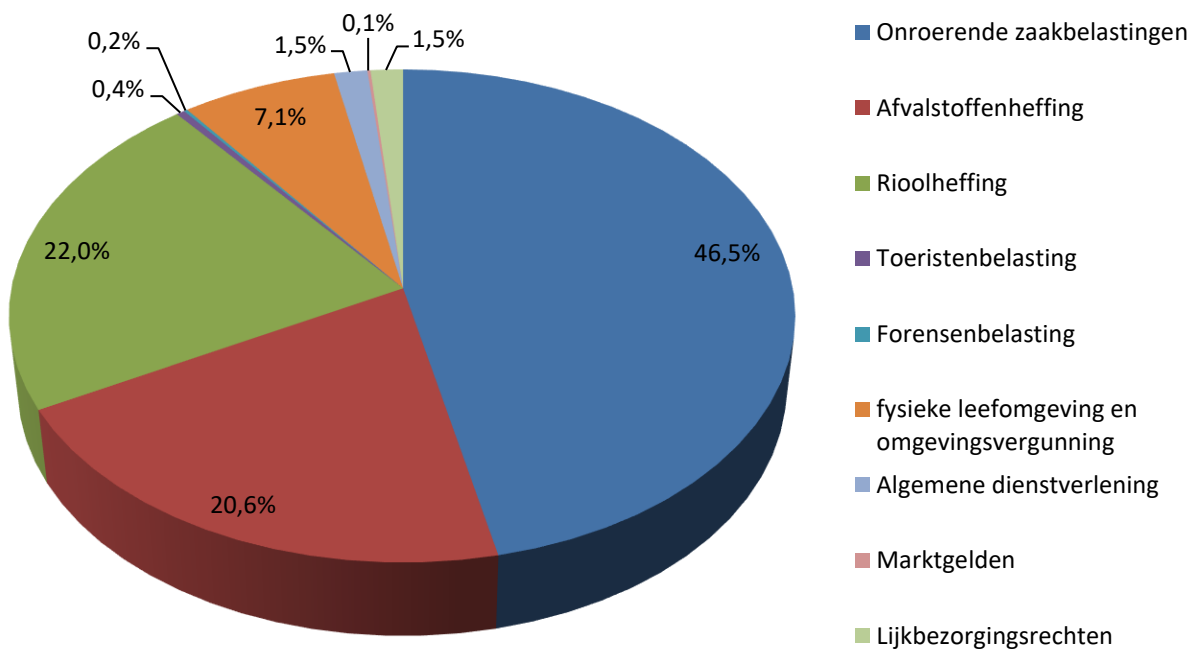
In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten uit belastingen, retributies en leges.

(bedragen x € 1.000)

Geraamde inkomsten belastingen en heffingen	Raming Inkomsten 2022	Raming Inkomsten 2023
Onroerendezaakbelastingen	32.675	32.596
Afvalstoffenheffing	14.471	14.453
Rioolheffing	14.695	15.434
Toeristenbelasting	270	270
Forensenbelasting	115	115
Leges		
- Titel 1 Algemene Leges	1.259	1.066
- Titel 2 Fysieke leefomgeving/Wabo	4.989	4.989
Marktgeden	97	97
Lijkbezorgingsrechten	1.038	1.038
Totaal	69.609	70.058

Het merendeel van de inkomsten uit lokale heffingen bestaat in 2023 uit onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. De te verlenen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing (€ 420.000) en rioolheffing (€ 218.000) is in mindering gebracht op de opbrengsten. De opbrengsten van de afvalstoffenheffing zijn exclusief de opbrengst van de deelstromen, maar inclusief de opbrengst van het grofvuil (€ 18.000).

Figuur: opbouw lokale belastingen en heffingen 2023

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicatoren Omschrijving prestatie- indicator	Nulmeting	Werkelijk			Prognose			
		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aanvragen kwijtschelding bin- nen 12 weken afhandelen Nulmeting in jaar 2011.	100%	90%	100%	80%	100%	100%	100%	100%
Tijdig opleggen gecombi- neerde aanslagen met WOZ- beschikking 1 maart: > 95% 1 juni: 100% Nulmeting in jaar 2011.	96,2% 98,3%	96% 99%	96% 98%	94% 96%	96% 98%	96% 98%	96% 98%	96% 98%
Bezwaren afhandelen voor: 1 oktober: > 80% 31 december: 100% Nulmeting in jaar 2010.	65% 86%	45% 90%	41% 92%	68% 93%	85% 99%	85% 99%	85% 99%	85% 99%
Reacties burgers binnen 1 werkdag beantwoorden: > 95% Nulmeting in jaar 2010.	93%	95%	95%	96%	96%	96%	96%	96%
Automatische incasso uitbrei- den tot: > 40% Nulmeting in jaar 2010.	40%	44%	44%	44%	45%	45%	45%	45%
Saldo openstaande debiteuren over de laatste 6 jaar terug- brengen tot ≤ 0,50% Nulmeting in jaar 2010.	1,09%	0,44%	0,72%	0,60%	0,72%	0,48%	0,48%	0,48%

5.1.3 Beleid lokale heffingen

Het beleid van de lokale heffingen is vastgelegd in gemeentelijke verordeningen. Deze verordeningen bieden we jaarlijks in december ter vaststelling aan bij de gemeenteraad.

5.1.4 Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen

Tarieven belangrijkste lokale heffingen	Begroting	Begroting
Omschrijving soort heffing	2022	2023 ¹
Onroerendezaakbelastingen (% WOZ-waarde)		
- eigenaar woning ¹	0,0861%	
- eigenaar niet-woning ¹	0,2522%	
- gebruiker niet-woning ¹	0,1899%	
Afvalstoffenheffing		
- eenpersoonshuishouden	€ 283,20	€ 276,72
- tweepersoonshuishouden	€ 319,80	€ 312,60
- meerpersoonshuishouden	€ 357,24	€ 349,20
Rioolheffing		
eigendom (% WOZ-waarde)		
- woning ¹	0,0196%	
- niet-woning ¹	0,0438%	
gebruik (per aansluiting)		
- eenpersoonshuishouden	€ 168,96	€ 172,92
- tweepersoonshuishouden	€ 190,68	€ 195,24
- meerpersoonshuishouden	€ 212,64	€ 217,68
- bedrijven	€ 219,12	€ 224,28

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is een belasting voor:

- De eigenaar van een woning of bedrijfspand (object);
- De huurder of gebruiker van een bedrijfspand.

De gemeente Westland voert de waardering voor de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) in eigen beheer uit. Het onroerend goed wordt elk jaar gewaardeerd voor de WOZ. Hierdoor volgt de WOZ-waarde jaarlijks de marktontwikkeling. Westland hanteert bij herwaardering het uitgangspunt dat de tarieven conform de waardeontwikkelingen worden aangepast. De stijging van de gemiddelde WOZ-waarden wordt gecompenseerd door een gelijktijdige daling van de tarieven. Dit wordt gehanteerd om de waardeontwikkelingen van woningen en niet-woningen niet van invloed te laten zijn op de opbrengst. Voor de aanslag OZB geldt voor belastingjaar 2023 de vastgestelde waarde van het onroerend goed volgens het prijspeil van 1 januari 2022.

Er is nog geen nauwkeurig inzicht te geven in de lokale waardeinstijgingen van de huizenprijzen. Daarom wordt voorlopig uitgegaan van een stijging van 9,5% (Bron: Waarderingskamer landelijk gemiddelde in 2022). Ook zijn nog onvoldoende marktgegevens bekend en/of geanalyseerd om een betrouwbaar beeld te geven van de waardeontwikkeling van niet-woningen. Het unieke karakter van niet-woningen in Westland maakt dat het nauwelijks nut heeft de landelijke trend te volgen. Ook cijfers uit de regio bieden, gezien de grote onderlinge verschillen, weinig houvast. Voor de prijzen van niet-woningen wordt uitgegaan van gelijkblijvende WOZ-waarden.

Afvalstoffenheffing

De gemeente laat huishoudelijk afval ophalen en verwerken. Ook kunnen inwoners hun grof huishoudelijk afval naar een van beide milieustraten brengen. Hiervoor betaalt elk huishouden afvalstoffenheffing. Uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is dat de tarieven kostendekkend zijn. De heffing is gedifferentieerd in tarieven per huishoudtype. Bewoners met een inkomen tot 100% van het wettelijk sociaal minimum kunnen kwijtschelding van de afvalstoffenheffing krijgen.

¹ De tarieven voor het jaar 2023 zijn mede afhankelijk van de waardeontwikkeling en zullen kort voor de behandeling door de gemeenteraad in december bekend zijn.

Afvalstoffenheffing	Begroting 2023	
	Baten	Lasten
7.3 Afval kosten taakvelden incl. (omslag)rente		11.886.200
2.1 Verkeer en vervoer kosten taakveld incl. (omslag-) rente		230.000
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen		-1.237.000
Netto kosten taakveld		10.879.200
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		1.003.800
Btw		2.220.500
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
7.3 Afval heffingen huishoudelijk afval	14.855.400	
7.3 Afval grofvuil	18.000	
6.3 Inkomstenregeling (kwijtschelding)	-420.000	
Totaal afvalstoffenheffing	14.453.400	14.103.500
<i>Dekkingspercentage 2023</i>		<i>102,5%</i>
<i>Dekkingspercentage 2022</i>		<i>100,0%</i>

Toelichting afvalstoffenheffing:

De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.1 Verkeer en vervoer, betreffen de straatreiniging. De straatreiniging wordt door de gemeente uitgevoerd met het oog op het functioneren van de riolering, verkeer aanbieden van afval en de verkeersveiligheid. Wij schatten in dat 15% van de kosten van de straatreiniging betrekking heeft op de afvalinzameling.

Op basis van de huidige cijfers komt het dekkingspercentage van de afvalstoffenheffing in 2023 2,5% hoger uit dan de toegestane maximale 100% kostendekkendheid. Ten opzichte van de berekening van 2022 is er nauwelijks verandering in de geraamde lasten. Bij de vaststelling van de Verordening Afvalstoffenheffing 2022 werd ervan uitgegaan dat de baten uit afvalstoffenheffing voor 2023 zouden toenemen. Op basis van de berekening in deze begroting blijkt dat niet reëel. In december 2022 wordt een voorstel voor aanpassing van de tarieven 2023 aangeboden. Hierin wordt rekening gehouden met de uitkomst van deze berekening en recente ontwikkeling op het gebied van afvalinzameling voor zover deze nog niet zijn meegenomen in deze begroting. Dit mede zoals gemeld in de raadsinformatiebrief over omschakeling afvalbeleid.

Omdat de geraamde opbrengst van de afvalstoffenheffing hoger is dan de geraamde kosten, moeten de tarieven worden verlaagd. In december 2022 wordt een voorstel voor verlaging van de tarieven ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd, inclusief een begrotingswijziging.

Toelichting egalisatievoorziening afval:

Een deel van de toegerekende btw in het tarief wordt gestort in de egalisatievoorziening afval ter dekking van eventuele tekorten. Op 1 januari 2023 bedraagt het saldo van de egalisatievoorziening € 941.000.

Rioolheffing

Met de rioolheffing worden de kosten van de gemeentelijke waterzorgplichten verhaald. Uitgangspunt is dat het bij het verhaal van kosten niet alleen gaat om water dat vanaf een perceel via de riolering wordt afgevoerd, maar dat ook kosten worden verhaald die worden opgeroepen door het verwerken van hemelwater en door het treffen van maatregelen ter voorkoming van problemen met grondwater.

De modelverordening rioolheffing die als basis geldt voor de Verordening Rioolheffing gemeente Westland is gemoderniseerd. De belangrijkste wijziging is dat de eis van directe of indirecte aansluiting voor belastingplicht voor de rioolheffing vervalt. Het perceel heeft geen directe of indirecte aansluiting nodig om in de heffing betrokken te worden. Zorgplichten reiken veel verder dan aansluiting op het

buizenstelsel dat voor de afvoer van afvalwater wordt gebruikt. De gevolgen door klimaatverandering hebben een steeds grotere impact op zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Het profijt van de nakoming van alle zorgplichten komt alle eigenaren en alle gebruikers van alle percelen ten goede, ook die zonder aansluiting.

Hierdoor worden meer onroerende zaken betrokken in de heffing. De tarieven voor rioolheffing zijn op dit moment 95% kostendekkend. Voorgesteld wordt de tarieven van de rioolheffing met 2,4% te laten stijgen. Hierdoor stijgt de kostendekkendheid naar verwachting tot 97,3%. Dit wijkt enigszins af van de uitgangspunten uit het vigerende gemeentelijk rioleringsplan (Beheerkader afvalwater, hemelwater en grondwater 2018-2022) waarin door de raad de financiële noodzaak is vastgesteld de heffing t/m 2023 jaarlijks met 8% te verhogen of tot 2027 jaarlijks met 4% te verhogen om gedurende de komende 50 jaar voldoende middelen te hebben om de (afval)wateropgave te kunnen uitvoeren. In december 2022 worden de tarieven ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd, inclusief een begrotingswijziging.

Rioolheffing	Begroting 2023	
	Baten	Lasten
7.2 Kosten taakveld Riolering incl. (omslag)rente		9.838.700
7.2 Dotatie vervangingsinvestering, artikel 44 lid 1		2.100.000
2.1 Verkeer en vervoer		346.800
2.4 Economische havens en waterwegen		1.089.600
Netto kosten taakveld		13.375.100
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		1.477.500
Btw		1.389.600
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
7.2 Riolering (plus areaaluitbreiding)	15.652.100	
6.3 Inkomstenregeling (kwijschelding)	-218.000	
Totaal rioolheffing	15.434.100	16.242.300
Dekkingspercentage voor mutatie voorziening		95,0%
Onttrekking voorziening artikel 44 lid 2	808.200	
<i>Dekkingspercentage 2023</i>		<i>100,0%</i>
Dekkingspercentage 2022		100,0%

Toelichting rioolheffing:

- De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.1 Verkeer en vervoer, zijn de kosten van straatreiniging en een gedeelte m.b.t. watertaken, onderdeel duikers. De straatreiniging wordt door de gemeente uitgevoerd met het oog op het functioneren van de riolering, verkeer aanbieden van afval en de verkeersveiligheid. Een exacte verdeling over de onderdelen is niet te bepalen. Wij schatten in dat 15% van de kosten van de straatreiniging betrekking heeft op de riolering. De kosten voor de duikers worden voor 100% toegerekend aan de riolering;
- De kosten, die toegerekend worden vanuit taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen betreffen de kosten van de watertaken. Deze kosten worden voor 70% toegerekend aan de riolering. De overige 30% wordt gezien als kosten voor de vaarroutes;
- Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater 2018-2022: in het (verbreed) gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) plannen we de uitvoeringsmaatregelen als renovaties en vervangingsinvesteringen van het gehele rioleringsstelsel. Daarnaast is er aandacht voor de gezamenlijke en integrale inzet van exploitatiegelden voor het onderhoud van het gehele (afval-) watersysteem. De gemeente Westland investeert met aanzienlijke bedragen in beheer en onderhoud, vervanging, systeemoptimalisatie en het op orde houden van het watersysteem en het rioolstelsel. De kosten worden hoofdzakelijk gefinancierd uit de rioolheffing. De tariefstructuur rioolheffing bestaat uit een eigenarenheffing en gebruikersheffing. Deze tariefstructuur blijft gehandhaafd.

- Er is gewerkt aan het opstellen van een Water- en Rioleringsplan 2023-2027 (WRP). Dit zal na vaststelling door de raad het Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater vervangen. Dit zal gevolgen hebben voor het takenpakket dat onder de verbrede rioolheffing valt;
- Voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen (Voorziening artikel 44 lid 1d BBV): in het tarief mogen spaarbedragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen worden meegenomen. Deze worden als last genomen in de exploitatie en toegevoegd aan de voorziening. De voorziening toekomstige rioolvervangingsinvesteringen bedraagt op 1 januari 2022 € 4,8 miljoen. In 2023 bedraagt de storting € 2,1 miljoen en zal € 1,7 mln. geïnvesteerd worden;
- Voorziening artikel 44 lid 2: opbrengsten uit de rioolheffing en gespaarde gelden als gevolg van uitgestelde werkzaamheden moeten uitsluitend én blijvend voor het rioleringsdoel worden bestemd en worden ondergebracht in een voorziening. Eventuele tekorten worden onttrokken aan de voorziening Riolering. De voorziening Riolering bedraagt op 1 januari 2022 € 10 miljoen. De raad heeft vastgesteld dat de toegerekende kosten voor de watertaken gecompenseerd worden door een dotatie aan de Voorziening artikel 44 lid 2 (vanuit de algemene middelen). De kosten voor de watertaken (incl. overhead en btw) bedragen in 2023 € 1,6 miljoen;
- In het Beheerkader Afvalwater, Hemelwater en grondwater is opgenomen dat voor de hoogte van de gemeentelijke tarieven jaarlijks een tariefstijging wordt voorgesteld van 4%. Voorgesteld wordt om de tarieven in 2023 te verhogen met de inflatiecorrectie van 2,4%. De verwachte meeropbrengst 2022 als gevolg van de invoering van de Verordening Riool- en Waterzorgheffing Westland 2022 werkt structureel door en rechtvaardigt een kleinere tariefstijging. Dit wordt nader toegelicht bij de Prorap 2022 en de Verordening Riool- en Waterzorgheffing Westland 2023.

Toeristenbelasting

Dit betreft een belasting, die wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene zijn opgenomen in de Basisregistratie Personen (BRP). Om een eerlijke verdeling te bewerkstelligen wordt de toeristenbelasting geheven op basis van een percentage van het "kale" overnachtingstarief. De hoogte van het tarief is een vast percentage van 5% van de overnachtingsprijs met een minimum van € 1,25 per persoon per overnachting. Het minimumbedrag dient als stimuleringsmaatregel voor de inschrijvingen van arbeidsmigranten en verzekert Westland van een basisopbrengst. Er worden geen jaarlijkse aanpassingen gedaan van het tarief, omdat de inflatie verdisconteerd is in de overnachtingsprijs. Door het heffen van een toeristenbelasting dragen ook niet-inwoners bij in de kosten van de algemene voorzieningen.

Forensenbelasting

Dit betreft een belasting die wordt geheven van degene die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning beschikbaar houdt.

Leges Titel 1, 2 en 3

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 1, 2 en 3. De leges stijgen met de inflatiecorrectie van 2,4%. Uitzondering zijn de tarieven waarvoor een wettelijk maximum geldt.

Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt en vereenvoudigt de regels voor ruimtelijke projecten. Met behulp van één digitaal loket wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten. Bijvoorbeeld woningbouw op oude bedrijventerreinen of de bouw van windmolenparken.

De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. De Omgevingswet bundelt 26 wetten, 60 Algemene Maatregelen van Bestuur en 75 ministeriële regelingen naar 1 wet, 4 Algemene Maatregelen van Bestuur en 1 Omgevingsregeling.

Er ontstaat veel keuzevrijheid om iets te regelen over de leefomgeving: algemene regels (zorgplichten), meldingsplichten of vergunningplichten. Alleen bij de vergunningplichten is legesheffing mogelijk. Die keuzevrijheid en de financiële consequenties bemoeilijken het opstellen van de legesverordening en een (tijds) raming van de kostendekkendheid.

De Eerste Kamer vindt dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2023 het uitgangspunt moet blijven. Dit moet provincies, gemeenten en waterschappen in staat stellen hun voorbereidingen daarop in te richten en ervoor zorgen dat de uitvoering geen vertraging oploopt. Centrale vraag was of de inwerkingtreding van de wet per 1 januari 2023 verantwoord is of niet. In de Kamer leefde echter de wens dat de ICT-problemen bij het digitale loket voor omgevingsvergunningen eerst moeten zijn opgelost voordat de wet op 1 januari aanstaande kan ingaan. In oktober wordt onder meer een nieuw advies verwacht van het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT). Dit advies komt er op verzoek van de Eerste Kamer. Hierna wil een meerderheid van de Kamer definitief besluiten over de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Het volgende plenaire debat over dit onderwerp staat - onder voorbehoud - gepland voor 1 november 2022.

Voorbereiding Legesverordening 2023

In verband met de geplande invoering van de Omgevingswet worden twee Legesverordeningen voorbereid. De eerste op basis van de huidige wetgeving en de tweede op basis van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2023. De Omgevingswet heeft ingrijpende gevolgen voor de leges en de legesverordening. Er geldt overgangsrecht tot uiterlijk eind 2029.

Financiële gevolgen Omgevingswet.

Aan de hand van het werkmodel legesverordening van de VNG wordt een Legesverordening 2023 voorbereid en de kostendekkendheid doorgerekend. Tevens wordt een begrotingswijziging voorbereid. De gevolgen voor de kosten zijn vooralsnog onduidelijk. Wel is duidelijk dat bij de invoering de legesinkomsten met ca. € 1 mln. zullen dalen. Invoering van de Omgevingswet zal naar verwachting pas op de lange termijn (10 jaar) financiële voordelen voor gemeenten kunnen hebben.

Overzicht kostendekkendheid op basis van de huidige wetgeving

Overzicht leges Titel 1, 2 en 3		Begroting 2023		
Titel	Leges	Baten	Lasten	Dekking
1	Algemene dienstverlening	1.065.700	4.836.100	22,0%
2	Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	4.988.800	5.368.000	92,9%
3	Europese dienstenrichtlijn	26.700	292.700	9,1%
Totaal inkomsten leges Titel 1, 2 en 3		6.081.200	8.887.000	68,4%

Op basis van artikel 13, tweede lid, van de Europese Dienstenrichtlijn geldt voor titel 3 dat slechts kruissubsidiëring binnen elk hoofdstuk mogelijk is. Binnen titel 1 en 2 is kruissubsidiëring mogelijk tussen de verschillende hoofdstukken. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat kruissubsidiëring is toegestaan, ook tussen verschillende titels of activiteiten die ogenschijnlijk geen enkele relatie hebben. Voor de toets aan de opbrengstlimiet blijven de totaal geraamde baten en lasten van alle tarieven uit de legesverordening van belang.

Leges Titel 1

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 1.

Leges Titel 1 Algemene dienstverlening		Begroting 2023		
Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	Burgerlijke stand	178.000	590.300	30,2%
2	Reisdocumenten	236.800	901.600	26,3%
3	Rijbewijzen	335.000	815.700	41,1%
4	Verstrekingen uit BRP	23.400	463.000	5,0%
9	Overige publiekszaken	36.600	694.100	5,3%
10	Gemeentearchief	2.600	769.300	0,3%
11	Huisvestingswet	60.000	82.500	72,7%
12	Leegstandwet	4.000	41.200	9,7%
16	Kansspelen	1.500	26.000	5,8%
17	Telecommunicatie	148.000	358.300	41,3%
18	Verkeer en vervoer	38.000	64.000	59,3%
19	Diversen	1.800	30.100	6,0%
Totaal inkomsten leges Titel 1 voor 2023		1.065.700	4.836.100	22,0%
Totaal inkomsten leges Titel 1 voor 2022		1.529.000	4.136.400	30,4%

Toelichting leges Titel 1:

- De wettelijk gemaximeerde tarieven worden gehanteerd, omdat de tarieven nog niet kostendekkend zijn. Deze maximumtarieven worden elk jaar door het Rijk vastgesteld.
- Hoofdstuk 4 en 9: de kosten voor de registratie niet-ingezetenen (RNI) worden niet toegerekend, omdat hier geen legesinkomsten tegenover staan.
- In de begroting 2023 is de verwachte personele inzet geactualiseerd en dit heeft geleid tot een hogere toerekening aan bovengenoemde activiteiten. De uitkomst van de berekening van de kostendekkendheid is daarmee afgenomen.
- De werkelijke baten over 2021 waren hoger dan begroot. Ook voor 2022 wordt een voordeel ten opzichte van de begroting verwacht. Als dit voordeel structureel van aard is, zal bij een volgende actualisatie van de begroting worden voorgesteld de begrote baten structureel te verhogen. Dit zou dan ook weer leiden tot een aangepaste berekening van de kostendekkendheid.

Titel 2

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 2.

Leges Titel 2: Dienstverlening vallend onder leefomgeving/omgevingsvergunning		Begroting 2023		
Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	Begripsomschrijvingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	Vooroverleg/beoordelen conceptaanvraag	11.000	181.900	6,1%
3	Omgevingsvergunning	4.933.100	4.745.900	103,9%
4	Vermindering	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
5	Teruggaaf	-15.000	212.200	n.v.t.
6	Intrekking omgevingsvergunning	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7	Wijziging omgevingsvergunning o.g.v. wijziging project	5.000	60.600	8,3%
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	54.700	167.500	32,7%
9	Vervallen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
10	Diversen	0	0	n.v.t.
Totaal leges Titel 2 voor 2023		4.988.800	5.368.000	92,9%
Totaal leges Titel 2 voor 2022		4.988.800	4.476.700	111,4%

Toelichting leges Titel 2:

- De mate van kruissubsidiëring blijkt uit de hiervoor vermelde kostenopstelling. Omdat alle kosten rechtstreeks zijn terug te leiden naar Wabo-gerelateerde werkzaamheden en hieraan veelal medewerkers van dezelfde cluster of teams werkzaam zijn, ligt kruissubsidiëring voor de hand. Daarnaast worden meeropbrengsten uit Titel 2 verrekend (kruissubsidie) met de tekorten van Titel 1 en Titel 3. Hiermee wordt voorkomen dat in perioden dat er relatief veel Wabo-gerelateerde aanvragen zijn, de tarieven moeten worden verlaagd, terwijl elders nog tekorten ontstaan die als gevolg van wettelijke maximumtarieven niet kostendekkend kunnen worden gemaakt;
- De gemeente Westland streeft naar kostendekkende tarieven voor de Wabo-gerelateerde leges. Tevens wordt gestreefd de overige leges meer kostendekkend te maken. De tarieven dienen maatschappelijk aanvaardbaar te zijn, wat wil zeggen dat de tarieven die de gemeente Westland hanteert niet buitensporig hoog mogen zijn in vergelijking met de omliggende gemeenten;
- De begrote uren worden naar rato verdeeld over het aantal verwachte activiteiten per hoofdstuk;
- Het Wabo-proces is ingericht volgens het lean-principe. Het proces is volledig gedigitaliseerd en ingericht op processturing. De kosten zijn inzichtelijk en de legestarieven zijn hierop afgestemd;
- Hoofdstuk 3: In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat gemiddelde bouwwerken leiden tot kruissubsidiëring van grote naar kleine bouwwerken. Deze kruissubsidiëring is echter zeer divers. Het is niet mogelijk om cijfermatig de gevolgen te laten zien. Voor alle bouwwerken geldt immers dat dezelfde bouwsom niet automatisch leidt tot dezelfde kosten. Dat is mede afhankelijk van het soort gebouw, de ligging en of er sprake is van een (gemeentelijk) monument. Voor de raming wordt uitgegaan van een gemiddeld bedrag per bouwsomcategorie.

Titel 3

In de onderstaande tabel staan de geraamde inkomsten van de leges Titel 3.

Leges Titel 3: Europese dienstenrichtlijn		Begroting 2023		
Nummer	Hoofdstuk	Baten	Lasten	Dekking
1	Horeca	12.000	55.600	21,6%
2	Organiseren evenementen of markten	13.000	224.400	5,8%
3	Seksbedrijven	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
4	Splitsingsvergunning woonruimte	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
5	Marktstandplaatsen en standplaatsen	1.700	12.700	13,4%
6	Winkeltijdenwet	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
7	In deze titel niet benoemde vergunning, onthef- fing of andere beschikking	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal leges Titel 3 voor 2023		26.700	292.700	9,1%
Totaal leges Titel 3 voor 2022		26.700	270.600	9,9%

Toelichting leges Titel 3:

- De producten of diensten uit Titel 3 mogen onderling niet worden verrekend (kruissubsidiëring), tenzij sprake is van een onderling verband. Hiervan is in de huidige legestabel echter geen sprake. Per product of dienst mag geen winst worden gemaakt;
- Hoofdstuk 2: voor een evenement waar minder dan 100 bezoekers aanwezig zijn kan een melding volstaan als het aan de vereisten voldoet van artikel 2.25 van de APV Westland. Een evenement wordt als 'groot' beschouwd indien er meer dan 600 bezoekers zijn, het twee of meer aaneengesloten dagen duurt of ernstige gevolgen kan hebben voor de openbare orde. Een 'gemiddeld' evenement heeft tussen de 100 en 600 bezoekers en duurt maximaal één dag.

Marktgeden

Onder de naam marktgeden wordt in de gemeente Westland een recht geheven voor het innemen van een standplaats op het marktterrein op de dagen en uren dat er markt wordt gehouden zoals dit in de 'Marktverordening Westland' is vastgesteld. De heffingsmaatstaf is het aantal strekkende meters per

dagdeel dat een vaste standplaatshouder, een dagplaatshouder of een standwerker op de markt in gebruik neemt. Voor het gebruik van (kracht-) stroom wordt een toeslag toegerekend. Er geldt een tarief per dag, kwartaal of jaar. Omgerekend naar een gelijk aantal dagen, bedraagt het tarief per kwartaal 90% van het dagtarief. Het jaartarief bedraagt dan 90% van het kwartaaltarief. Dit kan worden beschouwd als een stimuleringsmaatregel met als doel de perceptiekosten te beperken.

Marktgeden	Begroting 2023	
	Baten	Lasten
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente		124.300
Inkomsten taakveld(en) excl. heffingen		-500
Netto kosten taakveld		123.800
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		57.400
Btw		2.800
Totale kosten		183.900
Opbrengst heffingen	84.000	
Opbrengst energie	12.800	
Opbrengst evenementen	500	
Totaal	97.300	183.900
<i>Dekkingspercentage 2023</i>		52,9%
<i>Dekkingspercentage 2022</i>		81,4%

Toelichting marktgeden:

- De veegkosten van de markt worden voor 50% toegerekend. Hierbij gaan we ervan uit dat niet al het vuil op het plein wordt veroorzaakt door de markten, maar dat ook sprake is van zwerfvuil.
- Het dekkingspercentage is afgenomen ten opzichte van de begroting 2022. Ook in de jaarrekening 2021 was dit zichtbaar. Dit is voornamelijk het gevolg van toename van de kosten van het straatvegen.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het beheer en gebruik van de zes gemeentelijke begraafplaatsen en voor de door de gemeente te verlenen diensten bij begrafenissen.

Lijkbezorgingsrechten	Begroting 2023	
	Baten	Lasten
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente begraafplaatsen en crematoria		2.423.000
Netto kosten taakveld		2.423.000
<i>Toe te rekenen kosten:</i>		
0.4 Overhead incl. (omslagrente)		579.900
Btw		28.300
Totale kosten		3.031.200
<i>Opbrengst heffingen:</i>		
Begraafplaatsen en crematoria	1.038.300	
Onttrekking voorziening ter dekking kosten	495.900	
Totaal	1.534.200	2.230.0700
<i>Dekkingspercentage 2023</i>		50,6%
<i>Dekkingspercentage 2022</i>		67,0%

Toelichting lijkbezorgingsrechten:

- Het percentage kostendekking is op basis van deze begroting afgenomen. Dit is het gevolg van een toename van de lasten voor dagelijks beheer en onderhoud conform de bijstelling via de eerste actualisatie over 2022.
- In 2021 zijn de tarieven met ca. 35% verhoogd. Daarom is bij de begroting 2022 voorgesteld de tarieven niet verder te verhogen. Voor 2023 wordt voorgesteld om de tarieven te verhogen met de inflatiecorrectie van 2,4%
- Voorziening Afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen: in overeenstemming met BBV-richtlijnen is een voorziening gevormd waarin de ontvangen afkoopsommen worden gestort. Deze afkoopsommen worden gebruikt voor het onderhouden van de begraafplaatsen. Een deel van de afkoopsommen vallen vrij ter dekking van de onderhoudskosten. De voorziening Afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen bedraagt per 1 januari 2022 € 1,15 miljoen;
- Voorziening Grafrechten: naast de voorziening afkoopsommen onderhoud begraafplaatsen is een tweede voorziening gevormd. Hierin worden de betaalde grafrechten gestort. De grafrechten hebben betrekking op meerdere jaren en moeten worden verdeeld over de jaren, afhankelijk van de duur van het grafrecht. De stand van de voorziening Grafrechten bedraagt per 1 januari 2022 € 5,18 miljoen.

4.1.5 Lokale lastendruk

Voor de bepaling van de lokale lastendruk hanteren we de ontwikkeling van de woninggebonden belastingen. Dit zijn de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de onderstaande tabel is de opbouw opgenomen van de lokale lastendruk in Westland voor de jaren 2021, 2022 en 2023

Figuur Lokale lastendruk gemiddelde woning

Met ingang van 2020 sluiten we aan bij de gemiddelde WOZ-waarde zoals deze bekend is gemaakt op de website van de Waarderingskamer. De gemiddelde WOZ-waarde zoals vermeld bij de Waarderingskamer ligt in het algemeen iets hoger dan de gemiddelde WOZ-waarde zoals wij deze voorheen hanteerden. Voor de berekening van de lokale lastendruk bedraagt de gemiddelde waarde van een woning € 339.000 in 2021, € 373.000 (+10%) in 2022 en € 408.000 (+ 9,5%) in 2023. Hierbij wordt voor 2023 uitgegaan van een gemiddelde waardeverhoging van 9,5%

De lokale lastendruk voor een eigenaar van een woning met een meerpersoonshuishouden bedroeg in 2021 € 963,93, in 2022 € 963,99 en stijgt in 2023 tot € 969,74.

5.1.6 Kwijtscheldingsbeleid

De wettelijke regels gaan ervan uit dat een belastingplichtige een ontvangen aanslag moet betalen. Alleen in een beperkt aantal uitzonderlijke situaties kan kwijtschelding worden verleend. Deze kwijtschelding kan alleen worden verleend als de gemeenteraad die mogelijkheid heeft vastgesteld. De raad doet dat in het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid. Dit beleid bepaalt de belastingen waarvan kwijtschelding mogelijk is en de voorwaarden waaronder de kwijtscheldingsprocedure plaatsvindt. De gemeenteraad is hierbij gebonden aan landelijk voorgeschreven regels van de staatssecretaris van Financiën. Deze regels komen erop neer dat alleen burgers met een inkomen tot ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

De gemeente Westland hanteert ten aanzien van de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%. Voor meer informatie wordt verwezen naar de Leidraad Invordering gemeentelijke belastingen Westland.

5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

5.2.1 Inleiding

Gemeente Westland heeft zoals iedere organisatie te maken met risico's. Het is van belang om die risico's inzichtelijk te hebben, onder andere omdat de risico's de uitvoer van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden.

5.2.2 Risicomanagement

Het Beleidskader Risicomanagement (2016) legt de uitgangspunten voor risicomanagement vast en heeft als vertrekpunt "de ambitie om de risico's te beheersen, zonder op doelrealisatie in te moeten boeten." Om de financiële gevolgen die ontstaan wanneer een risico zich daadwerkelijk voordoet, op te kunnen vangen wordt een weerstandsvermogen aangehouden. Op basis van een risico-inventarisatie binnen de organisatie wordt berekend hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. De risico-inventarisatie is vooral gericht op risico's met financiële gevolgen en is een momentopname (juni/juli 2022). Daarnaast introduceren we in deze paragraaf het onderdeel frauderisicomanagement. Ten slotte wordt in deze paragraaf stilgestaan bij een aantal verplichte financiële kengetallen op grond van het BBV, dat erop is gericht om raadsleden meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Doorontwikkeling risicomanagement

De Rekenkamercommissie heeft een onderzoek uitgevoerd naar het risicomanagement in Westland. De aanbevelingen die hier uit voortkomen vormden aanleiding voor de verbeteropdracht 'doorontwikkeling risicomanagement' en het benoemen van een risico adviseur. Onderdeel van de verbeteropdracht is het introduceren van het centraal strategisch risicoregister (CSR) waarin de voornaamste risico's worden weergegeven en waarbij tevens aandacht is voor risico's met andersoortige schade dan financieel. Dit jaar is er daarom voor het eerst een onderscheid gemaakt tussen risico's waarvan de schade en kans kwantificeerbaar is en (strategische) risico's waarbij dat niet goed mogelijk is.

Grondexploitatie

Het grondbedrijf rapporteert jaarlijks haar risicoprofiel in het Meerjarenperspectief Grondbedrijf (MPG). In dit MPG zijn de risico's gedetailleerd terug te vinden. De risico's van het grondbedrijf maken integraal onderdeel uit van de benodigde weerstandscapaciteit.

5.2.3 Risicoregister

In onderstaande tabel worden, conform beleidskader risicomanagement, de kwantificeerbare risico's met een ingeschatte kans groter of gelijk aan 50% weergegeven. Het ingeschatte risico is lager dan in voorgaande jaren omdat nu specifiekere uitvraag is gedaan naar de risico's en diverse risico's niet meer aan de orde zijn.

Risico's met kwantificeerbare kans en schade	Ingeschat schadebedrag
Ontsluiting Maasdijk / Honderdland	€ 3.600.000
Niet geheel terughalen boete renteconversie bij externe partijen (deelnemingen grex)	€ 3.000.000
Sociaal domein	€ 2.900.000
SOK Honderdland	€ 1.800.000
Risico's grex deelneming OBWZ	€ 1.500.000
Liermolen Molensloot grond onder schoollocatie	€ 700.000
Bijdragen derden bij grootschalige activiteiten	€ 500.000
Risico's grex deelneming ONW	€ 300.000
Liermolen Molensloot plankosten	€ 300.000
Faillissement van contractpartijen	€ 200.000
Totaal	€14.800.000

In onderstaande tabel worden voornaamste niet-kwantificeerbare (strategische) risico's weergegeven.

Risico's met niet kwantificeerbare kans en schade
1. Marktontwikkelingen (Door schaarste van grondstoffen en prijsontwikkelingen waardoor ambities beperkt of niet gehaald worden)
2. Arbeidsmarktontwikkelingen (Schaarste van arbeidskrachten, vergrijzing, verloop)
3. Rampen (Milieuschade, klimaatschade, pandemie, cybercrime, terrorisme)
4. Ondermijning (Ongewenste beïnvloeding van het openbaar bestuur en bedrijfsleven door verwevenheid van de onder- en bovenwereld)
5. Wendbaarheid en keuzes (Het risico om door de groei van de van de gemeente en de organisatie in samenhang met de schaarste arbeid, kapitaal en ruimte, minder wendbaar te zijn en daardoor niet wendbaar genoeg kunnen om integraal keuze te kunnen maken)
6. Omgevingswet (In verband met landelijke besluitvorming kent de implementatie van omgevingswet nog veel onzekerheid op het gebied van procesaanpassingen, ICT/automatisering en derving van leges. Deze kosten zijn op dit moment niet met zekerheid te ramen.)

Naast genoemde risico's moeten we rekening houden met risico's die ontstaan door verschillende ontwikkelingen op Europees en wereldniveau waar Nederland en de gemeente Westland in het bijzonder mee geconfronteerd worden (bijvoorbeeld het steeds duurder en mogelijk schaarser van gas en elektriciteit).

5.2.4 Frauderisicomanagement

Naast de risico's die samenhangen met het behalen van (beleids)doelen, hebben we als gemeentelijke organisatie ook te maken met frauderisico's. Voor het fraudebestendig maken van Westland wordt frauderisicomanagement daarom meegenomen in de verbeteropdracht 'doorontwikkeling risicomanagement'. Daarnaast is een Coördinator Integriteit en Veilige Publieke Taak aangesteld om hier een bijdrage aan te leveren. In 2023 wordt een aantal regelingen (o.a. de regeling melding misstanden en de regeling nevenfuncties) geactualiseerd

5.2.5 Weerstandsvermogen

Onder het weerstandsvermogen verstaan wij het vermogen van onze gemeente om financiële risico's op te kunnen vangen zodat taken voortgezet kunnen worden en doelen bereikbaar blijven. Dit weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (middelen die beschikbaar zijn om niet begrote kosten te dekken) en de benodigde weerstandscapaciteit (de risico's die de gemeente loopt met een kans van 50% of hoger). De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om risico's op te vangen.

Voor de gemeente Westland gelden op begrotingsbasis de volgende posten als beschikbare weerstandscapaciteit:

- Algemene reserve;
- (Een vast geormerkt deel van de) reserve Versterking financiële soliditeit;
- Post onvoorzien.

De weerstandsratio geeft aan in hoeverre de gemeente Westland in staat is risico's op te vangen. In de Beleidsnota reserves en voorzieningen 20 21 (vastgesteld in de raad van maart 2021) is in art. 2.2.8 bepaald dat wordt gestreefd met de weerstandsratio uit te komen in de bandbreedte tussen 1,0 – 1,4. Deze bandbreedte wordt als norm 'voldoende' gekwalificeerd. Tevens is in de nieuwe Beleidsnota opgenomen dat een vast geormerkt deel van de reserve Versterking financiële soliditeit als bestanddeel van de weerstandscapaciteit wordt gekwalificeerd.

5.2.6 Benodigde weerstandscapaciteit

Methodiek van kwantificeren strategische risico's

Zoals hierboven is gemeld is in het beleidskader Risicomanagement is vastgelegd dat de benodigde weerstandscapaciteit voor strategische risico's zal worden bepaald door de zogenoemde digitale

methode. Hierbij worden de risico's, waarvan het waarschijnlijk wordt geacht dat deze zich voordoen (kans van optreden > 50%), in volle omvang meegenomen. Op basis van de gebruikelijke methode is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 14.8 miljoen

5.2.7 Beschikbare weerstandscapaciteit

Op grond van de nu bekende gegevens kan het volgende overzicht worden gegeven:

Beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2023 (bedragen x 1 mln.)	
<i>Reservecapaciteit</i>	
Algemene reserve (het deel vrije ruimte daarin)	39,7
Geormerkt deel van de Reserve financiële soliditeit	21,7
Post onvoorzien	0,1
Beschikbare weerstandscapaciteit	61,5

5.2.8 Weerstandsvermogen

Op basis van een recente actualisatie van het gemeentelijk risicoprofiel ontstaat ten aanzien van de weerstandsratio het volgende beeld:

Weerstandsratio (bedragen x 1 mln.)	
Risico's	14,8
Benodigde weerstandscapaciteit	14,8
<i>Aangemerkt als beschikbare capaciteit:</i>	
Algemene Reserve en onvoorzien	
Beschikbare weerstandscapaciteit	39,8
Weerstandsratio	2,69

Bij de berekening is afgezien van het geormerkt deel van de Reserve financiële soliditeit van € 21,7 miljoen omdat de Algemene Reserve en de Post Onvoorzien al genoeg dekking bieden voor een uitstekend weerstandsstandratio.

De algemeen geaccepteerde norm voor het weerstandsvermogen is als volgt:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	2,0 < x	Uitstekend
	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	x < 0,6	Ruim onvoldoende

Als we de ratio van de gemeente Westland voor 2023 afzetten tegen de norm, dan is er sprake van een uitstekend weerstandsvermogen.

5.2.9 Financiële kengetallen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is bepaald dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf financiële kengetallen worden opgenomen. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen. De kengetallen en de beoordeling zijn bedoeld om raadsleden op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie.

Het gaat om de volgende financiële kengetallen:

- I.A Netto schuldquote
- I.B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (correctie door de uitleenquote)
- II Solvabiliteitsratio

- III Grondexploitatie dan wel voorraadquote
- IV Structurele exploitatieruimte
- V Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

I.A Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Onder de eigen middelen worden in deze context de gemeentelijke exploitatiebaten exclusief reservemutaties verstaan. De fluctuatie in baten wordt vooral veroorzaakt door de jaarlijkse verschillen in de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie.

(bedragen x € 1.000)

Netto schuldquote	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Vaste schulden	319.225	308.733	276.859	259.492	232.702	223.589
B Netto vlottende schuld	49.553	49.553	49.553	49.553	49.553	49.553
C Overlopende passiva	35.622	35.621	35.621	35.621	35.621	35.621
D Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
E Uitzetting < 1 jaar	36.093	36.093	36.093	36.093	36.093	36.093
F Liquide middelen	148	148	148	148	148	148
G Overlopende activa	17.868	17.868	17.868	17.868	17.868	17.868
H Totaal baten (excl. reserves)	306.090	379.232	351.502	333.937	339.962	338.466
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H *100%	114,4%	89,6%	87,6%	87,0%	77,6%	75,2%

I.B Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast. De verstrekte leningen worden uitgedrukt in de zogenaamde uitleenquote.

(bedragen x € 1.000)

Uitleenquote	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Verstrekte leningen	18.578	18.226	17.875	17.524	17.198	16.872
B Totaal baten (excl. reserves)	306.090	379.232	351.502	333.937	339.962	338.466
Uitleenquote (A/B)*100%	6,1%	4,8%	5,1%	5,2%	5,1%	5,0%

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen wordt berekend door de uitleenquote af te trekken van de netto schuldquote.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Netto schuldquote	114,4%	89,6%	87,6%	87,0%	77,6%	75,2%
B Uitleenquote	6,1%	4,8%	5,1%	5,2%	5,1%	5,0%
Netto gecorrigeerde schuldquote (A-B)	108,3%	84,8%	82,5%	81,8%	72,5%	70,2%

II Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balans-totaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten). Landelijk geldt als norm dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

(bedragen x € 1.000)

Solvabiliteitsratio	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Eigen vermogen	264.861	241.799	234.100	226.130	228.584	211.827
B Balanstotaal	727.289	694.121	657.215	633.746	611.833	588.467
Solvabiliteitsratio (A/B)*100%	36,4%	34,8%	35,6%	35,7%	37,4%	36,0%

III Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

De voorraden kunnen als aandeel van de inkomsten worden uitgedrukt. Dat levert de voorraad-quote als kengetal op.

(bedragen x € 1.000)

Grondexploitatie	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Voorraden	185.506	141.265	97.997	72.997	46.997	20.997
B Totale baten (excl. reserves)	306.090	379.232	351.502	333.937	339.962	338.466
Grondexploitatie (A/B)*100%	60,6%	37,3%	27,9%	21,9%	13,8%	6,2%

De gemeente beschikt over grote voorraden bouwgrond en heeft voor de verwerving en ontwikkeling de nodige financieringsmiddelen moeten aantrekken. Bij verkoop van de gronden worden middelen gegenereerd, die gebruikt worden om schulden af te lossen. De totale schuldpositie dient mede te worden afgezet tegen de grondpositie van de gemeente. Dit kan plaatsvinden door bovenstaand kengetal voor de grondexploitatie van de netto-gecorrigeerde schuldquote af te trekken, zodat er een goede indruk ontstaat van de schuld die op de exploitatie drukt.

Effectieve schuldquote	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
A Netto gecorrigeerde schuldquote	108,3%	84,8%	82,5%	81,8%	72,5%	73,6%
B Voorraadquote	60,6%	37,3%	27,9%	21,9%	13,8%	6,5%
Effectieve schuldquote (A-B)	47,7%	47,5%	54,6%	59,9%	58,7%	64,1%

IV Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

(bedragen x € 1.000)

Structurele exploitatieruimte	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Omschrijving						
A Structurele lasten	284.826	327.698	351.696	335.780	337.591	339.016
B Structurele baten	295.666	331.887	354.206	337.644	341.657	340.880
C Structurele toevoegingen reserves	1.810	2.161	2.357	2.346	2.336	2.325
D Structurele onttrekkingen reserves	2.340	2.301	2.360	2.657	2.630	2.664
E Totale baten (excl. reserves)	303.938	330.163	351.502	333.937	339.962	338.466
Structurele exploitatieruimte (B-A)+(D-C)/E	3,7%	1,31%	0,71%	0,65%	1,28%	0,65%

V. Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1, uitgedrukt in een percentage.

Woonlasten meerpersoonshuishoudens		Werkelijk 2020	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 310	€ 320	€ 321	€ 328
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 256	€ 277	€ 285	€ 292
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 283	€ 366	€ 357	€ 349
D	Eventuele heffingskorting				
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A + B + C – D)	€ 849	€ 963	€ 963	€ 969
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin t-1	€ 740	€ 776	€ 811	€ 904
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E / F) x 100%		114,7%	124,1%	118,7%	107,2%

Beoordeling onderlinge verhouding kengetallen

Voor een juiste beoordeling van de financiële positie van de gemeente moeten de kengetallen altijd in samenhang worden gezien. Juist gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding kunnen de cijfers een goed beeld geven van de financiële gezondheid van de gemeente Westland.

Financiële kengetallen

Ten opzichte van de stand in de jaarrekening 2021 nemen de vaste schulden tot en met 2026 met € 96 miljoen af. Deze afname is mede het gevolg van geraamde grondverkopen, zoals ook blijkt uit de afname van de grondvoorraden bij het kengetal grondexploitatie. De eigen vermogenspositie van de gemeente neemt de komende jaren weliswaar af, maar ook het balanstotaal neemt af als gevolg van de genoemde grondverkopen. Daardoor blijft de solvabiliteitsratio over de jaren stabiel. Deze schommelt de komende jaren naar verwachting rond de 35%, waarbij landelijk als norm geldt dat de solvabiliteitsratio boven de 20% ligt.

Ook daalt de netto gecorrigeerde schuldquote als gevolg van aflossingen van leningen uit verwachte opbrengsten van grondverkopen. Tot en met 2026 blijft de schuldquote ruim onder de door de VNG als kritisch aangemerkte richtlijn van 130% (waarbij voor een percentage tussen 100% en 130% geldt dat voorzichtigheid is geboden). De effectieve schuldquote stijgt naar verwachting in de komende jaren. Deze ontwikkeling is verbonden met de niet grondgebonden investeringsambitie in de Westlandse samenleving van raad en college.

De begrote woonlasten voor de Westlandse inwoners zijn hoger dan het landelijk gemiddelde. De woonlasten stijgen in 2022 minder hard dan de inflatie. Hierdoor wordt het verschil met het landelijk gemiddelde verkleind.

Op grond van de positieve financiële indicatoren (schuldpositie afgenomen, solvabiliteitsratio ruim boven de norm, de groei in de belastingcapaciteit en de toename van de weerstandsratio, kan worden geconcludeerd dat de begrote financiële positie van onze gemeente een stevige basis heeft voor de komende begrotingsjaren. Hiermee is Westland goed voorbereid op de grote maatschappelijke opgaven die op ons afkomen.

5.3 Onderhoud kapitaalgoederen

5.3.1 Inleiding

De gemeente beheert, onderhoudt en investeert in de openbare ruimte in wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Dit worden kapitaalgoederen genoemd. Kapitaalgoederen hebben vaak een hoge financiële waarde en gaan een langere periode mee. Het onderhoud aan kapitaalgoederen is van groot belang om te zorgen voor een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving voor onze inwoners. Voor een aantal zaken is wettelijk vastgelegd dat de gemeente hiervoor verantwoordelijk is, bijvoorbeeld het onderhouden van wegen en het aanleggen van riolering.

In deze paragraaf komen aan de orde: het beleidskader voor het onderhoud van de kapitaalgoederen, de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. De documenten die hierop betrekking hebben, worden ingedeeld van strategisch tot uitvoerend niveau. Er wordt gewerkt met beleids- en beheerkaders en een uitvoerend programma. In onderstaande tabel is hiervan een overzicht opgenomen. Daarnaast zijn ook andere gemeentelijke beleidskaders en opgaven relevant, zoals op het gebied van klimaatadaptatie en energie.

Onderwerp	Looptijd	Datum vastgesteld	Vastgesteld door	Cyclus
Beleidskader				
Gebiedsgericht plan	2019-2022	21 mei 2019	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Gebiedsgericht plan	2023-2027	nog vast te stellen	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Beheerkaders				
Beheerkader Afvalwater, hemelwater en grondwater	2018-2022	11 december 2018	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Beheerkader Algemene begraafplaatsen	2018-2022	11 december 2018	gemeenteraad	1x per 4 jaar
Uitgangspuntennota vastgoedbeleid		2009	gemeenteraad	Bij nieuw beleid
Uitvoering				
Uitvoeringsprogramma GGP	2020-2026	9 maart 2022	College	1x per jaar
Integraal Onderwijshuisvestingsplan (IHP)	2019-2022	22 januari 2019	gemeenteraad (ter kennisname)	
Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijk vastgoed			Ambtelijk	1x per jaar

5.3.2 Beleidskaders

Het Gebiedsgericht Plan (GGP) is een strategisch kader en geeft richting aan de ontwikkeling, inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het vastgoed van de gemeente Westland. De afgelopen jaren is dit gedaan op basis van het door de gemeenteraad op 21 mei 2019 vastgestelde GGP. In 2022 is een nieuw GGP 2023-2027 opgesteld dat door de gemeenteraad nog moet worden vastgesteld. Wanneer dit is vastgesteld zal het GGP 2019-2022 komen te vervallen.

Met inachtneming van de wettelijke taak om de kapitaalgoederen te beheren en te onderhouden, wordt binnen de gemeente Westland de uitvoering gecoördineerd op basis van programma's. In het strategische kader GGP 2023-2027 zijn de programma's vastgelegd die betrekking hebben op de kapitaalgoederen, namelijk:

- Groen en Recreatie;
- Begraafplaatsen;
- Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen);
- Waterhuishouding (Water en riolering);
- Infrastructuur (Boven- en ondergronds).

We hanteren bij de zorg voor de kapitaalgoederen een minimum-kwaliteitsniveau dat voldoet aan de CROW norm 'C'. In het GGP is de relatie tussen de kwaliteitsniveaus die gehanteerd worden en die van de CROW aangegeven. In onderstaande tabel is aangegeven dat onze ondergrens 'matig' gelijk is aan het kwaliteitsniveau 'C' volgens de CROW.

KWALITEITSNIVEAUS				
	BURGERMETING	BEELDKWALITEIT (CROW)	TECHNISCHE KWALITEIT (CROW / NEN)	
ZEER GOED	Waardering > 8	A+	R++	Uitstekend
GOED	Waardering 7 - 8	A	R+	Goed
VOLDOENDE	Waardering 6 - 7	B	R	Redelijk
MATIG	Waardering 5 - 6	C	R-	Matig
ONVOLDOENDE	Waardering < 5	D	n.v.t.	Slecht

Afbeelding: Referentiekader kwaliteitsniveaus

5.3.3 Beheerkaders

Voor een aantal onderdelen is of wordt een nieuw beheerkader opgesteld om nadere uitwerking te geven aan de kernwaarden en kwaliteitsniveaus. Met het beheerkader afval-, hemel- en grondwater werd aan de verplichting uit de Wet milieubeheer voldaan om te beschikken over een rioleringsplan, maar door de Omgevingswet vervalt deze verplichting. De gemeente Westland behoudt echter haar wettelijke taken op het gebied van afval-, hemel- en grondwater en beleids- en beheertaken voor het oppervlaktewater en klimaatadaptatie. Er zijn daarnaast sterke relaties tussen het oppervlakte-, vuil-, hemel- en grondwater en ruimtelijke ontwikkelingen. Die interactie tussen de watersoorten, door toenemend gebruik van de ondergrond en de veranderingen in het klimaat maken een integrale benadering wenselijk. Door de visie op de hele (afval)waterketen en het oppervlaktewatersysteem tezamen op te nemen in een nieuw Water- en rioleringsplan (WRP) wordt het mogelijk om synergie te behalen bij de verdere verduurzaming van het gehele watersysteem. Ook is er specifiek een beheerkader Algemene begraafplaatsen, dit beschrijft de uitgangspunten en ontwikkelingen voor een toekomstbestendig en uniform beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen.

5.3.4 Uitvoeringsprogramma GGP

Het GGP heeft een strategisch karakter, dat wil zeggen dat hierin de Westlandse kernwaarden en doelen voor de openbare ruimte zijn vastgelegd. De concrete vertaling naar activiteiten en uitvoeringsmaatregelen wordt gemaakt in het uitvoeringsprogramma GGP. Het uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks herzien voor het eerste jaar, maar kent een doorkijk van zes daaropvolgende jaren. De uitvoering van de maatregelen vindt vervolgens zowel planmatig (beheer en onderhoud) als projectmatig (grootschalige en veelal complexe werkzaamheden) plaats binnen de financiële kaders. Dit alles op basis van regievoering en in lijn met één van de uitgangspunten van de organisatieontwikkeling die luidt: *zelf doen waar nodig, uitbesteden waar het kan*. De (grootschalige) activiteiten in de openbare ruimte worden gepland op basis van de kwaliteit van de openbare ruimte, kernwaarden, ambities, beschikbare middelen en waar we werk met werk kunnen maken (prioritering). Voor de integrale afhandeling van meldingen en klein onderhoud is één centraal servicecluster ingericht.

Door middel van continue inspecties en schouwen wordt het werkelijke kwaliteitsniveau van de te beheeren kapitaalgoederen in kaart gebracht en vergeleken met de afgesproken streefkwaliteiten. Ook voor de openbare ruimte geldt dat de kwaliteit minimaal voldoen aan het kwaliteitsniveau 'matig', wordt voorkomen dat sprake is van achterstallig onderhoud. Daar waar niet voldaan wordt aan de streefkwaliteit worden de benodigde beheer en onderhoudsactiviteiten geïntensiveerd of als investeringen in het uitvoeringsprogramma opgenomen. Over het kwaliteitsniveau van de kapitaalgoederen en de bijbehorende maatregelen wordt jaarlijks gerapporteerd in de verplichte paragrafen van de jaarrekening.

In onderstaande alinea's volgt per programma een toelichting.

Groen en Recreatie

Bij het ontwikkelen, beheer en onderhoud van het openbaar groen wordt zowel ingezet op het behoud van het aanwezige groen als op de aanleg van nieuw openbaar groen en groenstructuren. Kwalitatief goed onderhouden en bereikbaar groen in de dorpen, de woonwijken en het buitengebied vergroot de groenbeleving en het woongenot van bewoners. Daarnaast biedt het mogelijkheden tot recreëren en bevordert het de gezondheid. De groenblauwe verbindingsstructuur met een toegankelijk strand en goede verbindingen naar Midden-Delfland zorgt voor goede recreatie- en ontspanningsmogelijkheden. Het ontwikkelen en waar nodig versterken van de groen/blauwe structuren draagt bij aan de nabijheid van groen voor inwoners, recreatie (zoals varen en wandelen), waterkwaliteit, waterberging, klimaatadaptatie en aantrekkelijke woonmilieus. In het programma Groen en recreatie behoren verschillende onderdelen zoals openbaar groen, speelvoorzieningen, straatmeubilair en recreatiegebieden. Deze verschillende onderdelen en het kwaliteitsniveau hiervan worden elk kwartaal gemonitord.

Functionele en goed onderhouden speelvoorzieningen dragen bij aan een kindvriendelijke en aantrekkelijke woonomgeving. Met het oog op veiligheid wordt specifiek geïnspecteerd volgens de Europese normen en procedures. Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde (vervangings-)investeringen voor de komende tijd in het uitvoeringsprogramma opgenomen.

In onderstaande tabel is aangegeven wat het gewenste onderhoudsniveau is voor 2023:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Groen en recreatie	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Groenonderhoud	Voldoende/goed
Speelvoorzieningen	Goed
Recreatiegebieden	Voldoende

Het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 is gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2022.

Begraafplaatsen

Voor de (her)inrichting, beheer, onderhoud en gebruik van de zes gemeentelijke begraafplaatsen binnen gemeente Westland is een uniform en toekomstbestendig beheer en gebruik het uitgangspunt. De bijzondere functie van de begraafplaatsen wordt benadrukt en gerealiseerd door een parkachtige inrichting en beheer van de begraafplaatsen. Begraafplaatsen kennen een rustige uitstraling en het begraven en herdenken staat hier centraal. Hieraan wordt bijgedragen door het groen in te richten op basis van deze omgevingskwaliteit. Door middel van een beeldbestek worden de begraafplaatsen onderhouden en beheerd op het afgesproken kwaliteitsniveau "goed".

In onderstaande tabel is aangegeven wat het gewenste onderhoudsniveau is voor 2023:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Begraafplaatsen	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Begraafplaatsen	Goed

Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen)

De gemeente Westland heeft een omvangrijke vastgoedportefeuille die voornamelijk wordt ingezet voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. De gemeente is als eigenaar verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud en de exploitatie van het vastgoed. De gemeente stuurt op een financieel gezonde, doelmatige en efficiënte vastgoedportefeuille op het gebied van exploitatie, onderhoud en investeringen. Denk hierbij aan het optimaliseren van het vastgoed gebruik, het toepassen van klimaatadaptatie bij gebouwen, het nemen van energiebesparende maatregelen of het gebruik van levensduurrekkende materialen of middelen.

Voor een deel van de vastgoedportefeuille, zoals de zwembaden, is het beheer en onderhoud contractueel geregeld met de hoofdgebruiker, de exploitant. Het in portefeuille houden van vastgoed moet een doel dienen. Wanneer vastgoed zijn functie verliest, wordt het in principe afgestoten.

Naast vastgoed dat permanent wordt ingezet voor maatschappelijke doeleinden heeft de gemeente ook tijdelijk vastgoed in haar bezit. De tijdelijke voorraad bestaat uit het strategische vastgoed, de verkoopportefeuille en het vastgoed in grondexploitaties, dat tijdelijk beheerd wordt in afwachting van de start van bouwactiviteiten. De kernwaarden, doelen en kwaliteitsnormen en bijbehorende financiële uitgangspunten voor het in stand houden van vastgoed zijn vastgelegd in het GGP. De conditie oftewel de technische staat van het onderhoud van het gebouw is vastgelegd in NEN 2767. Deze methodiek is een instrument voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen. De conditiescores die bij deze methodiek horen staan in onderstaande tabel.

Conditie 3 wordt aangehouden voor kritische gebouwelementen en installatieonderdelen. Voor de andere gebouwelementen geldt een conditieniveau 4. Voor het onderhoud van het tijdelijke vastgoed dat de komende jaren nog in gebruik is hanteert de gemeente het kwaliteitsniveau van conditie 4 of 5. Afhankelijk van de duur van het gebruik wordt het beoogde conditieniveau bepaald. In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 weergegeven:

Conditie	Omschrijving	Toelichting
1	Uitstekende conditie	Nieuwbouwkwaliteit
2	Goede conditie	Instandhouding op goed representatief, bedrijfszeker en technisch niveau.
3	Redelijke conditie	Instandhouding op sober- en doelmatig niveau.
4	Matige conditie	Instandhouding op minimaal niveau waarbij gevolgschade wordt voorkomen.
5	Slechte conditie	Zeer minimaal onderhoudsniveau waarbij gevolgschade optreedt. Gebruik onder minimale condities.
6	Zeer slechte conditie	Technisch rijp voor sloop. Géén gebruik mogelijk

Waterhuishouding (Water en riolering)

De gemeente streeft naar een goede waterkwaliteit van het oppervlaktewater, omdat schoon water een belangrijke randvoorwaarde is voor een gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Om de waterkwaliteit te bevorderen zet de gemeente samen met haar partners, zoals Hoogheemraadschap van Delfland en Provincie Zuid-Holland, onder meer in op bescherming van drinkwaterbronnen, voldoende aanbod van zoetwater en het creëren van natte ecologische zones met natuurvriendelijke oevers. Om ongezuiverde lozingen op oppervlaktewater zo veel mogelijk te beperken, worden samen met deze partners en de tuinbouwsector afspraken gemaakt over het benutten en vasthouden van hemelwater, bevorderen van circulariteit en beschermen van cruciale infrastructuur. Actief grondwaterbeheer bij ontwikkelingen in de leefomgeving helpt verontreinigingen van het grondwater in de toekomst zo goed mogelijk te voorkomen.

In 2019 is het Beheerkader afval-, hemel- en grondwater vastgesteld waar in onder andere de beheermaatregelen en omvang van de investeringen zijn opgenomen tot en met 2022. In 2022 is gewerkt aan een nieuw water- en rioleringsplan (WRP 2023-2028). Na vaststelling zal dit het Beheerkader vervangen.

Het Westlandse rioolstelsel moet voldoen aan de vastgestelde eisen van veiligheid, namelijk kwaliteitsniveau “voldoende” in alle functiegebieden. Dit wordt vastgesteld op basis van inspecties (technische gegevens) en belevingsgegevens gebaseerd op binnenkomende meldingen. Het monitoren hiervan vindt continu plaats. Daarnaast wordt het stelsel voorbereid op toekomstige ontwikkelingen onder andere door systeemoptimalisaties en wordt afkoppelen standaard bij wijkrenovatie- en vervangingswerkzaamheden en bij nieuwe rioolaanleg, zodat overstorten (piekvervuiling) met vuilwater minder vaak plaatsvinden en de impact van overstorten op de waterkwaliteit kleiner is. Het huidige systeem is sober en doelmatig.

Waterkanten en beschoeiingen voldoen nog niet overal aan de gestelde aantrekkelijkheidseisen. Vanwege de staat van sommige beschoeiingen fungeren deze niet overal voldoende als grondkering

(technisch). Hierdoor wordt de doorvaart op die locaties beperkt (beleving). Voor wat betreft de veiligheid moet door goede afvoer worden voldaan aan de kwaliteitseis "voldoende". Door middel van meerjarenplanningen zijn de benodigde investeringen voor de komende tijd in de uitvoeringsprogramma's opgenomen. Voorts wordt doorgedaan met de insteek om, daar waar mogelijk, natuurlijke oevers aan te leggen in plaats van beschoeiingen.

In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 weergegeven:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Waterhuishouding	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Riool	Voldoende
Water	Voldoende/goed

Infrastructuur (Boven- en ondergronds)

Een goede aansluiting op de landelijke en internationale netwerken is essentieel voor de Westlandse economie. Verbetering van de doorstroming en het beter benutten van de parkeercapaciteit helpt de bereikbaarheid te optimaliseren voor zowel autoverkeer als fiets en openbaar vervoer. Ook de recreatieve netwerken moeten op orde zijn. Veiligheid speelt hierin een belangrijke rol. Inwoners en bezoekers moeten zich veilig in Westland kunnen verplaatsen. De toename van de verkeersintensiteiten vraagt om doelgerichte en effectieve maatregelen. De ontwikkeling van het R-net is hier een voorbeeld van. R-net is een te ontwikkelen netwerk van hoogwaardige en herkenbare bus- en tramlijnen door heel de Randstad.

Kwaliteitsniveaus van de verhardingen, belijning, bebording, verkeersregelinstallaties, bruggen, geluidsschermen en openbare verlichting worden systematisch gemonitord. De streefkwaliteiten zijn gedifferentieerd per functiegebied. Op basis van monitoring moet blijken of de kwaliteitsniveaus voldoen aan het gewenste onderhoudsniveau. Het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 is gelijk is aan het gemonitorde onderhoudsniveau in 2022.

Er worden werkzaamheden verricht om de doelstellingen uit het Energieakkoord 2020 te halen. Conventionele lichtbronnen worden zoveel mogelijk geclusterd per gebied en worden van energiebesparende ledverlichting voorzien. Ook wordt gewerkt aan slim energiemangement, dat zich vertaalt in het dimmen van verlichting op momenten waarbij een lager verlichtingsniveau nauwelijks merkbaar is en daardoor geen effect heeft op de (verkeers-)veiligheid. In de tabel wordt het gewenste onderhoudsniveau voor 2023 weergegeven:

Tabel gewenste onderhoudsniveau: Infrastructuur	
Producten	Gewenst onderhoudsniveau GGP
Verhardingen (incl. bebording en belijning)	Voldoende
Infrastructurele kunstwerken (bruggen en geluidsschermen)	Voldoende
Openbare verlichting	Voldoende
Straatreiniging	Voldoende/goed

5.3.5 Budgetbehoefte Gebiedsgericht plan 2023-2027

Het benodigde budget voortvloeiend uit de ambities vastgelegd in het GGP wordt per jaar gespecificeerd via het onderstaande overzicht. Naar aanleiding van (visuele) inspecties en schouwen die onderdeel uitmaken van dagelijks beheer is jaarlijks zicht op de werkelijke kwaliteitsniveaus (huidige status en omvang). De benodigde maatregelen voor het behouden en/of behalen van de gewenste streefkwaliteit kunnen enerzijds als dagelijks beheer maatregelen (exploitatiegelden) en anderzijds als investeringsmaatregel in het uitvoeringsprogramma GGP worden opgenomen. De jaarlijkse kosten van deze investeringen (rente en afschrijving) komen als kapitaallasten in de lopende exploitatie terug. De lasten zijn bepaald op basis van de levensduur en bijbehorende afschrijvingstermijnen.

Voor wat betreft de investeringen wordt nadrukkelijk gestuurd op het gemeente breed vastgestelde investeringsplafond van € 45 miljoen per jaar. Het is wenselijk om grip te houden op de investeringsplanning en de bijkomende effecten op de begroting. Het is van belang dat de hoeveelheid opdrachten goed aansluit bij de beschikbare capaciteit, zowel intern als extern. Dit betekent dat projecten en maatregelen getemporeerd of geschrapt kunnen worden. Daarbij blijft het van belang integraal te werken en gemeentebrede afwegingen te maken.

Het beschikbare budget voor het GGP heeft een financiële grens. Dit is de zogenaamde "silo". De silo is het jaarlijks min of meer gelijkblijvende financiële ruimte in de begroting die als dekking dient voor het uitvoeren van de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma. Een deel van die dekking komt vanuit de riool- en afvalstoffenheffingen en lijkbezorgingsrechten. Dit zijn de zogenaamde gesloten circuits.

De producten in het GGP zijn gelijk aan de producten uit de programmabegroting. De benodigde exploitatiegelden voor het dagelijks beheer en onderhoud staan in de programmabegroting opgenomen:

Pr.	Omschrijving programma	Omschrijving product
8	<i>Openbare Ruimte</i>	Groen en Recreatie Begraafplaatsen Gemeentelijk vastgoed en grond (gebouwen) Infrastructuur (Boven- en ondergronds) Waterhuishouding (Water en riolering)

5.4 Financiering

5.4.1 Inleiding

De financieringsfunctie heeft betrekking op het sturen en beheersen van de financiële vermogenswaarden, geldstromen en de financiële positie van de gemeente en de hieraan verbonden risico's. De financieringsfunctie betreft de wijze waarop de gemeente financiering aantrekt ten behoeve van de uitvoering van haar (meerjaren-)programmabegrotingen en investeringsopgaven. De financieringsbehoefte wordt voor een groot deel bepaald door de investeringen die worden gedaan, in bijvoorbeeld scholen, riolering en aanleg van wegen. Maar ook het aan- en verkopen van grondposities heeft hierop grote invloed.

De wettelijke kaders waarbinnen de financieringsfunctie wordt uitgeoefend zijn bepaald in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). De specifieke kaders voor de gemeente Westland zijn vastgelegd in de Financiële Verordening. Vervolgens is in het Treasury Statuut het beleid voor de financieringsfunctie verder uitgewerkt.

5.4.2 Financieringsbehoefte

Het begrote saldo van de leningenportefeuille per ultimo 2022 bedraagt € 308 miljoen. Op basis van bedragen die gerealiseerd zijn gedurende 2022, lijkt de werkelijke financieringsbehoefte voor 2022 hoger uit te komen. Deze werkelijke financieringsbehoefte is sterk afhankelijk van de investeringen en het tijdstip van de werkelijke transacties in onder andere de grondbedrijven. Een vertraging in verkoop van grondposities betekent dat de financieringsbehoefte voor 2022 tijdelijk hoger zal zijn. De financieringsbehoefte komt dan het volgende jaar weer op het verwachte niveau uit.

In het Financieel Meerjarig Plan zijn de exogene, onontkoombare ontwikkelingen verwerkt.

Uit de begroting 2023 volgt een totale financieringsbehoefte van € 21 miljoen inclusief de geraamde aflossingen van € 53 miljoen. Bij het bepalen van deze financieringsbehoefte is uitgegaan van de in deze begroting opgenomen investeringen en desinvesteringen.

De gemeente Westland heeft in het verleden een robuuste reservepositie opgebouwd en met de verkoop van aandelen Westland Energie Services en Caiway vet op de botten gekweekt. Deze financiële soliditeit die tot uiting komt in onder andere de solvabiliteit, maakt het voor Westland mogelijk de benodigde externe leningen aan te trekken om de financieringsbehoefte op te vangen. De verwachte solvabiliteit voor de begrotingsperiode wordt verder toegelicht in paragraaf 4.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is lange tijd historisch laag geweest. Westland heeft tot in het begin van 2022 daardoor de mogelijkheid gehad om leningen aan te trekken tegen zeer lage renteniveaus. De economische omstandigheden lijken in 2022 te verslechteren als gevolg van de oorlog in Oekraïne en de daaruit voortvloeiende energiecrisis, maar ook door de economische naweeën van de coronacrisis. De kans op een periode van recessie stijgt. De hoge energieprijzen en de onevenwichtigheid in de productieketens als gevolg van de coronacrisis hebben de inflatie opgestuwd en in het verlengde daarvan zijn de renteniveaus ook gestegen. Het invullen van de toekomstige financieringsbehoefte zal naar verwachting daardoor tegen hogere renteniveaus moeten plaatsvinden. De begrote totale schuldpositie daalt echter, er hoeven minder nieuwe langlopende leningen te worden aangetrokken waardoor het effect van een stijgende rente beperkt is. Het is voor gemeenten niet toegestaan om de toekomstige renteniveaus in te dekken door middel van derivatieve instrumenten.

Ontwikkeling langlopende leningen 2022-2026

In onderstaand overzicht is de verwachte ontwikkeling van de langlopende leningen weergegeven over de jaren 2022-2026.

(bedragen x € 1 mln.)

Ontwikkeling langlopende leningen	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Saldo per 1 januari	319	308	276	259	232	
Aflossingen	-37	-53	-33	-32	-31	-149
Financieringsbehoefte	26	21	16	5	22	64
Saldo per 31 december	308	276	259	232	223	
Mutatie schuldpositie	-11	-32	-17	-27	-9	-85

Het aangaan van leningen maakt het mogelijk om de wenselijke ontwikkelingen in de samenleving te realiseren. In 2023 is een verlaging van de schuldpositie begroot van € 32 miljoen naar een saldo van € 276 miljoen per ultimo 2023. De totale afname van de schuld wordt in de periode 2023-2026 op € 85 miljoen geschat. Deze afname van financieringsbehoefte en schuld vloeit voor een belangrijk deel voort uit de begrote grondverkoop van 2022.

De hierboven gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op een realistisch model ten aanzien van de investeringsuitgaven. Hiermee wordt bedoeld dat er in de cijfers rekening mee is gehouden dat er jaarlijks sprake is van een vertraging in de uitvoering van investeringen (overigens is ook bij onttrekkingen aan reserves hiervan sprake). In hoofdlijn komt dit neer op een gemiddeld jaarlijks investeringsvolume van € 30,5 miljoen (volume berekend op basis van het werkelijk gemiddelde investeringsvolume 2004-2022).

In 2022 wordt op de bestaande leningen een bedrag van € 37 miljoen afgelost. De overige behoefte wordt grotendeels bepaald door investeringen die wij doen. Voor het aantrekken van financiering hantieren wij bij het begroten voor de jaren 2023 en verder, een geraamd percentage van 1,35% voor lange leningen.

5.4.3 Kasgeldlimiet

De rente op kasgeldleningen is in de eerste 6 maanden van 2022 negatief geweest en heeft geschommeld rond de 45 basispunten. Over de korte financiering die wij hebben aangetrokken ontvingen wij dus ongeveer 0,45% op jaarbasis. Vanaf juli 2022 is de korte rente gestegen naar ongeveer 0,00%, de verwachting is dat gedurende de tweede helft van het jaar de korte rente verder zal oplopen tot mogelijk 0,75% aan het einde van het jaar.

De kortlopende rente ligt lager dan de rente op de langlopende leningen. Het lijkt voor de hand te liggen om nog uitsluitend korte leningen aan te trekken, omdat er dan een lagere rente moet worden betaald. Echter brengt dit het risico met zich mee dat wanneer de rente oploopt, er een herfinanciering moet plaatsvinden tegen hogere renteniveaus. Daarnaast is binnen de Wet Fido bepaald dat een gemeente niet meer korte leningen (looptijd één jaar of korter) mag aantrekken dan de geldende kasgeldlimiet. Deze limiet wordt vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal van het betreffende jaar. De limiet voor 2023 bedraagt € 31 miljoen, zijnde 8,5% van het begrotingstotaal van € 369 miljoen.

5.4.4 Renterisiconorm

Niet alleen het volume dat kort geleend mag worden is aan een limiet gebonden. Ook het bedrag waarover een gemeente renterisico mag lopen is gemaximeerd. Hiermee wordt voorkomen dat een onverwachte wijziging van de kapitaalmarktrente direct leidt tot grote schommelingen in onze jaarlijkse rentelasten. Ook de renterisiconorm is binnen de Wet Fido bepaald. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal.

(bedragen x € 1 mln.)

Ontwikkeling renterisico	2023	2024	2025	2026
Begrotingstotaal	389	346	345	344
Percentage renterisiconorm	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	78	69	69	69
Renterisico op vaste schuld	53	33	32	31
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	25	36	37	38

5.4.5 Rekenrente

De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de taakvelden. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage.

In het BBV worden alle externe rentelasten en rentebaten in eerste instantie begroot en verantwoord op het taakveld Treasury. Dit betekent dat ook alle rentebaten voortkomend uit het verstrekken van leningen aan woningcorporaties, sportinstellingen, ambtenaren, etc. op het taakveld Treasury moeten worden begroot en verantwoord.

Voor de rentetoerekening aan grondexploitaties geldt een verplichte berekeningswijze. Deze rente wordt dus niet via de systematiek van de renteomslag berekend.

Bij projectfinanciering is sprake wanneer een lening extern is aangetrokken specifiek ten behoeve van de financiering van een project (i.c. de piekbetaling voor de nieuwbouw gemeentehuis). De rentelasten voortkomend uit deze financiering moeten daarom aan die activiteit op het betreffende taakveld worden toegerekend.

Het BBV staat toe dat er een rentevergoeding over het eigen vermogen (reserves) wordt toegerekend. De bespaarde rente mag maximaal het rentepercentage zijn dat door de gemeente over extern aange trokken financieringsmiddelen wordt vergoed.

Onderdeel van de berekening van de omslagrente is de jaarlijkse rente-toevoeging aan voorzieningen, die gewaardeerd zijn op de methode van contante waarde. Bij de gemeente Westland gaat het dan om de pensioenvoorziening en wachtgeld voor (oud)wethouders.

Renteschema	Bedragen (x € 1.000)
A. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	5.158
B. Externe rentebaten	-350
Totaal door te berekenen externe rente	4.808
C.1 Rente grondexploitatie die moet worden doorberekend	-2.054
C.2 Rente van projectfinanciering	-186
Saldo door te berekenen rente	2.568
D.1 Rente over eigen vermogen	3.917
D.2 Rente over voorzieningen (op basis van contante waarde)	44
E. Aan taakvelden toe te rekenen omslagrente	6.529
F. Werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagrente	6.618
Renteresultaat op het taakveld treasury	89

Geraamd rentepercentage over externe financiering:	1,62%
Geraamd rentepercentage grondexploitatie:	1,09%
Geraamd omslagpercentage:	1,30%

Nb.: Het werkelijk aan taakvelden toegerekende omslagpercentage (F) mag maximaal 0,5% afwijken van wat op grond van het renteschema kan worden toegerekend (onder E).

5.4.6 Opgenomen geldleningen

Lange leningen kunnen wij direct bij een geldgever aantrekken, maar ook via een geldmakelaar. Geldgevers zijn van oudsher meestal banken, zoals BNG Bank en NWB Bank. Via geldmakelaars hebben gemeenten ook toegang tot geldverstrekkers uit de publieke sector.

5.4.7 Uitgezette geldleningen

Westland heeft een beperkte portefeuille uitgezette leningen. De belangrijkste leningen zijn de startersleningen, die voornamelijk via SVN lopen. Daarnaast is er nog een aantal personeelshypotheken en zijn er nog enkele oude uitstaande leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Het risico op deze leningen is zeer klein. In het totaal gaat het per ultimo 2022 om een bedrag van € 19 miljoen.

5.4.8 Garanties en borgstellingen

Naast uitgezette leningen verstrekt Westland garanties op leningen van derden die bij banken zijn aangehouden. Hiermee neemt de gemeente het debiteurenrisico dat de bank loopt over. Wanneer de geldnemer niet betaalt, zal de gemeente op de garantie worden aangesproken. Garanties worden uitsluitend verstrekt op financiering van maatschappelijke projecten, wanneer het project zonder garantie niet financieerbaar is.

Onderscheid wordt gemaakt tussen directe en indirecte garanties. Bij directe garanties wordt de garantie direct aan de bank gericht die de lening heeft verstrekt. Indirecte garanties worden verstrekt aan een waarborgfonds, dat op haar beurt de lening richting de bank garandeert. Grootste waarborgfonds is het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), dat de leningen van woningcorporaties garandeert. Gemeenten nemen een achtervangpositie in, als extra dekking voor het fonds, voor het geval het fondsvermogen op enig moment niet toereikend zou zijn. Uit hoofde van de achtervangpositie dient in dat geval een gemeente liquiditeit aan het fonds te verstrekken in de vorm van een achtergestelde, renteloze lening. Prognose voor de directe garanties per ultimo 2022 is € 117 miljoen, voor indirecte garanties is dit € 317 miljoen.

De gemeente heeft in 2021 een garantie-aanvraag van een deelneming ontvangen voor een investering. De betreffende deelneming heeft onvoldoende eigen middelen om de investering uit te voeren en verwachtte in 2021 een overbruggingskrediet nodig te hebben totdat externe financiers bereid zijn een projectfinanciering te verstrekken. De deelneming heeft de gemeentelijke aandeelhouders gevraagd garant te staan voor dit overbruggingskrediet voor een totaalbedrag van € 8,4 miljoen. In 2021 is de raad geadviseerd over de voorgenomen investering en de garantieaanvraag. Er zijn destijds geen bezwaren gemaakt. Gedurende het derde kwartaal van 2022 moet duidelijk worden of de garantie daadwerkelijk gesteld zal worden.

In de eerste helft van 2022 zijn er 2 garanties aangevraagd vanuit de sector sport. Een garantie voor een bedrag van € 67.500 is in het tweede kwartaal 2022 verstrekt aan V.V. Maasdijk ten behoeve van de renovatie van de kantine en de kleedruimten. Daarnaast is een garantie aangevraagd door Stichting Juliana Sportpark voor een bedrag van € 1.890.000 voor een bancaire lening ten behoeve van de uitbreiding van het aantal kleedkamers, de realisatie van een zittribune en aanpassingen in het clubgebouw. De definitieve besluitvorming over deze garantie zal in het vierde kwartaal van 2022 plaatsvinden.

5.5 Bedrijfsvoering

5.5.1 Inleiding

We willen in Westland prettig wonen, ondernemen en recreëren. Als gemeente stimuleren, faciliteren en initiëren we de nodige opgaven om dat te behouden en te versterken zoals op het gebied van bouwen en wonen, vergroening, kwaliteit van de openbare ruimte, vitale kernen, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, veiligheid en het sociaal domein. Hiervoor is een gemeentelijke organisatie nodig die resultaatgericht, snel, wendbaar en modern is. Inwoners, het bestuur, bedrijven en instellingen verwachten snelle en betrouwbare dienstverlening. Om dit te bereiken werken we aan een professionele en duurzame organisatie met eenzelfde bedrijfsvoering. In deze paragraaf samen met het (nieuwe) begrotingsprogramma 11 Organisatie/overhead schetsen we hoe we daar in 2023 invulling aan gaan geven. In deze Programmabegroting 2023 gaan we ervan uit dat er geen beperkingen vanwege corona zijn en de organisatie daardoor op een normale manier zal functioneren.

De inrichting van deze paragraaf is gebaseerd op de desbetreffende BBV-notitie: sturen en beheersen van de bedrijfsprocessen zijn niet de primaire verantwoordelijkheid van de raad, maar van het college. De raad moet zich wel een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering. We gaan in eerst in op de verschillende bedrijfsvoeringsteams en daarna op (verbeter)opdrachten in het kader van de organisatieontwikkeling.

5.5.2 Personeel en organisatie

Door de krapte op de arbeidsmarkt en de veranderde eisen die medewerkers stellen aan hun werkgever moeten we ons als organisatie extra inspannen om mensen te behouden. Medewerkers blijven tegenwoordig niet meer jaren bij dezelfde werkgever werken. De mobiliteit neemt toe, maar ook vaardigheden waarover een medewerker moet beschikken veranderen. Wetgeving en taken worden moeilijker en de burger mondiger. Medewerkers willen een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij en tegelijkertijd zichzelf ontwikkelen. De balans tussen werk en privé wordt belangrijker en deze raakt ook steeds meer verweven. Daarom zetten we naast de grote ontwikkelopgave van de robuuste organisatie ook in op een lerende organisatie, hybride werken, duurzame inzetbaarheid en vitaliteit

5.5.2.1 (Uitdagend) werkgeverschap

Dit geven we vorm via de organisatieontwikkelopdracht 'Opdrachtgericht werken' (Zie Paragraaf 5.5.5.1). We werken niet alleen meer resultaatgericht, maar zullen talenten van medewerkers en het werk voor de gemeente Westland nog veel beter op elkaar afstemmen. Het leren en ontwikkelen zal daarbij centraal staan. Ieders talent wordt gestimuleerd en gewaardeerd. We streven ernaar dat iedereen bijdraagt aan het oplossen van (complexe) problemen en openstaat voor vernieuwende ideeën. We werken aan een organisatie waar sensitiviteit voor de maatschappelijke veranderingen en de bestuurlijke en politieke werkelijkheid in de genen zit en vooral: een organisatie waar iedereen met plezier werkt!

Met het Integraal Personeelsbeleidsplan is er een langetermijnvisie neergezet ten aanzien van het personeelsbeleid van onze gemeente. Deze visie is ondersteunend aan het opdrachtgericht werken. In 2022 zullen de thema's Werving en Selectie, Binden en Boeien van onze medewerkers, Strategische Personeelsplanning, Talentmanagement en Duurzame Inzetbaarheid steeds belangrijker worden. Dit om de uitdagingen op de arbeidsmarkt aan te gaan. Wendbaar zijn, kunnen meebewegen met de opgaven van de organisatie, medewerkers daarop kunnen ontwikkelen en duurzaam inzetbaar houden zijn speerpunten rondom (uitdagend) werkgeverschap in 2022.

5.5.2.2 Garantiebanen

De gemeente Westland biedt als werkgever graag mensen met een beperking een kans op de arbeidsmarkt, door binnen de organisatie aan de slag te gaan. Momenteel hebben we voor 11.3 fte aan garantiebanen gerealiseerd. Dat is lager dan voorgaande jaren. Door de coronamaatregelen waren alle medewerkers verplicht thuis te werken. Vooral voor deze doelgroep is persoonlijke begeleiding belangrijk en is thuiswerken een extra grote uitdaging voor hen. Daarnaast is het moeilijker om aansluiting met de

rest van de collega's te hebben en zijn/haar werk goed te kunnen doen. Nu de maatregelen rondom corona zijn losgelaten en ook niet de verwachting is dat we weer teruggaan naar volledig thuiswerken, ontstaat er weer meer ruimte voor deze groep medewerkers en hun begeleiding. Daar wordt het komende jaar dan ook op ingezet.

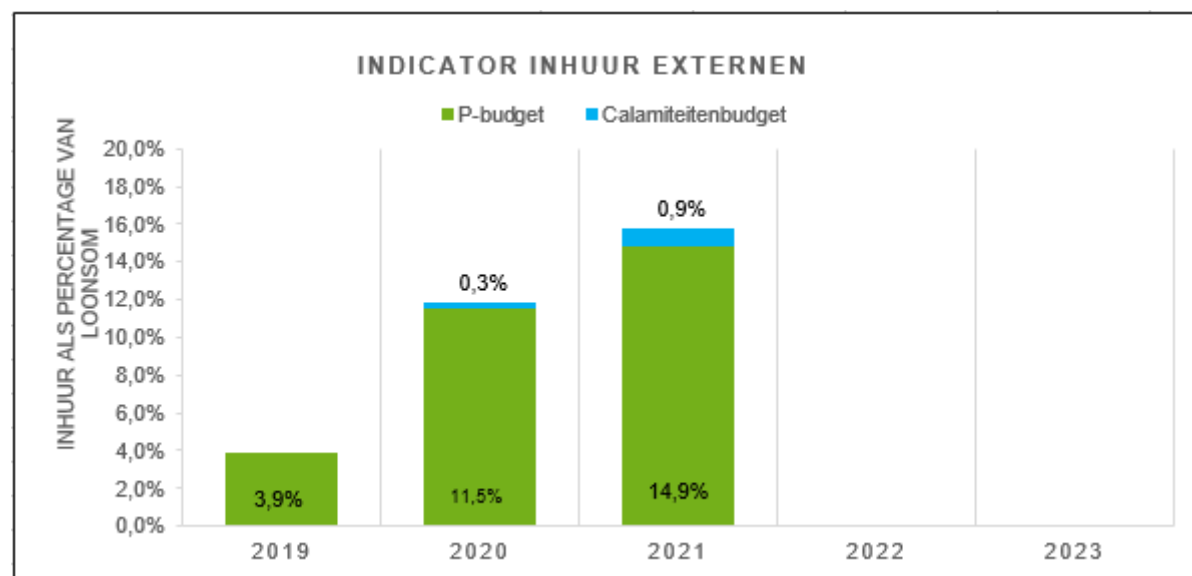
De uitvoering van de quotumheffing is in de jaren 2019, 2020 en 2021 uitgesteld. Dit betekent dat er geen heffing (boete) wordt opgelegd aan werkgevers die niet aan hun quotum hebben voldaan. Gemeente Westland voldoet met haar 11,3 garantiebannen niet aan de gestelde doelen om aan de quotumwet te voldoen. Voor nu is dit zonder verdere risico's.

5.5.2.3 Formatie, loonsom en externe inhuur

De formatie neemt vanaf 2023 verder toe. Vanuit de landelijke overheid verschuiven steeds meer taken structureel naar de gemeenten, met name op het gebied van het sociaal domein. Om deze taken uit te kunnen voeren zijn meer mensen nodig.

Verder zien we een groei ten aanzien van de inhuur op het P-budget. Deze inhuurtoename wordt veroorzaakt door de krapte op de arbeidsmarkt. Door te investeren in een Robuuste Organisatie waarin we steviger inzetten op het werven van mensen en middels Strategische Personeelsplanning voor de langere termijn keuzes kunnen maken ten aanzien van onze personele bestelling willen we het inhuurcijfer naar beneden brengen. Om hier beter op te kunnen sturen komt het mandaat ten aanzien van inhuur bij de concerndirectie te liggen.

Ontwikkeling loonkosten (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Loonsom organisatie	74.495	81.558	83.291	84.829	84.829
Aantal Fte organisatie	879	945	963	981	981
Gemiddelde loonsom per Fte	85	86	86	86	86

Grafiek: Streefcijfer inhuur externen als percentage van het P-budget.

De totale inhuurkosten zijn weergegeven als percentage van de totaal geraamde loonsom van de ambtelijke organisatie.

5.5.3 Informatievoorziening & Automatisering

De manier waarop burgers, bedrijven en overheid met elkaar communiceren en gegevens uitwisselen is sterk in ontwikkeling en ziet er in de toekomst heel anders uit. We zijn een moderne dienstverlener en willen deze snelle ontwikkelingen continu in onze dienstverlening aanpassen. Om dit in goede banen te leiden is een wendbare, goed geïnformeerde en proactieve I&A-organisatie nodig. In 2019 is de ontwikkeling van deze I&A organisatie ingezet. In 2022 is op deze ontwikkeling doorgestart vanwege het

vertrek van de gemeente Leidschendam-Voorburg als samenwerkingspartner. De I&A organisatie heeft de visie om een wendbare, goed geïnformeerde en proactieve afdeling te zijn die de klanten op een voorspelbare manier ondersteunt zodat zij optimaal hun werk kunnen doen in een steeds digitalere informatiesamenleving.

Om deze visie te realiseren wordt dit in samenhang en in parallel uit te voeren sporen gedefinieerd:

Spoor 1: de basisprocessen en activiteiten op orde brengen

Spoor 2: de opbouw van een nieuwe I&A organisatie in processen en bemensing

Spoor 3: het formuleren van beleid en invulling geven aan de opgave digitale transformatie die wij als gezamenlijke organisatie hebben.

In de periode 2023 en 2024 zullen we de in de drie sporen opgenomen activiteiten afronden en de beoogde effecten van de inspanningen evalueren:

- De basis van onze I&A-organisatie is op orde gebracht, zodat het beheer stabiliseert en er ruimte ontstaat voor het verder inrichten van verandering.
- Het volwassenheidsniveau van de beheerorganisatie is verder gestegen, als randvoorwaarde voor meer procesgericht, voorspelbaar, betrouwbaar en doelgericht werken.
- De basis is gelegd voor een moderne informatie infrastructuur (meer Cloud en SAAS based) waarmee we in staat zijn in te spelen op veranderingen.
- We hebben een beter inzicht in klantbehoeften, interne en externe ontwikkelingen. We gebruiken dat inzicht om met innovatieve projecten werkbare oplossingen te realiseren
- We laten samen met de business zien en communiceren waar we mee bezig zijn en hoe we de doelen bereiken
- Als goed geïnformeerde en proactieve professionals kunnen we invulling geven aan regie, kaderstelling en advisering ten behoeve van de wendbaarheid en het aanpassingsvermogen van de organisatie.
- Onze visie op digitaal, zaakgericht en datagericht werken sluit aan op gangbare ontwikkelingen, zodat we goed voorbereid kunnen voorsorteren op de digitale transformatie en waarde kunnen leveren aan de interne klant, inwoners en bedrijven.
- De stabiele continuïteit en veiligheid van onze ICT-omgeving blijft gehandhaafd en wordt verder ontwikkeld volgens actuele standaarden.
- Onze begroting past zich aan bij de ontwikkeling en transformatie op de strategische richting naar meer afname van SAAS (Software as a service) en infrastructuur in de cloud.
- Onze begroting past bij een moderne organisatie die zich wendbaar, flexibel en voorspelbaar opstelt.

Vanwege flexibiliteit, innovatievermogen, schaalbaarheid en een kortere time-to-market zullen we de mogelijkheden van de cloud optimaal benutten. De beweging van zowel onze applicatieleveranciers als technologieleveranciers is naar de cloud. Westland sluit daarop aan. De transformatie van de gemeente Westland, van een ICT- en (eigen) beheerfocus naar een businessgerichte focus, wordt ondersteund door de inzet van clouddiensten. We streven naar een hybride verantwoorde cloudarchitectuur waarmee we in onze ICT-dienstverlening een combinatie van 'Software as a service' SAAS, private en publieke Clouddiensten en een beperkte hoeveelheid on premise hanteren. We realiseren deze architectuur gefaseerd via een fasegewijze planning op basis van de geïntegreerde cloudstrategie. Deels doen we dit volgens de principes van life-cycle en daarnaast via portfoliomanagement.

5.5.4 Gegevensbescherming / security

Gegevensbescherming is de verzamelterm waaronder gemeente Westland geïntegreerd beleid voert op de gebieden van informatiebeveiliging en privacy. Het belang en de noodzaak van gegevensbescherming neemt nog steeds toe. Er zijn bedreigingen van buitenaf in de vorm van cybercrime en hackers. Deze zaken staan bovenaan in de top van de dreigingsmonitor die landelijk is opgesteld. Ook de oorlog in Oekraïne zorgt dat de dreiging onverminderd hoog blijft.

Menselijke fouten blijven ook een reële dreiging vormen. Een foutje is snel gemaakt, terwijl de gevolgen soms fors kunnen zijn. Het kan resulteren in een datalek, een incident of een kwetsbaarheid. Om dit voor te zijn, zijn er wettelijke kaders en normen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Advisering over en toezichthouden op informatiebeveiliging en privacy zijn kerntaken van het taakveld Gegevensbescherming. Vooraf wordt gemonitord of de afspraken voldoende waarborging bieden en achteraf wordt getoetst of de toepassing en invulling van de kaders en normen juist plaatsvinden. Basis hierbij is de focus op de risico's die ermee samenhangen. En er is de nodige aandacht voor bewustwording, het analyseren van incidenten en de lessen die daaruit getrokken kunnen worden.

5.5.4.1 Wettelijke kaders en normen

De BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) is het verplichte kader voor informatiebeveiliging waaraan we moeten voldoen. Dit normenkader helpt ons om het niveau van informatiebeveiliging binnen de organisatie steeds meer te versterken. Eind 2022 wordt er een Information Security Management systeem (ISMS) doorgevoerd, waarmee doorlopend het niveau van compliance op zowel informatiebeveiliging als privacy kan worden gemonitord. De verwachting is dat de implementatie van het ISMS begin 2023 afgerond wordt.

Met het ISMS:

krijgen we het volwassenheidsniveau op het gebied van informatiebeveiliging en privacy beter in beeld;

- op basis van de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) realiseren we doorlopend verbetering;
- sluit de verantwoording over gegevensbescherming aan bij de P&C-cyclus.

5.5.4.2 ENSIA

Het moeten voldoen aan kaders en normen op het gebied van informatieveiligheid (en indirect privacy) brengt de verplichting met zich mee dat daar verantwoording over wordt afgelegd. De wijze waarop dit plaatsvindt zijn zelfevaluaties in het kader van ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Het uitgangspunt daarbij is het horizontale verantwoordingsproces aan de gemeenteraad. Dit vormt de basis voor het verticale verantwoordingsproces aan de diverse ministeries en agentschappen die een rol hebben in het toezicht op informatieveiligheid. Op deze wijze leggen wij als college van B&W, in de paragraaf bedrijfsvoering, aan uw raad verantwoording af over informatieveiligheid. Doel van ENSIA is ook het tijdig en accuraat opleveren van de verantwoording over DigiD en de basisregistraties Suwinet, BAG, BGT, BRO, BRP, WOZ en Reisdocumenten aan de verticale toezichthouders.

Aandachtpunten en verbeteringen uit een vorige ENSIA -verantwoording implementeren we voordat de zelfevaluatie van het volgende jaar start.

5.5.4.3 Borging

Taakveld Gegevensbescherming stelt periodieke rapportages en ongevraagde adviezen op. Dit ondersteunt de borging van bescherming van persoonsgegevens van klanten en de privacy van medewerkers in alle processen. En dit geeft inzicht in de mate van borging. Doordat taakveld Gegevensbescherming direct bij de start van gemeentelijke projecten en nieuwe ontwikkelingen wordt betrokken, worden informatiebeveiliging en privacy direct in processen geborgd. Ook voor de borging zal het ISMS een grote meerwaarde hebben.

5.5.4.4 Ketensamenwerking

Bij samenwerking in ketens en met verbonden partijen wordt eerst contact gezocht met de gemeente als er bij een ketenpartner of verbonden partij een security- of privacy incident is. Daarom maken we met deze partijen afspraken over hoe zij in hun verwerkingen omgaan met informatiebeveiliging en privacy. Dit leggen we vast in een overeenkomst. Zo nodig gaan we in overleg om tot de minimaal noodzakelijke basis van gegevensbescherming te komen.

5.4.4.5 Interne beheersing en rechtmatigheid

De rechtmatigheidsverantwoording wordt naar verwachting vanaf het boekjaar 2023 ingevoerd. Ons college moet zich verantwoorden over de rechtmatigheid. Deze rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de jaarrekening 2023. De accountant toetst het oordeel van het college. We zijn als

organisatie reeds gestart met een traject om tijdig tot een verantwoording over de financiële rechtmatigheid te komen. Belangrijk in dit proces blijven de verbetering van het bewustzijn rondom rechtmatigheid, het optimaliseren van rechtmatigheidsaspecten in de processen, de positionering en controleaanpak van de Verbijzonderde Interne Controle en tot slot eenduidige afspraken tussen de externe accountant en ons college.

5.4.4.8 Documentaire Informatievoorziening (DIV)

Conform de Archiefwet heeft de gemeente de verplichting om de gemeentelijke informatie duurzaam toegankelijk te maken, te houden en te vernietigen wanneer de bewaartermijn is verlopen. Vanuit DIV wordt ondersteuning en advies gegeven aan de gemeentelijke organisatie op deze processen en wordt het gemeentelijke fysieke en digitale archief beheerd.

Ons huidige DMS MyCorsaNext wordt in een periode van een aantal jaar uitgefaseerd. In dit proces wordt een nieuw zaaksysteem en een digitaal archief met E-depot functionaliteit geïmplementeerd en ingericht en worden waar mogelijk procesapplicaties gekoppeld aan het zaaksysteem. Dit is reeds in gang gezet aan de hand van het programmaplan Kibioo (Klant in beeld informatie op orde). Vanuit DIV wordt op de genoemde onderdelen, op met name het inrichten van archiefprocessen, ondersteuning verleend aan het programmaplan Kibioo.

Momenteel zijn de nauw aan elkaar verbonden onderdelen DIV en Post- en Archiefzaken (inclusief het Historisch Archief) verspreid over de gemeentelijke organisatie. Er zal op korte termijn worden onderzocht en aansluitend een besluit worden genomen hoe dit voor de toekomst zo efficiënt mogelijk kan worden ingericht.

5.4.4.9. Post- en Archiefzaken (inclusief het Historisch Archief)

Post

Veel gemeentelijke processen worden gestart omdat er een brief, email of formulier binnen is gekomen. Team Registratie zorgt ervoor dat die documentenstroom wordt beoordeeld en op de juiste manier wordt vastgelegd dat er een correcte afhandeling kan plaatsvinden. Om het vastleggen van de juiste kenmerken te optimaliseren worden binnen het programma Kibioo (Klant in beeld informatie op orde) verschillende processen ingericht in een zaaksysteem.

Archief

Het Historisch Archief Westland (HAW) zorgt ervoor dat nu en in de toekomst de geschiedenis van Westland zo goed mogelijk gereconstrueerd kan worden aan de hand van authentieke en aanvullende informatiebronnen. Om ook de digitale informatiebronnen op een duurzaam toegankelijke wijze te bewaren is een e-depot aangeschaft waarin zowel gedigitaliseerde archieven (denk aan oude bouwvergunningen) als digitale archieven in opgenomen worden.

De door het HAW beheerde informatiebronnen zijn in de studiezaal van het HAW in te zien maar ook vaker digitaal beschikbaar op het historisch informatieplatform Erfgoed Westland (www.erfgoedwestland.nl), een samenwerkingsverband met het Westlands Museum. De wens is om ook de collecties van de historische verenigingen in Westland via dit platform te presenteren.

Daarnaast houdt het HAW toezicht op het beheer van de niet overgebrachte en de overgebrachte gemeentelijke informatie/archiefstukken zoals de Archiefwet vereist.

Kibioo

Het programma Kibioo (Klant in beeld informatie op orde) heeft de volgende doelstellingen: creëren van een integraal klantbeeld, optimaliseren van de mogelijkheden om als klant inzage in de status van lopende zaken te krijgen en het informatiebeheer te moderniseren. Binnen het Kibioo-programma worden zowel een zaaksysteem als een centraal digitaal archief dat ook als e-depot dienst kan doen ingericht. Onderdeel van het programma is ook het uitfasen van Corsas, de applicatie die nu gebruikt wordt als documentmanagementsysteem.

5.4.4.10. Juridische Zaken (JZ)

De maatschappelijke ontwikkelingen en de politieke context waarin we werken, vragen erom dat de gemeentelijke organisatie wil werken vanuit een praktische en oplossingsgerichte houding. Daarom wordt meer ingezet op het trainen van vaardigheden in plaats van vooral op het opdoen van inhoudelijke kennis.

Omdat we een efficiënte bezwaarprocedure voorstaan onderzoeken we of de huidige wijze van bezwaarafhandeling nog voldoende aansluit bij de behoeften van de inwoners en de gemeente.

5.5.5 Organisatieontwikkeling en verbeteropdrachten

De onderstaande organisatieontwikkelingen en verbeteropdrachten (zoals beschreven in deze paragraaf en begrotingsprogramma 11) worden in samenhang uitgevoerd.

5.5.5.1 Opdrachtgericht werken

Opdrachtgericht werken is onderdeel van opgave Organisatieontwikkeling en wordt in de opgave nader toegelicht.

5.5.5.2 Robuuste organisatie

De arbeidsmarkt wordt steeds krappere en dit heeft gevolgen voor de personeelsbezetting van onze organisatie. Door de krapte krijgen we steeds meer moeite onze vacatures te vervullen. Daardoor komt onze dienstverlening in gevaar. Zowel op kwaliteit als op tijdigheid van de uitvoering van de taken. Daarnaast zien we een steeds groeiende uitstroom van medewerkers, waardoor kennis verloren gaat.

Het **Project Robuuste Organisatie** draagt bij aan het realiseren van een organisatie die op slagvaardige wijze het nog vast te stellen collegewerkprogramma uitvoert. Hier liggen stevige ambities aan ten grondslag. Het project richt zich op de personele invulling die hiervoor nodig is. Er zijn in alle lagen van de organisatie mensen nodig met de juiste houding, kennis en vaardigheden.

Het project bestaat uit drie sporen:

1. Lenigen hoogste nood: resultaat is een crisisaanpak voor en de uitvoering van de werving van kritieke functies en modernisering van Werving & Selectie;
2. Grip op bezetting: resultaat is een Strategisch Personeel Plan aangevuld met een actieplan voor Strategisch Talentmanagement en een arbeidsmarktaanpak;
3. Werkgeluk: resultaat is 'de achterdeur dicht' en bewustwording van de prioriteit 'behoud van medewerkers', de vertaling naar managementkeuzes en die direct in de praktijk brengen.

Door in te zetten op een aanpak met de drie sporen kunnen we beter proactief sturen op de ontwikkelingen en de behoeften van de organisatie en de medewerkers. Het doel is een toekomstgerichte en wendbare bezetting. Hierbij moet er ruimte zijn om medewerkers in te zetten op hun talenten en ambities. Daarmee kunnen we de doelstellingen van de organisatie waarborgen.

5.5.5.3 Procesmanagement

OPEX (Operational Excellence) staat voor Uitblinken in Dienstverlening, een van de strategische pijlers van de gemeente Westland. De OPEX-aanpak is erop gericht om via een herinrichting van werkprocessen, organisatie en uniforme werkwijzen een hoog niveau van Dienstverlening te bereiken. De OPEX-methode wordt ingezet om de Dienstverlening van de gemeente Westland te verbeteren en aan te laten sluiten bij haar Visie op Dienstverlening. Daarbij staan inwoners, ondernemingen en andere organisaties, als klant van de gemeente Westland, centraal evenals betrouwbaarheid in alles wat we doen.

Daarnaast wordt de OPEX-methode ingezet als instrument voor transformatie Sociaal Domein, aanpassingen nieuwe Omgevingswet en Digitale Transformatie.

Het OPEX-programma kent de volgende doelstellingen ter verbetering van de externe en interne dienstverlening:

- Een eenduidige manier van procesmanagement op basis van een duidelijke visie en strategische doelstellingen;
- Invulling en inrichting van regiefunctie van de gemeente als strategisch onderdeel van haar bedrijfsprocessen;
- Bedrijfsprocessen geoptimaliseerd en voldoen aan criteria van de Betrouwbare Gemeente.
- Uniforme werkwijze met duidelijke taakverdeling, overdrachtmomenten, verantwoordelijkheden en bevoegdheden binnen de organisatie over de gehele procesketen;
- Inrichten van Operations Management om werkstromen te beheersen en te besturen;
- Het aantal benodigde FTE's optimaliseren, waardoor capaciteit vrijkomt om op andere wijze aan te wenden;
- Medewerkers meer ruimte geven om hun talenten te ontwikkelen.

5.5.5.4 Verbeteropdracht Contractmanagement

Gemeente Westland heeft een breed terrein van aandachtgebieden waar zij mee bezig is. Veel werkzaamheden worden uitgevoerd door eigen mensen, sommige werkzaamheden worden uitbesteed. Ieder jaar koopt de gemeente Westland verschillende soorten leveringen, werken en diensten in. Concern breed betreft dit inkoop van meubilair, schoonmaak, catering maar ook contracten voor het beheer- en onderhoud van de openbare ruimte, projecten en de inhuur van extern personeel, etc. Het is belangrijk om de afspraken binnen deze contracten goed vast te leggen en de naleving te bewaken. Een adequaat opgezet en ingericht contractbeheer en het borgen van contractmanagement is daarin onmisbaar. Contractmanagement is in de samenwerking met marktpartijen, de laatste stap in de beheersing van risico's. Het is daarmee geen onderdeel van het risicomanagementproces, maar wel noodzakelijk om risico's (gerelateerd aan marktpartijen) te kunnen beheersen. Het contractmanagement en risicomanagement willen wij verbeteren door o.a. uniformiteit in begeleiding, bewaking, beheersing en vastlegging en automatisering.

5.5.5.5 Verbeteropdracht Project- en programmamanagement

We staan als gemeente Westland voor grote opgaven die alleen via goed project- en programmamanagement kunnen worden ingevuld. Dit vraagt om verdere professionalisering en doorontwikkeling binnen de gehele organisatie van de gemeente Westland op het gebied van project- en programmamanagement. Zo komen we tot een organisatie die wendbaar, responsief, effectief en efficiënt is. Met een duidelijke beschrijving van alle verschillende rollen, taken en bevoegdheden binnen project- en programmamanagement met nadruk op risicobeheersing. Hierdoor zijn en blijven we een betrouwbare en voorspelbare partner voor ontwikkelaars en andere externe partijen. Dit is in lijn met het concept Opdrachtgericht Werken.

5.6 Verbonden partijen

5.6.1 Inleiding

Een verbonden partij is een privaot- of publiekrechtelijke rechtspersoon, waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft door stemrecht, door zitting te nemen in het bestuur of in een toezichthoudend orgaan van een verbonden partij. Er is sprake van een financieel belang als er een bedrag ter beschikking is gesteld dat bij faillissement niet verhaalbaar is, of wanneer financiële problemen bij de organisatie kunnen worden verhaald bij de gemeente.

Ook als er structureel sprake is van een overwegende bekostiging van (activiteiten van) een organisatie gezien het maatschappelijk of algemeen belang in combinatie met een bestuurlijk belang, kan sprake zijn een verbonden partij.

Opzet *paragraaf verbonden partijen*

Op grond van het BBV dient de informatie die gerelateerd is aan de betrokkenheid van de verbonden partij bij de realisatie van de programmadoelstellingen in de beleidsprogramma's te worden opgenomen.

In de paragraaf verbonden partijen dient minimaal de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen te worden opgenomen, alsmede de lijst van verbonden partijen met informatie over onder meer het bestuurlijk en financieel belang, een aantal financiële kengetallen en de risico's.

5.6.2 Beleid verbonden partijen

Uitgangspunt voor iedere participatie in een verbonden partij is dat er sprake is van een publiek belang. De keuze van gemeenten om te participeren in een verbonden partij vindt haar basis in een diversiteit van afwegingen. De belangrijkste zijn een wettelijke verplichting, de verwachting dat autonomie van de verbonden partij leidt tot prestatieverbetering, efficiencyoverwegingen, schaalvergroting en/of flexibiliteit. De gemeente draagt de verbonden partij op om taken namens haar uit te voeren. De gemeente zet met het aangaan van een verbonden partij de uitvoering van het publiek belang op afstand. Zowel vanuit het eventueel opdrachtgeverschap als vanuit de (aandeelhouders)bevoegdheden wil de gemeente echter wel kunnen vaststellen of de activiteiten van de verbonden partij bijdragen aan het gestelde publiek belang en of dat op een efficiënte en doelmatige wijze tot stand komt. Van belang is daarop toezicht te houden en te controleren of de verbonden partijen nog en zo ja, in welke mate bijdragen aan het publiek belang.

In 2017 is het beleidskader governance verbonden partijen door de raad vastgesteld. De implementatie is doorgevoerd, onder meer door het vaststellen en uitrollen van een organisatorisch inbeddingsplan, waarin accounthouders en accountteams een belangrijke rol spelen bij de integrale advisering over verbonden partijen. De ontwikkelde instrumentaria zoals jaarlijkse interne screenings, toezichtarrangementen en beheerplannen zijn inmiddels vaste onderdelen van de jaarlijkse cyclus van rapportage en verantwoording van het beheer van verbonden partijen. We gaan in 2023 het risicomanagement verder ontwikkelen. We gaan het beleidskader governance verbonden partijen herijken en in 2023 zullen we dit implementeren.

De uitkomst van de evaluatie van het beheer van Verbonden Partijen, de zogeheten werkwijze volgens de systeemrol, zal verwerkt worden bij de herijking van het voornoemde beleidskader.

Periodiek wordt geëvalueerd of de samenwerking met de verbonden partijen op een doelmatige en doeltreffende wijze verloopt en of deze bijdraagt aan het behalen van de gestelde (maatschappelijke) doelen. Iedere 4 jaar worden de verbonden partijen volgens een rollend schema geëvalueerd, zo ook in 2023.

5.6.3 Toelichting op paragraaf verbonden partijen

In de paragraaf verbonden partijen worden (financiële) termen gehanteerd die wellicht tot verwarring kunnen leiden en daarom hieronder kort worden toegelicht

Met het *financieel belang* worden de middelen bedoeld die de gemeente kwijt zou zijn in het geval van een faillissement van de organisatie of wanneer eventuele financiële consequenties de facto voor rekening komen van de gemeente. Concreet hebben we het dan over het aandelenbelang in de vorm van gestort kapitaal, een verstrekte lening of een garantstelling. In de toelichtende tekst wordt dit per verbonden partij uitgewerkt. In het overzicht met financiële gegevens is onder het kopje financieel belang de boekwaarde op de gemeentelijke balans opgenomen.

Met de termen *eigen vermogen* en *vreemd vermogen* wordt bedoeld op het eigen en vreemd vermogen dat de verbonden partij bij begin en einde van het begrotingsjaar verwacht op de balans te hebben staan. Dit geeft een indicatie van de (omvang van de) totale balanspositie van de verbonden partij. Op basis hiervan kan ook de solvabiliteit (verhouding eigen vermogen/totaal vermogen) worden bepaald. Het *verwacht resultaat* is het exploitatieresultaat dat de verbonden partij in 2023 verwacht te realiseren. Een aantal verbonden partijen heeft hiertoe een (concept-) begroting opgesteld waaruit deze getallen konden worden overgenomen. Dat is het geval bij de Gemeenschappelijke Regelingen, omdat daar de rapportageverplichtingen ook op het BBV zijn gebaseerd. Voor de privaatrechtelijk rechtspersonen geldt een ander verantwoordingskader, dat op het Boek 2 BW is gebaseerd. Voor zover de aandeelhouders de bevoegdheid hebben om de begroting vast te stellen, komt dat bij de najaarsvergadering van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) aan de orde. Bij de vennootschappen zijn de laatst beschikbare gegevens opgenomen en voor het eventuele uit te keren dividend is een schatting opgenomen.

Onder de kop *financiële bijdrage* staat de (min of meer structurele) bijdrage vermeld die vanuit de beleidsprogramma's van de gemeente aan de verbonden partijen wordt verstrekt in 2023.

5.6.4 Overzicht verbonden partijen

In het begrotingsjaar 2023 participeert Westland in zestien verbonden partijen. Hieronder worden de verbonden partijen gerangschikt naar rechtsvorm.

Financiële gegevens

Bedragen x € 1.000

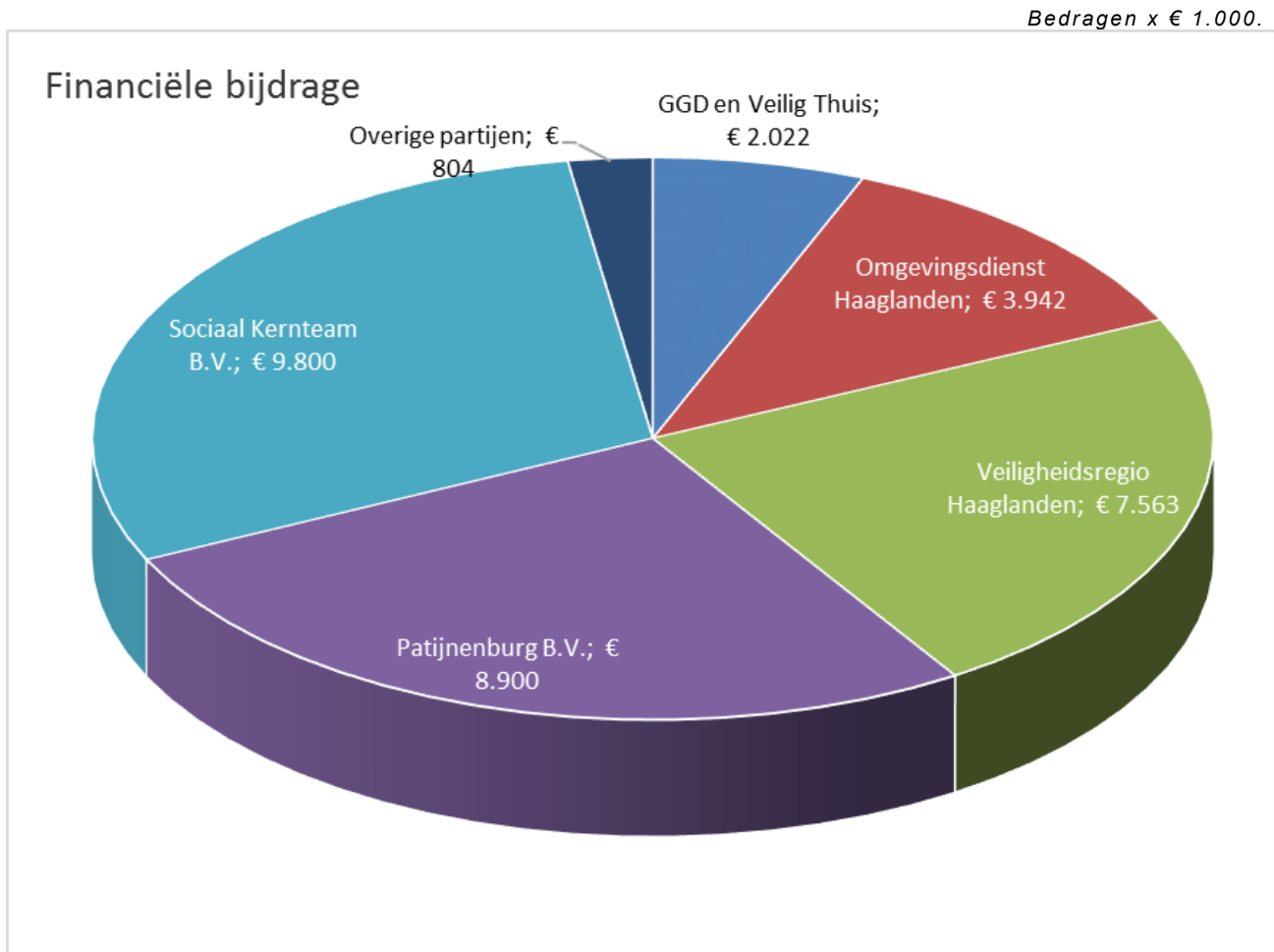
Financiële kengetallen verbonden partijen						
Naam verbonden partij	Programma	Financiële bijdrage	Financieel belang	Eigen vermogen	Verwacht Resultaat	Verwacht Dividend
Gemeenschappelijke regelingen						
GGD en Veilig thuis Haaglanden	5	2.022	-	1.113	-	-
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	4	317		32.597		
Omgevingsdienst Haaglanden	8	3.942		1.445		
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden	5	377		-		
Veiligheidsregio Haaglanden	6	7.563	-	1.859	-	-
Besloten vennootschappen						
Gemeenschappelijk bezit Evides BV	8		5.396	304.600	21.050	680
OB De Westlandse Zoom BV/CV	3	-	9	14.295	-	-
OB Het Nieuwe Westland BV/CV	3	-	18	13.051	-	-
Patijnenburg BV	5	8.900		3.900		
ROM Innovation Quarter BV	4	100	427	111.777	(1.500)	
Sociaal Kernteam BV	5	9.800		300		
WHC Onroerend Goed BV	4		2.000	4.160	26	
Naamloze vennootschappen						
NV BNG	10		733	5.062.000	221.000	350
NV HVC	8		6	188.104	20.000	
NV Juva Holding	4		786	135.000	11.000	8.600
Andere rechtsvormen						

CBG Midden-Delfland	8	10	4.725	-118	
Totaal fin. kengetallen verbonden partijen	33.031	9.375	5.878.926	271.458	9.630

5.6.5 Grafieken

Financiële bijdrage 2023

Voor 2023 is voor € 33,03 miljoen aan financiële bijdragen vanuit de programmabegroting voorzien aan de verbonden partijen. In onderstaande taartgrafiek zijn de bijdragen in vergelijking opgenomen voor die verbonden partijen waaraan een exploitatiebijdrage wordt verstrekt.

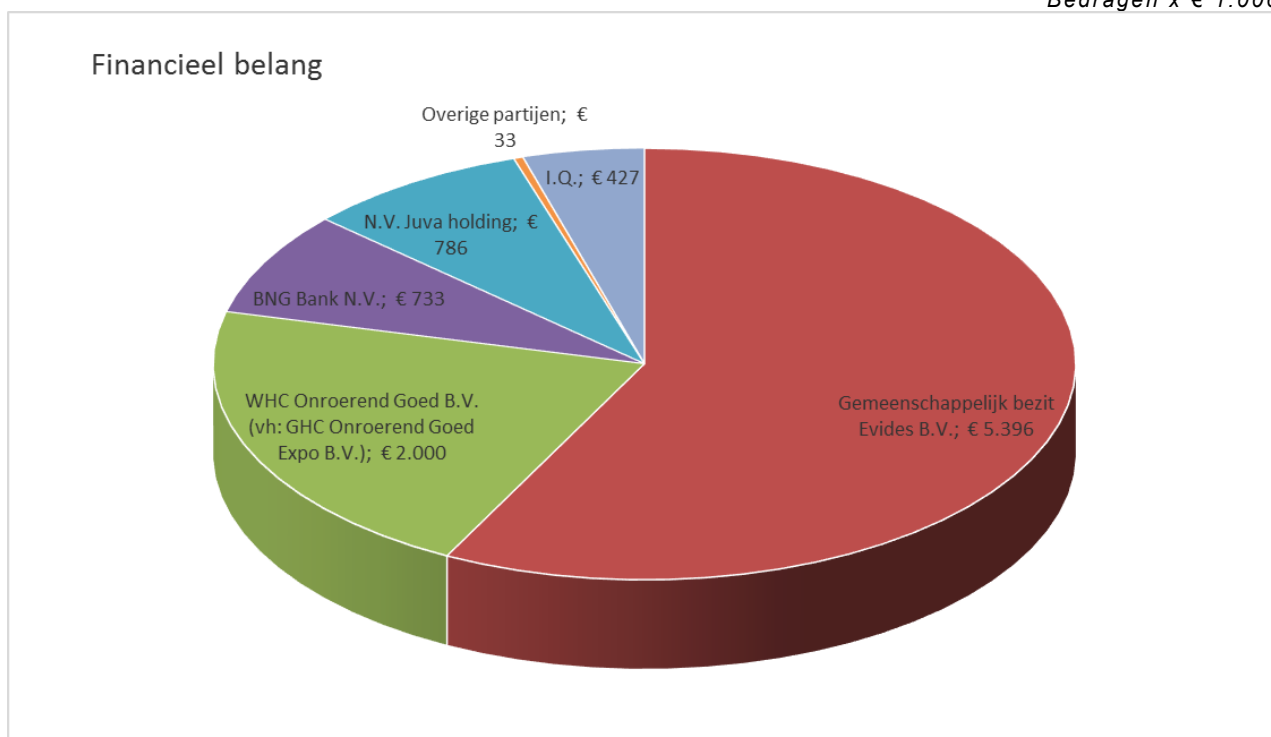

Financieel belang

In het overzicht met financiële gegevens is onder het kopje *financieel belang* de boekwaarde opgenomen die als financieel vast actief op de gemeentelijke balans gepresenteerd is. Deze waarden zijn de oorspronkelijke aankoopwaarden minus waardeverminderingen door afwaarderingen in voorgaande jaren.

De waarde van dit aandelenbelang op de balans van de gemeente is ca. € 9,4 mln. en is als volgt over de verbonden partijen (vennootschappen) verdeeld (zie grafiek).

Deze waarde kan lager zijn vanwege afwaarderingen in het verleden.

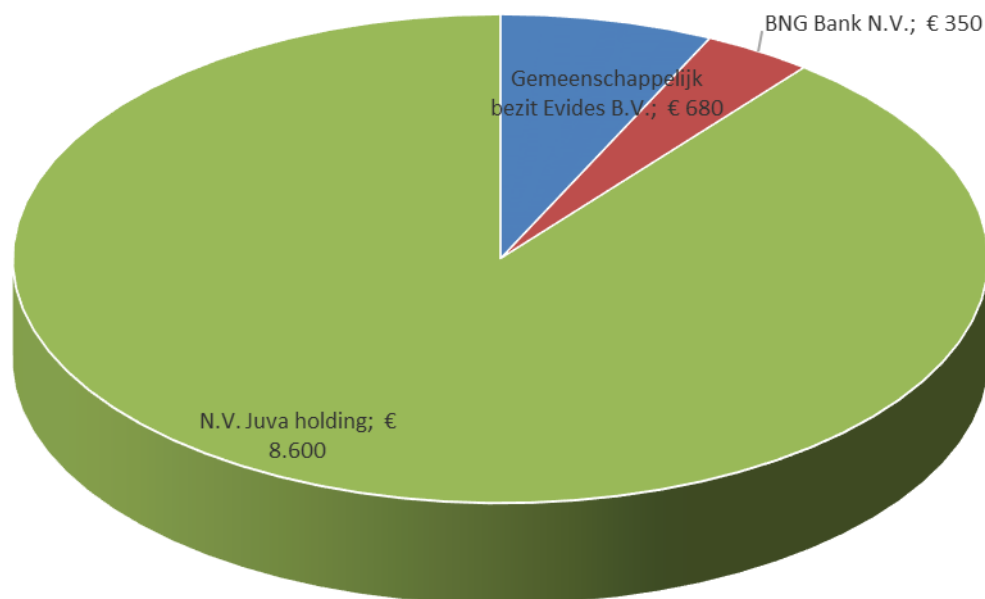

Verwacht dividend gemeente over 2023

In principe kunnen alle vennootschappen² hun aandeelhouders bij een positief resultaat (winst) dividend uitkeren als het eigen vermogen van de vennootschap daartoe toereikend is. In de volgende grafiek is de verdeling van de verwachte € 9,6 miljoen aan dividendopbrengsten weergegeven. Verreweg het meeste dividend wordt uitgekeerd door de NV Juva (€ 8,6 miljoen). De dividendverwachting is terughoudend omdat de winstverwachting voor Juva onzeker is.

² Vennootschappen zijn per definitie private rechtspersonen.

Dividend 2023

Gemeenschappelijke Regelingen

Verbonden partij	Gemeentelijke Gezondheidsdienst en Veilig Thuis Haaglanden	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling (GR)	
Openbaar belang	De gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.	
Bestuursfunctie	Lid AB	
Deelnemende partijen	De negen gemeenten van de Veiligheidsregio Haaglanden, te weten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur (AB) wordt één afgevaardigde van het college van B&W, zijnde de wethouder Zorg óf de wethouder Jeugd, van iedere deelnemende gemeente benoemd.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR of staat niet garant voor een bepaald bedrag. Wel kunnen tekorten onder bepaalde situaties ten laste van de deelnemende partijen worden gebracht. De verwachte bijdrage aan de GGD wordt nu geraamd op € 1,399 miljoen en aan Veilig Thuis € 0,623 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 1.613.000	€ 1.113.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	€ 0	
Financiële bijdrage	€ 2.022.000	n.v.t.

Actuele ontwikkelingen 2023	<p>Ook in 2023 geeft de GGD uitvoering aan de taken uit de Wet publieke gezondheid, de Wet op lijkbezorging en de Wet Kinderopvang. In 2023 wordt opnieuw specifieke aandacht besteed aan de coronacrisis en de gezondheidsgevolgen. In de forensische geneeskunde wordt de samenwerking met GGD Hollands Midden geïntensiveerd, o.a. met een uniforme werkwijze en ondersteuning. Op die manier wordt de forensische geneeskunde gelijk aan de politieregio georganiseerd en worden de forensisch artsen, waar een zeer groot tekort aan bestaat, zo efficiënt mogelijk ingezet. Ook wordt het toezicht Kinderopvang op basis van flexibele normen in plaats van vaste voorspelbare voorwaarden vormgegeven.</p> <p>Veilig Thuis Haaglanden heeft een wettelijke taak die voortkomt uit de Wet maatschappelijke ondersteuning. In 2023 zijn er vier hoofdthema's benoemd, die relevant zijn voor de verdere ontwikkeling van Veilig Thuis Haaglanden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. Regiovisie aanpak huiselijk geweld en ketensamenwerking • 2. Kwaliteitsimpuls VTH • 3. Werving en behoud personeel • 4. Informatievoorziening en ICT
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>Er is geen weerstandsvermogen binnen deze GR. Hier is onderzoek naar gedaan. De opbouw van weerstandsvermogen wordt binnen de GR niet wenselijk geacht omdat dit binnen de participerende gemeenten moet plaatsvinden.</p> <p>Jaarlijks wordt er een uitvoeringsovereenkomst afgesloten tussen de GR en de opdrachtnemer Den Haag. Hierdoor is van tevoren duidelijk wat de deelnemersbijdrage is. Dit tenzij bestuurlijk wordt besloten tot aanpassing van de bijdrage, bijvoorbeeld omdat sprake is geweest van extra taken (zoals meer meldingen bij Veilig Thuis dan begroot of grootschalige vaccinatie ter afwijking van een infectieziekte-epidemie), of dat er meer of minder is afgenomen dan begroot van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals forensische zorg en inspecties kinderopvang).</p>

Verbonden partij	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Openbaar belang	Het verbeteren van de bereikbaarheid en het versterken van de concurrentiepositie ten behoeve van de huidige en toekomstige werkgelegenheid.
Bestuursfunctie	Lid AB; Lid Bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat; Lid Bestuurscommissie vervoersautoriteit.
Deelnemende partijen	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Bestuurlijk belang	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur van de MRDH. De wethouder Economische Zaken is lid van de

	<p>bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat en de wethouder Verkeer en Vervoer is lid van de bestuurscommissie Vervoersautoriteit.</p> <p>Een tweetal raadsleden maakt deel uit van de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat. Daarnaast maakt een tweetal raadsleden deel uit van de adviescommissie Vervoersautoriteit. Een raadslid heeft zitting in de Rekeningencommissie.</p>	
Financieel belang	<p>Er is door de gemeente geen kapitaalbelang gestort en er zijn geen garanties verstrekt. De totale inwonerbijdrage van de 23 deelnemende gemeenten bedraagt € 6,8 miljoen. Het aandeel van de gemeente Westland hierin bedraagt € 317.213. Dit is 4,7%.</p>	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 33.097.490	€ 32.597.490
Vreemd vermogen	€ 1.049.722.194	€ 1.130.387.131
Verwacht resultaat	0	0
Financiële bijdrage	€ 317.213	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	<p>Het openbaar vervoer, een van de kerntaken van de MRDH, is hard geraakt door de COVID-19-pandemie. Er is sprake van een forse daling van reizigersinkomsten. Dat is financieel problematisch voor de vervoersbedrijven. Door afspraken tussen het Rijk, de vervoerders en de decentrale overheden is er een Beschikbaarheidsvergoeding afgesproken. Daarmee wordt tot en met december 2022 een groot deel van de kosten van de vervoerders gedekt. Vooralsnog wil het kabinet vanaf 2023 geen financieel vangnet bieden voor het OV. Als het kabinet hierbij blijft, zijn ingrijpende maatregelen niet uitgesloten. Het Transitieprogramma OV en corona wordt in september/oktober 2022 herijkt. Als er dan nog geen zicht is op extra ondersteuning van het Rijk, is de kans aannemelijk dat er maatregelen genomen moeten worden om de vervoersbedrijven in 2023 uit de rode cijfers te houden. In het herijkingsproces zal de gemeenteraad actief worden betrokken.</p> <p>In 2022 is begonnen met het actualiseren van de Strategische Agenda. Daarin wordt, voor de komende vier jaar (2023 – 2026), aangegeven hoe de MRDH-samenwerking vanuit de taken mobiliteit en economisch vestigingsklimaat bijdraagt aan de regionale doelen en ambities.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>Samenvatting weerstandsvermogen-ratio begroting 2023: Weerstandsvermogen ratio = Beschikbare weerstandscapaciteit/Benodigde weerstandscapaciteit Beschikbare weerstandscapaciteit Financiering OV bedrijven: € 28.000.000/ Benodigde weerstandscapaciteit Financiering OV bedrijven: € 28.000.000 Weerstandsvermogen ratio: 1 (voldoende) De meerjarenbegroting geeft aan dat er na 2024 wel weer toevoegingen aan de reserve nodig zullen zijn om de benodigde weerstandscapaciteit te bereiken.</p>	

Verbonden partij	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Openbaar belang	De uitvoering van VTH-taken milieu (VTH is vergunningverlening, toezicht en handhaving) in het kader van verlengd bestuur zoals vastgelegd in het samenwerkingsverband op basis van de Wet Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (WGr-ODH).	
Bestuursfunctie	Lid DB; Lid AB; Lid AB	
Deelnemende partijen	De provincie Zuid-Holland (DB-lid), de gemeenten: Delft, Den Haag (DB-lid), Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp (DB-lid), Rijswijk, Wassenaar en Zoetermeer (Voorzitter AB en DB).	
Bestuurlijk belang	Er is sprake van een monistisch stelsel: twee wethouders hebben namens Westland zitting in het Algemeen Bestuur van de ODH, te weten de wethouder Beheer openbare ruimte, vergunningverlening en toezicht en de wethouder Financiën. De wethouder Beheer openbare ruimte, vergunningverlening en toezicht heeft ook zitting in het Dagelijks Bestuur van de ODH.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR, noch zijn er garanties verstrekt. De (min of meer structurele) deelnemersbijdrage 2023 is geraamd op € 3.941.659	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang		
Eigen vermogen	€ 1.441.085	€ 1.445.285.
Vreemd vermogen	€ 19.727.893	€ 19.910.979
Verwacht resultaat	n.v.t.	n.v.t.
Financiële bijdrage	€ 3.941.659	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	In de periode 2020 tot heden zijn de voorbereidingen getroffen voor de overdracht van bodemtaken van de provincie Zuid-Holland aan de gemeenten met een rol in de uitvoering voor de ODH daarin. Daarnaast spelen de pilots in het kader van de Wet Kwaliteitsborging en de voorbereidingen in het kader van de Omgevingswet die mogelijk van invloed zullen zijn op de taken en taakuitvoering door de ODH.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (exclusief de post onvoorzien) en de benodigde weerstandscapaciteit wordt weergegeven in een ratio. Deze bedraagt in 2023 op basis van het risicoprofiel € 1.257.100 / € 1.314.200 = 0,96. Op basis van risicoprofiel kan het weerstandsvermogen als 'matig' worden beoordeeld.	

Verbonden partij	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Openbaar belang	Het beschikbaar hebben en houden van voldoende aanbod voor Jeugdhulp.
Bestuursfunctie	Het bestuur wordt in 2023 opnieuw gevormd nadat in alle deelnemende gemeenten de colleges zijn gevormd. Het bestuur bestaat uit een bestuurslid namens de H1, een bestuurslid namens de H4 (waar Westland onderdeel van uitmaakt) en een

	bestuurslid namens de H5 zodat alle 10 gemeenten vertegenwoordigd zijn.
Deelnemende partijen	De gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Bestuurlijk belang	Westland is een van de tien deelnemende gemeente in de GR
Financieel belang	Er is geen kapitaal gestort en er zijn geen garanties. De Westlandse bijdrage bedraagt in 2023 € 377.000 en is 9,71% (gebaseerd op het inwonersaantal) van de begroting voor het Servicebureau H10.
Financiële gegevens	Begin 2023 Eind 2023
Financieel belang	
Eigen vermogen	€ 84.000 € 0
Vreemd vermogen	€ 0 € 0
Verwacht resultaat	n.v.t. € 0
Financiële bijdrage	€ 377.000 n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	De GR is verlengd voor onbepaalde tijd. Als gevolg van de keuze voor ontwikkelgerichte overeenkomsten zijn taken structureel toegevoegd aan de formatie van het SbJH. Ook is de behoefte aan data en informatievoorziening toegenomen. Deze kosten zijn vanaf 2023 structureel verwerkt. In 2022 heeft er een evaluatie van de GR plaatsgevonden. Nadat alle tien colleges en raden zijn geïnstalleerd worden de uitkomsten hiervan verder opgevolgd en zullen zij hun beslag krijgen in de governance van de H10 en de te actualiseren DVO van het SbJH. De gemeente Den Haag oriënteert zich op dit moment op een andere wijze van organiseren van haar zorglandschap. Dit kan gevolgen hebben voor de huidige vorm van samenwerken en het gezamenlijke inkoopproces dat in regionaal verband plaatsvindt. Over de effecten hiervan wordt in 2023 meer duidelijkheid verwacht.
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Als bedrijfs- en bestuurlijke risico's kunnen worden genoemd: een te grote variëteit in wensen van deelnemers waardoor niet de gewenste noodzakelijke efficiency kan worden bereikt, terugtrekkende deelnemers en/of het niet doorzetten van de GR, externe onvoorziene ontwikkelingen, benodigde investeringen vanwege wettelijke ontwikkelingen en het risico dat de werkzaamheden meer personele capaciteit vragen dan vooraf ingeschat. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van het Servicebureau kunnen twee posten worden gerekend: <ul style="list-style-type: none"> • Reserves (zeer beperkt aanwezig) • Post onvoorzien. Na uitputting van deze capaciteit is het Servicebureau op de bijdrage van de deelnemers aangewezen.
Verbonden partij	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Openbaar Lichaam
Openbaar belang	De VRH staat 24 uur per dag, 7 dagen in de week klaar voor

	veiligheid en zorg in de regio. Zij bundelt hiervoor de krachten van verschillende partners om samen goed voorbereid te zijn op dagelijkse, maar ook op grootschalige incidenten en deze slagvaardig te bestrijden. Daarbij treedt de VRH op als regisseur bij het organiseren en uitvoeren van de hulpverlening.	
Bestuursfunctie	Lid AB	
Deelnemende partijen	De gemeenten uit de regio Haaglanden: Den Haag, Westland, Delft, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Midden-Delfland en Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur van de VRH bestaat uit de negen burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Uit de leden van het Algemeen Bestuur wordt een Dagelijks Bestuur gevormd. De burgemeester van Den Haag is voorzitter van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur VRH.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen aandelenbelang in deze GR. De gemeente Westland draagt wel bij aan de VRH. Op basis van het inwoneraantal is dit voor het jaar 2023 € 7.563.000.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	€ 2.437.000	€ 1.859.000
Vreemd vermogen	€ 108.575.000	€ 126.860.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage	€ 7.563.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	<p>Brandweer Haaglanden heeft in 2020 het meerjarenbeleidsplan 'Verantwoord doorontwikkelen' voor de duur van vijf jaar vastgesteld. Maatschappelijk gezien vinden op hoog tempo ontwikkelingen plaats die leiden tot nieuwe risico's en een veranderende hulpvraag vanuit de samenleving. In het meerjarenbeleidsplan zijn de maatschappelijke ontwikkelingen verdeeld over drie thema's; verdichting, energietransitie en duurzame inzetbaarheid. Om ervoor te zorgen dat deze maatschappelijke ontwikkelingen verantwoord kunnen plaats vinden, wordt ingezet op de doorontwikkeling van materieel en procedures én het blijven investeren in de ontwikkeling van kennis. Het is noodzakelijk om deze koers voort te zetten, om een brandweer van waarde te laten blijven in een brede maatschappelijke context en brandweezorg op niveau te kunnen blijven continueren.</p> <p>Ter voorbereiding op incidenten en crises die een multidisciplinair en veelal grootschalig optreden vergen, beschikt de VRH over een Regionaal Risicoprofiel, een Beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en een Regionaal Crisisplan. De nieuwe beleidsperiode van deze plannen zal in 2023 starten. De actualisatie van deze plannen vinden plaats in 2022. De (geactualiseerde) plannen zullen in 2023 aan het Algemeen Bestuur worden aangeboden. In het beleid wordt rekening gehouden met ontwikkelingen in de samenleving en binnen het vakgebied.</p> <p>De evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's heeft geleid tot een aantal aanbevelingen die ook de gemeentelijke crisisbeheersing raken. Landelijk wordt de uitwerking van deze aanbevelingen vormgegeven in het programma 'Versterking Crisisbeheersing en</p>	

	Brandweezorg', dat wordt geleid door het ministerie van JenV en een project 'Uniform kwaliteitsniveau Bevolkingszorg' dat hier aan gekoppeld is. In 2023 zal duidelijk worden wat de definitie wordt van gemeentelijke crisisbeheersing in relatie tot bevolkingszorg, welke prestaties geformuleerd worden t.a.v. uniformiteit en kwaliteit en hoe dit zijn beslag zal krijgen in voorstellen tot aanpassing van de Wet. De uitwerking en implementatie van regionale visie op gemeentelijke crisisbeheersing gaat daarnaast onverminderd voort. Waar nodig en mogelijk zal de verbinding met de landelijke trajecten gelegd worden.
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De beschikbare weerstandscapaciteit (€ 1.637.000) is in relatie tot de benoemde risico's (€ 1.637.000) voldoende. De ratio van het weerstandsvermogen bedraagt 1,0 en is hiermee op het afgesproken niveau. (Cijfers begroting 2023)

Besloten vennootschappen

Verbonden partij	Gemeenschappelijk bezit Evides BV (GBE)	
Vestigingsplaats	Rotterdam	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Openbaar belang	Voor burgers en bedrijven in Zuid-Holland Zuid, Zeeland en op de Brabantse Wal is het van groot belang dat zij altijd kunnen rekenen op de levering van voldoende en kwalitatief betrouwbaar water.	
Deelnemende partijen	De gemeenten Rotterdam, Dordrecht, Westland, Delft en Nissewaard. Deze gemeenten bezitten samen ongeveer 75% van de aandelen. Daarnaast is er nog een aantal gemeenten met kleinere belangen.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Westland is aandeelhouder in Gemeenschappelijk Bezit Evides BV. De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA.	
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in de GBE BV via het stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. GB Evides BV heeft een 50% belang in Evides NV. De andere 50% van de NV is in bezit van NV PZEM (vooral provincie Zeeland en alle Zeeuwse gemeenten). De gemeente Westland houdt 6,43% (118.904) van de aandelen in GBE BV, hetgeen overeenkomt met een nominale waarde van € 5.945. De actuele waarde wordt geraamd op € 18,6 miljoen. Voor 2023 wordt een dividend verwacht van € 0,68 miljoen, met een stabiel beeld voor de daaropvolgende jaren.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 5.396.000	€ 5.396.000
Eigen vermogen	€ 294.150.000	€ 304.600.000
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 21.050.000
Financiële bijdrage	n.v.t.	
Actuele ontwikkelingen 2023	Waterbedrijven worden steeds vaker geconfronteerd met droge periodes, waardoor het aanhouden van grotere voorraden steeds belangrijker wordt. Ook de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwater vergt investeringen om deze te waarborgen voor de toekomst. Ook voor de industriewateractiviteiten zijn	

	<p>investeringen benodigd om de winstgevendheid van het bedrijf op peil te houden. De AVA van Evides heeft het eerdere besluit om de normsolvabiliteit te verhogen van 40% naar 41% uitgesteld tot 2027. Op dat moment zal de normsolvabiliteit worden geëvalueerd en zo nodig verhoogd. Na de overdracht van de aandelen Evides van PZEM aan Aqua BV zijn de aandelen Evides volledig in publieke handen en is de governancestructuur volledig symmetrisch: 50% aandelenbezit Aqua BV (Zeeuwse overheden) en 50% aandelenbezit GBE BV (de gemeenten in Zuidwest-Holland).</p>
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>De gemeente Westland heeft een aandelenkapitaal van € 5,4 miljoen op de balans staan als risicodragend vermogen. De solvabiliteit van GBE BV is 100%; voor Evides NV bedraagt deze ruim 42%, waarmee de ondernemingen voldoende solvabel zijn.</p>

Verbonden partij	Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom BV/CV (OBWZ)	
Vestigingsplaats	Gemeente Westland	
Rechtsvorm	Commanditaire -/Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de gemeente Westland.	
Bestuursfunctie	Vertegenwoordiging in de AVA, Vertegenwoordiging in de Raad van Vennoten (RvV)	
Deelnemende partijen	Gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV (BPD).	
Bestuurlijk belang	<p>Het college van B&W is direct betrokken via de volgende gremia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Algemene vergadering van Aandeelhouders (BV) door de wethouder Gebiedsontwikkeling en de wethouder Grondzaken/Ruimtelijke Ordening. • Aandeelhouder van de CV via de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom 	
Financieel belang	<p>De gemeente Westland bezit 50% van de aandelen in het Ontwikkelingsbedrijf de Westlandse Zoom BV. De overige 50% is in handen van Bouwfonds Ontwikkeling BV. Gemeente Westland bezit 100% van de aandelen in de Participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV. De gemeente Westland en Bouwfonds Ontwikkeling BV hebben beide een aandeel van 50% in de Beheer BV.</p> <p>De participatiemaatschappij De Westlandse Zoom BV is met een 49% aandelenbelang commanditair vennoot van het Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom CV. De commandiet Bouwfonds bezit eveneens 49% van deze aandelen. Het restant van 2% is in handen van de Beheer BV.</p> <p>Door de gemeente is € 11,7 miljoen ingebracht (volledig geplaatst startkapitaal in de participatiemaatschappij).</p> <p>De gemeente staat voor € 56,6 miljoen garant voor deze deelneming. Bouwfonds Ontwikkeling BV heeft hiertoe een contragarantie van 50% verstrekt.</p>	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 9.000	€ 9.000
Eigen vermogen	€ 14.295.000	€ 14.295.000
Vreemd vermogen	€ 49.758.000	€ 49.758.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.

Actuele ontwikkelingen 2023	Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie. Daarnaast blijven het stikstofdossier, betaalbare woningbouw en mobiliteitsissues vraagstukken die dit jaar en de komende jaren verder uitgewerkt gaan worden.
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De door de gemeente getroffen voorziening bedraagt per ultimo 2021 € 23,0 miljoen. Er heeft een afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 11,7 miljoen. Hierdoor bedraagt de totale voorziening € 34,7 miljoen. Daarnaast bedraagt de risicoreservering € 1,5 miljoen.

Verbonden partij	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland BV/CV (ONW)	
Vestigingsplaats	Gemeente Westland	
Rechtsvorm	Commanditaire -/Besloten Vennootschap	
Openbaar belang	Het realiseren van voldoende (betaalbare) woningbouw binnen de gemeente Westland.	
Bestuursfunctie	Lid Raad van Commissarissen (RvC); Lid RvV; Vertegenwoordiging in de AVA	
Deelnemende partijen	Gemeente Westland, BNG Gebiedsontwikkeling BV (BNG GO BV), Provincie Zuid-Holland, Hoogheemraadschap van Delfland	
Bestuurlijk belang	Het college van B&W is via diverse gremia binnen ONW actief: <ul style="list-style-type: none"> • Raad van Commissarissen binnen de BV via de wethouder Gebiedsontwikkeling • Algemene vergadering van Aandeelhouders binnen de BV via de wethouder Gebiedsontwikkeling • Raad van Vennoten binnen de C.V. via de wethouder Financiën. 	
Financieel belang	Binnen de CV/BV participeert de gemeente Westland voor 38,62% en BNG GO BV voor 50%. De provincie neemt deel in de CV voor 6,83% en het Hoogheemraadschap van Delfland voor 4,55%. Het geplaatst en gestort gemeentelijk aandeel in de financiering is 38,37%, totaal € 7,6 miljoen. Ten behoeve van de ONW CV is een garantie verstrekt van € 37,5 miljoen voor de financieringsbehoefte voor de ontwikkeling van het gebied. De garantiestelling geldt tot 31 december 2027.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 18.000	€ 18.000
Eigen vermogen	€ 13.051.000	€ 13.051.000
Vreemd vermogen	€ 33.105.000	€ 33.105.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	Gelet op de marktomstandigheden bestaat het risico dat planning en programmering van de plannen bijgesteld moeten worden, met mogelijke consequenties voor de grondexploitatie. Daarnaast blijft betaalbare woningbouw een vraagstuk dat dit jaar en de komende jaren verder uitgewerkt gaat worden.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De door de gemeente getroffen voorziening bedraagt ultimo 2021 € 2,6 miljoen. Er heeft een volledige afwaardering van het aandelenkapitaal plaatsgevonden van € 7,6 miljoen. Hierdoor	

bedraagt de totale voorziening € 10,2 miljoen. Daarnaast bedraagt de risicoreservering € 0,3 miljoen.

Verbonden partij	Patijnenburg BV	
Vestigingsplaats	Naaldwijk	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Uitvoering geven aan de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), de Participatiewet en de gemeentelijke re-integratietaken en de Wet Inburgering 2021	
Bestuursfunctie	Lid AVA	
Deelnemende partijen	Behoudens de gemeente Westland geen andere partijen.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is namens het college van B&W van de gemeente Westland lid van de AVA Patijnenburg en behartigt daarin de belangen van de gemeente als enig aandeelhouder.	
Financieel belang	Met ingang van 17 januari 2017 is de gemeente Westland 100% eigenaar en aandeelhouder van Patijnenburg met de daarbij behorende rechten en plichten. Aan kapitaal is € 100 gestort. De (structurele) gemeentelijke bijdrage gemeoid met WSW is € 7,2 miljoen en met re-integratie € 1,7 miljoen.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen o.b.v. raming VP	€ 4.012.022	€ 3.900.000
Vreemd vermogen o.b.v. raming VP	€ 1.232.500	€ 1.062.500
Verwacht resultaat o.b.v. raming VP	N.v.t.	0
Financiële bijdrage raming gemeente	€ 8.900.000	N.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	<p>In 2022 is door Patijnenburg in samenwerking met de gemeente een meerjarenperspectief voor de jaren tot en met 2025 uitgewerkt. In dit perspectief zijn verwerkt: strategisch partnerschap met de gemeente en ketenpartners binnen het sociaal domein, doelmatige ondersteuning, omvorming tot sociaal ontwikkelbedrijf, doorontwikkeling op SROI, verbreding van de doelgroep (NWI inburgeraars, personen met een GGZ achtergrond, 45-55 jarigen en arbeidsmigranten) en innovatie om zoveel mogelijk mensen met arbeidspotentieel en afstand tot de arbeidsmarkt te verbinden aan zinvol werk. Dit alles vindt plaats binnen de context van de transformatie opdracht waar de gemeente voor gesteld staat.</p> <p>In de jaarlijkse dienstverleningsovereenkomst (DVO) tussen Patijnenburg en gemeente worden de resultaatgerichte afspraken in relatie tot de financiën opgenomen voor 2023.</p> <p>Ook in 2022 is corona van invloed op de prestaties en de bedrijfsvoering van Patijnenburg. Door Corona, maar zeker ook door de oorlog in de Oekraïne zijn de ketens van toelevering voor de productie verstoord en zijn de prijzen van energie en grondstoffen extra gestegen.</p>	

De gemeentelijke re-integratie opdracht loopt achter op koers door 40% verminderde instroom bij Patijnenburg.

Een doelmatige aanpak van met name het langdurig zittende bestand bij de gemeente dient tot nieuwe instroom te leiden bij Patijnenburg. Er is echter vertraging ontstaan in de aanpak van doelmatige ondersteuning vanwege gebrek aan capaciteit aan de kant van de gemeente.

Nu is er een kwartiermaker aangetrokken die verantwoordelijk is voor het operationaliseren van het uitvoeringsplan in samenwerking met Patijnenburg. De verwachting is dat we alsnog serieus werk kunnen maken van een doelmatige aanpak om de instroom bij Patijnenburg te vergroten.

In 2022 loopt de omzet dienstverlening achter als gevolg van corona en door de weer toenemende krapte op de arbeidsmarkt en nog onzekere uitkomst van het economisch herstel is personeel vinden, houden en plaatsen moeilijk voor Patijnenburg. Het is nog onduidelijk in welke mate deze effecten doorwerken in 2023. Dat is afhankelijk van het tempo van economisch herstel en daarmee herstel van de werkgelegenheid, waaronder die voor de doelgroepen van Patijnenburg. Voor 2023 wordt verder gewerkt aan het toekomstscenario Patijnenburg om meer opdrachten te verwerven in de dienstverlening. Er zal een stabiele beleidsinzet -en uitvoering van de Participatiewet neergezet worden voor de komende collegeperiode door onze gemeente voor het deel van Patijnenburg.

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen

Door invoering van de Participatiewet is de toegang tot de Wsw afgesloten en vindt er alleen nog uitstroom en geen instroom plaats. Hierdoor gaat het aantal sw-medewerkers elk jaar omlaag, tot uiteindelijk nul. Tegelijkertijd gaat het budget voor de Wsw omlaag, enerzijds door de daling van het aantal sw-medewerkers en anderzijds door stapsgewijze doorvoer van efficiëncykorting per standaard eenheid (SE). De budgetten voor de Wsw staan meerjarig vast. Als de afbouw niet in de pas loopt met de afbouw van het rijksbudget neemt het risico op tekorten toe. Met het initiatiefvoorstel van de Tweede Kamer voor de omvorming van Sw-bedrijven naar Sociale Ontwikkelbedrijven lijkt een heroriëntatie van het Rijk op de afbouw van de Wsw in zicht. Er is echter nog geen zicht op een invoeringsdatum of nieuw financieel kader

Voorts is de subsidie voor plaatsingen Nieuw Beschut op grond van de Participatiewet niet toereikend voor de dekking van de kosten. Er is meer begeleiding nodig om deze doelgroep, die in omvang toeneemt, in het juiste traject aan het werk te zetten en te houden. Ook voor de dekking van Nieuw Beschut is contact met het Rijk om te komen tot een andere verdeling en bekostigingswijze zodat wel aangesloten wordt bij de lokale realisatie en behoefte.

Voor risico's heeft Patijnenburg voldoende eigen vermogen. Het weerstandsvermogen van Patijnenburg is nog ruim voldoende en ligt boven de uit een risicoanalyse voortkomende grens van € 1,05 miljoen.

Verbonden partij	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter BV (IQ)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Verbetering van de economische positie van de regio Zuid-Holland, waaronder ook Westland.	
Bestuursfunctie	Lid AVA	
Deelnemende partijen	IQ heeft als aandeelhouders het Ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland, Rotterdam, Den Haag, Delft, Leiden, Westland, Drechtsteden, Erasmus MC, TU Delft, Universiteit Leiden en LUMC. Naast deze partijen ontvangt ze jaarlijks een exploitatiebijdrage van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, Erasmus Universiteit en de gemeente Zoetermeer.	
Bestuurlijk belang	Het college van B&W, vertegenwoordigd door de wethouder Economische Zaken en Greenport, is direct betrokken als aandeelhouder met stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal.	
Financieel belang	<p>De gemeente Westland bezit 500.000 aandelen van nominaal € 1 euro, zijnde 0,803% van de aandelen van Innovation Quarter. De reële waarde van het aandelenbelang is nu zo'n €397.000. In 2021 is door de raad ingestemd met fondsversterking (boven op het bestaande aandeel). De kapitaalstorting wordt voor een bedrag van € 426.846 geactiveerd als boekwaarde van het gemeentelijk aandelenbezit in InnovationQuarter. De aandeelwaarde van gemeente Westland is, na storting fondsversterking, €926.846, zijnde 0,737% van de aandelen. De storting zal in 2023 plaatsvinden.</p> <p>Het participatiebedrijf wordt gefinancierd door het aandelenkapitaal van de aandeelhouders en het (toekomstig) rendement. De begroting sluit met een verwacht tekort van € 1,5 miljoen. Dit is in lijn met het beeld over de afgelopen jaren. Vanaf 2022/2023 verwacht IQ voor het eerst rendement te kunnen genereren uit de investeringen. De verwachting is dan ook dat de resultaten over deze jaren dankzij dit rendement zullen verbeteren.</p>	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang		€ 426.846
Eigen vermogen	€ 52.156.000	€ 111.777.000
Vreemd vermogen	€ 7.853.000	€ 11.321.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ -1.500.000
Financiële bijdrage	€ 100.000	€ 100.000
Actuele ontwikkelingen 2023	<p>Innovation Quarter is sinds 2014 risicodragend aan het participeren. Het rendement op deze participaties is afhankelijk van het succes van de innovatieve ondernemingen waarin wordt geparticipeerd. Als de waarde van een participatie daalt, dan dient te worden afgeschreven. Tot op heden leiden afschrijvingen tot verlies. Bij een waardestijging en verkoop daarvan, wordt een winst gerealiseerd.</p> <p>In 2022 zijn er vanuit de verschillende fondsen die InnovationQuarter beheert de eerste 'exits' gerealiseerd. Dat moet er toe leiden dat InnovationQuarter (voor het eerst) winstgevend cijfers heeft bij de fondsen (Participatiemaatschappij).</p>	

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	De structurele subsidie is € 100.000 per jaar op basis van een jaarlijkse subsidieaanvraag door IQ. Het risico beperkt zich verder tot het financieel belang van de gemeente en dat is de boekwaarde eind 2023 € 426.846 dat door het risicodragend participeren en het inzetten van het aandelenkapitaal minder waard kan worden.
---	--

Verbonden partij	Sociaal Kernteam BV (SKT)	
Vestigingsplaats	's-Gravenzande	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap	
Openbaar belang	Het waarborgen en faciliteren van de toegang tot de jeugdzorg (zoals jeugdhulp, jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering) in het kader van de Jeugdwet en het faciliteren van de toegang tot maatschappelijke ondersteuning in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 voor inwoners van de Gemeente Westland die niet in staat zijn de benodigde ondersteuning (met of zonder hulp van de basisvoorzieningen) in hun eigen sociale netwerk te organiseren dan wel wier behoefte aan ondersteuning te complex is.	
Bestuursfunctie	Vertegenwoordiging in de AVA	
Deelnemende partijen	Buiten de gemeente Westland geen andere partijen.	
Bestuurlijk belang	De gemeente is enig aandeelhouder. De wethouder Financiën is namens de gemeente gemandateerd als aandeelhouder van het SKT in de AVA.	
Financieel belang	De gemeente is enig aandeelhouder van het SKT met een gestort kapitaal van € 100. De (structurele) bijdrage bedraagt in 2023 € 9.800.000.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 100	€ 100
Eigen vermogen	€ 300.000	€ 300.000
Vreemd vermogen	€ 1.696.817	€ 1.696.817
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 0
Financiële bijdrage o.b.v. de begroting 2023	€ 9.800.000	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	Het SKT verleent de toegang tot de gespecialiseerde jeugdzorg. In het kader van kostenbeheersing zijn er vanaf 2020 lokaal en regionaal extra maatregelen getroffen om als toegang meer in positie te komen bij de verwijzing naar jeugdzorg. Hiermee wordt de invloed op de uitgaven vergroot. Het SKT zet hiervoor zelfstandig in op nauwere samenwerking met de huisartsen, toetsing van externe verwijzingen op inhoud en volume, en meer hulpverlening door het SKT in plaats van inzet van aanbieders. De concrete afspraken hierover zijn in de opdracht (DVO) aan het SKT opgenomen. Hiervoor is het aantal fte uitgebreid. Corona heeft voor vertraging in de werving gezorgd, alsmede de schaarste in deze sector op de arbeidsmarkt. In 2022 is de formatie op de afgesproken sterkte gekomen. Werving voor natuurlijk verloop blijft moeilijk vanwege de arbeidsmarktproblematiek. Landelijke CAO-ontwikkelingen leiden tot een aanzienlijke kostenverhoging van de huidige dienstverlening. In het najaar wordt de DVO voor 2023 opgesteld en zal ook de begroting hierop worden aangepast en vastgesteld in de aandeelhoudersvergadering (AVA).	

Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	In de overeenkomst van opdracht en jaarlijkse DVO stelt de gemeente haar financiële kader, gebaseerd op de verwachte caseload van het SKT, en de wijze waarop zij hierop stuurt en de financiële risico's minimaliseert. Door middel van een risicoanalyse zijn de risico's inzichtelijk gemaakt en is bepaald wat een wenselijke hoogte van het weerstandsvermogen voor het SKT is (€ 0,3 mln.). Deze risico's hebben voornamelijk te maken met een eventuele toename van het aantal aanmeldingen en personele risico's, zoals krapte op de arbeidsmarkt. Het SKT heeft dit weerstandsvermogen van € 0,3 mln. gevormd.
---	---

Verbonden partij	WHC Onroerend Goed BV (voorheen GHC Onroerend Goed Expo BV)	
Vestigingsplaats	Naaldwijk	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Openbaar belang	Versterken van de economische activiteiten en positie van Westland.	
Deelnemende partijen	GFFX Participaties BV en Peetaplant B.V als aandeelhouders A en de gemeente Westland als aandeelhouder B.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is lid van de AVA en neemt namens de gemeente deel aan de Prioriteitsaandeelhoudersvergadering.	
Financieel belang	De gemeente heeft een aandelenbelang van € 2,0 miljoen in WHC Onroerend Goed om een expositieruimte mogelijk te maken. Afsproken is om dit risicodragend vermogen voor vijf jaar na opening van expositiecentrum in het World Horti Campus aan te houden. Het aandelenkapitaal bestaat uit € 2 miljoen aandelen B (zonder stemrecht) en een prioriteitsaandeel van € 1.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 2.000.001	€ 2.000.001
Eigen vermogen	€ 4.133.267	€ 4.159.654
Vreemd vermogen	€ 2.242.553	€ 2.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 26.000
Financiële bijdrage	Staande	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	Verder professionaliseren en nieuwe concepten voor benutting van het gebouw worden ontwikkeld. Hiermee wordt de efficiency, slagvaardigheid en professionaliteit verbeterd.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Door de coronapandemie zijn de huurinkomsten vanuit WHC Expo bv minder zeker dan normaal. De activiteiten zijn erop gericht om nieuwe huurders te vinden waardoor de continuïteit is geborgd en er geen huurachterstanden worden verwacht. De initiële afspraak is dat het gemeentelijk aandeel wordt overgenomen voor 2 miljoen nominaal in 2023. De bank heeft een intentieverklaring afgegeven om de overname van de gemeentelijke aandelen te financieren. De gemeente zal in 2022 een nader besluit nemen over het moment en de voorwaarden voor uit-treding.	

Naamloze vennootschappen

Verbonden partij	NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap

Openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen en ondersteunt daarmee het maatschappelijk belang. De bank draagt door het laag houden van de kosten duurzaam bij aan de maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Deelnemende partijen	De Nederlandse Staat, gemeenten, provincies en een Hoogheemraadschap.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën is aandeelhouder in de AVA.	
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van € 2,50). De gemeente Westland bezit 301.860 aandelen (0,54%). De nominale waarde van de aandelen is € 0,75 miljoen. De reële waarde is inmiddels € 27,52 miljoen. Aan dividenduitkering in 2023 wordt zo'n € 0,35 miljoen verwacht.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 733.000	€ 733.000
Eigen vermogen	€ 5.097.000.000	€ 5.062.000.000
Vreemd vermogen	€ 149.689.000.000	€ 155.262.000.000
Verwacht resultaat	n.v.t.	€ 221.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023		n.v.t.
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Aan risicodragend kapitaal is € 0,75 miljoen uitgezet. De reële waarde hiervan is inmiddels € 27,52 miljoen.	

Verbonden partij	NV HVC	
Vestigingsplaats	Alkmaar	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang	HVC werkt aan het inzamelen en verwerken van afval, het terugwinnen van grondstoffen en het produceren van duurzame energie. De gemeente Westland vindt het zeer belangrijk om vanuit haar publieke verantwoordelijkheid controle te houden op de integrale keten van afvalbeheer en nauw betrokken te zijn bij de ontwikkeling van duurzame energie en de energietransitie. HVC gaat in 2023 verder met investeringen in de geothermiebronnen Maasdijk, Polanen en Wippolderlaan. Daarnaast participeert HVC voor 50% in Warmten Netwerk Westland BV, samen met Juva (overige 50%). Hiermee wordt een Westland dekkend warmtenet beoogd waarvan glastuinbouw en gebouwde omgeving gebruik kunnen maken.	
Bestuursfunctie	De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA.	
Deelnemende partijen	46 gemeenten (aandeelhouders A) en 5 water- of hoogheemraadschappen (aandeelhouders B).	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA. Stemrecht in de AVA naar rato van het aandelenkapitaal (3,23%).	
Financieel belang	De gemeente neemt deel met 130 aandelen A ad € 45,45. De gemeente stelt zich eveneens naar rato van haar aandelen garant voor leningen van de NV HVC en de daaruit voortvloeiende hoofdelijke aansprakelijkheid ongeveer (€ 26 miljoen). De gemeente ontvangt voor haar garantstelling een garantieprovisie.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023

Financieel belang	€ 5.909	€ 5.909
Eigen vermogen	€ 168.104.000	€ 188.104.000
Vreemd vermogen	€ 749.796.000	€ 749.796.000
Verwacht resultaat o.b.v. financiële verwachtingen jaarverslag HVC		€ 20.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	<p>In 2021 heeft HVC geprofiteerd van de gestegen energieprijzen en de investeringen in duurzame projecten beginnen hun vruchten af te werpen. De netto winst is toegevoegd aan de reserves waardoor het eigen vermogen is gestegen. De onderneming heeft de Koers 2024 (Van gas los) geëvalueerd en zal stapsgewijs de investeringen in duurzame energieproductie en -levering voortzetten. Het te bereiken doelsolvabiliteit van 27% is geprognosticeerd voor 2027. Zodra dit doelsolvabiliteitspercentage is bereikt kan gekozen worden voor projectfinanciering in plaats van garantstelling door de aandeelhouders.</p>	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	<p>Er zijn voor HVC operationele, strategische en financiële risico's. Hergebruik leidt tot minder afval, dus omzetsdaling. Heffing van belasting op het verbranden van restafval leidt tot hogere lasten, dus een afname van het resultaat. Daarnaast zijn er kritische processen en veiligheidsrisico's. Wij hebben een garantie afgegeven voor een gedeelte van het vreemd vermogen van HVC. Dit was noodzakelijk vanwege de lage solvabiliteit, die zich positief ontwikkelt.</p>	

Verbonden partij	NV Juva Holding	
Vestigingsplaats	Poeldijk	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang	De gemeente Westland heeft er belang bij dat alle inwoners en ingezetenen worden voorzien van betaalbare en voldoende energie (gas en elektra). De energievoorziening en -infrastructuur dient daarnaast betrouwbaar en veilig te zijn.	
Bestuursfunctie	Voorzitter stuurgroep.	
Deelnemende partijen	Gemeenten Westland en Midden-Delfland.	
Bestuurlijk belang	De wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente in de AVA. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal (Westland is eigenaar van 86,4% van de geplaatste aandelen).	
Financieel belang	De aandeelhouders hebben zeggenschap in NV Juva via stemrecht op de aandelen. Het stemrecht is naar rato van het aandelenkapitaal. De gemeente bezit 1.728 aandelen (86,4% van het totaal). De jaarlijkse dividendinkomsten bedroegen tot en met 2022 ca. € 11 miljoen, welke ten goede kwamen aan de algemene middelen. De dividend inkomsten staan onder druk vanwege de sterk gestegen energieprijzen. Het is nu dan ook onzeker en afhankelijk van externe factoren wat de winstverwachting is voor Juva en daarmee ook de raming van het dividend voor onze gemeente. Voor de begroting 2023 wordt dan ook rekening gehouden met een lager dividend van circa 8,6 mln.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang	€ 786.240	€ 786.240
Eigen vermogen	€ 134.282.000	€ 135.000.000

Vreemd vermogen	€ 115.082.000	€ 116.000.000
Verwacht resultaat		€ 11.000.000
Financiële bijdrage		n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	Door de sterk gestegen energieprijzen staat de winstgevendheid van de onderneming onder druk. Op het landelijke elektranet ontstaan congestieproblemen. In het beheersgebied van JUVA zijn er nog geen congestieproblemen. JUVA heeft in het verleden voldoende geïnvesteerd in verruiming van het elektranet. De energietransitie zorgt er wel voor dat netbeheerders nieuwe investeringen moeten doen. Juva participeert via dochter Capturam voor 50% in de voorgenomen investeringen in Warmte Netwerk Westland, samen met HVC.	
Risico's in relatie tot weerstandsvermogen	Het aandelenbelang van de gemeente Westland is 86,4%. JUVA beschikt over degelijke reserves en voldoende eigen vermogen. De risico's zijn beperkt omdat netbeheer activiteiten zijn gereguleerd. De Autoriteit Consument en Markt ziet toe op het financieel beleid van de wettelijk aangewezen netbeheerders. Ondanks de toegenomen risico's als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen beschikt JUVA over voldoende weerstandsvermogen.	

Andere rechtsvormen

Verbonden partij	Coöperatief Beheer Groengebieden Midden Delfland (CBG)	
Vestigingsplaats	Midden-Delfland	
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging	
Openbaar belang	Op orde houden van recreatie- en groengebieden.	
Bestuursfunctie	Lid Algemene Deelnemersvergadering (ADV)	
Deelnemende partijen	Gemeenten Delft, Maassluis, Midden-Delfland. Schiedam, Vlaardingen en Westland	
Bestuurlijk belang	De wethouder voor Water & Groen is lid van de Algemene Deelnemersvergadering.	
Financieel belang	De gemeente heeft geen kapitaalbelang of garanties verstrekt. Het aandeel van de gemeente in de coöperatieve bijdrage is 0,59%. De jaarlijkse bijdrage is t/m 2025 vastgesteld op € 10.488.	
Financiële gegevens	Begin 2023	Eind 2023
Financieel belang		
Eigen vermogen o.b.v. op de begroting 2023	€ 4.725.569	€ 4.725.569
Vreemd vermogen o.b.v. de jaarrekening 2021	€ 557.046	€ 557.046
Verwacht resultaat o.b.v. de begroting 2023	n.v.t.	- € 118.895
Financiële bijdrage o.b.v. begroting 2023	€ 10.488	n.v.t.
Actuele ontwikkelingen 2023	CBG heeft zelf geen uitvoeringsorganisatie; de feitelijke werkzaamheden worden uitgevoerd door een externe partij. Op dit moment is dat Staatsbosbeheer. De samenwerking wordt binnenkort geëvalueerd. Afhankelijk van het resultaat wordt die samenwerking voortgezet of wordt er een samenwerkingsovereenkomst met een andere partij	

	<p>gesloten. Uitgangspunt is dat het beheer en het onderhoud op dezelfde manier worden voortgezet.</p> <p>Aan het CBG is een stichting gelieerd, die m.i.v. 6 oktober 2020 de zakelijke rechten (vnl. erfpacht op eigendommen van Staatsbosbeheer, provincie Zuid-Holland en hoogheemraadschap van Delfland) van het recreatieschap Midden-Delfland (RMD, in liquidatie) heeft overgenomen. Deze Stichting Erfpachtrechten Groengebieden Midden-Delfland (SEG) is 28 december 2018 opgericht. Het SEG-bestuur heeft dezelfde samenstelling als het CBG-bestuur. Gezien de beperkte taak van de SEG (beheren van de zakelijke rechten, waarbij de netto opbrengst ten goede komt aan het gebiedsbeheer CBG) worden SEG-zaken in voorkomende gevallen in het CBG-bestuur afge-wikkeld en separaat beschreven. Voor de SEG is m.i.v. 2020 een separaat proces van jaarverslag en begroting ingesteld. Voor verdere informatie over de SEG wordt verwezen naar het Jaarverslag SEG 2021.</p>
<p>Risico's in relatie tot weerstandsvermogen</p>	<p>Per 1 januari 2022 bedraagt de algemene reserve € 3.912.773. Dit is ruim voldoende om de door CBG genoemde risico's op te kunnen vangen. Daarnaast is er een egalisatiereserve om toekomstige overschrijdingen van het bestedingsplafond van deelnemers te neutraliseren van een bedrag van € 635.279.</p>

5.7 Grondbeleid

5.7.1 Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de paragraaf grondbeleid ten minste moet bestaan. In de jaarrekening wordt in de paragraaf grondbeleid teruggekeken in hoeverre de afgesproken doelstellingen zijn gehaald. De begroting is een soort vooruitblik. Deze vooruitblik beschrijft tenminste:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's, die zijn opgenomen in de gemeentelijke meerjarenbegroting;
- De aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- De actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- Beleidsuitgangspunten omtrent reserves voor grondexploitatie in relatie tot de risico's die daaraan verbonden zijn.

5.7.2 Grondbeleid

De huidige nota Grondbeleid van de gemeente Westland is in 2013 vastgesteld. Deze nota wordt geactualiseerd en hoogstwaarschijnlijk in 2023 ter goedkeuring aangeboden aan de gemeenteraad. De nota wordt geactualiseerd conform de richtlijnen van het BBV met naar verwachting een grotere rol voor actief grondbeleid. Dat betekent dat doelen en uitgangspunten zoals in deze paragraaf weergegeven kunnen wijzigen, maar vooralsnog zijn deze conform de vastgestelde nota uit 2013. Daarin zijn de volgende doelen opgenomen:

- Faciliteren en sturing geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gewenste ruimtelijke ontwikkelingen;
- Streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren via de afdeling Grondexploitatie van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- Beheersbaar en inzichtelijk maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en aparte (bouw)projecten.

Op basis van de nota Grondbeleid stelt het college in principe jaarlijks de nota grondprijzen vast. Met deze nota wordt inzichtelijk tegen welke (richt-)prijzen de gemeente gronden uitgeeft en hoe deze prijzen tot stand zijn gekomen.

5.7.3 Wijze van uitvoering grondbeleid

In haar huidige grondbeleid heeft de gemeente Westland gekozen om in beginsel geen actief grondbeleid na te streven en zich voornamelijk te richten op een regisserende en faciliterende rol. Dit komt omdat de gemeente al een grote portefeuille gronden in bezit heeft. Maar actieve grondpolitiek is altijd mogelijk, indien dat voor de opgave noodzakelijk is. Dit kan vanuit strategische en maatschappelijke argumenten een overweging zijn. Vooralsnog zijn de belangrijkste beleidsuitgangspunten uit de nota grondbeleid 2013:

- De gemeente Westland voert selectief en gericht een actief grondbeleid, uitsluitend om belangrijke gemeentelijke doelen te realiseren;
- De gemeente Westland ondersteunt facilitair grondbeleid ten behoeve van een privaat initiatief. Bij facilitair grondbeleid hoort een actief kostenverhaal;
- De gemeente Westland verleent in beginsel geen medewerking aan een planologische maatregel (zoals een bestemmingsplanwijziging of verlening van een omgevingsvergunning) waarbij een tekort bij de gemeente ontstaat.

De planologische maatregel is dan voor de gemeente niet economisch uitvoerbaar. Alleen als de gemeenteraad uitdrukkelijk van mening is dat een gemeentelijke bijdrage gerechtvaardigd is – in het belang van het project – zal de gemeente medewerking verlenen;

- De gemeente Westland voert actief risicomanagement in de bedrijfsvoering van de grondexploitaties en weegt nieuwe initiatieven zorgvuldig af binnen de mogelijkheden van het weerstandsvermogen;

- De gemeente Westland voert jaarlijks bij het opstellen van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG) en de Tussentijdse rapportage op het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (TMPG) een risicoanalyse uit op de grondexploitaties.

5.7.4 Gebiedsoverstijgende werken (kostenverhaal)

Op 25 januari 2022 heeft de gemeenteraad de nota kostenverhaal gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen 2022 vastgesteld. Deze nota bevat het beleid voor gebiedsoverstijgende kosten bij ruimtelijke plannen in de gemeente Westland. Deze nota vervangt de nota kostenverhaal 2015. De terminologie is aangepast zodat deze beter aansluit bij de terminologie van de Omgevingswet.

Gebiedsoverstijgende werken, werkzaamheden en maatregelen zijn de werken, werkzaamheden en maatregelen waarvan een plangebied of een gedeelte daarvan profijt heeft. De kosten hiervan dienen over meerdere plangebieden te worden verdeeld, omdat ook een of meerdere andere gebieden van deze voorziening profijt hebben. Elke initiatiefnemer van een nieuwe (gebieds)ontwikkeling betaalt een bijdrage voor deze gebiedsoverstijgende werken. De bijdragen die op grond van deze nota worden ontvangen worden gestort in de bestemmingsreserve bovenwijkse voorzieningen.

Deze vastgestelde nota kent een verhoging van de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen. In de oude nota gold voor de bouw van één woning een vast bedrag van € 300. De nieuwe nota ligt de bijdrage gemiddeld tussen € 1.000 en € 1.200 per woning. De bijdrage is afhankelijk van locatie en grootte van de woning.

5.7.5 Resultaten totale grondexploitatie

De gemeente Westland kent, naast de begroting en de jaarrekening, ook het MPG. Zoals vastgelegd in de financiële verordening wordt uiterlijk bij de jaarrekening aan de gemeenteraad een geactualiseerd MPG aangeboden. In het MPG wordt op projectniveau gerapporteerd en in de paragraaf grondbeleid worden de resultaten op totaalniveau gerapporteerd. Daarnaast ontvangt de gemeenteraad ter informatie een tussentijdse rapportage (TMPG), dat is meestal rond het zomerreces.

Gebiedsontwikkelingen doorlopen verschillende fasen, van verkenning tot en met realisatie en beheer. De gezamenlijke boekwaarde van alle vastgestelde grondexploitaties bedraagt € 188,4 miljoen per 31 december 2021.

Wanneer een grondexploitatie tot een verlies leidt moet voor die grondexploitatie conform de BBV-voorschriften een voorziening worden getroffen voor het nadelige resultaat. Dit is de voorziening onderhanden werk (OHW). De stand per 31 december 2021 is € 3.924.323.

De volgende formele herziening van de grondexploitaties worden via het MPG in de eerste helft van 2023 ter vaststelling aan de raad aangeboden. De risico's bij de gemeentelijke grondexploitaties zijn geraamd op ruim € 200.000 en zijn opgenomen binnen het weerstandsvermogen van de gemeente.

Onderstaande tabel zet de hierboven genoemde bedragen per 31 december 2021 op een rij.

	Boekwaarde 31-12-21	Voorziening 31-12-21	Projectrisico
Grondexploitaties (6)	-774.050	3.924.323	208.720
Grondbanken	189.205.625		
Totaal	188.431.575	3.924.323	208.720

5.7.6 Winstneming

In de notitie Grondbeleid en de jaarstukken van de commissie BBV is aangegeven op welke wijze het mogelijk is om tussentijds winst te nemen bij positieve grondexploitatiecomplexen. Voor winstneming geldt de Percentage of Completion methode (POC).

POC houdt in dat voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst kan worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; en
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; en
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Volgens het realisatiebeginsel dient in die gevallen de winst ook te worden genomen. Bij het opmaken van de jaarrekening over 2022 zal gekeken worden of winst moet worden genomen over de grondexploitaties (bij het opstellen van het MPG 2023-2026).

5.7.7 Reserves

De resultaten van de grondexploitaties worden meegenomen in het rekeningresultaat. De risico's binnen de grondexploitaties worden concernbreed in beeld gebracht via het weerstandsvermogen (in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing).

5.7.8 Deelnemingen

De gemeente Westland participeert bij twee gebiedsontwikkelingen in een samenwerkingsverband. Hiervoor zijn aparte rechtspersonen ingesteld. Het betreffen de volgende samenwerkingsverbanden op het moment van het opstellen van de programmabegroting 2023-2026:

- Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (BV/CV);
- Ontwikkelingsbedrijf De Westlandse Zoom (BV/CV).

De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen zijn bij de zelfstandige rechtspersonen ondergebracht en vallen dus niet onder de gemeentelijke grondexploitatie. De gemeente vervult de grondbewaarfunctie. Dit houdt in dat de gemeente de gronden aankoopt en bouwrijp levert aan de ontwikkelende samenwerkingsverbanden. De partijen zullen de op dat moment geldende boekwaarde aan de gemeente Westland vergoeden.

Voor de deelnemingen is, per 31 december 2021 een voorziening getroffen van € 25,5 miljoen en een risicoreservering van € 1,8 miljoen.

ONW

Op 18 februari 2015 heeft de gemeenteraad het Masterplan Waelpark inclusief de grondexploitatie vastgesteld. De raad van Commissarissen (RvC) heeft op 3 december 2020 ingestemd met de Grondexploitatie Herziening 2020 Ontwikkelingsmaatschappij het Nieuwe Westland (ONW) per 1 juli 2020. De aandeelhouders (AvA) (goedkeuring) en vennoten (RvV) (vaststellen) hebben de besluitvorming op 3 december 2020 en 24 maart 2021 afgerond. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitaties van de gemeente. Dit resulteert in een te treffen voorziening van € 2,6 miljoen. De risicoreservering, het weerstandsvermogen, is berekend op circa € 0,3 miljoen.

Westlandse Zoom

De geactualiseerde grondexploitatie van de Westlandse Zoom is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 28 januari 2021 vastgesteld. De risico's in de grondexploitatie zijn verder benoemd en gekwantificeerd op basis van de grondexploitatie-parameters, zoals gehanteerd en vergelijkbaar met de actieve grondexploitaties van de gemeente. Voor het opvangen van de mogelijke negatieve resultaten voor de Westlandse Zoom is een voorziening getroffen van € 22,9 miljoen. De risicoreservering, het weerstandsvermogen, is berekend op circa € 1,5 miljoen.

Onderstaande tabellen zetten het aandelenkapitaal, de getroffen voorziening en de risicoreservering van de deelnemingen op een rij per 31 december 2021.

Deelnemingen	Aandelenkapitaal		Afwaarde- ring	Getroffen voorzie- ning	Risico reserve- ring
	Totaal	Gestort			
ONW	7.607.966	7.607.966	7.607.966	2.565.969	338.371
Westlandse zoom	11.700.000	11.700.000	11.700.000	22.990.246	1.485.759
Totaal deelne- mingen	19.307.966	19.307.966	19.307.966	25.556.215	1.824.130

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

6. FINANCIËLE BEGROTING

6.1 Financiële uitgangspunten

Als basis voor het opstellen van de begroting zijn diverse algemene grondslagen van toepassing, waaronder verschillende bepalingen vanuit de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de begrotingscirculaire vanuit de provincie Zuid-Holland en de Financiële Verordening Gemeente Westland 2021. Daarnaast zijn er verschillende specifieke kaders en uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn terug te vinden in de paragrafen. In dit onderdeel worden enkele algemene principes toegelicht die voor alle programma's en taakvelden gelden.

6.1.1 Indexatie

De indexering voor het jaar 2023 is verwerkt in de begroting. De meerjarige budgetten en de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn berekend tegen constante prijzen.

Op voorhand wordt in de begroting geen automatische loon- of prijscompensatie voor de uitgaven toegekend aan de taakvelden. Er wordt gewerkt met stelposten waaruit op basis van concrete, goed onderbouwde aanvragen bij tussentijdse rapportages door het college middelen kunnen worden toegekend.

Loonontwikkeling

Voor het jaar 2023 is een prognose van het Centraal Economische Plan (CEP) van 3,6% voor de loonstijging gehanteerd. De huidige cao loopt af op 1 januari 2023. De effecten van een eventueel nieuw akkoord worden verwerkt tijdens het begrotingsjaar. Met een loonontwikkeling is in de begroting 2023 rekening gehouden.

Prijsonwikkeling

De meicirculaire 2022 geeft een prognose voor de prijsontwikkeling van de Consumenten Prijs Index (CPI) van 2,4% voor 2023. Voor de begroting 2023 is berekend wat het totale effect is voor de prijsgevoelige budgetten. Met de prijsontwikkeling is in de begroting 2023 rekening gehouden.

Belastingen en tarieven

Het staat gemeenten vrij om de leges tot 100% kostendekkendheid te verhogen. Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is het principe gericht op 100% kostendekking. Bij de begrafenisrechten geldt dat bij de tariefvaststelling de maatschappelijke aanvaardbaarheid van tarieven (onder andere hoe verhouden ze zich tot de tarieven bij de buurgemeenten) een afwegingspunt blijft.

Gemeenschappelijke regelingen

De indexering van de gemeenschappelijke regelingen is gebaseerd op de macro economische verkenning van het Centraal Planbureau. De gemeentelijke bijdrage voor 2023 vermeerderd ten opzichte van het jaar 2022 met:

- 0,6% voor de loonkosten volgens de index prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers
- 2,3% voor de materiële kosten volgens de nationale consumentenprijsindex (CPI)

Via de zogenoemde Kaderbrief worden de gemeenschappelijke regelingen jaarlijks door de deelnemende Haaglanden gemeenten geïnformeerd.

Omslagrente

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de toerekening van rente aan de diverse taakvelden een belangrijk aandachtspunt. Het omslagpercentage voor het jaar 2023 is berekend op 1,3%. Daarnaast bestaan er specifieke regels voor het toerekenen van rente aan de grondexploitatie, de pensioenvoorzieningen bestuurders en wachtgeld voor (oud) wethouders.

6.1.2 Raming gemeentefonds

De raming van het gemeentefonds wordt gebaseerd op de meicirculaire gemeentefonds 2022. De bestendige gedragslijn is dat de septembercirculaire 2022 in de 1e Actualisatie 2023 wordt verwerkt.

6.1.3 Weerstandsvermogen en post onvoorzien

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit.

- De beschikbare weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
- De benodigde weerstandscapaciteit betreft alle (rest)risico's waarvoor geen, of onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De gemeente hanteert in overeenstemming met art. 2.2.8 van de nieuwe Beleidsnota Reserves en voorzieningen 2021, voor de weerstandsratio een bandbreedte van 1,0 – 1,4 (dat volgens de landelijke normering met een waardering voldoende wordt gekwalificeerd).

De beschikbare weerstandscapaciteit van Westland bestaat uit de Algemene reserve en de post Onvoorzien. In eerdere jaren was de Algemene reserve van onvoldoende omvang en werd ook een deel van de Reserve Financiële soliditeit geoormerkt.

De benodigde weerstandscapaciteit in 2023 is echter van dien aard, dat de Algemene reserve voldoende capaciteit heeft om als weerstandscapaciteit te fungeren.

Voor de post onvoorzien wordt een bedrag opgenomen van € 100.000. Het is uitsluitend toegestaan om de post onvoorzien te gebruiken voor zaken die onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. Op grond van de Financiële verordening is het college van B&W bevoegd om de post onvoorzien aan te wenden voor uitgaven met een incidenteel karakter. Over de aanwending vindt achteraf verantwoording plaats in de ProgrammaRapportage dan wel de jaarrekening.

6.2 Overzicht van baten en lasten per programma

(bedragen x € 1.000)

Programma	Rekening 2021		Begroting na wijziging 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 Ruimtelijke ordening	9.001	7.691	9.780	6.357	7.847	5.004	6.777	5.004	6.751	5.004	6.750	5.004
2 Volkshuisvesting	1.634	332	9.522	4.341	936	0	936	0	936	0	936	0
3 Gebiedsontwikkeling	10.968	12.773	75.587	70.591	59.026	56.071	40.217	34.461	36.558	35.396	37.244	34.711
4 Mobiliteit en Economie	7.124	2.319	13.771	1.146	5.095	691	5.046	646	4.731	646	4.779	646
5 Zorg, welzijn en cultuur	121.888	26.656	130.715	31.049	119.664	23.708	117.143	24.529	116.748	24.594	116.623	24.594
6 Openbare orde en veiligheid	10.979	219	12.152	864	12.032	137	11.906	137	11.906	137	11.905	137
7 Sport, onderwijs en recreatie	23.766	6.808	22.053	2.974	20.798	2.974	21.785	2.974	22.287	2.974	22.759	2.974
8 Openbare ruimte	62.936	40.300	68.946	38.180	67.869	36.842	72.117	37.104	71.633	37.216	72.655	37.216
9 Politiek en bestuur	4.751	247	5.996	433	5.293	7	5.243	7	5.243	7	5.243	7
10 Financiën en alg. dekking												
- vennootschapsbelasting	1.078	0	745	0	627	0	1.155	0	396	0	396	0
- onvoorzien	0	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0
- overige alg. dekking	847	206.266	12.835	228.253	14.502	225.298	14.327	228.305	16.201	233.218	16.191	232.407
11 Organisatie en overhead	44.521	2.479	46.468	1.420	45.412	770	45.155	770	44.017	770	44.047	770
Saldo van baten en lasten	299.493	306.090	408.670	385.608	359.201	351.502	341.907	333.937	337.507	339.962	339.628	338.871
<i>Reservemutaties</i>												
1 Ruimtelijke ordening	0	897	0	1.721	0	1.097	0	27	0	2	0	2
2 Volkshuisvesting	0	468	0	4.579	0	100	0	100	0	100	0	100
3 Gebiedsontwikkeling	1.962	1.665	982	5.097	706	2.323	0	4.905	685	970	0	1.655
4 Mobiliteit en Economie	0	1.475	0	7.117	0	466	0	250	0	0	0	35
5 Zorg, welzijn en cultuur	0	11.431	667	4.737	0	229	0	105	0	83	0	83
6 Openbare orde en veiligheid	0	305	0	259	0	125	0	0	0	0	0	0
7 Sport, onderwijs en recreatie	485	1.351	285	2.089	285	162	285	391	285	391	285	391
8 Openbare ruimte	125	1.122	0	1.868	0	1.939	0	2.972	0	1.071	0	1.071
9 Politiek en bestuur	0	98	0	153	0	50	0	0	0	0	0	0
10 Financiën en alg. dekking	15.837	12.214	11.854	9.628	28.318	26.909	4.027	216	4.015	100	4.004	101
11 Organisatie en overhead	0	4.467	0	5.141	0	3.608	0	3.316	0	2.015	0	2.013
Totaal reservemutaties	18.409	35.493	13.788	42.389	29.309	37.008	4.312	12.282	4.985	4.732	4.289	5.451
Geraamd resultaat	23.681		5.539		0		0		2.202		0	

6.3 Overzicht van baten en lasten per taakveld

(bedragen x € 1.000)

TV	Omschrijving taakveld	Rekening 2021 Begroting na wijziging 2020				Begroting 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.	Bestuur en ondersteuning												
0.1	Bestuur	4.265	160	5.124	7	4.767	7	4.767	7	4.767	7	4.767	7
0.2	Burgerzaken	5.458	2.053	5.537	1.509	5.118	1.356	5.744	2.169	5.780	2.235	5.780	2.235
0.3	Beheer ov. gebouwen / gronden	3.723	3.587	2.675	2.260	2.057	1.043	1.794	1.043	1.797	1.043	1.796	1.043
0.4	Overhead	41.764	2.474	43.625	1.418	43.107	768	42.850	768	41.712	768	41.742	768
0.5	Treasury	-1.902	17.843	-1.909	16.953	-1.526	15.694	-1.332	14.570	-1.408	14.440	-1.432	14.462
0.61	OZB woningen	934	14.600	934	14.900	912	15.050	912	15.200	912	15.350	912	15.500
0.62	OZB niet-woningen	416	17.446	430	17.497	398	17.547	398	17.597	398	17.647	398	17.697
0.64	Belastingen overig	433	116	442	142	414	142	414	142	414	142	414	142
0.7	Algemene uitkering en ov. uitk.	0	155.730	0	172.071	0	175.921	0	174.884	0	180.115	0	163.487
0.8	Overige baten en lasten	1.965	222	14.041	6.376	15.372	560	15.004	5.528	16.954	5.140	16.968	20.735
0.9	Vennootschapsbelasting	1.078	0	745	0	627	0	1.155	0	396	0	396	0
0.10	Mutaties reserves	18.409	35.493	13.788	42.389	29.309	37.007	4.311	12.282	4.985	4.732	4.289	5.451
0.11	Resultaat van baten en lasten	23.681	0	5.538	0	0	0	0	0	2.202	0	0	0
1.	Veiligheid												
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	7.004	88	7.580	507	7.645	497	7.644	497	7.640	497	7.638	497
1.2	Openbare orde en veiligheid	4.388	691	5.291	1.261	4.670	117	4.544	117	4.544	117	4.543	117
2.	Verkeer, vervoer waterstaat												
2.1	Verkeer en vervoer	17.464	1.881	20.049	1.169	18.909	1.027	21.382	1.027	20.331	1.027	21.134	1.027
2.2	Parkeren	578	199	905	373	760	373	736	373	735	373	732	373
2.4	Economische havens en water-wegen	1.621	4	1.617	3	1.619	3	1.776	3	1.903	3	2.038	3
3.	Economie												
3.1	Economische ontwikkeling	3.151	1.404	5.361	581	979	126	1.034	81	984	81	983	81
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	34	22	1.140	188	76	6	76	6	76	6	76	6
3.3	Bedrijvenloket/bedrijfsregelingen	682	643	590	567	509	567	509	567	509	567	509	567
3.4	Economische promotie	554	313	866	315	1.142	385	1.052	385	1.052	385	1.052	385
4.	Onderwijs												
4.2	Onderwijshuisvesting	9.424	983	9.261	1.013	8.576	1.013	9.078	1.013	9.627	1.013	10.379	1.013

4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.163	2.919	4.786	380	4.601	380	4.601	380	4.601	380	4.350	380
5.	Sport, cultuur en recreatie												
5.1	Sportbeleid en activering	433	121	486	0	588	0	648	0	648	0	648	0
5.2	Sportaccommodaties	8.868	3.273	7.840	1.946	7.444	1.946	7.910	1.946	7.863	1.946	7.833	1.946
5.3	Cultuurpresentatie	3.410	356	3.690	245	2.888	245	3.008	245	2.995	245	2.990	245
5.4	Musea	1.103	1	1.123	3	782	3	781	3	781	3	780	3
5.5	Cultureel erfgoed	337	5	560	1	341	1	341	1	340	1	340	1
5.6	Media	2.673	102	2.610	68	2.374	76	2.382	83	2.381	83	2.380	83
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.670	217	10.502	127	9.846	161	11.835	225	11.978	225	12.112	225
6.	Sociaal domein												
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.368	329	16.048	6.684	7.850	307	7.862	334	7.888	334	7.886	334
6.2	Wijkteams	11.874	238	13.353	93	12.500	93	12.500	93	12.499	93	12.499	93
6.3	Inkomensregelingen	28.946	22.254	26.733	21.283	26.669	21.283	28.071	21.283	28.071	21.283	28.071	21.283
6.4	Begeleide participatie	6.925	0	7.445	0	7.465	0	7.162	0	7.083	0	6.965	0
6.5	Arbeidsparticipatie	2.280	538	2.790	0	2.085	0	2.125	0	2.171	0	2.171	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	3.905	65	4.585	115	5.418	115	5.418	115	5.418	115	5.418	115
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	18.214	604	19.939	228	19.607	228	20.183	228	20.161	228	20.161	228
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	26.451	43	23.675	0	23.486	0	18.509	0	18.121	0	18.121	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	535	0	776	794	595	0	595	0	595	0	595	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	3.038	0	2.994	0	3.017	0	3.017	0	3.017	0	3.017	0
7.	Volksgezondheid en milieu												
7.1	Volksgezondheid	1.446	2	1.674	1	1.508	1	1.508	1	1.508	1	1.508	1
7.2	Riolering	11.930	15.098	13.251	15.531	13.358	15.756	13.552	15.981	13.740	16.206	13.740	16.206
7.3	Afval	11.915	16.569	12.763	15.701	13.088	16.110	12.999	16.020	12.849	15.870	12.849	15.870
7.4	Milieubeheer	5.000	547	6.392	725	5.887	15	5.587	15	5.587	15	5.587	15
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	2.078	1.700	2.328	1.494	2.471	1.534	2.456	1.570	2.464	1.606	2.472	1.606
8.	Volkshuisvesting, RO en SV												
8.1	Ruimtelijke ordening	8.104	3.902	7.577	1.606	6.897	517	5.827	435	5.801	1.370	5.800	685
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	8.510	9.861	71.121	65.525	56.010	55.355	37.200	33.828	34.041	33.828	34.727	33.828
8.3	Wonen en bouwen	6.283	6.887	19.326	13.948	6.294	5.174	6.294	5.174	5.783	5.174	5.783	5.174
Totaal van baten en lasten		341.583	341.583	427.997	427.997	388.509	388.509	346.219	346.219	344.694	344.694	343.917	343.917

6.4 Overzicht programma's 2023 naar taakvelden

Programma		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
TV	Omschrijving taakveld	Lasten	lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten	Lasten
0.1	Bestuur	0	0	0	307	0	0	0	0	4.459	0	0	4.766
0.2	Burgerzaken	0	0	0	314	4.235	0	0	0	382	0	187	5.118
0.3	Beheer ov. gebouwen / gronden	0	0	0	0	0	0	0	2.057	0	0	0	2.057
0.4	Overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	43.107	43.107
0.5	Treasury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1.526	0	-1.526
0.61	OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	112	800	912
0.62	OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	138	260	398
0.64	Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	414	0	414
0.7	Algemene uitkering en ov. uitkering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15.373	0	15.373
0.9	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	627	0	627
0.10	Mutaties reserves	0	0	706	0	0	0	284	0	0	28.318	0	29.308
0.11	Resultaat van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	7.419	0	227	0	0	0	7.646
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	4.613	0	57	0	0	0	4.670
2.1	Verkeer en vervoer	0	0	0	639	0	0	0	18.270	0	0	0	18.909
2.2	Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	760	0	0	0	760
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	1.619	0	0	0	1.619
3.1	Economische ontwikkeling	0	0	0	979	0	0	0	0	0	0	0	979
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	7	70	0	0	0	0	0	0	0	77
3.3	Bedrijvenloket/bedrijfsregelingen	0	0	0	509	0	0	0	0	0	0	0	509
3.4	Economische promotie	0	0	0	391	0	0	292	0	453	6	0	1.142
4.2	Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	8.576	0	0	0	0	8.576
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	0	0	0	1.018	0	3.583	0	0	0	0	4.601
5.1	Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	588	0	0	0	0	588
5.2	Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	7.444	0	0	0	0	7.444
5.3	Cultuurpresentatie	0	0	0	0	2.888	0	0	0	0	0	0	2.888
5.4	Musea	118	0	0	0	255	0	0	0	0	0	409	782
5.5	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	84	0	0	258	0	0	0	342

5.6	Media	0	0	0	0	2.374	0	0	0	0	0	0	2.374
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0	9.846	0	0	0	9.846
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	7.223	0	315	312	0	0	0	7.850
6.2	Wijkteams	0	0	0	0	12.470	0	0	30	0	0	0	12.500
6.3	Inkomensregelingen	0	0	0	0	25.947	0	0	638	0	85	0	26.670
6.4	Begeleide participatie	0	0	0	0	7.465	0	0	0	0	0	0	7.465
6.5	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	2.085	0	0	0	0	0	0	2.085
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	0	0	0	0	5.418	0	0	0	0	0	0	5.418
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	19.607	0	0	0	0	0	0	19.607
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	23.486	0	0	0	0	0	0	23.486
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	595	0	0	0	0	0	0	595
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	3.017	0	0	0	0	0	0	3.017
7.1	Volksgezondheid	0	0	0	0	1.497	0	0	11	0	0	0	1.508
7.2	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	13.358	0	0	0	13.358
7.3	Afval	0	0	0	0	0	0	0	13.088	0	0	0	13.088
7.4	Milieubeheer	0	0	0	1.120	0	0	0	4.767	0	0	0	5.887
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	2.470	0	0	0	2.470
8.1	Ruimtelijke ordening	4.059	0	1.660	716	0	0	0	60	0	0	402	6.897
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0	55.985	0	0	0	0	25	0	0	0	56.010
8.3	Wonen en bouwen	3.670	936	1.375	49	0	0	0	16	0	0	247	6.293
To- taal	lasten	7.847	936	59.733	5.094	119.664	12.032	21.082	67.869	5.294	43.547	45.412	388.510

Programma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Totaal
TV Omschrijving taakveld	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Baten	Lasten	Baten
0.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	7
0.2 Burgerzaken	0	0	0	64	1.292	0	0	0	0	0	0	1.356
0.3 Beheer ov. gebouwen / gronden	0	0	0	0	0	0	0	1.043	0	0	0	1.043
0.4 Overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	768	768
0.5 Treasury	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15.694	0	15.694
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15.049	0	15.049
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17.547	0	17.547
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	142	0	142
0.7 Algemene uitkering en ov. uitkering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	175.921	0	175.921
0.8 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	560	0	560
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	1.097	100	2.323	466	229	125	162	1.939	50	26.909	3.608	37.008
0.11 Resultaat van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	19	0	478	0	0	0	497
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	117	0	0	0	0	0	117
2.1 Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	0	0	1.027	0	0	0	1.027
2.2 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	373	0	0	0	373
2.4 Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	3
3.1 Economische ontwikkeling	80	0	1	45	0	0	0	0	0	0	0	126
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	6
3.3 Bedrijvenloket/bedrijfsregelingen	0	0	0	567	0	0	0	0	0	0	0	567
3.4 Economische promotie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	385	0	385
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	1.013	0	0	0	0	1.013
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	0	0	0	366	0	15	0	0	0	0	381
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	1.946	0	0	0	0	1.946
5.3 Cultuurpresentatie	0	0	0	0	245	0	0	0	0	0	0	245
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1

5.6	Media	0	0	0	0	76	0	0	0	0	0	0	76
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0	161	0	0	0	161
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0	0	10	0	0	296	0	0	0	306
6.2	Wijkteams	0	0	0	0	93	0	0	0	0	0	0	93
6.3	Inkomensregelingen	0	0	0	0	21.283	0	0	0	0	0	0	21.283
6.4	Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	0	0	0	0	115	0	0	0	0	0	0	115
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	228	0	0	0	0	0	0	228
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.1	Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
7.2	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	15.756	0	0	0	15.756
7.3	Afval	0	0	0	0	0	0	0	16.110	0	0	0	16.110
7.4	Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	15	0	0	0	15
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	1.534	0	0	0	1.534
8.1	Ruimtelijke ordening	55	0	463	0	0	0	0	0	0	0	0	518
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	0	55.351	0	0	0	0	4	0	0	0	55.355
8.3	Wonen en bouwen	4.869	0	250	15	0	0	0	40	0	0	0	5.174
To- taal	lasten	6.101	100	58.394	1.157	23.938	261	3.136	38.780	57	252.207	4.379	388.510

6.5 Overzicht incidentele baten en lasten

Nr.	Progr.	TV	Omschrijving incidentele baten of lasten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Toelichting
				2023	2023	2024	2024	2025	2025	2026	2026	
1	06	1.2	Juridische kosten	125								via reserve
	04	2.1	Pilot maatwerk- en doelgroepenvervoer	33								via reserve
2	04	2.1	Metropolitane fietspaden	233		250						via reserve
3	08	2.2	Rotonde Zijtwende	100		400						via reserve
4	08	2.2	rotonde Zwetlaan	220								via reserve
5	08	2.2	Erasmusverbinding			1.500						via reserve
6	08	2.2	Bewaken fietsenstalling Naaldwijk	52								via reserve
7	09	3.4	Branding strategie	50								via reserve
	07	3.4	Stimulering toerisme	40								via reserve
8	04	3.1	Bijdrage nationaal park	50								via reserve
9	04	3.1	Bijzondere Leerstoel ecosystemen	50								via reserve
	05	6.71	Schuldhelpverlening	22		22						via reserve
10	05	6.71	Toeslagenproblematiek	124								via reserve
11	08	7.2	Handhaving op riolering	125		125		125		125		via reserve
12	04	7.4	Energietransitie – isoleren woningen	100								via reserve
13	08	7.5	Onderzoek begraafplaats	50								via reserve
14	04	7.4	Invoering omgevingswet	200								via reserve
14	01	8.1	Invoering omgevingswet	226								via reserve
14	11	0.4	Invoering omgevingswet	74								via reserve
14	01	8.1	Invoering omgevingswet	843								via reserve
15	03	8.1	Faciliterend grondbeleid	1.198		1.280		345		1.030		via reserve
16	03	8.2	Bouwgrondexploitatie- fondsvorming		177				685			via reserve
17	03	8.2	Bouwgrondexploitatie-resultaat		529							via reserve
18	03	8.3	Woningbouwimpuls, Waelpolder ONW	1.375		1.375		875		875		via reserve
18	03	8.3	Woningbouwimpuls, Waelpolder ONW		250		250		250		250	via reserve
19	03	8.2	Centrumplannen	500								via reserve
19	03	8.2	Centrumplannen	0		2.500						via reserve
20	08	0.3	Uitvoeringsplan vastgoed	697		407		407		407		via reserve
21	02	8.3	Beheerskosten startersleningen	100		100		100		100		Via reserve
	11	0.4	Project Operational Excellence	49								via reserve
22	11	0.4	Trainees	150								via reserve

23	11	0.4	Verbetering financiële sturing	125							
24	11	0.4	Inkomsten ICT L-V	-1.300		-1.300				via reserve	
25	11	0.4	Kosten masterplan digitalisering	400		400		400		400	via reserve
26	10	0.8	Nieuwbouw gemeentewerf; investering	1.700		115					via reserve
27	10	0.8	Organisatieontwikkeling	850							via reserve
Totaal incidentele baten en lasten				9.861	-344	8.474	-1.050	2.252	935	2.937	250

Nr.	Incidentele stortingen en onttrekkingen reserves	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten 2024	Baten 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Lasten 2026	Baten 2026	Toelichting
1	Algemene reserve; juridische kosten		125							Zie lasten
	Res. Verkeersprojecten; pilot vervoer		33							Zie lasten
2	Res. Verkeersprojecten; fietspaden		233		250					Zie lasten
3	Res. Bovenwijkse voorz.; rotonde Zijtwende		100		400					Zie lasten
4	Res. Bovenwijkse voorz.; rotonde Zwethlaan		220							Zie lasten
5	Res. Financiële soliditeit; Erasmusverbinding				1.500					Zie lasten
6	Res. Verkeersprojecten; bewaken fietsenstalling		52							Zie lasten
7	Algemene reserve; branding strategie		50							Zie lasten
	Algemene reserve; regeling toerisme/recreatie		40							Zie lasten
8	Algemene reserve; Hollandse Duinen		50							Zie lasten
9	Algemene reserve; leerstoel ecosystemen		50							Zie lasten
	Res. Sociaal domein; kosten schuldhulp		22		22					Zie lasten
10	Algemene reserve; toeslagenproblematiek		124							Zie lasten
11	Res. Riolering; Handhaving op riolering		125		125		125		125	Zie lasten
12	Algemene reserve; energietransitie		100							Zie lasten
13	Algemene reserve; onderzoek begraafplaats		50							Zie lasten
14	Algemene reserve; invoering omgevingswet		500							Zie lasten
14	Algemene reserve; invoering omgevingswet		843							Zie lasten
15	Res. Faciliterende ontw.; facilitaire kosten		1.198		1.280		345		1.030	Zie lasten
16	Res. Bovenwijkse voorz; fondsvorming	177				685				Zie lasten
17	Algemene reserve; resultaat plan Hoogeland	529								Zie lasten
18	Res. Volkshuisvesting; Waelpolder ONW		1.125		1.125		625		625	Zie lasten
19	Res. Financiële soliditeit; centrumplannen				2.500					Zie lasten
20	Res. Groot ond. gebouwen; vastgoedplan		697		407		407		407	Zie lasten
21	Res. Startersleningen; beheerskosten		100		100		100		100	Zie lasten
	Res. personele middelen; Project Operational Excellence		49							Zie lasten
22	Res. personele middelen; trainees		150							Zie lasten
24	Res. Flankerende personele middelen; Inkomsten ICT L-V		1.300		1.300					Zie lasten
25	Res. Digitaliseren; kosten masterplan		400		400		400		400	Zie lasten
26	Res. Nieuwbouw gemeentewerf; investering		1.700		115					Zie lasten
27	Algemene reserve; organisatieontwikkeling		850							Zie lasten

28	Res. Zwembaden; jaarlijkse dotatie	285	0	285	285	285	285	285	Storting
28	Res. Waterproblematiek; jaarlijkse dotatie	200		200	200	200	200	200	Storting
28	Res. Startersleningen; jaarlijkse dotatie	325		325	325	325	325	325	Storting
28	Res. Volkshuisvesting; jaarlijkse dotatie	381		381	381	381	381	381	Storting
28	Res. Groot ond. gebouwen; jaarlijkse dotatie	773		773	773	773	773	773	Zie lasten
29	Res. Startersleningen; vrijval		100		100		100	100	Dekkingsmiddel
	Res. Centrumplannen; exploitatie Okidoki		2		1				Dekkingsmiddel
	Algemene reserve; saldi amendement	23		1					Storting
	Verschuivingen tussen reserves	24.259	24.259						neutraal
Totaal incidentele stortingen en onttrekkingen reserves		26.952	34.647	1.965	9.625	2.649	2.102	1.964	2.787
Totaal incidentele baten en lasten (incl. reservemutaties)		36.813	34.303	10.439	8.575	4.901	3.037	4.901	3.037

(bedragen x € 1.000)

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Lasten	359.201	341.908	337.507	339.628
Baten	351.502	333.937	339.962	338.466
Saldo baten en lasten	-7.699	-7.971	2.454	-1.162
Stortingen reserves	29.309	4.311	4.985	4.289
Onttrekkingen reserves	37.007	12.282	4.733	5.451
Saldo stortingen en onttrekkingen reserves	7.699	7.971	-252	1.162
Begrotingssaldo	0	0	2.202	0
Incidentele lasten (inclusief reservemutaties)	36.813	10.439	4.901	4.901
Incidentele baten (inclusief reservemutaties)	34.303	8.575	3.037	3.037
<i>Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)</i>	<i>2.510</i>	<i>1.864</i>	<i>1.864</i>	<i>1.864</i>
Structureel begrotingssaldo	2.510	1.864	4.066	1.864

(bedragen x € 1.000)

Structurele reservemutaties	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
	2023	2023	2024	2024	2025	2025	2026	2026
Opslagrente groundbanken (<i>opslag bovenop omslagrente</i>)	2.058		2.058		2.058		2.058	
Nieuwbouw gemeentehuis (<i>kapitaallasten / beschikbaarheidsvergoeding</i>)	299	1.635	288	1.616	278	1.615	267	1.613
Dekking investeringen Maatschappelijk nut (kapitaallasten)		422		469		469		504
Dekking investeringen Economisch nut (kapitaallasten)		303		572		547		547
Totaal structurele stortingen en onttrekkingen reserves	2.357	2.360	2.346	2.657	2.336	2.631	2.325	2.664

Toelichting incidentele lasten en baten

Algemeen

Het merendeel van de opgenomen incidentele lasten en baten heeft geen effect op het structureel begrotingssaldo, aangezien die mutaties het gevolg zijn van (incidentele) toepassingen van de als incidenteel aangemerkte reserves. Daar waar dit het geval is, staat bij die mutatie als toelichting "via reserve" en bij de corresponderende reservemutatie "zie lasten".

Bij het onderscheid tussen structurele reservemutaties en incidentele reservemutaties is uitgegaan van hetgeen in de notitie van de commissie BBV over de incidentele lasten en baten.

In de toelichting op de wijziging van het BBV in 2013 staat dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn.

De bestemmingsreserves die betrekking hebben op (dekking van) kapitaallasten zijn hierop een uitzondering. Deze bestemmingsreserves worden dan als structureel aangemerkt. Het overzicht van deze als structureel aangemerkte reserves is hierboven weergegeven.

Overeenkomstig onze uitgangspunten volgt hieronder een toelichting van de incidentele lasten en baten vanaf € 50.000

Toelichting per post

1. Juridische kosten (incidenteel in 2023)

In het product Fysieke Veiligheid is door de toegenomen juridische advisering op bestuurlijke handhaving een incidenteel budget geraamd van € 125.000

2. Metropolitane fietspaden (incidenteel in 2023/2024)

De gemeentelijke bijdrage in de kosten voor onderzoek naar regionale metropolitane fietspaden voor de jaren 2023 en 2024.

3. Ronde Zijtwende (incidenteel in 2023/2024)

De investeringskosten voor de aanleg van de rotonde Zijtwende worden gedekt door aanwending van de reserve Bovenwijkse voorzieningen

4. Ronde Zwethlaan (incidenteel in 2023)

De investeringskosten voor de aanleg van de rotonde Zwethlaan worden gedekt door aanwending van de reserve Bovenwijkse voorzieningen

5. Erasmusverbinding (incidenteel in 2024)

In het kader van het investeringsfonds (zie Perspectiefbrief begroting 2021) zijn een aantal incidentele investeringen opgevoerd, die uit het fonds worden gedekt. Door fasering van de uitvoering is de investering voor de Erasmusverbinding verschoven naar 2024. Het investeringsfonds is onderdeel van de reserve Financiële soliditeit.

6. Bieselette Naaldwijk (incidenteel in 2023)

Ter dekking van de kosten voor het bewaken van een fietsenstalling te Naaldwijk gedurende enkele jaren (2023 is het laatste jaar) wordt de reserve regionale verkeersprojecten aangesproken.

7. Branding strategie (incidenteel in 2023)

Deze kosten worden gemaakt voor een betere positionering van het Westland.

8. Bijdrage nationaal park Hollandse Duinen (incidenteel in 2023)

Er zijn onderzoeken gepland over de impact van ondernemen voor het nationaal park Hollandse Duinen.

10. Toeslagenproblematiek (incidenteel in 2021/2022)

Via het gemeentefonds is in december 2021 een bedrag ontvangen voor o.a. de toeslagenproblematiek.

Aangezien deze tegemoetkoming pas aan het einde van het jaar is verstrekt, is het ontvangen bedrag via de resultaatbestemming bij jaarrekening 2021 éénmalig overgeheveld naar 2022 en voor een klein deel naar 2022 voor het doen van uitgaven ter zake.

11. Handhaving op riolering (jaarlijks, einddatum 2030)

Het is de ambitie om herstructurering en modernisering van de glastuinbouw verder aan te sporen. Om strijdig gebruik en speculatie van tuinbouwgrond tegen te gaan (en daarmee onder andere de herstructurering en het optimaal ruimtegebruik te belemmeren), is handhaving op basis van de geldende bestemmingsplannen noodzakelijk.

In het uitvoeringsprogramma 2019 is opgenomen om gedurende drie collegeperiodes (12 jaar) zowel bestaande als nieuwe strijdigheden aan te pakken en op te lossen. In de dekking is voorzien door aanwending van de reserve riolering.

12. Energietransitie – isoleren van woningen (incidenteel in 2023)

Project voor een incidentele stimulans in 2023 voor de energietransitie door het isoleren van woningen

13. Onderzoek begraafplaats (incidenteel in 2023)

Onderzoek naar een meer parkachtige inrichting van de begraafplaatsen.

14 Invoering omgevingswet (incidenteel in 2022 en 2023)

De beoogde ingangsdatum van de Omgevingswet en daarmee samenhangende Wet kwaliteitsborging voor het bouwen is verplaatst naar 1 januari 2023.

Een latere inwerkingtreding van de Omgevingswet brengt extra kosten met zich mee voor alle bevoegd gezagen. De totale structurele meerkosten zijn nu nog niet concreet aan te geven. Daar waar uiteindelijk geen of niet genoeg rijkscompensatie voor komt, leidt dit tot een nadelig financieel effect voor de gemeenten. De 100.000+ gemeenten, inclusief gemeente Westland, zullen dit financiële vraagstuk daarom stevig onder de aandacht blijven brengen bij het Rijk. Om toch goed gesteld te staan om uitvoering te geven aan de invoering van de Omgevingswet in Westland is in 2022 € 500.000 en in 2023 € 500.000 incidenteel beschikbaar gesteld.

14 Voortzetten Programma Omgevingswet in 2023 (incidenteel nadeel € 843.000 in 2023)

Binnen de programmaorganisatie is er energie en drive om het programma Omgevingswet voort te zetten na 1 januari 2023. Vanuit het programma is nog inzet nodig op de nieuwe instrumenten van de wet en kan daaraan gekoppeld meer aandacht besteed worden aan "anders werken". Een nieuw instrument is bijvoorbeeld het Omgevingsprogramma (of meerdere) dat gemaakt moeten worden, waarbij de raad, ingevolge de aangenomen motie ook betrokken wordt. Gedacht wordt om grote thema's te vatten in programma's zoals bijvoorbeeld wonen en het glastuinbouwcluster. Zoals we het nu inschatten zal er totaal € 843.000 voor het jaar 2023 nodig zijn.

15. Facilitaire projecten (incidentele kosten per faciliterend project)

Sinds de gewijzigde BBV-voorschriften in 2017 worden de gemeentelijke activiteiten inzake grondexploitaties onderscheiden in zogenoemd actief en faciliterend grondbeleid.

Voor 20217 werd het overlopende saldo van het faciliterende grondbeleid geactiveerd, maar vanaf 20217 wordt het jaarsaldo van het faciliterende grondbeleid verrekenend met de in 2017 ingestelde reserves ter zake.

16. Fondsvorming grondexploitaties (incidenteel per grondexploitatie)

Binnen de gemeentelijke grondexploitaties is opgenomen dat een bedrag ten laste van de exploitatie aan de reserve Bovenwijkse voorzieningen wordt toegevoegd. Het totaal aan grondexploitaties verloopt budgettair neutraal binnen de gemeentelijke begroting.

17. Resultaat plan Hoogeland (incidenteel resultaat in 2023)

Binnen de grondexploitatie Hoogeland wordt een positief resultaat verwacht. Dit incidentele resultaat wordt aan de algemene reserve toegevoegd.

18. Waelpolder ONW (project loopt t/m 2026)

Op 7 december 2021 heeft de raad ingestemd met het voorstel om totaal € 3,5 miljoen cofinanciering te verstrekken. Deze cofinanciering is een voorwaarde voor het verkrijgen van subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor meer betaalbare en sociale woningbouw in het deelproject Waelpolder van Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland (ONW). Er komt € 2,5 miljoen uit de reserve Volkshuisvesting (en € 1 miljoen uit de voorziening grondexploitatie).

Gelijktijdig heeft de raad ingestemd met de optie om 30 extra sociale huurwoningen te realiseren en hiervoor 30 sociale koopwoningen te laten vervallen binnen het project. Er is hiervoor € 1 miljoen beschikbaar gesteld uit de reserve Volkshuisvesting.

19. Centrumplannen (project loop t/m 2023, incidentele kosten per centrumplan)

Voor het versterken van de Westlandse identiteit en levendigheid in de verschillende dorpskernen van Westland wordt sinds een aantal jaren voortvarend gewerkt aan het opknappen van diverse centra. Naaldwijk en 's -Gravenzande hebben reeds een make-over gehad. Voor Wateringen, Poeldijk en Monster worden visies opgesteld of zijn deze onlangs vastgesteld. Het college realiseert zich dat sommige zaken in de dorpsvisies door marktpartijen moeten worden opgepakt, waarbij de gemeente voor realisatie afhankelijk is van derden.

20 Uitvoering vastgoedplan (incidenteel tot nieuw vastgoedplan, dan weer via voorziening)

Op aanwijzing van de accountant is in de jaarrekening 2021 de voorziening groot onderhoud gebouwen omgezet naar een reserve Groot Onderhoud Gebouwen. Het meerjarig plan voor uitvoering van groot onderhoud loopt daarmee vanaf 2022 nu via de exploitatie en wordt gedekt door de reserve.

21 Beheerskosten (incidenteel gedurende het revolving fund)

In het kader van het revolving fund voor startersleningen lopen de lasten en baten van de starterslening (waaronder de beheerskosten) via de reserve starterslening.

22 Trainees (incidenteel in 2023)

In 2023 zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het aantrekken van trainees. De middelen worden gedekt door aanwending van de reserve flankerende personele middelen.

23. Verbeteren financiële functie (project loopt t/m 2023)

Eind 2020 / begin 2021 is een analyse gemaakt van de toekomst-bestendigheid van de huidige (financiële) sturing en beheersing binnen de gemeente Westland. Deze analyse heeft inzichtelijk gemaakt dat sprake is van een onbalans tussen de wijze waarop Westland nu omgaat met financiën aan de ene kant, en de vereisten die worden gesteld aan toekomstbestendige sturing en beheersing aan de andere kant.

Met de modernisering van de financiële sturing moeten “financiële incidenten” zoveel mogelijk worden voorkomen. Dit is belangrijk vanwege de hoge directe en indirecte kosten van incidenten die een gevolg zijn van tekortschietend financieel beheer. Dergelijke incidenten raken niet alleen de reservepositie van de gemeente, maar vergen ook onevenredig veel bestuurlijke en ambtelijke aandacht. De kosten voor het verbeteren van de financiële functie bestaan uit een incidentele en een structurele component.

24. Inkomsten ICT Leidschendam-Voorburg (incidenteel tot 2025)

De gemeente Leidschendam-Voorburg neemt per 1-7-2022 niet langer de ICT-dienstverlening van de gemeente Westland af. Daardoor loopt de gemeente Westland de structurele inkomsten die we ontvangen op basis van de dienstverleningsovereenkomst, mis. Daartegenover staat dat is onderzocht welke ICT-organisatie, qua vorm en grootte, de gemeente Westland moet inrichten om alle werkzaamheden te kunnen borgen. Ter overbrugging van de tijdelijke periode waarin nog frictiekosten op ons afkomen, is er dekking van deze kosten via de reserve flankerende personele middelen.

25 masterplan digitaliseren (project loopt t/m 2028)

De reserve is ingesteld om gedurende een bepaalde periode uitgaven te doen in het kader van het masterplan digitaliseren.

26 Investering gemeentewerf (incidenteel in 2023/2024)

De in het investeringsschema opgenomen investering voor vervangende nieuwbouw van een gemeentewerf wordt deels gedekt door de daarvoor enkele jaren geleden gevormde reserve.

27 Organisatieontwikkeling (incidenteel in 2023)

Voor organisatieontwikkeling is een incidentele stelpost van € 850.000 opgenomen gedekt vanuit de algemene reserve.

28 Dotatie aan reserves

In de begroting is een aantal dotaties aan reserves ten laste van de exploitatie verwerkt. Het betreft in deze gevallen geen reserves die gelinkt zijn aan kapitaallasten van investeringen. Derhalve worden deze reserves als incidenteel aangemerkt.

29 Vrijval reserve startersleningen

Op basis van de omvang van de verstrekte leningen binnen het revolving fund voor startersleningen zijn de indertijd initiële stortingen hoger geweest dan noodzakelijk. Er wordt nu rekening gehouden met een jaarlijkse vrijval van € 100.000.

6.6 Geprognotiseerde balans

(bedragen x € 1.000)

Balans ultimo	Werkelijk 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
ACTIVA						
(Im)Materiële vaste activa ³	460.151	471.573	478.287	480.170	484.583	487.542
Financiële vaste activa:						
– Kapitaalverstrekkingen	8.947	8.947	8.947	8.947	8.947	8.947
– Leningen	18.578	18.226	17.875	17.524	17.198	16.872
– Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal vaste activa	487.676	498.746	505.109	506.641	510.728	513.361
Voorraden onderhanden werk en overige grond- en hulpstoffen	184.506	140.507	97.506	72.507	46.506	20.507
Voorraden gereed product en handelsgoederen	998	758	490	490	490	490
Uitzettingen < 1 jaar	36.093	36.093	36.093	36.093	36.093	36.093
Liquide middelen	148	148	148	148	148	148
Overlopende activa	17.868	17.868	17.868	17.868	17.868	17.868
Totaal vlottende activa	239.613	195.374	152.105	127.106	101.105	75.106
TOTAAL ACTIVA	727.289	694.120	657.214	633.747	611.833	588.467
PASSIVA						
Eigen vermogen	264.862	241.799	234.101	226.131	228.584	211.830
Voorzieningen	58.028	58.414	61.080	62.950	65.373	67.876
Vaste schuld	319.225	308.733	276.859	259.492	232.702	223.587
Totaal vaste passiva	642.115	608.946	572.040	548.573	526.659	503.293
Vlottende schuld	49.553	49.553	49.553	49.553	49.553	49.553
Overlopende passiva	35.621	35.621	35.621	35.621	35.621	35.621
Totaal vlottende passiva	85.174	85.174	85.174	85.174	85.174	85.174
TOTAAL PASSIVA	727.289	694.120	657.214	633.747	611.833	588.467

³ De begrote bedragen voor het verloop van de materiële vaste activa zijn gebaseerd op de gemiddelde werkelijke uitgaven over de periode 2004-2021 (€ 30,5 miljoen). Ultimo 2022 wordt daarvoor rekening gehouden met een vertraging in de uitvoering van investeringen ad € 39,390 miljoen.

6.7 Overzicht EMU-saldo

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Hof (Houdbare Overheidsfinanciën) krijgt het zogenoemde EMU⁴-saldo van de gemeenten aandacht. Dit maakt samen met de EMU-saldi van andere decentrale overheden als provincies en waterschappen onderdeel uit van het totale EMU-saldo van het Rijk.

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. Als het EMU-saldo van de collectiviteit van gemeenten (op basis van de jaarrekeningen van de gemeenten) de macronorm structureel overschrijdt, kan dit voor het Rijk aanleiding zijn om een sanctie op te leggen (korting op de algemene uitkering uit het gemeentefonds). Voor het gezamenlijke EMU-saldo van de gemeenten dient op het moment van opstellen van de begroting de tekortnorm ten opzichte van het bruto binnenlands product (bbp) voor 2022 nog te worden vastgesteld. Het berekende EMU-saldo van de gemeente Westland bedraagt voor 2023 € 31 miljoen (voordelig). Dit is voornamelijk gevolg van de verwachte opbrengst van de grondverkoppen.

(bedragen x € 1.000)

Mutaties (1 januari tot 31 december)			Verwachte Realisatie 2022	Begroot 2023	Volgens meerjarenraming in		
					2024	2025	2026
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-352	-351	-351	-326	-326
		Uitzettingen	0	0	0	0	0
	Vlottende activa	Uitzettingen	0	0	0	0	0
		Liquide middelen	0	0	0	0	0
		Overlopende activa	0	0	0	0	0
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	-10.492	-31.874	-17.367	-26.790	-9.115
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	0	0	0	0	0
		Overlopende passiva	0	0	0	0	0
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa			0	0	0	0	0
EMU-SALDO			10.140	31.523	17.016	26.464	8.789
EMU-SALDO referentiewaarde (septembercirculaire 2021)			12.448	12.448	12.448	12.448	12.448
Vershil EMU-saldo & referentiewaarde			22.558	43.971	29.464	38.912	21.237

Toelichting:

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardenmutaties, etc.) van de overheid op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente. Op basis van ervaringscijfers in de afgelopen jaren zullen niet alle uitgaven in de begroting geraamde investeringsuitgaven worden uitgegeven, maar zullen deze deels doorschuiven naar een eerstvolgend jaar. Deze doorschuiving is echter vooraf niet naar individuele investeringen terug te voeren, maar vormt de jaarlijks optredende 'boeggolf' aan (restant)investeringen. Als gevolg hiervan wordt bij de berekening van het EMU-saldo voor de investeringsuitgaven rekening gehouden met een voortschrijdend gemiddelde aan werkelijke uitgaven (gemiddeld € 30,5 miljoen over de afgelopen 17 jaar).

⁴ EMU is de officiële afkorting voor de Economische en Monetaire Unie.

6.8 Investerings

6.8.1 Inleiding

Voor het realiseren van de doelen van de gemeente zijn investeringen vaak noodzakelijk. Van een investering is sprake als het gaat om een uitgave waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Een investering moet een minimale waarde hebben om geactiveerd te kunnen worden. Als een investering kleiner is dan € 50.000, wordt deze niet geactiveerd. De uitgaven worden dan direct ten laste van de exploitatie gebracht. Uitzonderingen zijn de gronden en terreinen, die altijd geactiveerd worden, en de voorbereidingskosten. Hiervoor geldt een minimale waarde van € 25.000 voor activeren.

In het Meerjaren Investeringsplan 2023-2026 (MIP) is opgenomen welke investeringen worden gedaan of welke investeringen de gemeente Westland van plan is te doen. In het MIP zijn naast de geactualiseerde investeringen ook de vervangings- en nieuwe investeringen uit de 1^e Actualisatie 2022 opgenomen. Dit hoofdstuk geeft inzicht in het investeringsvolume en de kapitaallasten, die daaruit voortvloeien.

6.8.2 Investeringsvolume

Het totale investeringsvolume van het MIP 2023-2026 geeft het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)

Investerings van bruto naar netto (per programma)	2023	2024	2025	2026
A. Bruto investeringen				
1. Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
2. Volkshuisvesting	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	295	3.065	102	104
4. Mobiliteit en economie	233	250	0	0
5. Zorg, welzijn en cultuur	2.250	0	0	0
6. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
7. Sport, onderwijs en recreatie	25.607	19.524	12.161	7.348
8. Openbare ruimte	25.079	31.979	30.138	22.224
9. Politiek en bestuur	0	0	0	0
10. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
11. Organisatie en overhead	3.960	6.035	663	1.941
Totaal bruto investeringen	57.424	60.853	43.064	31.617
B. Netto investeringen (inclusief bijdragen derden)				
1. Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
2. Volkshuisvesting	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	295	3.065	102	104
4. Mobiliteit en economie	233	250	0	0
5. Zorg, welzijn en cultuur	2.250	0	0	0
6. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
7. Sport, onderwijs en recreatie	25.607	19.524	12.161	7.348
8. Openbare ruimte	23.349	30.315	29.385	21.446
9. Politiek en bestuur	0	0	0	0
10. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
11. Organisatie en overhead	3.960	6.035	663	1.941
Totaal netto investeringen (incl. bijdragen derden)	55.694	59.189	42.311	30.839

Investerings van bruto naar netto (per programma)	2023	2024	2025	2026
C. Aanwending reserves voor investeringen				
1. Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
2. Volkshuisvesting	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	0	2.500	0	0
4. Mobiliteit en economie	233	250	0	0
5. Zorg, welzijn en cultuur	0	0	0	0
6. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
7. Sport, onderwijs en recreatie	0	0	0	0
8. Openbare ruimte	320	1.900	0	0
9. Politiek en bestuur	0	0	0	0
10. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
11. Organisatie en overhead	1.700	115	0	0
Totaal aanwending reserves voor investeringen	2.253	4.765	0	0
D. Investerings gedekt door tarieven				
1. Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
2. Volkshuisvesting	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	0	0	0	0
4. Mobiliteit en economie	0	0	0	0
5. Zorg, welzijn en cultuur	0	0	0	0
6. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
7. Sport, onderwijs en recreatie	0	0	0	0
8. Openbare ruimte	5.559	5.467	10.027	3.659
9. Politiek en bestuur	0	0	0	0
10. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
11. Organisatie en overhead	0	0	0	0
Totaal investeringen gedekt door tarieven	5.559	5.467	10.027	3.659
E. Netto investeringen				
1. Ruimtelijke ordening	0	0	0	0
2. Volkshuisvesting	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	295	565	102	104
4. Mobiliteit en economie	0	0	0	0
5. Zorg, welzijn en cultuur	2.250	0	0	0
6. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
7. Sport, onderwijs en recreatie	25.607	19.524	12.161	7.348
8. Openbare ruimte	17.470	22.948	19.358	17.787
9. Politiek en bestuur	0	0	0	0
10. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
11. Organisatie en overhead	2.260	5.920	663	1.941
Totaal netto investeringen (excl. bijdragen derden, toepassingen reserves en investeringen dekking via tarieven)	47.882	48.957	32.284	27.180

A Bruto investeringen

Bij bruto investeringen wordt geen rekening gehouden met een eventuele dekking uit de reserves, de tarieven of bijdragen van derden. De totaal geplande bruto investeringen voor het jaar 2023 bedragen afgerond € 57,0 miljoen.

Dit investeringsvolume is exclusief de reeds eerder beschikbaar gestelde kredieten, die nog worden afgerond in deze begrotingsperiode.

B Netto investeringen (inclusief bijdragen derden)

Bij de netto investeringen wordt per programma de investeringen minus de bijdragen van derden vermeld. Voor investeringen op grond van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geldt dat aanspraak wordt gedaan op de voorziening toekomstige vervanging riolering, die is gevormd uit de rioleringsheffing. Bij sommige investeringen wordt een bijdrage van derden ontvangen. In de onderstaande tabel wordt een overzicht van de geraamde bijdragen van derden gegeven:

(bedragen x € 1.000)

Investeringsbijdragen van derden	2023	2024	2025	2026
1. Vergroten rotonde Zwethlaan	500	0	0	0

Ad. 1 Vergroten rotonde Zwethlaan

De provincie is trekker van het project. Het project wordt aangemeld voor het Mobiliteitsfonds.

C Aanwending reserves voor investeringen

Bij sommige investeringen wordt (deels) in de dekking voorzien door aanwending van reserves. Gedurende de afschrijvingsperiode van de investering wordt de reserve naar evenredigheid aangewend. Het gaat om de volgende investeringen:

(bedragen x € 1.000)

Aanwending reserves voor investeringen	2023	2024	2025	2026
1. Metropolitane fietspaden Naaldwijk/Den Haag	233	250	0	0
2. Rotonde Zijtwende	100	400	0	0
3. Mutatie N213: Geluidproblematiek Dijkweg	220	0	0	0
4. Investeringsfondsen	0	4.000	0	0
5. Nieuwbouw gemeentewerf	1.700	115	0	0

D Investeringsdekking via tarieven

Jaarlijks wordt investeringen gedaan, waarbij de dekking van de kapitaallasten in de tarieven is opgenomen. Het gaat hierbij om investeringen voor rioleringswerkzaamheden en afvalinzameling.

(bedragen x € 1.000)

Investeringsdekking via tarieven	2023	2024	2025	2026
Totaal investeringen	6.789	7.131	10.780	4.437

6.8.3 Vervangings- en nieuwe investeringen

In de onderstaande tabellen zijn de vervangings- en nieuwe investeringen opgenomen van het MIP. Hierbij is een kolom voor het jaar 2021 toegevoegd, omdat de investeringen uit dit jaar de kapitaallasten voor het jaar 2022 bepalen. Een aantal investeringen zijn opgesplitst in een A, B, C en D onderdeel. Dit betreffen investeringen, die een verband met elkaar hebben, maar afzonderlijk uitgevoerd kunnen worden. De afschrijvingstermijnen voor deze onderdelen bedragen 50, 25, 15 en 5 jaar.

(bedragen x € 1.000)

Vervangings- en nieuwe investeringen	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.	Inv.
	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	bruto	netto
	2022	2023	2024	2025	2026	cum.	cum.
Vervangingsinvesteringen	1.742	26.310	28.880	24.787	14.910	96.629	92.204
Nieuwe investeringen	10.975	31.114	31.973	18.277	16.707	109.046	108.546
Totaal nieuwe investeringen	12.717	57.424	60.853	43.064	31.617	205.675	200.750

(bedragen x € 1.000)

Vervangingsinvesteringen	Inv. bruto 2022	Inv. bruto 2023	Inv. bruto 2024	Inv. bruto 2025	Inv. bruto 2026	Inv. bruto cum.	Inv. netto cum.
Projectnaam							
Afvalinzameling							
Vervanging inzamelmiddelen	0	510	762	651	661	2.584	2.584
ICT							
Vervanging adm. werkstations	650	75	75	75	0	875	875
Graf. werkstations/laptops	0	0	0	0	1.500	1.500	1.500
Vervanging printers	0	100	0	50	0	150	150
Vervanging telefooncentrale	200	0	0	0	0	200	200
Vervanging mobiele telefoons	0	75	900	75	75	1.125	1.125
Vervanging datacenter	0	200	100	200	100	600	600
Vervanging netwerkcomponenten	0	0	0	0	0	0	0
Primaire softwarepakketten	0	100	100	100	100	400	400
Beschoeiing							
Aanbrengen beschoeiingen	0	276	329	268	273	1.146	1.146
Wegen en verkeer							
Bruggen en kunstwerken	0	675	609	4.139	1.914	7.337	7.337
Verhardingen	0	8.729	6.180	3.002	1.793	19.704	19.704
Vervangen VRI's	0	20	50	0	0	70	70
Vervangen straatmeubilair	0	75	65	69	70	279	279
Zettingsproblematiek	0	0	730	105	0	835	835
Vervanging damwanden	0	1.551	2.068	2.124	189	5.932	5.932
Vervanging duikers	0	303	577	376	443	1.699	1.699
Openbare verlichting							
Openbare verlichting	0	491	704	635	484	2.314	2.314
Groen en recreatie							
Speelplaatsenplan	0	700	1.000	1.000	1.300	4.000	4.000
Groenvoorziening	0	931	1.757	1.189	1.738	5.615	5.615
Bouwgrondexploitatie							
Ruimtelijke aanpak projecten	0	100	100	102	104	406	406
Riolering							
GRP vervangingswerken A	0	4.649	4.173	8.918	2.598	20.338	20.338
GRP vervangingswerken B	0	332	582	301	301	1.516	0
GRP vervangingswerken C	0	25	48	25	50	148	0
GRP vervangingswerken D	0	873	1.034	427	427	2.761	0
Onderwijshuisvesting							
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0
Vervanging gymzaal Heenweg	150	1.090	0	0	0	1.240	1.240
Sport en recreatie							
Renovatie sportvelden	0	337	344	351	358	1.390	1.390
Vervanging kunstgrasvelden	0	0	1.370	0	0	1.370	1.370
Sportaccommodaties	742	200	100	100	0	1.142	1.142
Begraafplaatsen							
Begraafplaatsen	0	388	208	212	216	1.024	1.024
Gladheidsbestrijding							
Gladheidsbestrijding	0	95	55	130	50	330	330

Vervangingsinvesteringen (vervolg)	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto
Projectnaam	2021	2022	2023	2024	2025	2026	cum.	netto cum.
Tractie								
Tractie	0	110	160	163	166		599	599
Gemeentewerven								
Vervangende nieuwbouw gemeentewerf	0	3.300	4.700	0	0		8.000	8.000
Totaal vervangingsinvesteringen	1.592	26.460	28.880	24.787	14.910		96.629	92.204

(bedragen x € 1.000)

Nieuwe investeringen	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto	Inv. bruto
Projectnaam	2022	2023	2024	2025	2026	2027	cum.	netto cum.
Wegen en verkeer								
Parkeren Monster	175	250	0	0	0		425	425
Gem. bijdrage Wippolderlaan	0	0	0	0	7.600		7.600	7.600
Herontwikkeling Naaldhorstlocatie	1.060	0	0	0	0		1.060	1.060
Twee metropolitane fietspaden	0	233	250	0	0		483	483
Vergroten rotonde Zwethlaan	0	800	1.300	0	0		2.100	1.600
Grootschalige activiteiten								
Verkeersonveiligheid	0	393	401	409	417		1.620	1.620
Vergroten Ronde Zijtwende	0	100	2.800	0	0		2.900	2.900
Investeringsfonds; Erasmusverbinding	0	0	1.500	0	0		1.500	1.500
Mobiliteitsinvesteringen	0	500	0	1.500	0		2.000	2.000
Centrumplan Monster	0	195	465	0	0		660	660
Investeringsfonds: centrumplannen	0	0	2.500	0	0		2.500	2.500
Metropolitane fietsroutes	0	400	2.300	2.900	1.300		6.900	6.900
Water								
Calamiteitenberging Westland	0	1.513	2.125	1.300	0		4.938	4.938
Onderwijshuisvesting								
IHP (onderwijskundige vernieuwing en uitbreiding)	8.880	19.680	17.510	11.710	6.990		64.770	64.770
Semi permanente huisvesting	160	0	0	0	0		160	160
Grond en fundering Molensloot	550	0	0	0	0		550	550
Investeringsfonds; Islamitische school	150	0	0	0	0		150	150
Sport								
Ontwikkeling sportpark De Lier	0	1.600	0	0	0		1.600	1.600
Sportpark De Lier	0	2.700	200	0	0		2.900	2.900
Cultuur								
Herontwikkeling De Noviteit	0	2.250	0	0	0		2.250	2.250
Riolering								
Operationeel waterplan	0	400	532	458	400		1.790	1.790
Gebouwen								
Duurzaam MOP	0	100	90	0	0		190	190
Totaal nieuwe investeringen	10.975	31.114	31.973	18.277	16.707		109.046	108.546

6.8.4 Kapitaallasten

De investeringen worden over het verwachte aantal gebruiks jaren geëxploiteerd. De jaarlijkse lasten, die daaruit voortvloeien bestaan uit kapitaallasten. Deze kapitaallasten hebben betrekking op de tijdens de gebruiksduur optredende waardevermindering (afschrijvingskosten) en de financiering (rentekosten). In de beleidsnota Activa 2017 is vastgelegd op welke wijze de kapitaallasten van investeringen worden berekend.

Aanvang van de afschrijvingen vindt in beginsel plaats in het jaar volgend op het jaar waarin het actief in gebruik wordt genomen. Voor de bepaling van de afschrijvingstermijnen wordt uitgegaan van de tabel van de afschrijvingstermijnen, die als bijlage bij de Financiële verordening 2021 is gevoegd. Binnen de gemeente Westland is afschrijven op basis van de lineaire methode gebruikelijk.

Aan geactiveerde kapitaaluitgaven wordt in principe de omslagrente (zie paragraaf financiering) toegerekend. Deze rentekosten worden aan de hand van een in de nota Uitgangspunten Begroting bepaald percentage verdeeld over de taakvelden in verhouding tot de boekwaarden op 1 januari van het begrotingsjaar.

Stelpost 'Sturen op kapitaallasten'

Een deel van de kapitaallasten heeft geen effect op het begrotingssaldo, aangezien die worden gedekt door de reserves Maatschappelijk Nut/Economisch Nut of worden opgevangen binnen de gesloten circuits afval, riolering en bouwgrondexploitatie.

De overige bijstellingen resulteren jaarlijks voornamelijk in een verschuiving van de uitvoering naar het eerstvolgend begrotingsjaar. Hierdoor ontstaat een "boeggolf" aan doorgeschoven investeringen.

In de begroting is hierdoor een meerjarig oplopende stelpost "sturen op kapitaallasten" in de begroting opgenomen.

In de primaire begroting 2022 is de stelpost kapitaallasten voor 2023 reeds volledig ingevuld. Door aanpassingen en verschuivingen van investeringen is ook de resterende stelpost voor 2024 nu volledig ingevuld.

Echter, de stelpost loopt in 2025 juist verder op en ook in 2026 is er een toename. De toename in 2026 is (deels) te verklaren doordat nu de kapitaallasten zichtbaar worden van de geplande investeringen met een afronding in 2025 (de kapitaallasten gaan in na het jaar van afronden).

In voorgaande jaren werd de stelpost mede ingevuld door rentevoordelen in de financieringsmiddelen als gevolg van de aanhoudend lage rentestand. Dit vertaalde zich in een jaarlijkse verlaging van de omslagrente (de omslagrente is onderdeel van de kapitaallasten die voortvloeien uit investeringen).

Het omslagpercentage heeft nu naar het zich laat aanzien de bodem bereikt (omslagpercentage 2023 is 1,3%. De kosten voor toekomstig nieuw aan te trekken langlopende financiering worden nu ingeschat op 1,35%. Daarmee wordt verwacht dat in de komende jaren het omslagpercentage weer geleidelijk zal gaan stijgen.

Door de provincie wordt in het kader van het financieel toezicht al enige jaren niet meer toegestaan om een taakstellende stelpost kapitaallasten als structureel dekkingsmiddel te gebruiken. Hierdoor worden onze (meerjarige) begrotingssaldi in de beoordeling ten behoeve van een structureel sluitende begroting negatief bijgesteld door de provincie. Dit is geen wenselijke situatie. Teneinde te komen tot een (ook in de optiek van de provincie) structureel sluitende begroting is in de begroting 2023-2026 de resterende stelpost afgeboekt.

6.9 Reserves en voorzieningen

6.9.1 Inleiding

De reserves van de gemeente Westland bestaan uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Bij de bestemmingsreserves wordt vervolgens een onderscheid gemaakt naar de soliditeitsreserve en overige reserves. De soliditeitsreserve betreft de reserve Versterking financiële soliditeit.

De voorzieningen bestaan uit door derden verkregen middelen met een specifieke aanwendingsrichting (garantieregeling en risico clusterfinanciering Aardwarmte en riolering), onderhoudsegalisatievoorzieningen (onderhoud gebouwen, zwembaden, grafrechten en afkoopsommen begraafplaatsen) en voorzieningen ten behoeve van verplichtingen (zoals wethouderpensioenen, wachtgeld voor wethouders e.d.).

De bestedingsplannen maken onderdeel uit van de begroting 2023-2026. Bij de vaststelling van de begroting worden ook de reservemutaties voor het jaar 2023 vastgesteld.

6.9.2 Omvang reserves en voorzieningen

Deze paragraaf bevat een prognose van de reserves en voorzieningen (peildatum 31 december van de begrotingsjaren 2022 tot en met 2026). De prognose is inclusief de mutaties en het saldo van de 1^e Actualisatie 2022. In de onderstaande tabel wordt de prognose van de reserves en voorzieningen voor de komende jaren weergegeven en vergeleken met de prognose zoals opgenomen in de begroting 2022-2025.

(bedragen x € 1 mln.)

Prognose reserves en voorzieningen	Raming	Raming	Meerjarenraming		
Omschrijving	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	45,9	39,7	39,7	41,9	26,3
Soliditeitsreserve	94,6	74,6	70,6	70,6	70,6
Overige bestemmingsreserves	101,3	119,8	115,8	116,1	114,9
<i>Totaal reserves</i>	<i>241,8</i>	<i>234,1</i>	<i>226,1</i>	<i>228,6</i>	<i>211,8</i>
Voorzieningen	58,4	61,1	63,0	65,4	67,9
Totaal reserves en voorzieningen	300,2	295,2	289,1	294,0	279,7

6.9.3 Standen reserves en voorzieningen

In de onderstaande tabellen wordt de stand aan het eind van elk jaar gepresenteerd van de reserves respectievelijk de voorzieningen.

(bedragen x € 1.000)

Reserves ultimo dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserve	34.194	40.399	34.169	34.170	34.170	34.170
Algemene reserve – jaarsaldo	23.681	5.538	5.538	5.538	7.740	-7.855
Bestemmingsreserves						
Digitaliseren	2.482	2.381	1.981	1.581	1.181	781
Bovenwijkse voorzieningen	1.805	2.754	2.353	1.953	2.638	2.638
Wooninvesteringsfonds	0	0	20.000	20.000	20.000	20.000
Volkshuisvesting	4.102	3.502	2.758	2.015	1.771	1.527
Egalisatie rente groundbanken	6.952	8.631	10.689	12.746	14.804	16.862
Flankerende personele middelen	5.359	4.518	3.019	1.719	1.719	1.719
Sociaal Domein	1.535	127	105	83	83	83
Sociaal Domein onderdeel participatie	808	808	808	808	808	808
Beschermd wonen	0	668	668	668	668	668

Reserves ultimo dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kosten Startersleningen	1.225	1.350	1.475	1.600	1.725	1.850
Nieuwbouw gemeentehuis	31.606	30.278	28.941	27.614	26.277	24.931
Centrumplannen	296	380	378	377	377	377
Sportaccommodaties	273	273	273	273	273	273
Zwembaden	641	97	382	666	951	1.235
Versterking financiële soliditeit	100.414	94.571	74.571	70.571	70.571	70.571
Steunfonds corona	3.929	3.076	3.076	3.076	3.076	3.076
Werk en Inkomen	4.136	4.136	4.136	4.136	4.136	4.136
Omgevingswet	917	0	0	0	0	0
Omgevingsvergunningen	0	1.263	1.263	1.263	1.263	1.263
Regionale verkeersprojecten	3.242	611	292	42	42	42
Garantie financiering Aardwarmte	450	0	0	0	0	0
Waterproblematiek	970	927	1.127	1.327	1.527	1.727
Egalisatie vastgoed	104	13	13	13	13	13
Overdracht eigendom prov.wegen	3.072	3.072	3.072	3.072	3.072	3.072
Riolering	854	679	554	429	304	179
Beheerplan Wegen	370	89	89	89	89	89
Faciliterende ontwikkeling	2.165	1.768	571	-710	-1.055	-2.085
Kwaliteitsimpulsen projecten	1.495	1.495	1.495	1.495	1.495	1.495
Leefomgevingsfonds	0	0	0	0	0	0
Duurzaamheidsfonds	2.738	0	0	0	0	0
Groenfonds	0	0	2.500	2.500	2.500	2.500
Brede toegang website	0	0	1.500	1.500	1.500	1.500
Nieuwbouw gemeentewerf	1.815	1.815	115	0	0	0
Groot onderhoud gebouwen	0	1.960	2.036	2.403	2.769	3.135
Dekking investeringen m-nut	13.309	12.651	12.487	12.018	11.549	11.045
Dekking investeringen e-nut	9.922	11.969	11.666	11.095	10.548	10.002
Totaal Reserves	264.861	241.799	234.100	226.130	228.584	211.827

(bedragen x € 1.000)

Voorzieningen ultimo dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
A. Beklemdde voorzieningen met een specifieke toepassingsrichting						
Garantie financiering Aardwarmte	500	0	0	0	0	0
Egalisatie riolering	9.988	10.457	11.427	11.680	11.944	12.267
Toekomstige vervanging riolering	4.839	4.570	4.956	5.992	7.939	9.861
Afkoopsommen begraafplaatsen	381	941	2.052	2.459	2.533	2.654
Afkoopsommen grafrechten	5.518	5.605	5.667	5.708	5.727	5.745
Egalisatie afval	1.148	1.320	1.475	1.617	1.745	1.872
Subtotaal	22.374	22.893	25.577	27.456	29.888	32.399
B. Onderhoudsegalisatie voorzieningen						
Onderhoud Gebouwen	0	-250	-250	-250	-250	-250
Subtotaal	0	-250	-250	-250	-250	-250
C. Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
Wethouderpensioenen	7.584	7.650	7.693	7.719	7.745	7.772
Wachtgelden wethouders	912	755	651	573	495	417
Onderhoud scholen IHP	1.061	1.339	1.617	1.895	2.173	2.451
Grondexploitatie	26.097	26.027	25.792	25.557	25.322	25.087
Subtotaal	35.654	35.771	35.753	35.744	35.735	35.727

Voorzieningen ultimo dienstjaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal Voorzieningen	58.028	58.414	61.080	62.950	65.373	67.876

6.9.4 Reservemutaties per programma

In de volgende tabel zijn per programma de stortingen en onttrekkingen van de reserves in 2023 weergegeven. Het gaat om de totaalbedragen per programma.

(bedragen x € 1.000)

Reservemutaties per programma Omschrijving programma	Geraamde Stortingen	Geraamde Onttrekkingen
1. Ruimtelijke ordening	0	1.097
2. Volkshuisvesting	0	100
3. Gebiedsontwikkeling	706	2.323
4. Mobiliteit en economie	0	466
5. Zorg, welzijn en cultuur	0	229
6. Openbare orde en veiligheid	0	125
7. Sport, cultuur en recreatie	285	162
8. Openbare ruimte	0	1.939
9. Politiek en bestuur	0	50
10 Financiën en algemene dekkingsmiddelen	28.318	26.909
11 Organisatie en overhead	0	3.608
Totaal reservemutaties	29.309	37.008
Per saldo onttrokken	7.699	

De specificatie van de geraamde stortingen en onttrekkingen van de reserves ziet er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)

Specificatie geraamde storting/onttrekking reserve	Geraamde Storting	Geraamde Onttrekking
Vorming wooninvesteringsfonds (van reserve fin. soliditeit naar reserve wooninvesteringsfonds)	20.000	20.000
Vorming groenfonds (van algemene reserve naar reserve groen-fonds)	2.500	2.500
Brede toegang website (van algemene reserve naar reserve brede toegang website)	1.500	1.500
Investering reconstructie/sanering Vreeburghlaan (van reserve Bovenwijkse voorzieningen naar reserve Maatschappelijk nut)	259	259
Investering rotonde Zijtwende		100
Investering vergroten rotonde Zwethlaan		220
Kapitaallasten investeringen Economisch of Maatschappelijk nut		725
Investering nieuwbouw gemeentewerf		1.700
Cofinanciering BZK ONW Waelpolder		625
Omzetting koop naar huur Waelpolder		500
Project "Handhaving op de riolering"		125
Digitalisering		400
Facilitaire ontwikkeling (grondbedrijf)		1.198
Waterproblematiek	200	
Flankerende personele middelen: trainees		150
Flankerende personele middelen: Operational excellence		49
Flankerende personele middelen: beëindiging DVO L-V		1.300
Verkeersprojecten: pilot maatwerk- en doelgroepenvervoer		33
Biesieklette		53
Investering metropolitane fiestpaden		233

Specificatie geraamde storting/onttrekking reserve	Geraamde Storting	Geraamde Onttrekking
Nieuwbouw gemeentehuis; rentetoevoeging en kapitaallasten/beschikbaarheidsvergoeding	299	1.635
Startersleningen; opbrengst annuïteitenleningen	325	
Startersleningen; beheerskosten		100
Startersleningen; vrijval		100
Egalisatie rente-opslag grondbanken	2.058	
Okidoki		2
Provisie garantstellingen ONW/OWBZ	381	
Storting grondcomplexen in reserve Bovenwijkse voorzieningen	177	
Sociaal domein: SHV overige kosten		22
Reserve Zwembaden; dotatie meerjarig onderhoudsplan	285	
Reserve groot onderhoud gebouwen; dotatie en aanwending	773	697
Algemene reserve: planresultaat Hoogeland	529	
Algemene reserve: kennis- en innovatiefonds		50
Algemene reserve: invoering omgevingswet		500
Algemene reserve: toeslagenaffaire		124
Algemene reserve: voortzetten programma omgevingswet		843
Algemene reserve: energietransitie – isoleren woningen		100
Algemene reserve: brandingstrategie		50
Algemene reserve: organisatieontwikkeling		850
Algemene reserve: uitvoeringregeling toerisme en recreatie		40
Algemene reserve: juridische kosten handhaving veiligheid		125
Algemene reserve: bijdrage nationaal park Hollandse Duinen		50
Algemene reserve: versterking	23	
Algemene reserve: onderzoek begraafplaats		50
Totaal geraamde stortingen en onttrekkingen reserves	29.309	37.008

6.9.5 Bestedingsplannen

De bestedingsplannen van de reserves worden bij de begroting vastgesteld. Dit vindt plaats door per programma de gespecificeerde mutaties van de reserves en voorzieningen te presenteren. Hierdoor worden, tegelijk met de vaststelling van de begroting 2021, de reservemutaties door de gemeenteraad vastgesteld.

In de raadsvergadering van 16 maart 2021 is de (nieuwe) nota reserves en voorzieningen 2021 vastgesteld. In de verordening is geregeld dat bij de jaarrekening wordt geïventariseerd welke bestemmingsreserves er zijn, of de stand toereikend is en of het doel waarvoor ze zijn ingesteld nog actueel is. Voor zover er geen toereikend bestedingsplan is op dat moment, wordt de reserve in beginsel opgeheven.

6.9.6 Instellen nieuwe reserves

In het raadsvoorstel tot vaststelling van de begroting zal ten aanzien van de reserves en voorzieningen de volgende specifieke besluitvorming worden gevraagd van uw Raad:

1. Het instellen van een drietal nieuwe reserves:
 - reserve Wooninvesteringsfonds
 - reserve Groenfonds
 - reserve Brede toegang website

7. VASTSTELLINGSBESLUIT

Vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Westland
in de openbare vergadering van 9 november 2022

, voorzitter

, griffier

GEMEENTE WESTLAND

Begroting 2023-2026

8. BIJLAGEN

Begrippenlijst

Een paar begrippen uit de gemeentebegroting toegelicht (bron: VNG)

A.

Algemene dekkingsmiddelen

Inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. In tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen kan een gemeente algemene dekkingsmiddelen dus vrij besteden.

Algemene uitkering

Een van de uitkeringen die gemeenten van het Rijk ontvangen. Dat gebeurt via het Gemeentefonds. Gemeenten kunnen, met inachtneming van wet- en regelgeving, zelf bepalen of zij de algemene uitkering uitgeven aan medebewindstaken of aan eigen beleid.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers. Het BBV kent behalve de algemene reserve ook bestemmingsreserves. Dat zijn reserves waaraan de gemeenteraad al een bepaalde bestemming heeft gegeven.

B.

BBV

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.

Bestuurlijk belang

Zeggenschap. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Gronden in eigendom van een gemeente, waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

D.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend

Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

E.

Economische categorie

De eenheid waarin de baten en lasten van activiteiten binnen een taakveld worden uitgedrukt.

Economische categorie

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

Exploitatielasten

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

F.

Financieel belang

Een bedrag wat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet gaat. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Financieringsfunctie

Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.

G.

Gemeenschappelijke regelingen

Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) wat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.

Grondexploitatie

Dit financiële kengetal geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Grondexploitatiecomplex

Een ruimtelijk plan, voorzien van een financiële onderbouwing. In de praktijk wordt dit ook wel aangeduid als 'grondexploitatie' of 'grex'.

Grondexploitatiebegroting

De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van 10 jaar (voortschrijdend).

I.

Investerings met economisch nut

Investerings die verhandelbaar zijn en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

K.

Kapitaalgoederen

Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kwijtschelding

Inwoners die gemeentelijke belastingen niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt.

L.

Lastendruk

Lastendruk is de mate waarin heffingen drukken op de te besteden inkomsten. De collectieve lastendruk wordt vaak uitgedrukt als het totaal aan belasting- en premieopbrengsten als percentage van het bruto binnenlands product (bbp).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. In tegenstelling tot algemene belastingen (zoals parkeerbelasting of onroerendezaakbelasting) moet het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht. Heffingen worden ook wel rechten, tarieven of leges genoemd.

N.

Netto schuldquote

Een financieel kengetal wat ook wel bekend staat als netto schuld als aandeel van de inkomsten. Het geeft informatie over de investeringsruimte die de gemeente heeft.

O.

Overheadkosten

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

P.

Programma

Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting.

R.

Risico

De kans dat een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang die voorzien is in de begroting optreedt.

S.

Solvabiliteitsratio

Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Specifieke dekkingsmiddelen

Specifieke dekkingsmiddelen zijn inkomsten voor de gemeente die met een bepaald programma samenhangen. Daaronder vallen bijvoorbeeld inkomsten van het Rijk met een bepaald bestedingsdoel, de riool- en afvalstoffenheffing en opbrengsten voor het verstrekken van paspoorten.

Stelsel van baten en lasten

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, wat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, dienen inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.

Structurele exploitatieruimte

Een percentage waarmee beoordeeld kan worden welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten.

T.

Taakveld

Eenheid waarin de programma's, of waarin de eenheden in overzichten en bedragen in het programmaplan, zijn onderverdeeld.

W.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel geld en mogelijkheden een gemeente heeft om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Daarbij kan gedacht worden aan stille reserves, onbenutte belastingcapaciteit en post onvoorzien (zie ook de paragraaf over weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Afkortingen

<u>Afkorting</u>	<u>Betekenis</u>
A.	
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AOG	Ambtelijk opdrachtgever
AON	Ambtelijk opdrachtnemer
API	Application Programming Interface
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AvA	Algemene vergadering van Aandeelhouders
B.	
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede doeluitkering
BICC	Business Intelligence Competency Center
BIE	Bouwgronden in exploitatie
BIG	Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten
BO	Bestuurlijk overleg
BOG	Bestuurlijk opdrachtgever
BRP	Basisregistratie personen
BTEC	Business and Technology Education Council
Btw	Belasting toegevoegde waarde
BUIG	Bundelingen Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten
BV	Besloten vennootschap
B&W	Burgemeester en wethouders
C.	
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBG	Coöperatief Beheer Groengebieden
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHW	Crisis en Herstel Wet
CIT	Crisis Interventie team
CPB	Centraal Planbureau
CPI	Consumenten Prijsindex
CV	Commanditaire vennootschap
CWP	Collegewerkprogramma
D.	
DMS	Document Management System
DSO	Digitale Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
DV	Dienstverlening
E.	
ECB	Europese Centrale Bank
EMU	Economische Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
EPZ	Economische Programmaraad Zuidvleugel
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture Food and Forestry
F.	
Fido	Financiering decentrale overheden
FMP	Financieel Meerjarenperspectief

FMI	Funciemengingsindex
Fte	Fulltime-equivalent
G.	
GFFX	Greenport Food & Flower Xperience
GFIA	Global Forum for Innovations Agriculture
GFT	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGP	Gebiedsgericht Plan
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHC	Greenport Horticultus
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GPWH	Greenport West-Holland
GR	Gemeenschappelijke regeling
GreX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijke Rioleringsplan
H.	
HIP	Historisch Informatie Punt
HOF	Houdbare Overheidsfinanciën
HOT	Herstructurering en Ontwikkeling Tuinbouwsector
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HVC	Huisvuilcentrale
I.	
I&M	Infrastructuur en Milieu
IB	Interne beheersing
IBP	Interbestuurlijk Programma
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IDC	Innovatie- en Demonstratiecentrum
I-NUP	Implementatieagenda voor het Nationaal Uitvoeringsprogramma
IPVV	Investeringsprogramma verkeer en vervoer
ISW	Interconfessionele Scholengroep Westland
IQ	Innovation Quarter
J.	
JAS	Jongeren Aan de Slag
K.	
KCC	Klant Contact Centrum
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
KOM	Kernoverleg Maasdijk
KRW	Kaderrichtlijn water
L.	
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LHBT	Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender
M.	
MAVO	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MDA	Multidisciplinaire aanpak
MEV	Macro Economische Verkenning
MIP	Meerjareninvesteringsprogramma
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

MKB	Midden en Kleinbedrijf
MPG	Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling
Vervolg M.	
MRDH	Metropoolregio Rotterdam-Den Haag
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
N.	
NAD	Netwerk Afvalwater Delfland
NFIA	Netherlands Foreign Investment Agency
NRK	Federatie Nederlandse Rubber- en Kunststofindustrie
NV	Naamloze vennootschap
O.	
OBWZ	Ontwikkelbedrijf De Westlandse Zoom BV
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ODH	Omgevingsdienst Haaglanden
ONW	Ontwikkelingsmaatschappij "Het Nieuwe Westland" BV
OZB	Onroerendezaakbelasting
R.	
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
RMD	Regionale milieudienst
RNI	Registratie niet ingezetenen
ROM	Regionale ontwikkelingsmaatschappij
ROV	Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
RUDDO	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RvC	Raad van Commissarissen
RvV	Raad van Vennoten
S.	
SD	Sociaal Domein
SDEW	Subsidieregeling Duurzame Energiemaatregelen Westland
SE	Standaard Eenheid
SKT	Sociaal Kern Team
SOB	Samenwerking Onderwijs en Bedrijfsleven
SOK	Samenwerkingsovereenkomst
SWM	Stichting Westland Marketing
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities en Threats
T.	
TMPG	Tussentijds Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling
U.	
UP	Uitvoeringsprogramma
UVW	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
UvW	Unie van Waterschappen
V.	
vGRP	Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VORM	Verduurzaming en Obstakelvrije Ruimte voor Modernisering
VO	Voortgezet onderwijs
VOF	Vennootschap onder firma

Vpb	Vennootschapsbelasting
VRH	Veiligheidsregio Haaglanden
Vervolg V.	
VSO/PRO	Voorgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs
VTH	Vergunningsverlening Toezicht en Handhaving
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VWO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
W.	
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WHC	World Horti Center
Wilg	Wet inrichting landelijk gebied
Wiz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WNME	Westlandse Natuur- en Milieueducatie
WNRA	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
WP	Westland Programma
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WSW	Warmte Systeem Westland
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
WWDC	Westland woont duurzaam collectief
Z.	
ZVW	Zorgverzekeringswet